Pärnumaa aastaraamat
2017–2019

Pärnu 2020

Väljaandja Pärnumaa Omavalitsuste Liit

PÄRNUMAA OMAVALITSUSTE LIIT
ASSOCIATION OF LOCAL AUTHORITIES OF PÄRNU COUNTY

Küljendus ja trükk: Hansaprint OÜ, www.hansaprint.ee

Head lugejad

Kirjutan neid ridu peale koroonaviirushaiguse puhangut, mis pani Pärnu ja Pärnumaa tervikuna proovile. 2020. aasta kevad avas paljude peades uued mõtted ja lausa sundis hindama ja ümber hindama avatud maailma plusse ja miinuseid, ettevõtluse ja avaliku sektori koostööd ja nende sõltuvust teineteisest.

On ju selge, et üksinda ei saavutata ühiskondlikus mõttes palju, aga üksikisiku pingutusteta ei juhtu midagi. Seega pühendan selle Aastaraamatu eessõna kõigile neile, kes on andnud oma pühendumise, elurõõmu ning kilgete ja naeruga taaskord Pärnumaale oma mineviku, oleviku ja tuleviku. Kõigil meil ei ole võimalik ületada oma elukaarega sajaaasta piir, küll saime seda ühiselt teha oma riigiga, Eestiga.

Aastaraamat keskendub olulistele tegemistele ja üheks neist on haldusreform. Mööduvad aastad hakkavad tänaseks andma ruumi, et hinnata selle eesmärgipärasust ning tahet ja oskust rakendada reform Pärnumaa eduks või siis sõnastada valusaks kaotuseks. Pärnumaal kutsus muutus esile nii omavalitsusliku staatuse säilimist Kihnu näitel, kui maagilise 5000 elaniku piiri osas keskvalitsuse erisuse loomist Häädemeeste ja Saarde valdade näol. Samas rakendati ka Tõstamaa sundliitmist Pärnuga ning samal ajal Audru vabatahtlikku ühinemist maakonnakeskuse suunal koos Paikusega. Koonga ja Varbla liitsid endaga Lihula ja Hanila, muutsid maakonna piiri ja nimetasid ennast Lääneranna vallaks. Vanim kihelkonnakeskus Tori säilis valla nimes, kuid nüüd juba koos Sindi, Are ja Saugaga. Minu kodukandist sündis Põhja-Pärnumaa omavalitsus.

Keelekasutuses saime ajalukku kanda sõna “maavalitsus” ja kasutusele võtta midagi uut, mida ma hetkel ilma Google abita siia üles tähendama ei hakka. Võimalik, et just selline asjaolu, et midagi millest aru saadi ja mõisteti, kaotati, ning asemele tuli miskit, mille ametlikku nimetust on isegi keerukas mõistetavalt välja öelda, võtab õiglaselt kokku hetkeseisu meie haldusmaastikul. Selleks, et edasi minna, tuleb ka Pärnumaal veel palju teineteisega rääkida ja seejärel vähemalt püüda usaldada. Liitumislepingutega ei ehitata uut, vaid paraku klaaritakse vana ning lihvitakse nurki. Vahel lükatakse otsuseid lihtsalt aastaid edasi.

Avalikus ruumis areneb Pärnumaa silmnähtavalt ja selle üle on põhjust uhke olla. Aastate jooksul on aukartust äratavalt palju energiat pandud taristuobjektide ettevalmistusse: Balti Raudtee, Via Baltika, lennujaam, kruiisilaevade terminal, kaubasadama laienemine, bussijaam jne. Kõik need tegevused loovad eeldusi investeerimiskeskkonna atraktiivsuse kasvuks. Mis omakorda on eelduseks töökohtade tekkeks ja ehk isegi nende tasuvamas otsas.

Hea Pärnumaa, asjade ehitamine ei ole midagi väärt, kui meie identiteedi kohta võib lugeda ajalooraamatutest. Selle peale tasub vahel isegi tõsisemalt mõtiskleda!

Andres Metsoja
Pärnumaa Omavalitsuste Liidu
üldkogu esimees (2018–2019)

Sisukord

Sissejuhatav osa

Saateks 3
Pärnumaa lipp ja vapp 6
Maakonna kaart..... 7
Geograafilised iseärasused 8
Rahvastik 9

EV 100 Pärnumaal 11

Pärnumaa tänab ja tunnustab

Pärnumaa vapimärkide kavalerid 17
Pärnumaa auhinnad ja preemiad 20
Pärnumaa kaunis kodu 32

Planeeringud

Pärnu maakonnaplaneering 37
Pärnu maakonnaga piirneva mereala maakonnaplaneering 41
Pärnu maakonnaplaneering "Rail Baltic raudtee trassi koridori asukoha määramine" 45
Pärnu maakonna planeeringut täpsustav Soomaa piirkonna teemaplaneering 49

Majandus ja regionaalareng

Regionaaltoetused Pärnumaal 2017 52
Regionaaltoetused Pärnumaal 2018 59
Regionaaltoetused Pärnumaal 2019 64
Arengustrateegia Pärnumaa 2035+ 69
Maakondade arengustrateegiate elluviimise toetusmeede aastal 2019 75
Rail Balticu kiirraudtee projekti ettevalmistamine 77
Ettevõtlusteadlikkus ja ettevõtluskeskkond 78
Turism ja puhekmajandus 82

Ühendused

Pärnumaa Ühistranspordikeskus 90
Pärnu lennuväli 94

Mittetulunduslik tegevus

Kohaliku omaalgatuse programm 95
Pärnu Lahe Partnerluskogu 101
Rohelise Jõemaa Koostöökogu 104

Kultuur

Kultuur 109
Endla teater 131
Pärnu Kontserdibüroo 136
Pärnu Kontserdimaja 140
Pärnu Linnaorkester 142
Pärnu Muuseum 146
Pärnumaa raamatukogud 148

Tervis, siseturvalisus ja sport

Tervisedendus 154
Turvaline Pärnumaa 160
Pärnumaa spordiaastad 167

Riigiasutused Pärnumaal

Kaitseliidu Pärnumaa malev 165
Keskkonnaameti Pärnu kontor 182
Keskkonnainspektsiooni Pärnumaa büroo 185
Maa-ameti Pärnu esindus 186
Maanteeameti Lääne regioon 190
Põllumajandusameti Pärnu esindus 194
Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni amet 198
Pärnu Maakohus 203
Pärnu politseijaoskond 205
Päästeameti Lääne päästekeskus 207
Sihtasutus Keskkonnainvesteeringute Keskus 212
Tallinna Halduskohtu Pärnu kohtumaja 214
Tarbijakaitse- ja Tehnilise Järelevalve Amet 215
Terviseameti lääne regionaalosakond 220
Tööinspektsiooni Pärnu kontor 223
Töötukassa Pärnumaa osakond 224

Kohalikud omavalitsused

Haldusterritoriaalne reform Pärnu maakonnas 229
Haridusstatistika 232
Omavalitsuste tulud ja kulud 235
Pärnumaa Omavalitsuste Liit 241

Vallad ja linnad 2017

Are vald 255
Audru vald 259
Halinga vald 263
Häädemeeste vald 267
Kihnu vald 271
Koonga vald 274
Paikuse vald 278
Pärnu linn 282
Saarde vald 286
Sauga vald 290
Sindi linn 295
Surju vald 299
Tahkuranna vald 292
Tootsi vald 302
Tori vald 310
Tõstmaa vald 318
Vändra alev 322
Vändra vald 325

Vallad ja linnad 2018–2019

Häädemeeste 328
Kihnu 336
Lääneranna 341
Põhja-Pärnumaa 349
Pärnu linn 356
Saarde 364
Tori 373

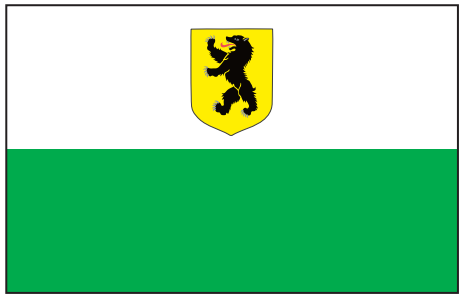

Pärnumaa lipp

- Lipu värvide koodid on kindlaks määratud järgnevalt:
  * Roheline: Pantone 355 C
    või CMYK 91 0 100 0
  * Must: Pantone Black C või CMYK 63 62 59 94
  * Kollane: Pantone yellow C
    või CMYK 0 1 100 0
  * Punane: Pantone Red 0032 C
    või CMYK 0 86 63 0
  * Hõbe: Pantone 877 C või CMYK 45 34 34 0

Pärnumaa vapp

- Vapi värvide koodid on kindlaks määratud järgnevalt:
  * Must: Pantone Black C
    või CMYK 63 62 59 94
  * Kuldne: Pantone 872 C
    või CMYK 0 25 56 51
  * Punane: Pantone Red 0032 C
    või CMYK 0 86 63 0
  * Hõbe: Pantone 877 C
    või CMYK 45 34 34 0

Pärnumaa sümbolid

Pärnu maakonna sümbolite (vapp ja lipp) kasutamist korraldatakse alates 1. jaanuarist 2018 Pärnumaa Omavalitsuste Liidu kaudu. Pärnu maakonna lipu ja vapi kasutamise õiguse saamiseks tuleb pöörduda Pärnumaa Omavalitsuste Liidu poole.

Pärnu maakonna lipp

- Pärnu maakonna lipul on valge ja rohelisega põigiti jaotatud väljal aupunktis Pärnu maakonna vapp.
- Lipu laiuse ja pikkuse suhe on 7:11 ühikut, lipu normaalsuurus on 105x165 cm.
- Pärnu maakonna lippu võib heisata maakonna omavalitsuse üksuse organi hoonel ja lipuväljakul.
- Maakonna lippu võib heisata maakonna pidupäevadel ja tähtsündmustel, samuti koos Eesti lipuga Eesti lipu seaduses sätestatud lipupäevadel ja teiste riikide lippudega.
- Lipupäevadel, pidupäevadel ja tähtsündmustel on õigus heisata maakonna lipp ka maakonna elanikel.
- Lipu heiskamisel lähtutakse Eesti lipu kasutamise korrast ja heast tavast.

Pärnu maakonna vapp

- Pärnu maakonna vapil on kuldsel kilbil must püstine karu
- Pärnu maakonna vapi kujutist võib kasutada maakonnas paikneva kohaliku omavalitsusüksuse organi pitsatil ja kasutatakse Pärnumaa Omavalitsuste Liidu pitsatil.
- Pärnu maakonna vapi kujutist kasutatakse Pärnumaa Omavalitsuste Liidu kirjaplangil, üldplangil, visiitkaartidel ning trükistel, meenetel, reklaamidel, embleemidel, kutsetel, kaartidel.
- Pärnu maakonna vapi kujutist võib kasutada muudel juhtudel, kui esindatakse Pärnumaa Omavalitsuste Liitu või Pärnu maakonda.
- Pärnu maakonna vapi kujutis peab mõõtmetest olenemata vastama etalonkujutisele ning värvikaardile.

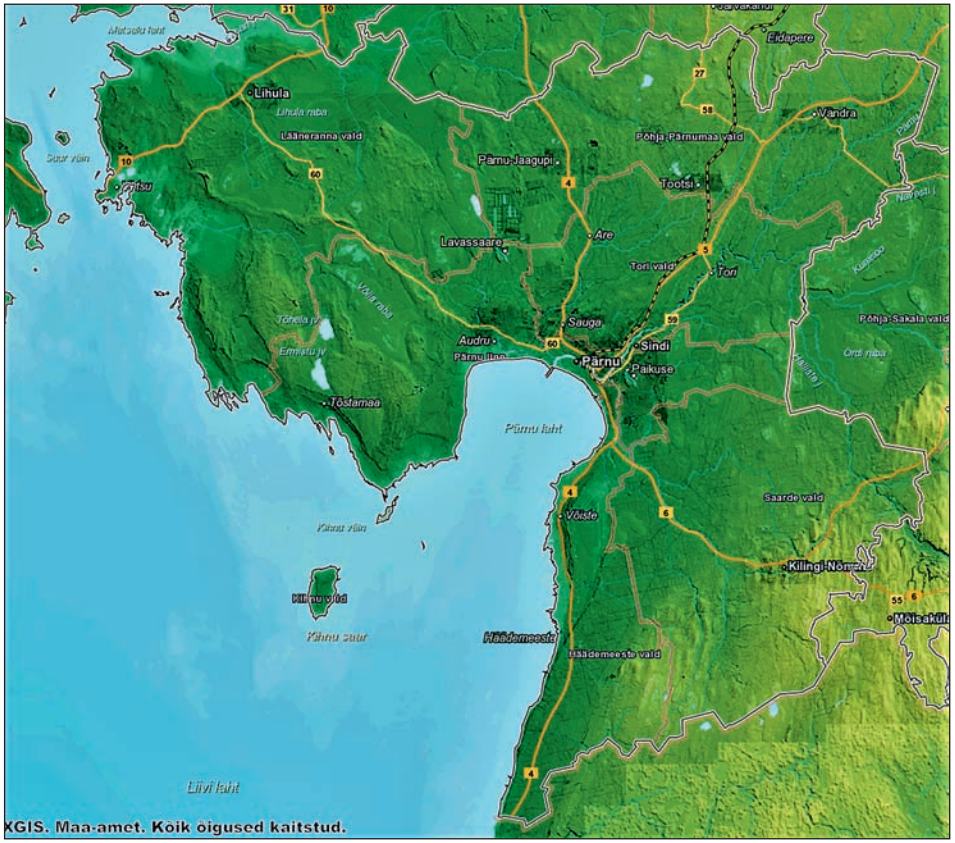

Geograafilised iseärasused

Alljärgnevad geograafilised andmed kajastavad Pärnumaa seisu peale 2017. aasta sügisel toimunud haldusterritoriaalset reformi.

Pärnu maakond asub Eesti Vabariigi edelaosas, poolkaares ümber Liivi lahe kirdenurga, kus sügavasse mandrisse lõikub Pärnu laht. Loodes piirneb maakond Suure väina, Väinamere ja Matsalu lahega.

Maismaanaabriteks on loodes Lääne maakond, põhjas Rapla maakond, kirdes Järva maakond, idas Viljandi maakond ja lõunas Läti Vabariik.

Maakonna äärmuspunktid:
põhjas – 58°47′ põhjalaiust –Kloostri küla, Lääneranna vald
lõunas – 57°22′ põhjalaiust – Ikla küla, Häädemeeste vald
idas – 25°17′ idapikkust – Rae küla, Põhja-Pärnumaa vald
läänes - 23°24′ idapikkust – Papilaid (Väinameres), Esivere küla, Lääneranna vald.

Eesti keskpunkt (arvestades idapiiri ja territoriaalvett) asub Kõnnu külas Põhja-Pärnumaa vallas – 58°42′37″ põhjalaiust ja 24°50′42″ idapikkust: allikas „Eesti rahvusatlas“ (Taavi Pae).

Pärnu kaugus mõnedest suurematest keskustest mööda maanteed (km):

Tallinn	127	Varssavi	869
Tartu	172	Moskva	992
Riia	183	Kiiev	1233
Peterburi	445	Berliin	1381
Vilnius	476	Praha	1547
Minsk	666	Brüssel	2160

Eesti suurima **maakonna pindala** on 5418,73 km² (varasema 4809,55 km² asemel), mis moodustab 12,0% Eesti vabariigi territooriumist (45 339 km² (sh maismaa pindala 43 465,37 km²) varasema 45 227,63 km² asemel).

Pinnamood on tasane, **kõrgeim punkt** asub Saarde vallas Leipste külas: Rehemaa mägi, 81 (täpsemalt 80,8) m üle merepinna.

Suurim järv on ravimuda poolest tuntud Ermistu (4,56 km^2) Tõstamaa vallas.

Eesti 2222 **saarest ja laiust** on Pärnumaa piirides **444** (varasema 329 asemel), kogupindalaga 22,03 km², millest 2 on asustatud: Kihnu – 17,10 km^2; Manija – 2,07 km^2.

Maakonna **rannajoone pikkus** on 635 km, sh 448,13 km mandriosas. Eesti rannajoone pikkuseks on 3794 km.

Maakonda läbiv ja Pärnu linnas merre suubuv **Pärnu jõgi** (144 km, sh maakonna piires 84 km) on pikkuse poolest Eestis 2. kohal peale Võhandu jõge (162 km).

Pärnu lahe rannik on **kliima** poolest Eesti soojemaid piirkondi. Pärnumaal asub **Eesti kuivemaid paiku** – Kihnu saar (Kihnu vald), aga ka Jäärja (Saarde vald), kus on mõõdetud **Eesti suurim aastakeskmine sademehulk** (vt koguteos Pärnumaa 1 kd.)

Rahvastik

Pärnumaa rahvaarv kohalike omavalitsuste lõikes rahvaloenduste andmetel ja 1. jaanuari 2017. aasta seisuga rahvastikuregistri andmetel

Vald / linn	1970	1979	1989	2000	2011	2017
Are vald	1438	1475	1415	1349	1177	1250
Audru vald****	4163	4282	4486	4897	5100	5686
Halinga vald*	3387	3468	3855	3556	2935	2833
Häädemeeste vald	3609	3424	3381	3223	2473	2487
Kaisma vald	*659*	*637*	*630*	*580*		
Kihnu vald	771	664	544	510	487	686
Koonga vald	1886	1551	1560	1357	1001	1035
Paikuse vald	1364	1916	2480	2862	3579	3860
Saarde vald**	3270	2625	3014	2388	3845	3818
Sauga vald	1579	1970	2013	2535	4474	4154
Surju vald	1336	1089	991	1040	945	950
Tahkuranna vald	1831	1641	1706	2018	2357	2389
Tali vald	*1327*	*975*	*935*	*774*		
Tori vald	2688	2504	2617	2606	2249	2246
Tõstamaa vald	2268	1971	1722	1664	1254	1284
Varbla vald	1728	1431	1242	1067	815	805
Vändra vald***	3517	2883	2718	2609	2544	2649
Lavassaare vald	*626*	*608*	*530*	*554*	*460*	*454****
Tootsi vald	1381	1418	1324	1059	744	763
Pärnu-Jaagupi alev	*1191*	*1410*	*1534*	*1360**	*1195**	*1110**
Vändra alev	2140	2436	2944	2662	2355	2161
Kilingi-Nõmme linn	*2387*	*2535*	*2509*	*2223*	*1763***	*1716***
Sindi linn	4014	4384	4457	4179	4076	3845
Pärnu linn	46 562	51 254	53 885	45 500	39 794	39 620
Kokku	**94 015**	**99 141**	**100 958**	**91 212**	**82 598**	**82 535**

Kohalike omavalitsuste rahvaarv aastate 1970, 1979, 1989, 2000 kohta (alaline rahvastik) on toodud (aasta esimese kvartali jooksul) toimunud rahvaloenduste andmete alusel, 2011. a rahvaloendus toimus aga selle aasta 31. detsembril. Rahvaarv aastate 2015, 2016 ja 2017 kohta on toodud statistikaameti andmete järgi aasta alguse, st 1. jaanuari seisuga.

*Halinga valla rahvaarv alates 01.01.1997 hõlmab ka Pärnu-Jaagupi alevit, mis ühinesid 1996. aasta sügisel

**Saarde valla rahvaarv alates 01.01.2006 hõlmab ka endist Saarde valda

ja Kilingi-Nõmme linna ning Tali valda, mis ühinesid 2005. aasta sügisel.

***Vändra valla rahvaarv alates 01.01.2010 hõlmab ka endist Kaisma valda, mis liitus 2009. aasta sügisel Vändra vallaga.

****Audru valla rahvaarv alates 01.01.2014 hõlmab ka endist Lavassaare valda, mis liitus 2013. aasta sügisel Audru vallaga.

Pärnumaa rahvaarv kohalike omavalitsuste lõikes 1. jaanuari seisuga rahvastikuregistri andmetel

Vald / linn	2018	2019	2020
Häädemeeste vald	4985	4941	4912
Kihnu vald	702	706	702
Lääneranna vald	5494	5438	5281
Põhja-Pärnumaa vald	8435	8381	8230
Pärnu linn	51 649	51 888	51 506
Saarde vald	4722	4627	4555
Tori vald	11 694	11 875	11 879
Kokku	**87 681**	**87 856**	**87 065**

Allikas: Eesti Linnade ja Valdade Liit

Elanike arv seisuga 01.01.2020 (statistikaameti andmetel)

	Kokku	Sealhulgas		%-des		Naisi 1000 mehe kohta
		mehed	naised	mehed	naised	
Häädemeeste vald	4 823	2 430	2 393	50,4	49,6	985
Kihnu vald	690	341	349	49,4	50,6	1023
Lääneranna vald	5 242	2 685	2 557	51,2	48,8	952
Põhja-Pärnumaa vald	8 190	4 011	4 179	49,0	51,0	1042
Pärnu linn	50 914	23 307	27 607	45,8	54,2	1184
Saarde vald	4 505	2 252	2 253	50,0	50,0	1000
Tori vald	11 821	5 860	5 961	49,6	50,4	1017
Pärnu maakond	**86 176**	**40 884**	**45 292**	**47,4**	**52,6**	**1108**
Eesti Vabariik	**1 328 976**	**629 277**	**699 699**	**47,4**	**52,6**	**1112**

EV 100 Pärnumaal

Sada aastat on kaasaegsete riikide ajaloos igati tähistamist vääriv vanus. Eesti Vabariik oli üks esimesi rahvusriike, mis moodustati I maailmasõja ajal kilbile tõstetud rahvusliku enesemääramise põhimõtteid järgides. See idee oli rahvusvahelises poliitikas uudne ja 1917. aastal mõlema vaenupoole poolt välja kuulutatuna polnud veel kuigi selgepiiriline. Nii oli ka Eesti rahval oma demokraatliku vabariigi väljakuulutamise järel vaja rinda pista Saksa okupatsioonivõimu poolt toetatud Balti Hertsogiriigi moodustajatega, kes nimetasid seda baltisaksa-läti-eesti rahvusliku enesemääramise tegelikuks tulemuseks. Juubeliaastal on ikka traditsiooniks meenutada algusaja sündmusi ja esile tõsta neid, kelle otsustav tegutsemine kriitilistes oludes meie riikluse jalule aitasid. Aga ka sündmusi ja ettevõtmisi, mis on olulised just omariikluse kehtestamise ja kestmise seisukohalt.

Juubeliaasta sai alguse Eestimaa ja Liivimaa kubermangupiiri sümboolse kustutamisega, mis meenutas Venemaa Ajutise valitsuse poolt 30. märtsil (ukj 12. aprillil) 1917 välja antud määrust nimega „Eesti kubermangu administratiivse valitsuse ja kohaliku omavalitsuse ajutine kord”. Just selle dokumendi alusel liideti seni Eestimaa ja Liivimaa kubermangude vahel jagunenud eestikeelse elanikkonnaga territoorium ja loodi meie esimesed oma valitsusorganid, mis olid kõrgemad sajandijagu varem asutatud vallavalitsustest. Uuteks valitsusorganiteks olid maakonnavalitsused ja Eestimaa Kubermangu Ajutine Maanõukogu, mis asutati kubermangu komissari Jaan Poska nõuandva organina. Eesti ajutise omavalitsuse korra sisseseadmise kuupäeva tähistati juubeliaasta avalöögina just Pärnumaal Mihklis, sest Mihkli oli omal ajal ainuke kihelkond, millest pool kuulus Eestimaa ja pool Liivimaa kubermangu alla. Ülestõusmispühade ajal, 16. aprillil 2017, tõmbasid 23 salgaks jagunenud sadakond kaitseliitlast ja -väelast, orienteerujat ning ekstreemsportlast positsioneerimist võimaldavate seadmetega virtuaalsed ristid omaaegsele kubermangupiirile Tõstamaalt Peipsini.

Juubeliaasta tähistamine algas juba 2017. aastal ja Pärnu Maavalitsuse saalis tähistati 19. aprillil 2017 saja aasta möödumist ajutise maanõukogu sünnist. Lisaks meenutusele sellest, kuidas Eesti kubermangu kuberneri J. Poska poolt Pärnu maakonna komissariks määratud Hugo Reimann sai just sel päeval toimunud valdade koosolekul toeks kuueliikmelise ajutise maanõukogu, oli põhjust vaadata esimese Pärnu maakonnavalitsuse tegevust kuni 1918. aastani. Pärnu Maakonna nõukogu ellu kutsumine ja tegutsema hakkamine 1. juulil 1917 oli oluline ka Eesti omariikluse sünniloos. Koos esimeste tõeliselt demokraatlike valimiste tulemusel eestlaste kätte läinud Pärnu linnavalitsusega korraldas maakonnavalitsus 23. veebruaril 1918 Eesti Vabariigi väljakuulutamist Pärnus ning tegeles Iseseisvusmanifesti avalikustamisega.

Ajaloolisi sündmusi, mis viisid Eesti Vabariigi väljakuulutamiseni, oli juubeliaastal võimalus meenutada ja jäädvustada mitmeti. Neist kujunes rida kümnele põllukivile kinnitatud plaatidest, kuhu sai lühivormis kirja pandud olulised sammud olulisematest tähistest sellel teel. Ajaloofaktidega ääristatud rada ühendab omaaegset gümnaasiumihoonet kasutava Kuninga Tänava Põhikooli ette 2018. aastal püstitatud mälestusmärki „Ajahetk” ja 2008. aastal avatud iseseisvusmonu-

Mälestusmärgi Ajahetk avamine. Fotod Madis Sinivee

menti. Margus ja Mart Kadariku mälestusmärgi „Ajahetk" avas 23. veebruaril 2018 president Kersti Kaljulaid, millele järgnes Eesti Rahvusringhäälingu poolt üle kantud rahvapidu „Meie 100" Rüütli platsil. Kümme aastat varem avatud monumendi juures luges Konstantin Pätsi pojapoeg Matti Päts sümboolselt ette Eesti Vabariigi iseseisvusmanifesti.

Sada aastat varem toimunut meenutati 12. aprillist 2017 kuni 2. veebruarini 2020 väga mitmel tasemel. Pärnumaal oli kõige esinduslikum neist 3. veebruaril 2018 Pärnu muuseumis avatud näitus „Pärnu – Eesti Vabariigi sünnilinn". Väljapanek andis ülevaate viiest päevast, mis muutsid Eesti ajalugu ja juubelipidustuste ajaks oli Rahvusarhiivist näitusele deponeeritud 24. veebruaril 1918 koostatud originaaldokument nimega „Akt Eesti demokraatliku vabariigi väljakuulutamise kohta Pärnu linnas".

2018. aastal tähistati senisest pidulikumalt ka Jüriöö ülestõusu 675. aastapäeva. Jüriöö tähistamised eksperimentaalse tuleteatena olid Pärnu muuseumi ja Kaitseliidu Pärnumaa maleva koostöös toimunud erinevatel trassidel juba alates 2012. aastast. Juubeliaastal muudeti tuleteade koostöös Paide Vallitorni haldava sihtasutusega Ajakeskus Wittenstein kogu Eestit haaravaks ürituseks. Paides 22. aprilli õhtul süüdatud märgutuli saadeti laiali Pärnu, Tartu, Rakvere ja Tallinna suunas. Silmsides järjest süüdatud tõrvikute kett ulatus siiski vaid Paidest Pärnusse, teistes suundades kasutati tule edasiviimiseks mitmetes lõikudes tehnilisi abivahendeid. Kokkuvõttes ühendas see aktsioon ühise eesmärgi nimel nii koolid, küla- ja kultuuriseltsid, kaitseliitlased ja mootorratturid ning igas suuruses pidusid oli põhjust korraldada mitmel pool korraga.

2019. aasta Jüripaeva eelõhtul oli juubeliürituste raames juba uus tähendus. Nimelt tuli Jüripäeval 100 aastat tagasi Tallinnas Estonia teatrimajas kokku Eesti riigile õiguslikku alust looma asunud Asutav Kogu. Sajandi möödumist Eesti Vabariigi esimese demokraatliku esinduskogu valimisest tähistati 5. aprillil 2019 küünalde süütamisega 120 rahvasaadiku sünnikohas. Tähistati just kokku kutsutud algkoosseisu, mitte hilisemate asendusliikmete sünnikohti. Kuuest Pärnumaalt asutavasse kogusse valitud saadikust olid siin sündinud kolm, kellele lisandus üks endiselt Läänemaalt. Küünalde asetamisel ja sünnikodude kandmisel kaardirakendusele tuli näiteks Pärnust valitud Hugo Kuusneri (1887–1942) sünnikodu asukoht alles selgeks teha. Koordinaatidena sisestati ka Nikolai Taltsi (1890–1949) sünnikodu kunagises Laiksaare vallas, Jüri Uustalu (1889–1973) sünnikoht endises Massu vallas ja teiste Asutava Kogu saadikute sünnikohad. Tuntuim neist oli Piistaojalt pärit Theodor Pooli (1890–1942) kodu, kes aga ise ei saanud kauaks jääda Asutava Kogu saadikuks, sest võttis vastu põllutöö- ja toitlusministri (09.05.–18.11.1919) ning seejärel põllutööministri (18.11.1919–30.07.1920; 26.10.1920–25.01.1921) ametid. Kõige kaugemal sünnikohast, s.t vabariigi välissaatkondades, oli esinduskogu saadikuks valitud Mihkel Martna (1860–1934), kes seetõttu puudus ka esimeselt istungilt.

Juubeliaasta ürituse kandepind oli lai ka seetõttu, et enamus tänaselt Pärnumaalt pärit saadikud valiti Asutavasse Kogusse oma toonastes tegutsemiskohtades üle Eesti. Omaaegses Tahkuranna vallas oli kodutalu koguni kahel Tallinnast Asutavasse Kogusse valitud saadikul. Eesti Vabariigi tollane peaminister Konstantin Päts (1874–1956) valiti seadusandlikusse kogusse, kuid tema juhitud Maaliit sai nendel valimistel suurelt lüüa sotsialistlikelt erakondadelt ning K. Päts pidi jätma valitsusjuhi ametikoha Otto Strandmannile. Noorem vend Voldemar Päts (1878–1958)

valiti Asutavasse Kogusse Tööerakonna nimekirjas. Kaks AK saadikut oli pärit ka Sindist, kus 5. aprillil 2019 austati Tööerakonna esinumbrit Julius Seljamaad (1883–1936), kellest sai hiljem Asutava Kogu I abiesimees (kohtuministriks määratud Lui Oleski asemel 10.10.1919–20.12.1920) ja Viktor Tombergi (hilj. Tarmas, 1891–?), kes esinduskogusse valimise eel oli Ajutise Valitsuse komissar Järvamaal. Kilingi-Nõmmes meenutati vabariigi esimese esinduskogu saadikut Marie Reisikut (1887–1941), Vee külas Asutava Kogu noorimat saadikut Hugo Kiksonit (1898–?) ja Kärsul Jaan Metsa (1891–1969). Kõverojal paigaldati uus mälestuskivi Tõnis Kalbusele (1880–1942). Varem Läänemaa alla kuulunud Illustel oli Asutava kogu liikme ja mitmekordse riigivanema Jaan Teemanti (1872–1941) sünnikohas mälestuskivi juba 2008. aastast, Pärnumaa uutesse piiridesse jäi ka Eesti Spordilehe ja Vaba Maa toimetaja ning sõja- ja siseministri ameteid kandnud Ado Anderkoppi (1894–1941) sünnikodu. Viljandi maakonnas tähistati küünaldega endise Pärnumaa Vana-Kariste vallast pärit arsti Jaan Masingu (1875–1948) sünnikohta, kes Asutavast Kogust astus tagasi 26. aprillil 1919 ja vabastas saadikutooli Kaarel Eenpalule. Samuti ajakirja Põllumees toimetaja ning sise-, haridus- ja põllutööministri ameteid kandnud Jaan Hünersoni (1882–1942) sünnitalu endises Karksi vallas. Vabariigi esimese suure rahvaesinduse algkoosseisu liikmete panus kujunes küll erinevaks, kuid vääris tähistamist Eestit ühendava võrgustikuna. Saadikute esindustöö võis jääda lühikeseks, nagu Vana-Vändra mõisas sündinud Anton Martinsonil (1882–1919), kes suri juba 15. juunil. Kuid nende panus Eesti poliitikasse on jääv. Juubeliaasta raames võtsid Asutava Kogu saadikute mälestamisest osa Riigikogu liikmed, rõhutades niiviisi poliitilise pärandi olulisust ja selle järjepidevust.

Jüriööl ehk siis 22. aprillil 2019 süütas Riigikogu esimees Henn Põlluaas Paidest mitmes suunas laiali kantud tulega Toompeal Kuberneri aias 120 küünalt, et meenutada Jüripäeval 100 aastat varem kokku tulnud Asutava Kogu saadikuid. Pärnumaal ja Läänemaal tähistati juubeliaasta teist Jüriööd traditsioonilise tuleteatega ja seekord toodi märgutuli Kullamäelt (Läänemaal) mööda teid ja sihte Pakamäele (Pärnumaal), kus toimus ka muistset vabaduseaadet meenutav rahvapidu.

Juubeliaasta raames toimunud sündmustest ja ettevõtmistest kui kingitusest Eesti Vabariigile, sai EV 100 kodulehele jätta lühikirjelduse. Lisaks n-ö registreeritud kingitustele tehti neid juubelit tähistades mitmel tasandil, kuid siinkohal olgu valikuna meenutatud just esimesed. Kinkide mitmekülgsus näitab vaba rahva loovust ja ühiskonna avatust uutele algatustele.

Kõige suurejoonelisema kingitusena oli kavandatud Pärnu südalinnas jõekaldale planeeritud Läänemere Kunstisadam, mille etapiviisiline avamine pidi resoneerima Soome, Leedu, Eesti, Poola ja Läti 100. aastapäeva juubelitega 2017–2018. Läänemere-äärsete rahvaste ja riikide kultuurisaavutusi kajastava kompleksi esimese osa avamine kavandati Soome iseseisvuspäevale 6. detsembril, kuid Mark Soosaare ja kaasamõtlejate suurejooneline kava pole veel teostunud ning ootab võimalike toetajate otsuseid.

Pärnumaal juubeliaastat ilmestanud rahvusvahelisi üritusi oli kaks. Esiteks Pärnus 26.-28. aprill 2018 toimunud 26. Kutsekoolide Balti Mängud, mille korraldas Pärnumaa Kutsehariduskeskus. Teiseks korraldas Rahvusvaheline Interskola võrgustik 22.-26.07.2018 siin rahvusvahelise haridustöötajate konverentsi Pärnu haridusloost, juubeliüritustest ja vähemusrahvaste haridusest „Minevik annab tulevikule käe – The past gives hand to the future“.

Juubeliaasta kingitused olid enamasti kogukonnakesksed. Pärnu lasteaiaõpetajate Hea Alguse ühenduse aktiivi kogumik „Rõõmsalt tere!“ toetab lastes viisakuse kasvatamist ja rahvusväärikuse kujundamist. Maarja-Magdaleena Gildis 24. veebruarist 2018 alanud kampaania #100oskust #ev100 kestis terve juubeliaasta ja edastatud 100 postitusega taastati unustuse hõlma jäävaid käsitöö-oskusi. Pretty Reklaamibüroo toetas ettevõtjaid EV 100. sünnipäeva tähistamisel oma lahendustega visuaalsest identiteedist kuni kõige keerulisemate reklaammaterjalide teostamiseni.

MTÜ Eassalu-Neitsi külamaja kogukonnaköögi paremaks kasutamiseks ehitati vana katkise ahju asemele pitsaahi, kus saab küpsetada kõigi hõimurahvaste traditsioonilisi toite. Lisaks korrastati Eassalus külaseltsi õueala, kuhu vanade puude asemele rajati tarbetaimeaed ja maistetaimede õppeaed. Ka 2017. aastal 50aastaseks saanud Pärnu Liblika lasteaed kinkis oma kogukonna lastele haljastatud pargi lauluplatsi, pinkide, ronilate ja karusselliga.

12. mail 2018 Pärnu Strand SPA & Konverentsihotellis korraldatud Emadepäeva muusikakohvikus rännati 100 lauluga läbi Eesti ajaloo ja jätkati Jana Trinki Erakooli traditsiooni mitme põlvkonna esindajate kontserdist. 20. juunil 2017 avas Valgeranna rahvas koos kogu Audru valla rahvaga mererannal Armastuse ausamba (skulptor Rait Pärg) ja vabariigi juubeli pidulikuks tähistamiseks mängiti maha ka temaatiline näitemäng.

Pärnu Tammsaare Lasteaia rühmad kinkisid vabariigile omaloomingu: „100 väikest kullatükki“, „100 Eestit iseloomustavat sõna“, „100 tammelehte“, „100 väikest sõrme“, „100 suitsupääsukest“, „100 juubelilille“, „100 väikest päikest“, „100 sõrmejälge“, „100 meie kinnast“, „100 Eesti asja“, „100 tähte taevas“ ja „100 lõbusat nägu“. Pärnu Paikuse Põhikooli 2. klasside õpetajad, lapsed ja lapsevanemad kinkisid avalikkusele fotonäituse „100 sammu kodust“ ja OÜ Suveniir sajast fotost koosneva näituse „1918 - 2018 Pärnus“. Pärnu Keskraamatukogu pakkus 2018. aastal EV100 projekti raames 14-26aastastele kunstnikele võimalust eksponeerida oma kunstitöid raamatukogu ruumides.

Lisaks loomingule tegeleti juubeliaastal ka ühiskonna murekohtade ja doonorlusega. MTÜ Pärnu Naiste Tugikeskus koostas mõtlemapaneva kogumiku „100,9 lugu lähisuhtevägivallast“. Pärnu Koidula Gümnaasium ja Pärnu Haigla Veretalitlus algatasid doonorlusprogrammi „100 tilka verd“, mille käigus tehtud pildid laaditi üles sotsiaalmeedias (#100tilkaverd #EV100).

Eesti Vabariigi taastamise alguspaiga Pilistvere kogudus korraldas 20.–25. juulil 2018 palverännaku Pärnust Tori, Kurgja, Tagametsa ja Kabala kaudu Pilistverre, millest osavõtjad koostasid suure sünnipäevakaardi Eestile. Mälestamist väärivate paikade külastamisest oli kantud ka Teele Karro idee „Eesti Vabadus“. Selle eesmärgiks oli koondada ühtsele kaardile Vabadussõja mälestusmärgid, et innustada neid külastama veebirakenduse abil.

Andres Adamson koostöös Pärnu muuseumiga koostas fotoalbumi sajast Pärnu kodust koos sealsete elanike ja/või külalistega, mis koos muuseumis 4. detsembril 2017 avatud näitusega jäädvustas läbilõike saja pärnaka kodust. Helgi Roots ja Sirje Suurevälja kinkisid üldsusele 360lehekülje lise mälestusteraamatu „Eesti 100: Audru aastad“. Raeküla lasteaed, põhikool ja Vanakooli keskus korraldasid Raeküla Hea Kodaniku nädala ja MTÜ Selts Raeküla tähistas sealse kooli asutamise 105. aastapäeva, millele lisaks anti välja kogumik „Raeküla kogukonna 100 jälge“.

Malle Alunurme raamat „Mitmenäoline meri“ oli samuti mõeldud aegumatu kingitusena, sisaldades Häädemeeste keskkooli õpilaste mereteemalisi joonistusi ja

96 kirjutist – luuletusi ja esseesid. Samas algatati ka Häädemeeste valla külade, kogu Pärnumaa ja Pärnu linna ajaloolise mälu kogumine, kus seni koostatud 80 kausta arvu plaaniti suurendada sajale kaustale.

20. augustil 2018 korraldasid Uulu ja Raeküla kogukonnad Uhla–Rotiküla elamusjooksu, millest loodeti algavat uus jooksutraditsioon unarusse jäänud rahvajooksude asemel.

2019. aasta tähtsündmuseks Eesti Vabariigi juubelipidustuste raames oli Eesti Laulu- ja Tantsupidu, millel täitus 150aastane traditsioon ja mitu teist ümmargust aastapäeva (85 aastat tantsupidusid ja 50 aastat laulupeotule toomisi). Selle tähistamise osaks oli laulupeo tule viimine maakondadesse ja 9.-12. juunil liikus laulupeotuli mööda Pärnumaad, „ööbides“ Koidula muuseumis, Tori kirikus ja C. R. Jakobsoni talumuuseumis Kurgjal.

Teiseks teemaks oli Eesti Vabadussõja sajanditaguste sündmuste tähistamine, millest Pärnumaal mäletati kõige enam lahinguid Läti pinnal, kus osalesid siin formeeritud Rahvaväe 6. ja 9. polgu väeosad. 20. juunil 1919 Paldaži talu juures Limbaži lähedal peetud lahing, milles 9. polgu 6. rood Rauddiviisi väeüksused taganema lõi, oli ühtlasi Rahvaväe esimene võit sakslaste vastu ja tõi murrangu Landeswehri sõjas. Seal saavutatud võidu jäädvustamise idee avaldas Läti reservohvitser Ēvalds Krieviņš juba 2017. aastal ja Limbaži ning Pärnu linna tasandil seda ka arutati, kuid kavandatud memoriaali rajamine 2019. aastaks ei teostunud.

Kokkuvõttes oli aastatel 2017–2020 tähistatud Eesti Vabariigi juubeliaasta tihedalt täis sündmusi, mille mõju ulatus seltsi või kogukonna tasandilt ka rahvusliku või rahvusvahelise tasandini. Et kõik planeeritu veel teoks ei saanud, näitab kavandatud ettevõtmiste julgust ja õnnestumiste arv oli selgelt suurem. Mitmed ülalnimetatud kingitustest jäävad kogukonda teenima veel aastateks. Vabariigi 100. aastapäeva tähistamise põhiline eesmärk – kodanike identiteedi tugevdamine ja kogukondade liitmine – sai täidetud ja nii pärnumaalased kui kogu Eesti võivad julgelt vaadata uute juubelite suunas.

Aldur Vunk
Pärnu Muuseumi direktor

Pärnumaa tänab ja tunnustab

Pärnumaa vapimärkide kavalerid

Pärnumaa vapimärk on asutatud Pärnumaale osutatud teenete tunnustamiseks. Pärnumaa vapimärk omistatakse inimesele, kes oma silmapaistva töö ja tegevusega on oluliselt kaasa aidanud Pärnumaa arengule, sealhulgas väljapaistvate saavutuste eest spordis ja kultuuris.

Seoses haldusreformi järgselt maavalitsuste tegevuse lõpetamise ja nende ülesannete üleandmisega ning Pärnumaa kohalike omavalitsuste volikogude ja omavalitsuste liidu üldkogu otsuste alusel korraldab alates 1. jaanuarist 2018 Pärnumaa vapimärgi väljaandmist Pärnumaa Omavalitsuste Liit. Oleme uhked, et maakonna kõrgeima teenetemärgi – Pärnumaa vapimärk – väljaandmine jätkub. 2017. aasta vapimärgi kavalerid on kirjas Pärnumaa aastaraamatus 2014–2016.

Pärnumaa vapimärk koosneb hõbedasest reljeefsest tammepärjast, mille alumisel poolel kaardub oksüdeeritud lint reljeefse kirjaga „PÄRNUMAA“. Tammepärja keskel on kullatud hõbedast musta emailiga viimistletud Pärnu maakonna vapp. Vapimärgi kõrgus on 32 millimeetrit ning vapi kõrgus on 20 millimeetrit. Vapimärgi tagakülg on sile ning sellele on graveeritud vapimärgi number.

Pärnumaa vapimärk

2018

URMAS KASE
vapimärk nr 112

Urmas Kasest on tänaseks saanud rahandusministeeriumi regionaalhalduse osakonna maakondliku arendustegevuse nõunik. Praegune ametikoht on loogiline jätk tema senisele tegevusele Pärnu maakonnas. Urmas oli ja on osaline ja eestvedaja Eesti ja Pärnumaa arengudokumentide, strateegiate ja planeeringute koostamises. Urmas Kase silmapaistev analüütiline töö maakonna jaoks oluliste otsuste ettevalmistamisel, planeeringute ja statistiliste trükiste koostamisel, samuti edukus maakondlike arenguprogrammide koordinaatorina on vaid üks osa tema panusest. Lisaks on ta olnud väikesaarte programmi koordinaator ja Lääne-Eesti regiooni esindaja Eesti-Läti programmis, Tartu Ülikooli Pärnu kolledži lõputööde maakondliku konkursi vedaja ja koguteose „Pärnumaa” üks käivitajatest ning selle toimetuskolleegiumi liige. Urmas Kase on pika aja vältel arendanud Pärnu maakonna väliskoostööd Norra, Rootsi, Soome, Saksamaa ja Läti suunal ning rahvusvahelistes organisatsioonides. Samuti aidanud erinevatel aegadel suure põhjalikkusega ette valmistada taotlusi maakondlikke suurobjektide väljaehitamiseks: Pärnu lennujaam, sadamad, Via Baltica, Rail Baltic jt.

Urmas Kase pole lihtsalt väga kohuse-

tundlik, erudeeritud, lugupidava ja respekteeriva suhtlemismaneeriga spetsialist, kes haldusreformi temaatika või nimede ja piiride küsimuste asjatundjana on palju kaasa aidanud omavalitsustel tekkinud küsimuste lahendamisele, vaid tema koostatud statistilised analüüsid või arendajate koostöövõrgustiku vedamine ja koordineerimine on tehtud südamega ja tulemusrikkalt. Kõige selle juures pole Urmas Kase jätnud kõrvale enese arendamist, ta on läbinud doktorantuuri, avaldanud teaduslikke artikleid ingliskeelses eriala-ajakirjanduses ja olnud juhendajaks ning retsensendiks paljudele diplomitöödele Tartu Ülikooli Pärnu kolledžis.

ROGER RYBERG
vapimärk nr 113

Roger Ryberg on Norra Kuningriigi Buskerudi maavolikogu esimees. Kohe peale Eesti taasiseseisvumist 1991. aastal alustasid Pärnu Maavalitsus ja Buskerudi Maavolikogu mitmekülgset koostööd. Roger on olnud aktiivselt selle koostöö juures alates 1994. aastast. Läbi 26. aasta on toimunud mitusada projekti, milles on osalenud tuhandeid inimesi. Roger alustas Buskerudi Maavolikogus tööd olles hariduse- ja sotsiaalvaldkonna eest vastutaja. Tema algatusel algas koostöö Tihemetsa – Saggrenda metsakooli vahel, Kilingi-Nõmme – Saint Hallvardi kooli vahel ning keeleõpe Tõstamaa keskkoolis. Tehti korda Pärnu Kodumajanduskool ning alustati koostööd erinevate MTÜdega. Samuti oli ta osaline lastekaitse ning teistes sotsiaalvaldkonna projektides. Viimastel aastatel on aktuaalseks teemaks olnud sotsiaalne tõrjutus, erivajadustega noored, pagulased. Buskerud alustas erimetoodika, sotsiaalne konstruktsionism, rakendamist oma koolis Arbeidsinstittutet. Vastavat metoodikat on Pärnumaa haridusvaldkonna inimesed käinud vaatamas Norras ning norralased on käinud seda meile siin ka tutvustamas. Ei ole võimalik alahinnata Buskerudi panust Pärnumaa arengusse kogu selle 26 aasta jooksul ja Rogeri Rybergi osa selles.

PEETER TULMIN
vapimärk nr 114

Dr Peeter Tulmin on 87 000 elanikuga Pärnumaal ainuke arst-spetsialist, kes tegeleb uroloogiliste haiguste diagnoosimise, ambulatoorse ja statsionaarse ravi ning onkoloogiaga. Peale ülikooli lõpetamist töötas Peeter Võru haiglas kirurgina, seejärel aga Eesti Onkoloogia Keskuses uroloog-kirurgina. Viimased kakskümmend aastat on ta aga töötanud Pärnu haiglas. Ta on hinnatud eriarst ning kaasaegse uroloogiaalase ravi looja Pärnumaal ning Pärnu Haigla uroloogia alustala, olles kirurgilise uroloogia erinevate uroloogiliste operatsioonide ainuteostaja. Ta on järjepidevalt juurutanud uusi ravimeetodeid ning teostab igal aastal üle 3000 ambulatoorse vastuvõtu ning ligi 250 operatsiooni. Patsientide seas on ta väga nõutud spetsialist, ta on väga hooliv ning kõrgelt hinnatud oma põhjalikkuse ja laialdaste teadmiste osas. Kolleegid iseloomustavad Peetrit kui otsekohese ütlemise ja ausa silmavaatega meest. Ta kuulub Eesti Uroloogide Seltsi, mis tegeleb uroloogia eriala arendamisega Eestis ning koordineerib uroloogiaalast täiendõpet ja teadustööd ning uroloogide omavahelist suhtlemist ja koostööd.

2019

EERI TAMMIK
vapimärk number 115

Eeri Tammik on töötanud suusatreenerina ja kaasa löönud mitmete kohalike ja rahvusvaheliste suusavõistluste korraldamisel ja osalenud hooldusmeeskonna liikmena rahvusvahelistel võistlustel. Eeri on olnud Pärnumaa Spordiliidu juhatuse esimees ja projektijuht ning kuulunud Eesti Suusaliidu juhatusse. Aastatel 1997–2007 oli Eeri Tahkuranna vallavanem ning pikaaegse edumeelse vallajuhina on ta andnud suure panuse piirkonna arengusse. Aastast 2005 on Eeri aktiivselt ja edukalt panustanud kogu Pärnumaa arengusse, olles nii Pärnumaa Omavalitsuste Liidu üldkogu kui ka hiljem juhatuse esimees. Nende aastate jooksul said maakonnas teoks mitmed ühised ettevõtmised ja projektid erinevates valdkondades. Algatati ja koostati Pärnu linna ja lähiümbruse teemaplaneering, ehitati kaheksasse omavalitsusse kokku kümme välikorvpalliväljakut, koostati ja uuendati Pärnumaa arengustrateegia ning piirkonna konkurentsivõime tugevdamise kava. Eeri kindlakäelise juhtimise all viidi ellu kolm aastat väldanud keeruline projekt, mille tulemusena arendati ja ehitati Pernova Loodusmaja. Loodusmaja on avatud külastuskeskus loodushuvilistele, seal tegutsevad huviringid ja saadakse praktilist loodusõpet, lisaks integreeritakse tegevusi ettevõtluse ja turismiga. Eeri Tammik on andnud olulise panuse ka Pärnumaa laste ja noorte vaimse tervise keskuse käivitamisele ja toimimisele, mida täna peavad vajalikuks ja rahastavad kõik Pärnumaa omavalitsused.

ERLI AASAMETS
vapimärk number 116

Erli Aasamets juhib Kilingi-Nõmme gümnaasiumit õpilaste, õpetajate ja kooli töötajate teotahet ja mikrokliimat oluliseks pidava direktorina, kes ei imetle ennast koolis, vaid peab oluliseks kooli enda südames. Kaasava haridusega seotud probleemide mõistmiseks korraldab Kilingi-Nõmme gümnaasium konverentse maakonna ja vabariigi koolide õpetajatele. Õpetajate ja õpilaste osalemine rahvusvahelistes projektides on direktori poolt alati soositud. Viimastel aastatel on Erli eestvedamisel teoks saanud „Praktikult praktikule“ projekt, mille käigus toimusid õpetajate gruppide vahetus erinevate koolide vahel. Tal on õnnestunud luua paljude vabariigi koolidega meeldivad suhted, millest on kasu saanud nii õpilased kui õpetajad. Erli on kogemust töövarjuprojektis jaganud mitmetel konverentsidel. Innovaatilise koolijuhina on Erli leidnud võimalusi tutvustada õpetajaskonnale läbi erinevate majasiseste koolituste kaasaegseid lähenemisi ning lahendusi hariduses. Õpetajate positiivne kogemus ning hoiak elukestva õppe strateegiate omaksvõtmisel on motiveeriv ka õpilastele. Erli Aasamets märkab nii õpilaste tulemuslikku tööd kui tugevat õpetajat. Leiab alati võimalust nende tunnustamiseks. Erli peab väga oluliseks koostööd kooli hoolekoguga ja kooli pidajaga, kogukonnas ning maakonnas ja vabariigi koolide vahel. Panustades ise kaasamõtleja ja ideede generaatorina vallavalitsuse liikmena kohaliku valla tasandil ja Pärnumaa Omavalitsuste Liidu pikaaegse hariduskomisjoni esimehe ja tänase liikmena maakonna tasandil.

ANDRUS KÄRPUK
vapimärk number 117

Andrus Kärpuk on Pärnumaa ühistranspordi korraldamisel olnud peamiseks eestvedajaks ja raudvaraks. Transpordiga on Andrus tegelnud suurema aja oma elust, lõpetades Tallinna Tehnikaülikooli transpordi eriala, töötanud Pärnu Bussipargis erinevatel ametikohtadel, sealhulgas peadirektorina. Go Bus Pärnu regiooni direktori kohal lõpetades, siirdus ta ümber korraldama ja uuendama Pärnu maakonna ühistranspordisüsteemi. Esialgu Pärnumaa Omavalitsuste Liidu ja Pärnu Maavalitsuse juures projektijuhina, aidates 2013. aastal läbi viia maakonna bussitranspordiuuringut ja ette valmistada ühistranspordikeskuse asutamist. Pärnumaa Ühistranspordikeskus asutati Pärnumaa omavalitsuste ja Eesti riigi poolt 2014. aasta septembris ja algusest peale on selle juhiks olnud Andrus Kärpuk. Suhteliselt lühikese asjaga on ühistranspordikeskus saavutanud nii Eestis kui rahvusvahelises ulatuses silmapaistvaid tulemusi. Andruse eestvedamisel valmis ja avati 10. aprillil 2018. aastal Pärnus Eesti moodsaim ühistranspordi keskterminal. Ühistranspordikeskuse eestvedamisel on Pärnumaal kasutusele võetud ühtne elektrooniline pileti- ja infosüsteem. Pärnu linnaliinidel on 2017. aastast kasutusel uuemad keskkonnasõbralikud ja mugavad bussid. Järkjärgult viiakse praegu maagaasil töötavad bussid üle kohalikule mootorikütusele – biometaanile. Uued mugavad bussid on jõudnud ka maaliinidele. Lisaks on järgmiseks väljakutseks maakonna bussiterminalide võrgustiku uuendamine ja ühtse äratuntava kujunduskeele rakendamine. Andruse juhtimisel on kogu ühistransport muutunud sõbralikumaks, mugavamaks ja kättesaadavamaks.

Pärnumaa auhinnad ja preemiad

Kodanikuühiskonna tunnustamine

Aasta 2017
Kärnataja HC – aasta vabaühendus
Kihnu vallavalitsus – vabakonna toetaja kohalik omavalitsus
Kabli Pagar – vabakonna toetaja äriettevõte
Ivo Kivisaar – aasta vabatahtlik
Astrid Hindriks – aasta vabatahtlik
Getlin Uudikas – aasta vabatahtlik (MTÜ Noore Vanema Perekeskus)
Koostöötamiskeskuse Forwardspace avamine – aasta tegu (MTÜ Forwardspace)

Aasta 2018
JCI Pärnu – aasta vabaühendus
Lihula Coop – vabakonna toetaja
Reet Laos – aasta vabatahtlik
Priit Neeme – aasta vabatahtlik
Teevi Künnap – aasta vabatahtlik
Rõõmsate laste festival – Vabakonna silmapaistvaim tegu 2018 – Rõõmsate Laste MTÜ

Pärnu aasta Terviseedendaja 2018 – Pärnu-Jaagupi Tuletõrjeselts

Aasta 2019
Spordiklubi Pärnu Kahe Silla klubi – aasta vabaühendus
MTÜ Tunne – aasta üllataja
AS K.Met – mittetulundusühenduste tegevuse toetaja
Aadi Saar – suure südamega metsatark, žürii eripreemia aasta vabatahtlik kategoorias
Väino Lensment – aastate vabatahtlik, žürii eripreemia aasta vabatahtlik kategoorias
Lilia Urb – aasta vabatahtlik
Karoliine Aus – aasta vabatahtlik
Annika Urbel – aasta vabatahtlik
Perepäev "Kaitseinglid" Vändras – vabakonna silmapaistvaim tegu

Pärnu aasta Terviseedendaja 2019 – Pärnu Kahe Silla Klubi

Pärnumaa tublimad sporditegijad

Aasta 2017
Aasta meessportlane – Kevin Saar
Aasta naissportlane – Kristin Tattar
Aasta noorsportlane – Keith Luur
Aasta noorsportlane – Greta Jaanson
Aasta juuniorsportlane – Helary Mägisalu
Aasta spordiveteran – Tatjana Jaanson
Aasta spordiveteran – Mait Käbin
Aasta invasportlane – Agor Tettermann
Aasta tehnikasportlane – Toivo Nikopensius
Aasta võistkond – Sõudmise paarisaeruline neljapaat
Aasta pallimänguvõistkond – Pärnu Jalgpalliklubi naiskond
Aasta treener – Matti Killing
Aasta noortetreenerid – Ingrid Võsu, Gristen Heinmets
Aasta üllataja – II Uhla-Rotiküla elamusjooks

Aasta 2018
Aasta meessportlane – Helary Mägisalu
Aasta naissportlane – Kristin Tattar
Aasta noorsportlane – Rasmus Maalinn
Aasta noorsportlane – Greta Jaanson
Aasta juuniorsportlane – Taavi-Valter Taveter
Aasta spordiveteran – Aire Lauren
Aasta spordiveteran – Artur Tikkerbär
Aasta invasportlane – Agor Tettermann
Aasta tehnikasportlane – Kevin Saar
Aasta võistkond – Sõudmise paarisaeruline kahepaat: Annabel Aron ja Grete Alttoa
Aasta pallimänguvõistkond – Pärnu võrkpalliklubi meeskond
Aasta treener – Helary Mägisalu treener Ivar Kotkas
Aasta noortetreener – Greta Jaansoni treener Ingrid Võsu Pärnu Sõudeklubi
Aasta üllataja – HC Pärnu/Paikuse
Aasta edendaja – Eha Vellend (liikuva tervisetoa projekti juht)

Aasta 2019
Aasta naissportlane (N23 ja vanemad) – Kristin Tattar
Aasta meessportlane (M23 ja vanemad) – Tanel Kangert
Aasta juuniorsportlane, neiu (19-22) – Jasmiin Üpraus
Aasta juuniorsportlane, noormees (19-22) – Helary Mägisalu
Aasta noorsportlane, neiu (U19) – Laura Lizette Sander
Aasta noorsportlane, noormees (U19) – Jörgen-Matthias Talviku
Aasta veteransportlane/võistkond (N/M 35+) – Sõudmise neljapaat Ulvi Lutoškin, Ingird Võsu, Rita Maier ja Tatjana Jaanson.

Aasta tehnikasportlane – Kevin Saar
Aasta võistkond – Sugar3, kapten Ott Kikkas, kelle meeskonda kuulusid teiste seas pärnakad Marjaliisa Umb ja Karl-Robert Trink.
Aasta pallimänguvõistkond – Pärnu Võrkpalliklubi Avo Keele juhendatav
Aasta noortevõistkond – Pärnu Spordikool U20 võrkpalli poisid Toomas Jasmini juhendatav
Aasta treener – Andrei Ojamets
Aasta noortetreener – Elise Umb
Aasta üllataja – Agne Kiviselg
Aasta edendaja – Anu jooksutrennid Jooksufanaatik Piiroja
Aasta sporditegu – Tori jalgpallistaadioni rekonstrueerimine
Aasta rahvasportlane – Piret Bart
Aasta rahvaspordiüritus – RMK Orienteerumisneljapäevakud
Aasta spordivabatahtlik – Priit Neeme

Pärnumaa ettevõtlusauhinnad

Aasta maaelu edendaja 2017
AS Japs M.V.M.
Aasta maaelu edendaja 2018
AS K.MET
Pärnumaa edendaja 2019
AS Metsä Wood Eesti

Aasta turismiarendaja 2017
AS Pärnu Sadam
Aasta turismiarendaja 2018
OÜ Jaanihanso
Aasta turismiarendaja 2019
auto24ring

Aasta naisettevõtja 2017 Pambu OÜ
Aasta naisettevõtja 2018
Merle Laidro, OÜ Edelstein
Aasta naisettevõtja 2019
Kristi Täht, OÜ Qualitex

Aasta noor ettevõtja 2018
Oliver Sild, OÜ WebARX
Aasta noor ettevõtja 2019
Rasmus Paimre, OÜ OnWoods

Aasta noorte ettevõtlusmentor 2018
Marten Palu, OÜ Gamecan, OÜ Black and Brownie, MTÜ Forwardspace
Aasta noorte ettevõtlusmentor 2019
Marek Sild, OÜ Sugar Magic

KULTUUR ja SPORT

Alates 2011. aastast annab Pärnumaa Omavalitsuste Liit välja Pärnumaa aasta kultuuriauhindu ja seda kolmes kategoorias: aasta(te) tegutseja, aasta üllataja, aasta toetaja. 2014. aastal täiendati kategooriaid aasta noore tegija tiitliga ning alates aastast 2016 antakse välja rahvakultuuri tegija preemiat. Aastal 2002 asutasime Pärnumaa Omavalitsuste Liidu **spordistipendiumi** (aastast 2018 nimetusega noore sportlase preemia).

Aasta(te) tegutseja tiitli pälvib inimene või organisatsioon, kes aktiivselt tegutseb kultuurivaldkonnas, kelle tegevus ei paista otseselt silma kultuuritarbijale, kuid kes on kaasa aidanud mitmete kultuurisündmuste kordaminekule.

Aasta üllataja tiitli pälvib inimene või organisatsioon, kes on ilmestanud kultuurivaldkonda millegi uue, huvitava või tavapäratuga ning mis on tekitanud üllatusmomenti või äratanud huvi.

Aasta toetaja tiitli pälvib inimene, ettevõte või organisatsioon, kes on panustanud toodete või teenustega, rahaliselt või muul moel, kultuurisündmuste, kultuuriasutuste või kultuuriga tegelevate inimeste heaks.

Rahvakultuuri preemia pälvib inimene või organisatsioon, kes on panustanud rahvakultuuri hoidmisse ja arendamisse ning on oma tegevusega silma paistnud.

Aasta noore kultuuritegija preemia pälvib noor (vanuses kuni 26 eluaastat sh.), kes on avastanud kultuuritöö, asunud tööle kultuurivaldkonnas, korraldanud või algatanud kultuurisündmuse, või on aktiivse edumeelse kollektiivi juht.

Noore sportlase preemia eesmärgiks on tunnustada ja toetada edukate ja lootustandvate noorsportlaste ettevalmistust ja osalemist Eesti ja rahvusvahelistel võistlustel. Sportlane, kes pälvib stipendiumi, peab olema vanuses 16-23 aastat ning kuuluma oma ala Eesti paremikku ja esindama riiki rahvusvahelistel võistlustel.

2017
Tiina Tõnismäe, aasta(te) tegutseja
Armastuse ausamba loomine Valgeranda Mati Suti eestvedamisel, aasta üllataja
Pärnu-Jaagupi Päästekomando, aasta toetaja
Ülli Kont, rahvakultuuri tegija
Keith Luur, aasta noor sportlane
Aasta noore kultuuritegija preemia jäeti välja andmata

2018
Veera Leas, aasta(te) tegutseja
Eesti Rahvamajade Ühingu **suvelavastus „Mälutempel“**, aasta üllataja
Cramo Estonia eesotsas Pärnu osakonna juht Priit Õispuu, aasta toetaja
Eneli Rüütli, rahvakultuuri tegija
Sigrid Hint, aasta noor kultuuritegija
Greta Jaanson, aasta noor sportlane

2019
Alli Põrk, aasta(te) tegutseja
Sindi Rock, aasta üllataja
Janor ja Janno Aasa, aasta toetajad
Mati Vürst, rahvakultuuri tegija
Martin Sempelson, aasta noor kultuuritegija
Jasmiin Üpraus, aasta noor sportlane

Eesti Kultuurkapitali Pärnumaa ekspertgrupi auhinnad

2017
Ott Kilusk, kultuuripärl 2017
Jüri Alperten, elutööpreemia kultuurivaldkonnas
Mihkel Leppik, elutööpreemia spordivaldkonnas
Argo Juske, aasta kultuuritegija
Ulla Helin-Mengel, aasta kultuuritegija
Näitus „Rao Heidmetsa animamaailm“, aasta kultuurisündmus
Kevin Saar, aasta sporditegija
Kalurihalli renoveerimine, aasta spordisündmus

2018
Jekaterina Põldots, kultuuripärl 2018
Rein Vendla, elutööpreemia kultuurivaldkonnas
Kaiu Kustasson, elutööpreemia spordivaldkonnas

Al Paldrok, aasta kultuuritegija
Vabaõhulavastus „Saja-aastane öö“, aasta kultuurisündmus
Greta Jaanson, aasta sporditegija
Võidupüha maraton, aasta spordisündmus

2019
Priit Loog, kultuuripärl 2019
Jaak Känd, elutööpreemia kultuurivaldkonnas
Helju Sutt, elutööpreemia spordivaldkonnas
Taje Tross, aasta kultuuritegija
Valgusfestival „Öövalgel“, aasta kultuurisündmus
Kevin Saar, aasta sporditegija
Ratsutamisvõistlus „Pärnu Classic 2019“, aasta spordisündmus

HARIDUS

Pärnumaa Omavalitsuste Liit tunnustab Pärnumaa parimaid haridustöötajaid. Aasta haridustöötaja tiitli on pälvinud:

2017
- aasta lasteaiaõpetaja **Oksana Laanemets**, Tammiste lasteaed
- aasta klassijuhataja **Merike Pikkmets**, Lõpe kool
- aasta klassiõpetaja **Mai Seller**, Kilingi-Nõmme gümnaasium
- aasta gümnaasiumiõpetaja **Anne Aasamets**, Kilingi-Nõmme gümnaasium
- aasta põhikooliõpetaja **Hilma Kerbak**, Kihnu kool
- aasta kutseõppeasutuse õpetaja **Taisi Talviste**, Pärnumaa Kutsehariduskeskus
- aasta õppeasutuse juht **Aare Külaots**, Paikuse põhikool
- aasta suunaja **Hilve Kivipõld-Verbitskas**, Surju põhikool
- aasta hariduse sõber **Politsei- ja piirivalveameti Pärnu Politseijaoskond**
- aasta tegu hariduses **Pärnumaa kutsehariduskeskus**, Taisi Talviste ja Jüri Puidet lasteaedade õppekavade koostamise juhendamine
- aasta noorsootöötaja **Marika Valter**, MTÜ Paikuse Avatud Noortekeskus PaNoKe

2018
- aasta klassiõpetaja **Aira Rahu**, Häädemeeste Keskkool
- aasta lasteaiaõpetaja **Maiken Eskla**, Tammiste Lasteaed
- aasta tegu hariduses **Võrgustikupõhine ühisõpe**, Kilingi-Nõmme Gümnaasium
- aasta klassijuhataja **Tatjana Grigorjeva- Keerup**, Sindi Gümnaasium
- aasta õppeasutuse juht **Erli Aasamets**, Kilingi-Nõmme Gümnaasium
- aasta gümnaasiumiõpetaja **Helle Berg**, Kilingi-Nõmme Gümnaasium
- aasta põhikooliõpetaja **Kadri Karon**, Kilingi-Nõmme Gümnaasium
- aasta kutseasutuse õpetaja **Heli Sakk-Hännikäinen**, Pärnumaa Kutsehariduskeskus
- aasta tugispetsialist **Reet Tedre**, Vändra Lasteaed
- aasta noorsootöötaja **Laine Ülemaante**, Kilingi-Nõmme Gümnaasium
- aasta noorsootöötaja **Inga Raudsepp**, Tootsi Lasteaed-Põhikool

2019
- aasta klassiõpetaja **Silja Enok**, Vändra gümnaasium
- aasta klassiõpetaja **Eda Sempelson**, Pärnu Kuninga tänava Põhikool

- aasta klassiõpetaja **Tiina Markus**, Virtsu kool
- aasta haridustegu **maakondlik laulukonkurss “Kaunim metsalaul”**, Kilingi-Nõmme gümnaasium
- aasta hariduse sõber **Estonia Spa Hotels AS**
- aasta lasteaiaõpetaja **Sirje Raaga**, Vändra lasteaed
- aasta õppeasutuse juht **Kaire Teemägi**, Pärnu Vanalinna põhikool
- aasta gümnaasiumiõpetaja **Marika Ristmäe**, Häädemeeste keskkool
- aasta gümnaasiumiõpetaja **Sirje Miglai**, Pärnu Koidula gümnaasium
- aasta põhikooliõpetaja **Siivi Jõgi**, Virtsu kool
- aasta klassijuhataja **Hevelin Antsmäe**, Pärnumaa Kutsehariduskeskus
- aasta kutseõpetaja **Peep Peetersoo**, Pärnumaa Kutsehariduskeskus
- aasta tugispetsialist **Marge Leppik**, Surju põhikool
- aasta noorsootöötaja **Pille Kuusik**, Are Avatud Noortekeskus

CARL ROBERT JAKOBSONI PREEMIAD

Carl Robert Jakobsoni, Eesti rahva ärkamisaja suurkuju, õpetatud põllu- ja kirjamehe, Kurgja sümboltalu rajaja mälestuseks ning tema aadete ja pärandi tähtsustamiseks annab C. R. Jakobsoni Sihtasutus koostöös Pärnumaa Omavalitsuste Liiduga igal aastal välja autasud maakonna tunnustatumale põllumehele ning haridus- ja kultuuritegelasele. Autasusid antakse välja aastast 1989.

2017
Mihkel Vainula, populaarsem põllumees, OÜ Helgi &Pojad juht
Lembit Roosimäe, populaarsem kultuuri- ja haridustegelane, Sindi Gümnaasiumi ajalooõpetaja
Kadi Ruumet, Pärnu Postimehe eripreemia, perefirma OÜ Matogard aednik

2018
Kaido Madisson, populaarsem põllumees, OÜ Vändra tootmisjuht
Tiiu Pukk, populaarsem kultuuri- ja haridustegelane, Häädemeeste muuseumi juhataja
Ly Kivikas, Pärnu Postimehe eripreemia, OÜ Kaisma tegevjuht

2019
Kert Jefimov, populaarseim põllumees, OÜ Laanepuu juhatuse liige ja FIE
Merike Teppan-Kolk, popilaarseim haridus- ja kultuuritegelane, Sindi Muusikakooli direktor
Käthlin Palu, Pärnu Postimehe eripreemia, Rannametsa talu noorperenaine ja MTÜ Kihnu Merepääste Seltsi liige

Ühisnädala tänupäev 2017. Foto Karmen Kärg

Ühisnädala tänupäev 2018. Foto Maaris Puust

Ühisnädala tänupäev 2019. Foto Maaris Puust

2017. aasta haridustöötajate tunnustamine. Foto Haide Rannakivi

2018. aasta haridustöötajate tunnustamine. Foto Haide Rannakivi

2019. aasta haridustöötajate tunnustamine. Foto Haide Rannakivi

2017. aasta Tähesära. Foto Haide Rannakivi

2018. aasta Tähesära. Foto Haide Rannakivi

2019. aasta Tähesära. Foto Haide Rannakivi

Jasmiin Üpraus, 2019 Pärnumaa Aasta Juuniorsportlane. Foto Ants Liigus

Kevin Saar, 2017 Pärnumaa Aasta Meessportlane, 2018 ja 2019 Pärnumaa Aasta Tehnikasportlane. Foto Ants Liigus

Priit Neeme, Pärnumaa Aastate Spordikohtunik. Foto Ants Liigus

Pärnumaa kaunis kodu

Eesti kodukaunistamise ühenduse poolt viiakse läbi konkurssi „Kaunis kodu“ alates aastast 1998. Samal aastal toimus ka Pärnu maakonnas Pärnu maavalitsuse eestvedamisel esimene maakondlik konkurss.

Heakorra- ja kaunimate kodude konkursi eesmärgiks Pärnumaal on heakorrataseme tõstmine, kodukaunistamise tava propageerimine, Pärnumaa üldilme parandamine ja maaelu väärtustamine.

Konkurss toimub järgmistes kategooriates:

1) eramud tiheasustuses;
2) maakodud;
3) äri- ja tootmisobjektid/ühiskondlikus kasutuses objektid – lasteaed, kool, park, mänguväljak jne.

Veel 2017. aastal oli kauni kodu konkursi eestvedaja Pärnu maavalitsus. Haldusreformi järgselt võitis Pärnumaa Omavalitsuste Liit (POL) üle Kauni kodu konkursi korraldamise. Seda küll väikese viivitusega, vahele jäi 2018. aasta, kus ei valitud maakonna kauneimaid kodusid, kuid riiklikule tasandile kandidaadid esitati.

2019. aastaks oli kaunimate kodude valimine Pärnumaal taastunud ning anti välja kolm kauni kodu tiitlit. Konkurss viiakse läbi üks kord aastas. Hindamiskomisjoni moodustab ja kinnitab POL üldkogu. Komisjon külastab kõiki konkursile esitatud kinnistuid. Kõiki konkursile esitatud osalejaid tänatakse pidulikul vastuvõtul ning kolm parimat esitatakse Vabariigi Presidendile autasu saamiseks.

Konkursi „Eesti kaunis kodu“ laureaadid 2017

Pärnumaa kodukaunistamise maakondlik komisjon 2017

Raivo ja Iraida Teearu kodu Papsaare külas Audru vallas

Eve ja Rein Puust Mäeltmardi talu Oore külas Tori vallas. Foto Sigrid Absalon

Uulu keskasula Tahkuranna vallas. Foto Sigrid Absalon

Pärnumaa kaunis kodu võitjad ja konkursi „Eesti kaunis kodu“ laureaadid 2018

Äriobjekt. *Lottemaa, Häädemeeste vallas*

Äriobjekt. *Pärnumaa ühistranspordikeskus, Pärnu linn*

Pärnumaa kaunis kodu võitjad ja konkursi „Eesti kaunis kodu“ laureaadid 2019

Eramu tiheasustuses. *Tamara Evert ja Taivo Raid, elamu Saarde külas Saarde vallas*

Maakodu. *Birgit Suits, kodu Häädemeeste vallas*

Ärihoone. *Lepanina hotell, OÜ Rannaniidu*

Planeeringud

Pärnu maakonna planeering

Pärnu maakonna planeeringu (edaspidi maakonnaplaneering) eesmärk on maakonna ruumilise arengu põhimõtete ja suundumuste määratlemine aastani 2030+. Planeering on loogiliseks jätkuks 21.12.1998 kehtestatud maakonnaplaneeringule ja seda täpsustavatele teemaplaneeringutele.

Maakonnaplaneeringu koostamisel on lähtutud üleriigilises planeeringus Eesti 2030+ ja Pärnumaa arengustrateegias 2030+ seatud eesmärkidest. Samuti on arvestatud teiste riigitasandi strateegiliste dokumentidega ja riskianalüüsidega ning kohalike omavalitsuste üldplaneeringutega.

Üleriigilise planeeringu Eesti 2030+ visioonis nähakse Eestit sidusa ruumistruktuuriga, mitmekülgse elukeskkonnaga ja välismaailmaga hästi ühendatud riiki. Planeering seab eesmärgiks igas paigas inimestele hea elukvaliteedi tagamise, asustussüsteem tasakaalustatakse eeskätt maakonnatasandi keskuste võrgu kaudu. Transpordisüsteemid peavad olema üles ehitatud viisil, mis tagavad igal pool elamisvõimalused ja aegruumiliste vahemaade vähendamise võimalikult keskkonnahoidlikul moel. Energiavajaduse optimeerimiseks ja liikumise lihtsustamiseks on oluline siduda tootmis-, äri- ja teenindusettevõtted ning uusasustus olemasoleva tehnilise taristu ja asustusega.

Arengustrateegia 2030+ kohaselt on Pärnumaa ambitsioon olla tuntud ja hinnatud regioon Läänemereruumis, mille edu põhineb haritud, ettevõtlikel, tervist ja elukvaliteeti väärtustavatel elanikel. Arengustrateegia näeb Pärnumaad kui tasakaalustatult arenevat maakonda, kus on võimalused väärikaks euroopalikuks eluks maakonna igas paigas.

Liikluse suurenemise tõttu on vaja parandada maanteevõrgu kvaliteeti, liikluse sujuvust ja turvalisust. Rekonstrueerida Via Baltica ja kaasajastada teised olemasolevad maanteed. Kavandada uus Kesk-Euroopa suunaline Rail Baltic raudtee läbi Pärnu linna, kaasajastada Pärnu lennuväli ja sadam. Energiajulgeoleku kindlustamiseks on vaja luua uued energiaühendused, keskenduda hajutatumale piirkondlikule energiatootmisele. Kasutada integreeritud energiatootmise lahendusi, mis ühendavad mitu energiaallikat ning võimaldavad soojuse ja elektri koostootmist, laiendada taastuvenergia kasutuselevõtmist. Tähtis on maastike hoidmine, säilitamine ja kestlik kasutamine ning rohelise võrgustiku toimimine.

Maakonnaplaneeringus on välja toodud maakonna olulisemad väärtused, mille hoidmiseks ja kasutamiseks on seatud üldised põhimõtted ja tingimused teemade kaupa. Olulisemad teemad, mida maakonnaplaneeringus käsitletakse on asustuse paiknemine, teenuste kättesaadavus ja transpordiühendused, ettevõtlus ja tootmine; looduskeskkonna väärtused, sh väärtuslikud maastikud ja roheline võrgustik; tehniline taristu, kus suur tähtsus on nii rahvusvahelistel kui ka riigi- ja maakonnasisestel ühendusteedel, sadamatel ning turismiettevõtlust toetaval lennuväljal.

Maakonnaplaneeringu koostamisel on tasakaalustatult arvestatud riiklikke ja kohalikke huvisid. Olulisemateks maakonna arengueeldusteks on tugev keskus Pärnu linn koos lähitagamaaga. Säilima peab kaugemate piirkondade elujõuliste

PLANEERINGUD

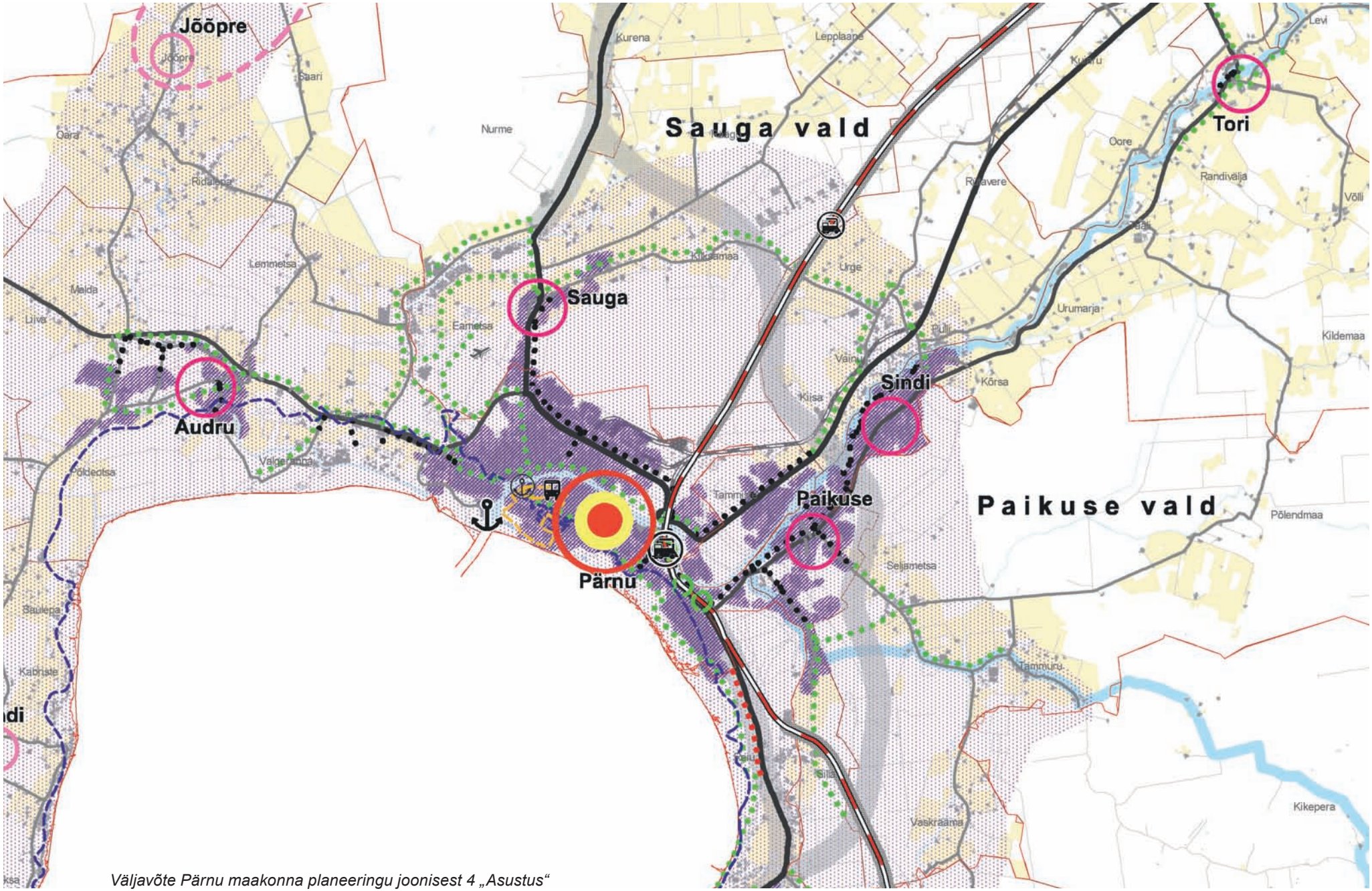

Väljavõte Pärnu maakonna planeeringu joonisest 4 „Asustus“

keskuste terviklik süsteem (Vändra, Kilingi-Nõmme, Häädemeeste, Pärnu-Jaagupi, Tõstamaa). Pärnumaa on Eesti olulisemaid turismisihtkohti, mis paikneb rahvusvahelistel ühendusteedel (Via Baltica ja Rail Baltic) ning sadamad tagavad juurdepääsu merelt. Tugevate energiaühenduste olemasolu loob eeldused taastuvenergeetika laiemaks kasutuselevõtmiseks. Mitmekesised loodusväärtused toetavad ökoloogilist mõtteviisi.

Maakonnaplaneering on kohalike omavalitsuste üldplaneeringute koostamise aluseks. Sellega on vaja arvestada ka riigi ja kohalike omavalitsuste arengudokumentide koostamisel.

Planeeringute koostamisel on arvesse võetud ning tasakaalustatud riigi ja kohaliku omavalitsuse ruumilise arengu vajadused. Planeeringu koostamise käigus viidi läbi keskkonnamõju strateegiline hindamine (KSH), mille eesmärk on arvestada keskkonnakaalutlusi planeeringu koostamisel ning kehtestamisel, tagada kõrgetasemeline keskkonnakaitse. KSH aruandes on selgitatud, kirjeldatud ja hinnatud planeeringu elluviimisega kaasnevaid olulisi mõjusid loodus- ja sotsiaalmajanduslikule keskkonnale ning kavandatud negatiivsete mõjude leevendamise meetmed säästvaks ja tasakaalustatud arenguks.

Maakonnaplaneering koosneb seletuskirjast ja neljast joonisest (mõõtkavas 1:100 000):

1. Strateegiaplaan, 2. Looduskeskkond, 3. Tehniline taristu ja 4. Asustus.

Maakonnaplaneeringu koostamise algatas Vabariigi Valitsus 18.07.2013 korraldusega nr 337. Maakonnaplaneeringu KSH algatas Pärnu maavanem 29.07.2013 korraldusega nr 399.

Pärnu maakonna planeering on koostatud koostöös maakonna kohalike omavalitsustega, naabermaavalitsustega, ministeeriumide ja riigiametitega ning teiste asjaomaste asutuste ja huvitatud osapooltega.

Maakonnaplaneeringu koostas Pärnu Maavalitsus, koostamist juhtisid arengu- ja planeeringuosakonnast Heiki Mägi, Tiiu Pärn, Raine Viitas ja Urmas Kase. Planeeringujoonised vormistasid Aive Sepa ja Triin Lepland. Keskkonnamõju strateegilise hindamise viisid läbi Kobras AS eksperdid.

Riigihalduse minister kehtestas 29.03.2018 käskkirjaga nr 1.1-4/74 maakonnaplaneeringu Pärnu maakonnas Häädemeeste vallas, Kihnu vallas, Põhja-Pärnumaa vallas, Pärnu linnas, Saarde vallas, Tori vallas ja osaliselt Lääneranna vallas. Lääneranna valla osa (Lihula ja Hanila vallad), mis paiknes enne 2017. aasta haldusreformi Lääne maakonna haldusterritooriumil, kehtestati 22.03.2018 Lääne maakonnaplaneeringu koosseisus.

Pärast maakonnaplaneeringu kehtestamist jäävad kehtima järgmised planeeringud: Pärnu maakonna planeeringu teemaplaneering “Põhimaantee nr 4 (E67) Tallinn-Pärnu-Ikla (Via Baltica) trassi koridori täpsustamine km 92,0-170.0” (kehtestatud 1.10.2012); Pärnu maakonna planeeringut täpsustav teemaplaneering „Kilingi-Nõmme – Riia TEC-2 330 kV õhuliini trassi koridori asukoha määramine Pärnu maakonnas” (kehtestatud 25.11.2015); Pärnu maakonna planeeringu teemaplaneering „Harku-Lihula-Sindi 330/110 kV elektriliini trassi asukoha määramine“ (kehtestatud 15.07.2016).

Pärnu maakonnaga piirneva mereala maakonnaplaneering

Pärnu maakonnaga piirneva mereala maakonnaplaneeringuga (mereplaneering) on haaratud ca 2600 km² suurune mereala. Sellest moodustab 81% Eesti Vabariigi sisemeri ja 19% territoriaalmeri. Mereplaneering lähtub koostamise ajal kehtinud Euroopa Liidu ja Eesti Vabariigi arengudokumentidest, sh üleriigiline planeering Eesti 2030+, Eesti merenduspoliitika 2012–020, Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi 2014–2020 rakenduskava, Eesti kalanduse strateegia 2014–2020. Samuti on arvestatud ÜRO mereõiguse konventsiooni ning Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiviga 2014/89/EL.

Üleriigilise planeeringu Eesti 2030+ kohaselt on mereala planeerimise aluseks integreeritud lähenemine. Erinevate valdkondade huvid peavad olema mere- ja rannaalade kasutamisel tasakaalustatud. Tähtis on saavutada tõhus ja kestlik merealade kasutamine ning mõistlik tasakaal vaba aja kasutuse, turismi, veekogude kaitse, riigikaitse ja majandustegevuse vahel. Riigi rahvusvahelise konkurentsivõime üheks põhiteguriks olev reisi-, kauba- ja väikesadamate võrgustik peab toimima tegusalt ning olema muu taristuga hästi ühendatud. Väikesadamate arendamisel on otstarbeks ühitada erinevad kasutusotstarbed (kalandus, turism, rekreatsioon jne). Meretuulikuparke saab kavandada maakonnaplaneeringute kaudu, tagades parkide piisava kauguse väikesaartest, säilitades muinsus- ja looduskaitselised väärtused, liikide rändekoridorid ja elupaigad, arvestades riigikaitse huvidega.

Mereplaneeringuga on määratud Pärnu maakonnaga piirneval merealal mereruumi kasutus, mis arvestab tasakaalustatult merel esinevaid erinevaid huve ja ruumilise arengu vajadusi. Mereplaneeringu ajahorisondiks on aasta 2030+. Planeeringus sätestatud tegevusi jätkatakse ka pärast aastat 2030, millele viitab aastaarvule lisatud „+“.

Mereplaneeringus käsitletud valdkonnad on kalandus, vesiviljelus, meretransport (laevandus, sadamad, taliteed ja jäärajad) ja sellega seotud taristu, puhkemajandus ja turism (avalikult kasutatav rannaala, purjetamine, mittemotoriseeritud mereturism ja meresport, veemotosport ja jetisõit, kaitstavad loodusobjektid), kultuuriväärtused ja merearheoloogia (Kihnu kultuuriruum ja Kihnu Väina Merepark), taastuvenergeetika, kaadamisalad, meretranspordiväline taristu, riigikaitse ja mereohutus. Iga valdkonna kohta on toodud põhimõtted, mida peab järgima edaspidisel arendustegevusel, hoonestusloa menetlemisel, mõjude hindamisel ja teiste tegevuste kavandamisel merealal. Näidatud on funktsionaalsed seosed maismaa ja mere vahel. Formuleeritud on ettepanekud õigusaktide muudatusteks, et kohalikele omavalitsustele tulevikus laieneks õigus tegutsemiseks rannast ühe meremiili kaugusel (tuuleenergeetika arendamisel kuni 12 km) merealal ning mereplaneeringu elluviimiseks vajalikud tegevused.

Mereplaneeringu koostamise käigus analüüsiti rahvusvahelisi trende, riigi strateegilisi dokumente ja kaaluti erinevaid arengustsenaariumeid. Arvestati ka kohalike omavalitsuste strateegiliste dokumentidega. Erinevate valdkondade integreerimise tulemusel leiti tegevustele ja objektidele parimad võimalikud asukohad, arvestades seejuures majanduslikke, sotsiaalseid ja looduskeskkonnale avalduvaid mõjusid. Planeeringulahendus tugineb keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) aruandele, mis sisaldab mereplaneeringus kavandatud tegevustega kaasnevaid keskkonnaalaseid, sotsiaalseid, kultuurilisi ja majanduslikke kaalutlusi ning meetmeid olulise negatiivse keskkonna-

PLANEERINGUD

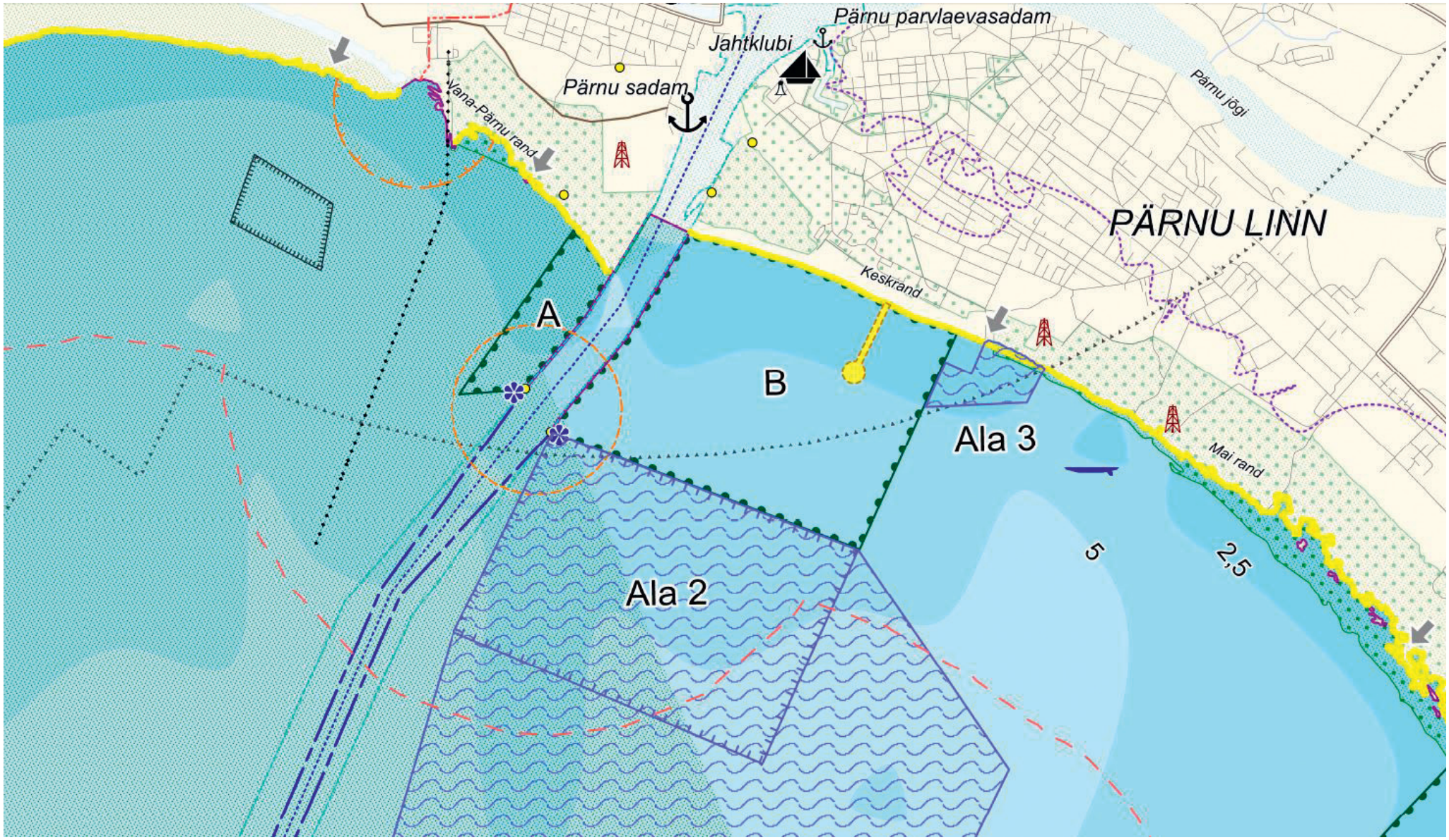

Väljavõte Pärnu maakonnaga piirneva mereala maakonnaplaneeringu joonisest 2 „Pärnu laht“

mõju vältimiseks või leevendamiseks. KSH käigus ei tuvastatud riigipiiri ülest keskkonnamõju.

Mereplaneering koosneb seletuskirjast ja kahest joonisest. Seletuskirjas on toodud mereala ruumilise planeerimise raamistik ja planeeringulahenduse metoodilised alused, selgitatud ja põhjendatud planeeringulahendust valdkondade kaupa. Joonised: 1) Põhijoonis, mõõtkavas 1:100 000, millel on nähtav kogu planeeringuala; 2) Joonis Pärnu lahe kohta mõõtkavas 1:25 000.

Mereplaneeringu koostamine algatati Vabariigi Valitsuse 11.10.2012 korraldusega nr 441 „Maakonnaplaneeringute algatamine Hiiu ja Pärnu maakonnaga piirnevatel merealadel“. Sellega tehti Pärnu maavanemale ülesandeks territoriaalmere välispiirini mereplaneeringu ning selle KSH koostamine. Mereplaneeringu keskkonnamõju strateegilise hindamise algatas maavanem 19.10.2012.

Mereplaneeringu koostamisel olid osapooled Pärnu Maavalitsus ning riigihanke tulemusena valitud planeeringukonsultant ja KSH läbiviija Hendrikson & Ko. Maavalitsuses juhtisid planeeringu koostamist arengu- ja planeeringuosakonna juhataja Heiki Mägi, planeeringute talituse juhataja Tiiu Pärn ja planeeringunõunik Raine Viitas.

Planeering on koostatud koostöös riigiasutustega, kelle valitsemisalas olevaid küsimusi mereplaneering käsitleb, mereäärsete kohalike omavalitsuste ning Lääne ja Hiiu maavalitsustega. Samuti koostöös erinevate huvigruppide esindajatega − kutselised kalurid, harrastuskalurid, ettevõtjad, tuuleenergeetika arendajad, merespordiharrastajad, looduskaitse organisatsioonid jt vabaühendused. Mereplaneeringu koostamisel ja KSH läbiviimisel osalesid ka Tartu Ülikooli Eesti Mereinstituudi eksperdid.

Kogu mereplaneeringu koostamise perioodil korraldati erinevatel teemadel töökoosolekuid, kuhu kaasati huvigruppide esindajad, et välja töötada võimalikult laiapõhjaline ja osapooli arvestav planeeringulahendus. Kuna mereplaneeringut koostati Eestis esmakordselt, siis erinevate valdkondade huve rahuldava ja tasakaalustatud planeeringulahenduse saamiseks moodustas maavanem koostöökogu, kus osalesid merega seotud riigiasutuste, kohalike omavalitsuste, teadusasutuste ning ettevõtete esindajad. Avalikkusele suunatud tutvustused ja arutelud mereplaneeringu koostamise ajal viidi läbi vastavuses planeerimisseaduses sätestatud nõuetega ning igaühel oli neil võimalik osaleda.

Keskkonnaminister kiitis 03.05.2016 mereplaneeringu KSH aruande heaks ja oli seisukohal, et KSH aruandes on selgitatud planeeringu elluviimisega eeldatavalt kaasnev keskkonnamõju, sealhulgas mõju inimese tervisele ning Natura 2000 aladele. KSH aruanne annab piisavalt teavet mereplaneeringu elluviimisega eeldatavalt kaasneva keskkonnamõju kohta.

Riigihalduse minister kiitis 28.03.2017 mereplaneeringu heaks ja tegi ettepaneku selle kehtestamiseks.

Pärnu maavanem kehtestas 17.04.2017 korraldusega nr 1-1/17/152 Pärnu maakonnaga piirneva mereala maakonnaplaneeringu.

Pärnu maakonnaplaneering „Rail Baltic raudtee trassi koridori asukoha määramine”

Rail Baltic raudteega luuakse uus rahvusvaheline ühendus Balti riikide ja Euroopa raudteevõrgu vahel. Maakonnaplaneeringutega on planeeritud Rail Baltic raudtee trassi koridor, millega kaasneb keskkonnahoid ning inimeste ja kaupade paremad liikumisvõimalused. Samuti on võimalik Rail Baltic raudteel korraldada ka kohalikku rongiliiklust.

Üleriigilises planeeringus „Eesti 2030+“ on toodud, et Euroopa transpordipoliitika valguses on jätkuvalt tähtis parandada Eesti seotust Euroopa Liidu tuumikpiirkonnaga, sh luua Läänemere idarannikul kiirraudtee Rail Baltic, mis ühendab Balti riigid ja Soome Kesk-Euroopaga. Üleriigilisest planeeringust tuleneb ülesanne valida raudtee koridorile täpsem asukoht maakonnaplaneeringutega.

Aastatel 2010–2011 viis Briti konsultatsioonifirma AECOM läbi uuringu, mis hõlmas Rail Balticu trassi asukoha põhimõttelist valikut ning esialgset teostatavus-ja tasuvusanalüüsi. Selles leiti, et Euroopa rööpmelaiusel uus Rail Baltic raudteeühendus läbi kolme Balti riigi on teostatav ning kui rajamiseks saab kasutada ELi toetust, on kogu projekt sotsiaal-majanduslikult ka tulus.

Suunised Rail Balticu arendamiseks anti Eesti Vabariigi valitsuskabineti 22.09.2011 otsusega, 10.11.2011 allkirjastatud Eesti, Läti ja Leedu peaministrite ühisdeklaratsiooniga ning samade riikide transpordi eest vastutavate ministrite 07.12.2011 allkirjastatud kokkuleppega. Riigikogu ratifitseeris 31.01.2017 Eesti Vavariigi, Leedu Vabariigi ja Läti Vabariigi valitsuste vahelise lepingu Rail Balticu raudteeühenduse arendamiseks. Kokkuleppe eesmärgiks on ühishuviprojektina ehitatava reisijate- ja kaubaveoks mõeldud tõhusa ja kiire Euroopa rööpmelaiusega raudtee valmimine ja toimimine kooskõlas ühtsete tehniliste parameetritega TEN-T võrgu Põhjamere-Läänemere põhivõrgu koridori kuuluval marsruudil.

Vabariigi Valitsus 12.04.2012 korraldusega nr 173 algatas maakonnaplaneeringud Rail Balticu koostamiseks Pärnu, Rapla ja Harju maakonnas. Rail Baltic läbib Eestit põhja-lõuna suunalisena, kulgedes Muuga sadama piirkonnast Läti riigipiirini. Trassikoridori pikkus kolmes maakonnas kokku on 213 km. Rail Balticu projekti elluviimine on seotud suure avaliku huviga, millega kaasneb keskkonnahoid ning inimeste ja kaupade paremad liikumisvõimalused.

Kogu Rail Baltic raudtee trassi koridori asukoha määramisel kaaluti mitut võimalikku asukohta, mille tulemusena valiti trassikoridori asukoht nii, et raudtee rajamine oleks tehniliselt teostatav ja majanduslikult tasuv ning raudteest tulenevad mõjud ja häiringud oleksid minimaalsed nii inim- kui ka looduskeskkonnale. Põhjaliku analüüsi käigus selgitati välja trassikoridor, kus osutusid otsustavateks teguriteks kohaliku eluolu ja majandustegevuse hoidmine ning tasakaalustatud arengu jätkamine, Natura 2000 võrgustikku kuuluvate alade paiknemine, trassi kulgemine majapidamistest kaugemal ja strateegilise, regionaalset arengut soodustava Pärnu linna ühendamise võimalust arvestades.

Planeeritud trassikoridori laius hajaasustuses on 350 m, kus on raudtee rajamiseks vajaminev maa ja raudtee kaitsevöönd (kokku 66 m) ning nn trassi nihutamisruum, mis võib osutuda vajalikuks juhul, kui raudtee asukohta tuleb projekteerimise käigus täpsustada. Raudtee nihutamine on võimalik üksnes planeeritud trassikoridori sees. Pärnu linnas ja Tahkuranna valla Reiu külas, kus trass kulgeb

PLANEERINGUD

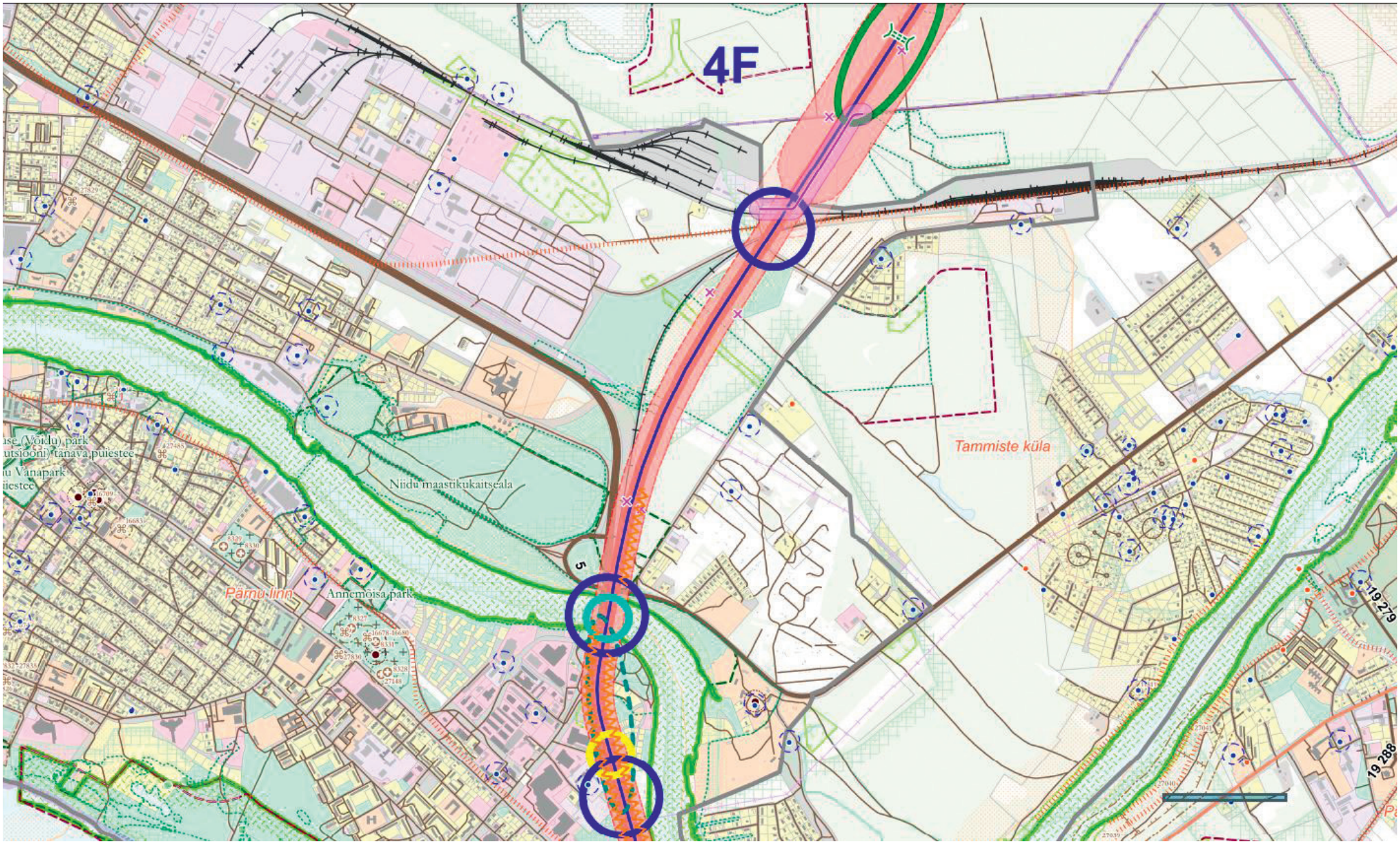

Väljavõte Pärnu maakonnaplaneeringu „Rail Baltic raudtee trassi koridori asukoha määramine" joonisest 8 „Planeeringulahendus Pärnu linna osas"

endise Pärnu-Riia raudtee asukohas, on trassikoridori laiuseks 150 m.

Raudtee on kavandatud reisirongidele kiirusega kuni 240 km/h. Kaubarongide kiirus on oluliselt madalam 120 km/h. Rahvusvahelise rongi peatus on planeeritud Pärnusse. Planeeritud trassikoridor annab võimaluse korraldada tulevikus Rail Balticu raudteel kohalikku rongiliiklust suunal Tallinn-Rapla-Pärnu ja edasi Riia suunal. Selleks on Rail Balticu trassile kavandatud perspektiivsed asukohad kohalike rongipeatuste rajamiseks.

Rail Balticu trassi koridori pikkus Pärnumaal on 109 km ja see kulgeb läbi viie kohaliku omavalitsuse: Põhja-Pärnumaa vald (enne haldusreformi Vändra ja Tootsi vallad), Tori vald (enne haldusreformi Are, Sauga ja Tori vallad), Saarde vald (enne haldusreformi Saarde ja Surju vallad), Häädemeeste vald (enne haldusreformi Tahkuranna ja Häädemeeste vallad) ja Pärnu linn (enne haldusreformi Paikuse vald ja Pärnu linn).

Planeeringulahenduste alusel toimub Rail Balticu raudtee ehitusprojekti koostamine. Ehitusprojekti alusel selgub ka Eesti Vabariigile omandatava maa täpne vajadus. Vajaliku maa omandamine toimub läbirääkimiste teel. Maade omandamisel võib alternatiiviks ostmisele olla ka kinnisasja ümberkruntimine ja kinnisasja vahetamine. Kuni planeeringu elluviimiseni saab trassikoridori alale jäävaid maaüksusi edasi kasutada nende senise sihtotstarbe järgi, senist maakasutust planeering koheselt ei kitsenda. Trassikoridoris sätestatud maakasutustingimused kehtivad kuni Rail Balticu raudtee valmimiseni. Pärast raudtee kasutusloa väljastamist tulenevad kitsendused raudteest ja selle kaitsevööndist.

Planeeringu koostamisel on algusest peale arvesse võetud ning tasakaalustatud riigi ja kohalike omavalitsuste ruumilise arengu vajadused, lähtuvalt planeeringuala majandusliku, sotsiaalse, kultuurilise keskkonna ja looduskeskkonna pikaajalistest suundumustest ning sujuvaks ja ohutuks liiklemiseks vajaliku raudtee väljaehitamise vajadusest. On tehtud mitmeid uuringuid: asustusstruktuuri, kultuuripärandi, arheoloogiaväärtuste, loodusväärtuste uuringud jt. Lisaks on erinevaid trassialternatiive võrreldud sotsiaal-majanduslike näitajate, müra- ja vibratsiooninäitajate alusel ning on hinnatud nende mõju Natura 2000 võrgustikule.

Planeeringu elluviimisega kaasnevaid olulisi keskkonnamõjusid, võimalikke alternatiivseid lahendusi ning kavandatud negatiivsete mõjude leevendamise meetmeid on hinnatud keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) käigus. Need on planeeringulahenduse aluseks. Keskkonnaminister kiitis Harju, Rapla ja Pärnu maakonna Rail Balticu maakonnaplaneeringute KSH heaks oma 09.08.2017 kirjaga nr 7-12/17/2834-7.

Maakonnaplaneering koosneb seletuskirjast ja joonistest. Seletuskirjas on kirjeldatud planeeringulahendus omavalitsuste kaupa. Trassikoridori kasutamise põhimõtted ja tingimused on toodud kogu planeeringuala kohta. Planeeringu koosseisus on kolme maakonda hõlmav joonis (mõõtkava 1:220 000) ja Pärnu maakonna põhijoonis (mõõtkava 1:80 000). Samuti eraldi joonised (mõõtkavas 1:20 000) on koostatud enne 2017. aasta haldusreformi eksisteerinud kohalike omavalitsusüksuste territooriumitele jäävate trassilõikude osas.

Lähtuvalt Vabariigi Valitsuse Rail Balticu maakonnaplaneeringute algatamise korraldusest, moodustati Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi (ministri 26.06.2013 käskkiri nr 13-0227) juhtkomitee, kuhu kuulusid Keskkonnaministeeriumi ja Siseministeeriumi asekantslerid ning Harju, Rapla ja Pärnu maavanemad. Juhtkomitee ülesandeks oli planeeringu koostamise protsessis oluliste otsuste tegemine ja probleemide lahendamine.

Kolme maakonnaplaneeringu koostamise sujuvaks korraldamiseks loodi laiapõhjaline töögrupp, mille tööd juhtisid Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi esindajad ja osalesid kõik asjaomased partnerid: Tehnilise Järelevalve Ameti, Keskkonnaministeeriumi, Rahandusministeeriumi, Maa-ameti, Eesti Raudtee, Muinsuskaitseameti, Maanteeameti, maavalitsuste ametnikud. samuti planeeringukonsultandid ja keskkonnamõju strateegilise hindamise läbiviijad. Koosolekud toimusid regulaarselt (kord kuus). Pärnu Maavalitsusest osalesid töögrupis arengu- ja planeeringuosakonna juhataja Heiki Mägi ja planeeringutalituse juhataja Tiiu Pärn.

Planeering koostati tihedas koostöös Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi, Tehnilise Järelevalve Ameti, Keskkonnaministeeriumi ja teiste asjaomaste riigiasutuste, Rail Balticu trassikoridori jäävate maavalitsuste, Pärnumaa kohalike omavalitsuste, erinevate huvigruppide ja avalikkusega. Planeeringuprotsessi kaasati ka isikud, kelle kinnistuid trassikoridor puudutab. Pärnumaal toimus planeeringu koostamise käigus kokku 31 avalikku arutelu, millest võttis osa ligi 1000 isikut.

Keskkonnaminister kiitis Harju, Rapla ja Pärnu maakonna Rail Balticu maakonnaplaneeringute KSH heaks oma 09.08.2017 kirjaga nr 7-12/17/2834-7.

Riigihalduse minister kehtestas 13.02.2018 käskkirjaga nr 1.1-4/40 Pärnu maakonnaplaneeringu „Rail Baltic raudtee trassi koridori asukoha määramine". Maakonnaplaneeringu raudtee trassi koridori asukoha määramiseks kehtestas riigihalduse minister 13.02.2018 Harju maakonna osas ja 14.02.2018 Rapla maakonna osas.

Pärnu maakonna planeeringut täpsustav Soomaa piirkonna teemaplaneering

Soomaa piirkonna teemaplaneering on koostatud Pärnu ja Viljandi maakonnaplaneeringute täpsustamiseks, piirkonna arengudokumentide sidumiseks ning kaitseala kasutustingimuste täpsustamiseks. Teemaplaneeringu üldeesmärk on inimeste elu- ja majandustegevuse soodustamine, mitmekülgse ja valikuvõimalusi pakkuva keskkonna kavandamine Soomaa piirkonnas.

Planeeringuala pindala on 1296 km^2, millest Soomaa rahvuspark on 396 km^2. Vastavalt loodusoludele, asustusele ning majandustegevusele on planeeringuala jaotatud kolmeks vööndiks: 1) Soomaa rahvuspark, 2) kontaktala, mis hõlmab rahvuspargi piiril asuvaid, kuid väljapoole rahvusparki jäävaid külasid, 3) mõjuala, mis hõlmab rahvusparki ümbritseva ja pargiga funktsionaalses seoses oleva lähipiirkonna.

Peamised teemaplaneeringus käsitletavad teemad on loodus- ja kultuuriväärtused, asustus, majandus, teenused ja tehniline taristu. Teemavaldkondade kaupa on välja toodud probleemid, olulisemad arengut soodustavad tegurid ja eesmärgid. Seatud on arengu suunamise põhimõtted ning maa- ja veealade kasutamistingimused. Olulist tähelepanu on pööratud trans-

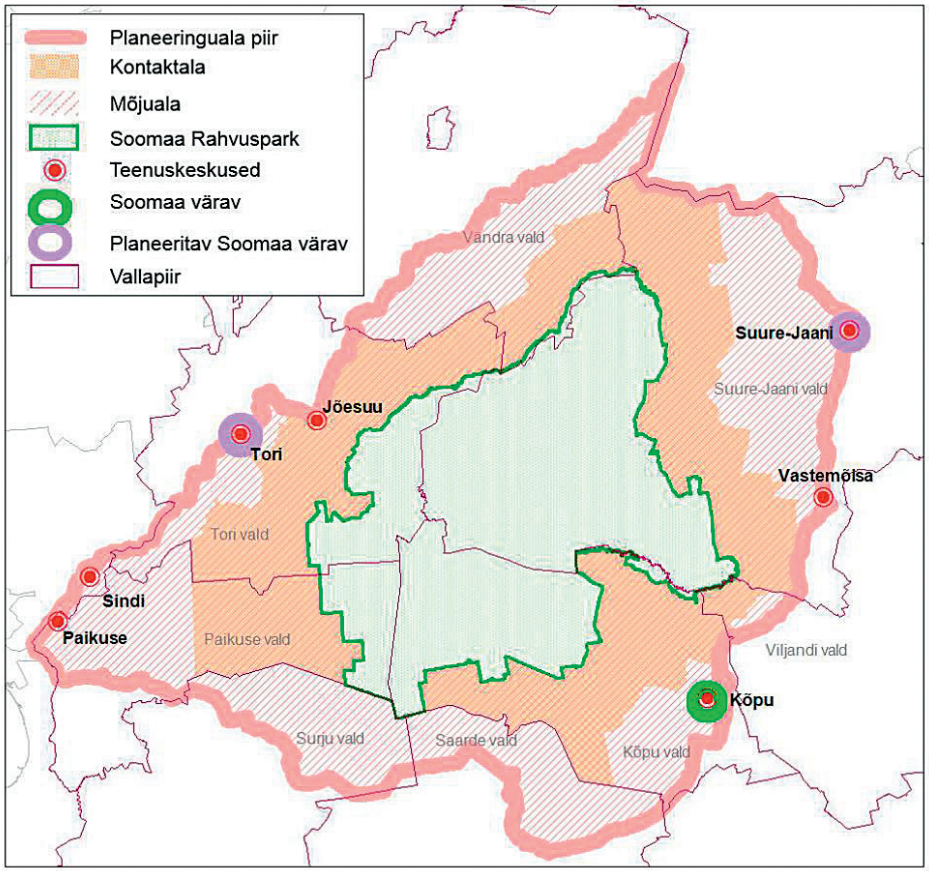

pordile ja kohalikele elanikele teenuste kättesaadavuse tagamisele. Samuti teede, sildade ja truupide seisukorrale, elektri- ja internetiühenduste kättesaadavuse ning elanike turvalisuse tagamisele.

Määratud on veeteed, üldkasutatavad puhkealad ja matkarajad. Planeeringulahenduse väljatöötamist tervikuna on suunanud jõgede üleujutused, sh viiendal aastaajal. Näidatud ajaloolised talukohad ning määratud nende kasutamis- ja ehitustingimused, samuti kavandatavad uued asustusalad rahvuspargis. Täpsustatud on rohelist võrgustikku ja väärtuslike maastike, sh veeteede ja ilusa vaatega kohtade kasutamise ja eksponeerimise võimalusi, samuti ilusa vaatega kohtadel vaadete avamise vajadust. Määratud on põhijuurdepääsud Soomaale ja „Soomaa väravad“ (Tori, Kõpu ja Suure-Jaani asulad).

Planeering on aluseks kohalike omavalitsuste üld- ja detailplaneeringute koostamisel. Sellega tuleb arvestada riigi ja kohalike omavalitsuste arengudokumentide koostamisel.

Soomaa piirkonna teemaplaneering koosneb seletuskirjast ja kahest joonisest: „Põhijoonis“ ja „Turism“. Teemaplaneeringu elluviimiseks on „Tegevuskava“.

Teemaplaneeringu koostamiseks sõlmiti 28.02.2012 koostöökokkulepe, mille allkirjastasid Pärnu ja Viljandi maavanemad ja Keskkonnaameti, planeeringuala kohalike omavalitsuste ja MTÜ Rohelise Jõemaa Koostöökogu juhid.

Teemaplaneeringu koostamiseks ja lahenduse väljatöötamiseks moodustati töögrupp, milles osalesid Pärnu Maavalitsuse arengu- ja planeeringuosakonnast Heiki Mägi, Urmas Kase, Tiiu Pärn, Raine Viitas ja Aive Sepa, Viljandi Maavalitsuse arengu- ja planeeringuosakonnast Kaupo Kase, Tiia Kallas ja Anne Karjus, Keskkonnaameti Pärnu-Viljandi regioonist Toomas Kalda, Kadri Hänni, Liis Sinijärv, Hille Lapp, Liina Laanemets, Anneli Roosalu ja Meelis Suurkask. Koostööpartneritena osalesid planeeringu koostamisel Soomaa olude head tundjad Aivar Ruukel, Riho Männik, Merle Adams, Algis Martsoo, Dagmar Hoder ning kohalike omavalitsuste esindajad.

Teemaplaneeringu eskiislahendusele koostati keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) eelhinnang. Arvestades läbiviidud eelhindamise tulemusi jõuti järeldusele, et olulise keskkonnamõju avaldumist planeeringu koostamisel ja rakendamisel ei ole ette näha ning teemaplaneeringu KSH läbiviimine ei ole vajalik. Eelhinnangus välja toodud võimalike negatiivsete mõjude leevendusmeetmetega on teemaplaneeringu lahenduses arvestatud.

Riigihalduse minister kehtestas 09.12.2018 käskkirjaga nr 1.1-4/182 Soomaa piirkonna teemaplaneeringu.

Majandus ja regionaalareng

Regionaaltoetused Pärnumaal 2017

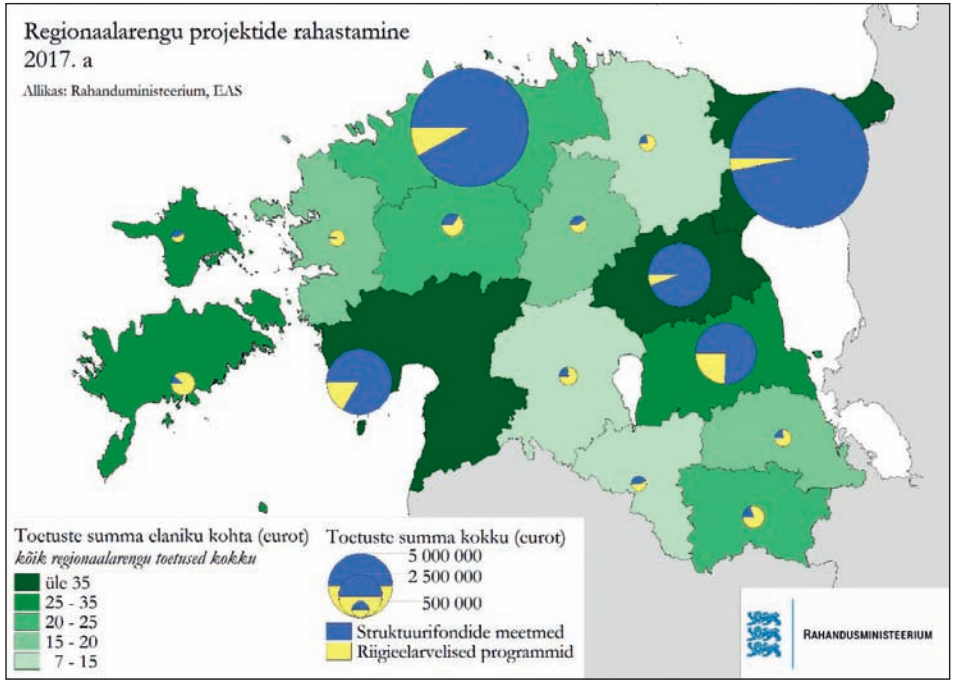

Rahandusministeeriumi regionaalvaldkonna infolehe alusel

Infolehes on antud ülevaade 2017. aastal Pärnu maakonnas Rahandusministeeriumi rakendatavatest regionaalarengu programmidest toetust saanud projektidest.

Rahandusministeeriumis on regionaalarengu toetamiseks ellu kutsutud ligi veerandsada toetusmeedet ja -programmi. 2017. aastal tehti toetusotsuseid enam kui 54 miljoni euro ulatuses, millele lisanduvad üle-Eestilised Euroopa territoriaalse koostöö programmide projektid 59 miljoni euroga.

Pärnumaal elluviidavate projektide toetuseks eraldati 2017. aastal 5,3 miljonit eurot.

Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide toetused

2017. aastal eraldati regionaalprojektide elluviimiseks Pärnumaal kokku 4 475 623 eurot Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide vahendeid.

2017. aastal toetust saanud projektid:

Toetuse saaja	Projekti nimi	Toetuse summa
Piirkondlikud algatused tööhõive ja ettevõtlikkuse edendamiseks		
Sihtasutus Pärnumaa Arenduskeskus	Ettevõtluskeskkonna arendustegevused 2017	18 645
Sihtasutus Pärnumaa Arenduskeskus	Ettevõtluskeskkonna arendustegevused – turism	32 004
Linnapiirkondade jätkusuutlik areng		
Pärnu Linnavalitsus	Kergliiklustee rajamine Paikuse alevist Seljametsa Lasteaed- Algkoolini	417 838
Pärnu Linnavalitsus	Audru valla kergliiklusteede ühendamine linnapiirkonna kergliiklusteede võrgustikku II etapp	190 192
Pärnu Linnavalitsus	Haapsalu mnt kergliiklustee	264 913
Pärnu Linnavalitsus	Kergliiklustee Pärnu kesklinna ja Lottemaa ühendamiseks (Pärnu osa)	1 168 944
Häädemeeste Vallavalitsus	Pärnu linna ja Uulu küla sidumine – kergliiklustee rajamine Muuli teelt Uulu kanali sillani ja sillast Uuluni, sh. uue kergtee silla rajamine ning kergliiklustee Posti tee algusest Uuluni valgustamine	275 400
Tori Vallavalitsus	Sindi kergliiklusteede võrgustik, ehitamine ja renoveerimine	997 432
Pärnu Linnavalitsus	Tallinna mnt kergliiklustee	226 882
Pärnu Linnavalitsus	Jüri Jaansoni raja rekonstrueerimine ja pikendus Pärnu jõe paremkaldal	851 700
Kohalik ja regionaalne arendusvõimekus		
Pärnumaa Omavalitsuste Liit	Pärnumaa koostöö tulevik	12 393
Pärnu Linnavalitsus	Domineeriva linnakeskusega ühinevate omavalitsuste juhtimismudel	19 278

Euroopa territoriaalse koostöö programmid

Euroopa territoriaalse koostöö programmidest toetatakse projekte, mis suurendavad Euroopa äärealade, linnade, piirkondade ja regioonide vahelist koostööd ja sidusust. Projektide kaasabil suurendatakse ka üleeuroopalist tasakaalustatud sotsiaalmajanduslikku arengut. Euroopa territoriaalse koostöö programme rahastatakse Euroopa Regionaalarengu Fondist (näiteks Eesti-Läti programm 2014-2020) ning osaliselt ka Euroopa naabruspoliitika rahastamisvahendist (näiteks Eesti-Vene programm 2014-2020). EL fondide toetuse summa suurus Eestile sõltub projektipartnerite aktiivsusest ja heade projektitaotluste hulgast. 2017. aastal osalesid Eesti partnerid 176 koostööprojektis, kus Eesti partneritele eraldati toetusi üle 59 miljoni euro.

Riigieelarvelised toetused

Rahandusministeeriumi haldusalas on ellu kutsutud kümmekond riigieelarvest rahastatavat toetusprogrammi. Lisaks toetatakse riigieelarvest maakondlike arenduskeskuste tegevust kohalike omavalitsuste ja mittetulundusühenduste suunal (2017. aastal eraldati Pärnumaa Ettevõtlus- ja Arenduskeskusele 23 000 eurot). Riigieelarveliste toetuste kogumaht 2017. aastal oli 8,3 miljonit eurot. Pärnumaa projektidele eraldati 2017. aastal riigieelarvelisi toetusi 891 764 eurot.

2017. aastal toetust saanud projektid:

Toetuse saaja	Projekti nimi	Toetuse summa
Hasartmängumaksust regionaalsete investeeringutoetuste andmise programm		
Audru Vallavalitsus	Audru Kultuurikeskuse maaküttele üle viimine	68 579
Pärnu Linnavalitsus	Kõrgenenud hooldusvajadusega täiskasvanu päevahoiuteenuse inventari soetamine	10 123
Tõstamaa Vallavalitsus	Tõstamaa multikeskuse remondi lõpetamine	78 700
Kergliiklusteede toetusskeem		
Põhja-Pärnumaa Vallavalitsus	Pärnu-Jaagupi kergliiklustee	124 873
Väikesaarte programm		
Kihnu Vallavalitsus	Jõustruktuuride hoone projekteerimine	45 000
Kihnu Vallavalitsus	Kihnu VMP koolitus	4 916
Kihnu Vallavalitsus	Tuletõrje veevõtukohtade ehitamine ja rekonstrueerimine	48 070
Hajaasustuse programm		
Pärnumaal toetati 86 veesüsteemi, 62 kanalisatsioonisüsteemi ja 16 juurdepääsutee rajamist.		248 162
Venemaa Föderatsiooni viisa taotluse menetlemise tasu kompenseeriti 8 Pärnumaa inimesele kokku 532 euro ulatuses.		
Kohaliku omaalgatuse programm		
Uduvere Selts MTÜ	Raamatu “Uduvere ajaloost” väljaandmine	2 000
Paikuse ANK Panoke MTÜ	Noor läbi aegade	1 656
Tori Spordiklubi MTÜ	Tervisespordisari TERVE TORI 2017	2 000
Jänistvere külad MTÜ	Uued teadmised ringsõidust õppepäevani	1 960
Marina Külakoda MTÜ	16-s Saarde Kaitsepäev	1 677
Kastan Taskus MTÜ	Põlvkonnad koos on augustis unetud	1 980
Vändra Aiandusselts MTÜ	Seenenäitus ja seenetoitude kohvik	445
Suigu piirkonna külade kultuuriselts MTÜ	Suigu piirkonna lood ja legendid	1 785
Pärnumaa Kodukant MTÜ	Pärnumaa külad on tegusad	1 991
Halinga Rahvaspordi Selts MTÜ	Pärnu-Jaagupi XIV Poolmaratoni teatejooks. Idee autor Elmar Lauri mälestuseks. Laste- ja noortejooksud. Tervisekõnd. Tervise kontroll ja loeng	1 482
Oidrema Külaselts MTÜ	Loengute sari kogukonna arenguks	2 000

Lodja Postijaama Arendamise Selts MTÜ	Saarde valla külad liikuma! Külade Olümpia Lodja külas	1 682
Pärnumaa Lasterikaste Perede Liit MTÜ	Lasterikkad loovad lisarikkust pere ja ühingu tugevdamiseks	1 998
Rääma Noorte Ühing Noorus MTÜ	Hääled kõlama	1 625
Kultuuriselts Kerkau MTÜ	Muuseumtoa jätkuprojekt	2 000
Lavassaare Külaselts MTÜ	Lavassaare muuseum-külamaja IV etapp	2 000
Kolmas Võimalus MTÜ	Palju õnne Libatse küla ehk teeme koha kuhu kokku tulla	1 343
Lauluselts Endla MTÜ	Endlakooril oma pill	776
Lemmetsa Külaselts MTÜ	Seltsimaja saali põrand korda	1 240
Terve Are MTÜ	Are jõusaalis terveks ja tugevaks	1 765
Jänistvere külad MTÜ	Võrkpalliplatsi rajamine ning telgi soetamine	1 914
Vahenurme Selts Vaheka MTÜ	Juubeliteks maja ja küla korda	2 000
Paadrema Külaselts MTÜ	Terves kehas terve vaim	1 645
Vändra Naisselts MTÜ	Valgus tuppa	1 794
Lindi Külaselts MTÜ	Lindi Rahvamaja heli- ja valgustuse süsteemi täiendamine	2 000
Saulepi Külaselts MTÜ	Aktiivne liikumine Kulli külas	974
Riisa Vasakkallas MTÜ	Riisa küla bussioote paviljon-infopunkt	2 000
Uduvere Selts MTÜ	Maalapsed suvel tegevusse	1 980
Oidrema Külaselts MTÜ	Mitmekesine elukestev õppimine väikeses kogukonnas	1 595
Paikuse Avatud Noortekeskus Panoke MTÜ	Interaktiivsed noored	1 516
Galerii ja Tegevuskeskus Central MTÜ	Seenioride vabaajamess 2018	2 000
Vändra Naisselts MTÜ	Eakad õpivad arvutit	841
Paadrema Külaselts MTÜ	Pidupäeval pidurüüs	2 000
Surju-Ilvese Küla Selts MTÜ	Surju-Ilvese külade Kodukandipäev	727
Pärnumaa Kodukant MTÜ	Kogukonnaköögid – maitsed otse külast?	1 980
Soometsa Külaselts MTÜ	Soometsa küla iseolemine ja EV 100 koolipark	1 798
Varbla Külaselts MTÜ	Varbla keskuse mänguväljaku kiiged	2 000
Viira Arendusselts MTÜ	Köök kogukonna heaks	1 994
Oidrema Külaselts MTÜ	Välirajatiste soetamine Oidrema külale	1 921
EELK Saarde Katariina kogudus MTÜ	Soe kogukonnakirik	2 000
Lähkma-Saunametsa Külaselts MTÜ	Köök on külamaja süda	1 615
Lemmetsa Külaselts MTÜ	Seltsimaja kaasajastamine	1 506
Ristiküla Külaselts MTÜ	Külatuba taas soojaks ja hubaseks	1 593
Forwardspace MTÜ	Ettevõtlikkust propageeriva keskuse Forwardspace avamine	1 730
Tõhela Külaselts MTÜ	Päevakeskus talveks soojapidavaks	1 835

Ülevaade toetustest teistes maakondades

Toetus ühe elaniku kohta oli kõige suurem Ida-Virumaal ja Jõgevamaal, kõige väiksem Lääne-Virumaal. Toetuse absoluutmahtu arvestades said enim toetust Harjumaa ja Ida-Virumaa. Kõige rohkem projekte 1000 elaniku kohta toetati Hiiumaal.

Regionaalvaldkonna toetuste statistika maakondade lõikes:

Maakond	Projektide arv			Toetus ühe elaniku kohta (EUR)
	Kokku	sh välistoetused	sh siseriiklikud toetused	
Harju	253	22	231	24,59
Hiiu	79	1	78	29,97
Ida-Viru	165	10	155	131,43
Jõgeva	156	10	146	159,30
Järva	109	3	106	15,18
Lääne	93	1	92	17,87
Lääne-Viru	163	1	162	7,66
Põlva	160	3	157	17,38
Pärnu	232	12	220	63,55
Rapla	101	5	96	21,97
Saare	179	2	177	27,28
Tartu	225	8	217	31,36
Valga	93	2	91	13,17
Viljandi	172	2	170	11,31
Võru	175	5	170	23,61

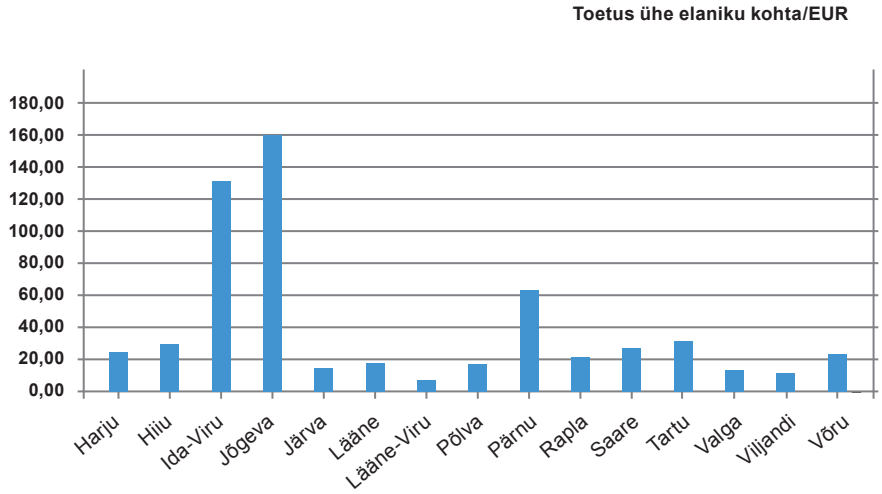

Tuisuliiva külalistemaja. Foto Marie Laanisto

Jõuluvana Korstna talu. Foto erakogu

Tuhu raba. Foto Mariann Peksar

RäimeWest. Foto Elen Juurma

Regionaaltoetused Pärnumaal 2018

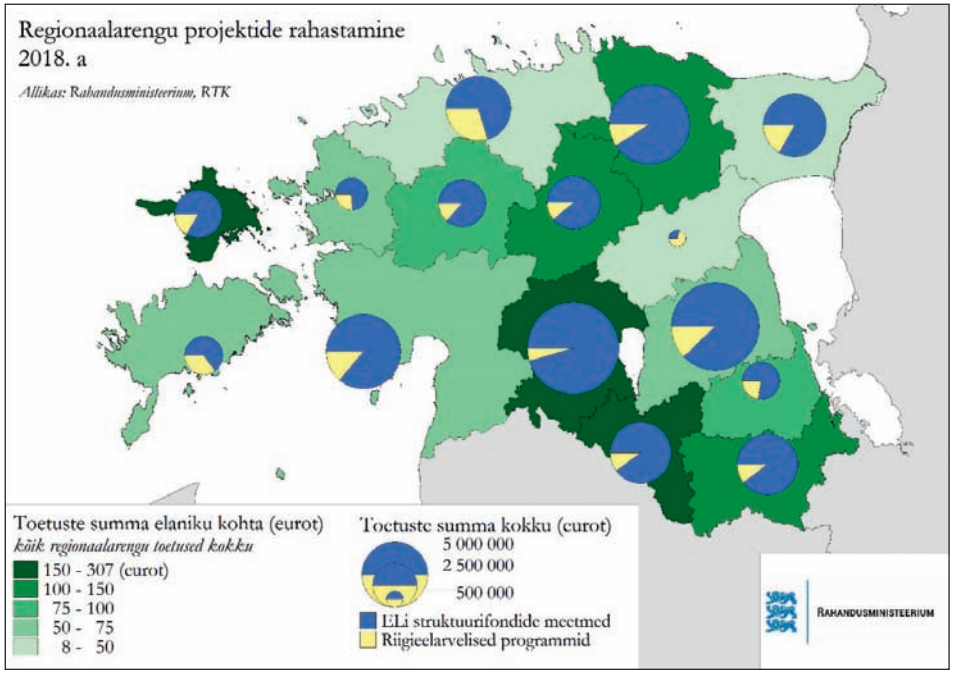

Rahandusministeeriumi regionaalvaldkonna infolehe alusel

Infolehes on antud ülevaade 2018. aastal Pärnu maakonnas Rahandusministeeriumi rakendatavatest regionaalarengu programmidest toetust saanud projektidest.

Rahandusministeeriumis on regionaalarengu toetamiseks ellu kutsutud ligi veerandsada toetusmeedet ja -programmi. 2018. aastal tehti toetusotsuseid enam kui 65 miljoni euro ulatuses, millele lisanduvad üle-Eestilised Euroopa territoriaalse koostöö programmide projektid 26 miljoni euroga.

Pärnumaal elluviidavate projektide toetuseks eraldati 2018. aastal 6,4 miljonit eurot.

Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide toetused

2018. aastal eraldati regionaalprojektide elluviimiseks Pärnumaal kokku 5 525 577 eurot Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide vahendeid.

2018. aastal toetust saanud projektid:

Toetuse saaja	Projekti nimi	Toetuse summa
Piirkondlikud algatused tööhõive ja ettevõtlikkuse edendamiseks		
Sihtasutus Pärnumaa Arenduskeskus	Ettevõtluskeskkonna arendustegevused 2018-2019	35 236
Piirkondade konkurentsivõime tugevdamise investeeringud		
MTÜ Pärnumaa Ühistranspordikeskus	Bussipeatuste taristu – Pärnumaa bussiterminalide võrgustik	503 200
Mittetulundusühing Eesti Muuseumraudtee	Muuseumraudtee taristu	23 749
Pernova Hariduskeskus	Pernova Loodusmaja tervikliku turismiatraktsiooni väljaarendamine, külastuskeskuse elavdamine ja koostöövõrgustiku käivitamine	216 848
Sihtasutus Pärnumaa Arenduskeskus	Pärnumaa Ettevõtlusinkubaatori käivitamine PKT II voor	199 976
Pärnu Linnavalitsus	Ettevõtluskeskkonna taristu parendamine - Kase tänava ühendamine Ehitajate teega	399 907
Pärnu Linnavalitsus	Paikuse valla Rukkilille tööstusküla	776 735
Pärnu Linnavalitsus	Pärnu rannaalale ligipääsetavuse parendamine ning ettevõtluse infrastruktuuri arendamine	298 610
Sihtasutus Eesti Maaelumuuseumid	C.R. Jakobsoni Talumuuseumi uue püsiekspositsiooni loomine muuseumi elamu-peahoones	594 651
Lääneranna Vallavalitsus	Lihula Piirimäe tootmis- ja ettevõtlusala	736 280
Tori Vallavalitsus	Sauga tehnopargi väljaarendamine	699 981
Linnapiirkondade jätkusuutlik areng		
Pärnu Linnavalitsus	Säästlikke liikumisviise toetav Pärnu linnasüda	1 040 400

Euroopa territoriaalse koostöö programmid

Euroopa territoriaalse koostöö programmidest toetatakse projekte, mis suurendavad Euroopa äärealade, linnade, piirkondade ja regioonide vahelist koostööd ja sidusust. Projektide kaasabil suurendatakse ka üleeuroopalist tasakaalustatud sotsiaalmajanduslikku arengut. Euroopa territoriaalse koostöö programme rahastatakse Euroopa Regionaalarengu Fondist (näiteks Eesti-Läti programm 2014–2020) ning osaliselt ka Euroopa naabruspoliitika rahastamisvahendist (näiteks Eesti-Vene programm 2014–2020). EL fondide toetuse summa suurus Eestile sõltub projektipartnerite aktiivsusest ja heade projektitaotluste hulgast. 2018. aastal osalesid Eesti partnerid 69 koostööprojektis, kus Eesti partneritele eraldati toetusi üle 26 miljoni euro.

Riigieelarvelised toetused

Rahandusministeeriumi haldusalas on ellu kutsutud kümmekond riigieelarvest rahastatavat toetusprogrammi. Lisaks toetatakse riigieelarvest maakondlike arenduskeskuste tegevust kohalike omavalitsuste ja mittetulundusühenduste suunal (2018. aastal eraldati Pärnumaa Ettevõtlus- ja Arenduskeskusele 23 000 eurot). Riigieelarveliste toetuste kogumaht 2018. aastal oli 9,4 miljonit eurot. Pärnumaa projektidele eraldati 2018. aastal riigieelarvelisi toetusi 900 785 eurot.

2018. aastal toetust saanud projektid:

Toetuse saaja	Projekti nimi	Toetuse summa
Hasartmängumaksust regionaalsete investeeringutoetuste andmise programm		
Tori Vallavalitsus	Tori sotsiaalmaja ja rahvamaja maaküttе ehitamine	95 460
Lääneranna Vallavalitsus	Lihula Kultuurikeskuse projekteerimine ja avatäidete vahetus	109 400
Pärnu Linnavalitsus	Tammiste hooldekodu Tieli maja küttesüsteemi rekonstrueerimine ja inventari soetamine	40 501
Herbert Hahni Selts	Pärnu Waldorfkooli õppeteenuse kvaliteedi parendamine	108 684
Väikesaarte programm		
Pärnu Linnavalitsus	Manija saarekeskuse tee ja hõljukiplatsi rekonstrueerimine	29 070
Pärnu Linnavalitsus	Manija tuletõrje veevõtukoha rajamine	12 886
Kihnu Vallavalitsus	Lemsi küla Lääne-Päästedepoo vee peatorustik	9 180
MTÜ Manõja Päästekomando	MTMTÜ Manõja päästekomando esimene tööaasta	8 882
Pärnu Linnavalitsus	Mandri- ja saarevahelise transpordiühenduste parandamine Manija saarel	106 590
Hajaasustuse programm		
Pärnumaal toetati 90 veesüsteemi, 89 kanalisatsioonisüsteemi ja 23 juurdepääsutee rajamist.		305 480
Venemaa Föderatsiooni viisa taotluse menetlemise tasu kompenseeriti 8 Pärnumaa inimesele kokku 529 euro ulatuses.		
Kohaliku omaalgatuse programm		
Arenduskeskus PRO MAGISTER	Laste kultuurifestival Lapsepõlvemaagia Talv Pärnus	2000
Halinga Rahvaspordi selts	Pärnu-Jaagupi XV Poolmaraton teatejooks. X Laste-ja noortejooks. Tervisekõnd. Tervisekontroll.	1320
Spordiklubi Pärnu Kahe Silla Klubi MTÜ	Sporditurg – terve kogukond liikuma!	2000
Orajõe Magasiait	Kuldsüdamete ball	627
Selts Raeküla	Tänavafestival AugustiJÄLJED Raekülas	1279
Saulepi Külaselts	Saulepi piirkonna kodukandipäev 2018 „Ma tahaksin kodus olla“	1122
Soometsa Külaselts	Soometsa loodud lood!	1918
Suupilliklubi Piccolo	Üheskoos õpime ja tegutseme	2000
Tori Spordiklubi	Tervisespordisari TERVE TORI 2018	2000
Viira Arendusselts	Teadmised, mis toidavad tervist	405
Virtsu Arenguselts	Raamatu “ 80 aastat kooliharidust Virtsus” koostamine	1980

Pärnumaa Kodukant	Tugevad ja ühtehoidvad Pärnumaa külad	1955
Kirbla külaselts	Kirbla küla-500	988
Tõhela külaselts	500 aastat Tõhela küla	1781
Kabli Külaselts	Kabli seltsimaja saalile kardinariide soetamine	550
EELK Pärnu-Jakobi kogudus	Pärnu-Jaagupi kalmistu Vabadussõja ausamba valgustuse rekonstrueerimine	2000
Jahiselts “Massiaru”	Köök on maja süda	802
Kultuuriselts Kerkau	Kogukonna savist märk	2000
Lavassaare Külaselts	Lavassaare muuseum-külamaja kogukonna köögi sisustus	2000
Lemmetsa Külaselts	Sanga seltsimaja renoveerimine uksed ja aknad	2000
Lindi Külaselts	Lindi küla peotelk-varjualune	1960
Lähkma-Saunametsa külaselts	Külamaja tööriistakuuri ja kompostkuivkäimla paigaldamine	2000
Mittetulundusühing Oidrema Külaselts	Oidrema veetorni muuseum-galerii loomine	1819
MTÜ Sookuninga	Rahvusvahelise koroona inventari ost	2000
MTÜ Libatse külaselts	Korrastatud haljasalad kui Libatse küla visiitkaart ehk parandame küla heakorda	1804
Saulepi Külaselts	Sportlikud õhtud Kullil	2000
Sindi Tuletõrje Selts	Sindi Tuletõrje Selts paneb ohutussõnumid seinale	1571
Suigu piirkonna külade kultuuriselts	Piljardilaud Suigu Seltsimajja	1660
Suupilliklubi Piccolo	Heliabiline	2000
Vahenurme selts Vaheka	Kogukonna köök Vaheka seltsimajja	1982
Viira Arendusselts	Külamaja tubane mängupark	1598
Pärnu Aianduse ja Mesinduse Selts	95. aastat Pärnu Aianduse ja Mesinduse Seltsi asutamisest	1976
Uduvere Selts	Maalaste tegemised 2019	1699
Mittetulundusühing Kolm Küla	Me oleme käsikäes käinud	450
Vändra Naisselts	Eakad õpivad arvutit – jätkukursus	631
Tori Spordiklubi	Tori vastlatrall	2000
Lemmetsa Külaselts	Õppides omandame uusi oskusi	349
MTÜ Tunne	Pärnu tänavaartistide festival WALK	1841
MTÜ Jänistvere külad	Pärimust täis pööripäevad Irtas	1997
Sindi Tuletõrje Selts	Sindi Tuletõrje Selts õpetab pinnal püsima	554
Lavassaare Külaselts	Olme- ja köögitehnika Lavassaare muuseum-külamajja	1422
Varbla Külaselts	Varbla keskuse pinksilaud	1970
MTÜ Libatse külaselts	Libatse külale peotelgi-varjualuse soetamine	1575
Viira Aredndusselts	Jõesuu külamaja õuemööbel	2000
Mittetulundusühing Kadjaste	Õudus ja hubane vabajakeskus	1800

Mittetulundusühing Vändra Noored	Piljardiruum soojaks ja valgeks	440
Eesti Evangeelse Luterliku Kiriku Saarde Katariina Kogudus	Kogukonnakiriku köök teenib kogukonna inimesi	1595
Mittetulundusühing Forwardspace	Ettevõtlikkust propageeriva keskuse Forwardspace arendamine	1489
Aruvälja Suurküla Selts	Mälestuspingid neile, kes on jätnud jälje kogukonna inimeste hinge	1748
Lemmetsa Külaselts	Sanga Seltsimaja renoveerimine uksed ja aknad jätkuprojekt	1635
MTÜ Terve Are	Infoekraan ja rulood Are jõusaali	525
Kirbla Külaselts	Kirbla rahvamajja õhksoojuspumba ostmine	1368

Ülevaade toetustest teistes maakondades

Toetus ühe elaniku kohta oli kõige suurem Hiiumaal, Valgamaal ja Viljandimaal, kõige väiksem Harjumaal. Toetuse absoluutmahtu arvestades said enim toetust Viljandimaa ja Tartumaa. Kõige rohkem projekte 1000 elaniku kohta toetati Hiiumaal.

Regionaalvaldkonna toetuste statistika maakondade lõikes:

Maakond	Projektide arv			Toetus ühe elaniku kohta (EUR)
	Kokku	sh välistoetused	sh siseriiklikud toetused	
Harju	237	8	229	8,28
Hiiu	81	2	79	306,49
Ida-Viru	114	8	106	33,46
Jõgeva	155	2	153	18,36
Järva	127	2	125	113,55
Lääne	92	5	87	71,91
Lääne-Viru	150	6	144	117,98
Põlva	133	6	127	76,83
Pärnu	254	12	242	73,15
Rapla	101	3	98	87,32
Saare	161	5	156	56,05
Tartu	273	13	260	54,56
Valga	83	3	80	154,87
Viljandi	169	7	162	197,59
Võru	219	11	208	124,02

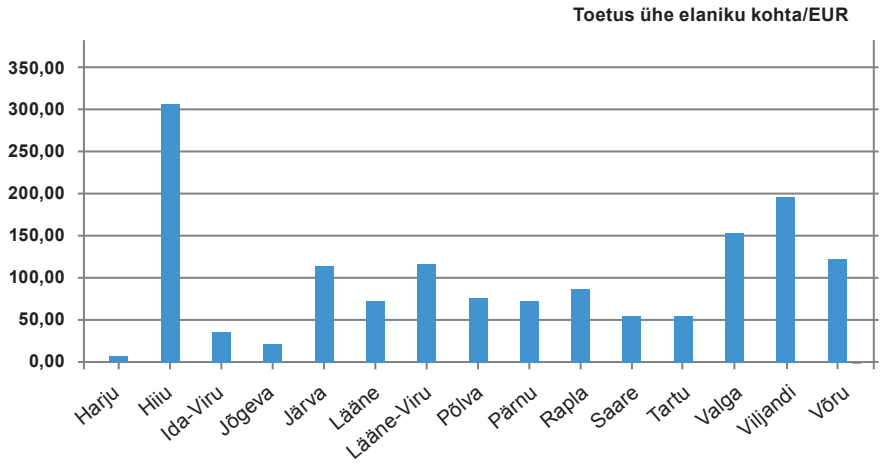

Regionaaltoetused Pärnumaal 2019

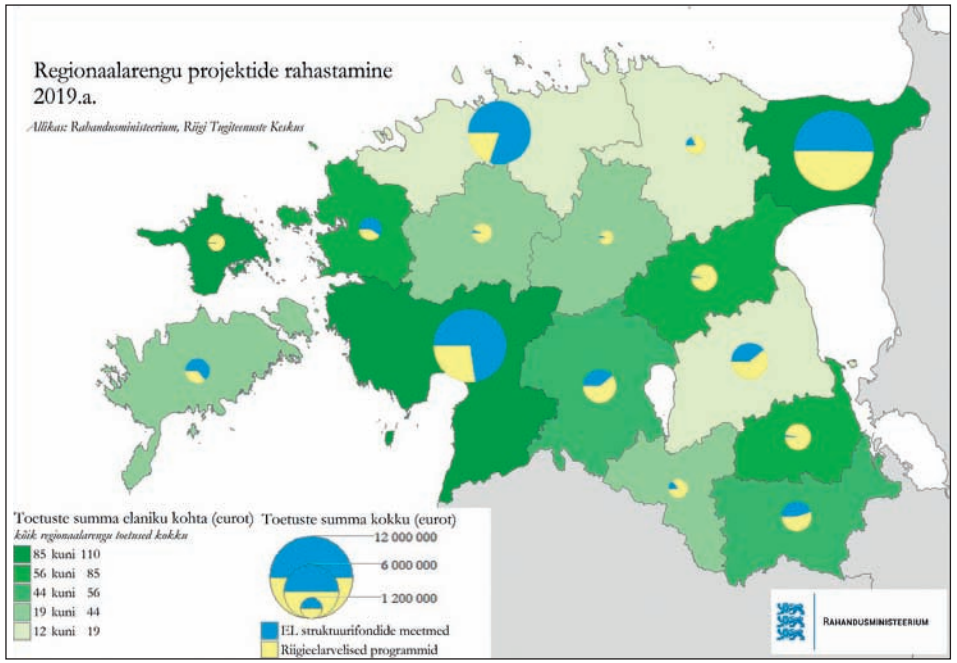

Rahandusministeeriumi regionaalvaldkonna infolehe alusel

Infolehes on antud ülevaade 2019. aastal Pärnu maakonnas Rahandusministeeriumi rakendatavatest regionaalarengu programmidest toetust saanud projektidest.

2019. aastal tehti regionaalarengu programmidest toetusotsuseid enam kui 45,6 miljoni euro ulatuses, millele lisanduvad üle-Eestilised Euroopa territoriaalse koostöö programmide projektid 6,5 miljoni euroga.

Pärnumaal elluviidavate projektide toetuseks eraldati 2019. aastal 9,5 miljonit eurot.

Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide toetused

2019. aastal eraldati regionaalprojektide elluviimiseks Pärnumaal kokku 6 964 211 eurot Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide vahendeid.

2019. aastal toetust saanud projektid:

Toetuse saaja	Projekti nimi	Toetuse summa
Piirkondlikud algatused tööhõive ja ettevõtlikkuse edendamiseks		
Sihtasutus Pärnumaa Arenduskeskus	Pärnumaa PATEE programm 2020-2023	379 610
Piirkondade konkurentsivõime tugevdamise investeeringud		
Sihtasutus Uue Kunsti Muuseum	Läänemere Kunstisadama rajamine	1 994 008
Linnapiirkondade jätkusuutlik areng		
Pärnu Linnavalitsus	Raja tänava lasteaia rajamine	4 039 200
Tori Vallavalitsus	Sauga aleviku Jänesselja kergliiklustee	97 750
Tori Vallavalitsus	Sauga valla Urge-Pulli kergliiklustee	413 000

Euroopa territoriaalse koostöö programmid

Euroopa territoriaalse koostöö programmidest toetatakse projekte, mis suurendavad Euroopa äärealade, linnade, piirkondade ja regioonide vahelist koostööd ja sidusust. Projektide kaasabil suurendatakse ka üleeuroopalist tasakaalustatud sotsiaalmajanduslikku arengut. Euroopa territoriaalse koostöö programme rahastatakse Euroopa Regionaalarengu Fondist (näiteks Eesti-Läti programm 2014–2020) ning osaliselt ka Euroopa naabruspoliitika rahastamisvahendist (näiteks Eesti-Vene programm 2014–2020). EL fondide toetuse summa suurus Eestile sõltub projektipartnerite aktiivsusest ja heade projektitaotluste hulgast. 2019. aastal osalesid Eesti partnerid 46 koostööprojektis, kus Eesti partneritele eraldati toetusteks 6 516 394 eurot.

Riigieelarvelised toetused

Rahandusministeeriumi haldusalas on ellu kutsutud kümmekond riigieelarvest rahastatavat toetusprogrammi. Riigieelarveliste toetuste kogumaht 2019. aastal oli ligi 22 miljonit eurot. Pärnumaa projektidele eraldati 2019. aastal riigieelarvelisi toetusi 2 625 310 eurot.

2019. aastal toetust saanud projektid:

Toetuse saaja	Projekti nimi	Toetuse summa
KOV hoolekandeasutuste energiatõhusus		
Pärnu Linnavalitsus	Tammiste Hooldekodu liginullenergiahoone ehitamine	530 700
Sihtasutus Lääneranna Hoolekanne	Koonga hooldekodu ehitamine (Lääneranna vald)	510 601
Häädemeeste Vallavalitsus	Häädemeeste Hooldekodu energiatõhususe parandamine	227 355
Sihtasutus Lääneranna Hoolekanne	Energiatõhususe tööde teostamine Varbla hooldekodus	159 329
Kergliiklusteede toetusskeem		
Häädemeeste Vallavalitsus	Jalg- ja jalgrattatee rajamine Häädemeeste alevikus	299 053
Väikesaarte programm		
Kihnu Vallavalitsus	Kihnu Lemsi küla tehnovõrkude ehitus	95 876
Kihnu Vallavalitsus	Kihnu helikopteriplatsi ehitus	130 000
Sihtasutus Kihnu Kultuuri Instituut	Manija Muuseumiait Päästekuur	24 801
Hajaasustuse programm		
Pärnumaal toetati 123 veesüsteemi, 98 kanalisatsioonisüsteemi, 11 juurdepääsutee ja 1 autonoomse elektrisüsteemi rajamist.		349 525
Venemaa Föderatsiooni viisa taotluse menetlemise tasu kompenseeriti 8 Pärnumaa inimesele kokku 560 euro ulatuses.		
Kohaliku omaalgatuse programm		
Halinga Rahvaspordi selts	Pärnu-Jaagupi XVI Poolmaraton teatejooks XI Laste-ja noortejooks, Tervisekõnd Tervisekontroll	1 742
Võimlemisklubi Rüht	Pärnumaa III võimlemispidu „Päikeseratas	2 002
Spordiklubi Pärnu Kahe Silla Klubi	Pärnumaa sporditurg – igaüks liigub!	3 046
Kihnu Haridusselts	VI saarte noorte pärimuspäevade korraldamine	9 925
Mittetulundusühing Are Sõbrad	Mälestusteraamatu „Pärivere lood“ koostamine ja trükkimine	2 528
Suupilliklubi Piccolo	Õpime teineteiselt	2 363
Mittetulundusühing Oidrema külaselts	Keskkonnasõbralike teadmiste ja oskuste arendamine kogukonnas	2 029
MTÜ Terve Are	Tervislikud ja trendikad toidud – kokanduse töötubade sari Ares	2 100
Selts Raeküla	Augusti JÄLJED vol 2 – taaskasutus ja rohenäplus on moes ja majanduslikult mõistlik	3 317
Pärnu Ühisgümnaasiumi Vilistlaskogu	PÜHA Pärnu Ühisgümnaasiumi Heategevuslik Auhinnagala	1 851

Mittetulundusühing Lõvi Külaselts	Lõvi külaplatsi tasandus- ja kuivendustööd	2 053
Lavassaare Külaselts	Lavassaare muuseum-külamaja lõunapoolse välisseina remont	2 285
Mittetulundusühing Kadjaste	Korras koduküla	2 199
Vatla Külaselts	Külaseltsi mõisaõhtud sisukaks ja õdusaks	1 721
Viira Arendusselts	Jõesuu külamaja terrassimarkiis	2 190
Pärnu Aianduse ja Mesinduse Selts	Aianduse ja Mesinduse Seltsi vahvad õueüritused tänu õueinventarile	1 999
MTÜ Libatse Külaselts	Libatse külale pargialade hoolduseks vajaliku tehnika soetamine	2 008
Mittetulundusühing Paatsalu	Keskkonnast hooliv kogukond	2 223
Kultuuriselts Kerkau	Katus pea kohale	2 400
Lähkma-Saunametsa külaselts	Erinevad pillid annavad erinevad võimalused muusika tegemiseks	2 204
Kõmsi Külaselts	Kõmsi multifunktsionaalse vabaaja ruumi loomine	4 542
Tori Spordiklubi	Koroonalauad Tori võimlasse	1 000
Vahenurme Selts Vaheka	Vaheka seltsimaja atraktiivsemaks	1 320
EELK Saarde Katariina kogudus	Kogukonnaköök	2 976
Saulepi Külaselts	Murutraktori soetamine Kulli külaplatsi hooldamiseks	3 780
MTÜ Jänistvere külad	Klubiruumi ja haljasala korrastamine Irta külas	2 284
Lemmetsa külaselt	Seltsimaja küttesüsteemide uuendamine	2 394
Mittetulundusühing Vändra Noored	Piljardiruum soojaks ja valgeks	2 050
MTÜ Jänistvere külad	Talvine kogukonnapäev Irta külamajas	800
MTÜ Pärnu Mündikoda	Pärnu Jõuluküla 2019 lavalahenduse teostus kultuuriprogrammi läbiviimise turvalisuse ja kvaliteedi tagamiseks	2 400
Spordiklubi Pärnu Kahe Silla Klubi MTÜ	Koostöös õnestunud maraton	2 800
Uduvere Selts	Maalaste õppimised 2020	2 511
EELK Saarde Katariina kogudus	Kogukonnaköögi aknad	2 328
Kabli Külaselts	Kabli Seltsimaja arendamine kogukonnakeskuseks	2 434
Kadjaste MTÜ	Paremad võimaluse – tugevam kogukond	1 402
Kirbla külaselts	Rahvamajale laudade ja toolide ost	2 203
Lavassaare Külaselts	Lavassaare muuseum – külamaja idapoolse välise otsaseina remont	2 230

Lemmetsa Külaselts	Pööning soojaks	6 500
Libatse Külaselts	Libatse lastele suurepärase mänguväljaku rajamine	3 001
Lähkma-Saunametsa külaselts	Murutraktori soetamine Lähkma külamaja ümbruse hooldamiseks	2 250
Paadrema Külaselts	Pisikeste paadremalaste mänguplats	2 660
Rääma Noorte Ühing Noorus	Pind päkka	7 199
Tõhela Külaselts	Külamaja sauna ja pesuruumi korrastamine	2 090
Vahenurme Selts Vaheka	Kaldtee viib Vaheka seltsimajja	5 520
Viira Arendusselts	Hubane külamaja	1 610

Ülevaade toetustest teistes maakondades

Toetus ühe elaniku kohta oli kõige suurem Pärnumaal, Ida-Virumaal ja Hiiumaal, kõige väiksem Harjumaal. Toetuse absoluutmahtu arvestades sai enim toetust Ida-Virumaa. Kõige rohkem projekte 1000 elaniku kohta toetati Hiiumaal.

Regionaalvaldkonna toetuste statistika maakondade lõikes:

Maakond	Projektide arv			Toetus ühe elaniku kohta (EUR)
	Kokku	sh Euroopa struktuuri- ja investeerimis-fondide projektid	sh riigieel-arvelised projektid	
Harju	417	13	404	11,79
Hiiu	82	0	82	89,64
Ida-Viru	507	3	504	85,01
Jõgeva	140	3	137	56,50
Järva	108	3	105	19,03
Lääne	80	5	75	62,44
Lääne-Viru	160	3	157	15,71
Põlva	203	3	200	60,37
Pärnu	298	8	290	110,14
Rapla	93	2	91	26,65
Saare	136	3	133	43,77
Tartu	449	2	447	18,47
Valga	116	4	112	34,17
Viljandi	195	3	192	53,68
Võru	390	3	387	54,57

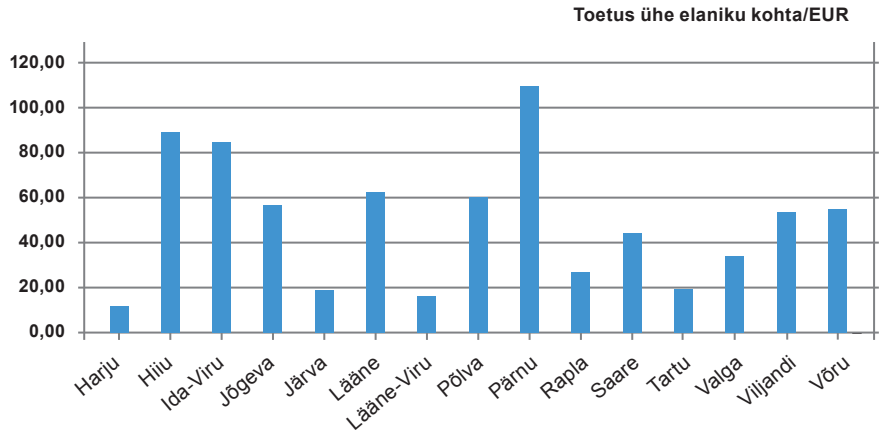

Arengustrateegia Pärnumaa 2035+

Kus me praegu oleme, millised on meie tugevused ja nõrkused, milline on meie positsioon Eestis ja rahvusvaheliselt? Kuhu tahame jõuda, milline on meie soovitud tulevikupilt, mida tahame ära teha? Kuidas sinna jõuda – mis takistab meid soovitud tulevikupildini jõudmast, millised probleemid peame selleks lahendama, kes mida ja millal teeb, millised on lähiaastatel meie esimesed sammud? Eeltoodud küsimustele püüab vastata arengustrateegia „Pärnumaa 2035+“ ja selle tegevuskava aastateks 2019–2023(25). Uue arengustrateegia koostamise algatas Pärnumaa Omavalitsuste Liidu üldkogu 17. aprillil 2018. aastal. Selle praktiline koostamine delegeeriti Pärnumaa Arenduskeskusele, kes kogu protsessi juhtis. Töö läbiviimiseks moodustati kümneliikmeline töörühm eesotsas maakonna arendusjuhi Heiki Mägiga, lisaks juhtrühm ja neli teemarühma. Koostamisprotsess oli väga laiapõhjaline ja selles osales üle 200 inimese. Eskiis valmis 2018. a augusti lõpuks, 7. septembril saadeti kogu materjal laiali partneritele ja protsessis osalejatele. Materjale tutvustati Pärnus paiknevatele riigiasutuste juhtidele ja vabasektori esindajatele. Arutelud toimusid kõikides omavalitsustes. 21. novembril toimus Pärnumaa arengufoorum „Lootusrikas tulevik või parem eilne“. 15.11–20.12.2018 sai strateegiadokument heakskiidu kõikides volikogudes ja alates 1. jaanuarist 2019 viiakse seda ellu.

Arengustrateegias väljendub omavalitsuste ja nende kaudu kogukonna laiem tahe tagada tulevikus maakonna parem konkurentsivõime läbi nutika ja targa töö ning kiire, tasakaalustatud ja kestliku arengu. Seatud eesmärgid on inimkesksed ja nende elluviimine toob kasu kõigile.

Pärnumaa edu sõltub tulevikus keskendumisest maakonna eripärale ja unikaalsusele ning innovatsiooni-valmidusest ja kohanemisvõimest.

Arengustrateegia püüab vastata küsimusele: milline võiks olla tuleviku-Pärnumaa? Tulenevalt visioonist aastani 2035, Pärnumaa ambitsioonidest ja teemavaldkondade analüüsist on maakonna perspektiivses arengus esile tõstetud neli peamist strateegilist läbimurdesuunda. Nendeks on teadmistepõhine majandus – targad ja tasuvad töökohad, teiseks Pärnu linna ja kogu maakonna tugev eripära – turismi- ja puhkemajandus. Kolmandaks inimvara ja kogukonna elukorraldus – sidus maakond ja neljandaks tehniline taristu ja ühistransport, mis on vajalik eespool toodud kolme suuna edukaks realiseerimiseks.

Tuleviku-Pärnumaa majandust iseloomustab nutikas spetsialiseerumine teadus- ja haridussektori, ettevõtete ja avaliku sektori koostoimes. Maakonna jõukuse aluseks on loodusressursside väärindamine, ettevõtlikud inimesed ja avatus uute ideede kasutamisele. Toimiv regionaalne innovatsioonisüsteem ergutab tulevikus kõrgema lisandväärtusega majandustegevust ja töökohtade teket. Uute tehnoloogiate tõhus juurutamine tagab ressursimahukuse vähendamise, kapitali- ja teadmusmahuka tootmise osakaalu kasvu ja ekspordimahtude suurenemise. Kaugtöö osatähtsus on oluliselt tõusnud. Edukalt toimivad ettevõtluse tugisüsteem ja kompetentsikeskused. Rahvusvahelised õppekavad ning teadus- ja arendustegevused on kujundanud Pärnumaast maineka teadus- ja õppekeskuse. Turismi- ja puhkemajanduse osas on tuleviku-Pärnumaa kestlik, külalislahke ja aastaringi köitev turismisihtkoht. Pärnumaa turismi iseloomustab paindlikkus ja loovus ning teenuste kõrge kvaliteet. Tähtsal kohal on kohalik toit ning kultuur. Pärnumaa elukeskkond on ahvatlev, siin soovitakse elada ja peredel on siin turvaline. Kodanikuühiskond on aktiivne ja majanduslikult jätkusuutlik. Pärnu on tunnustatud ülikoolilinn ja hariduskeskus. Kultuurielu on mitmekülgne, baseerudes tugevatele traditsioonidele ning pärimusele. Pärnumaa on turvaline, sotsiaalselt hooliv ja inimene on siin väga oluline. Kogu tuleviku-maakonna arengu selgrooks on Rail Balticu kiirraudtee koos reisi- ja kaubajaama ning kohalike peatustega, Via Baltica 1. klassi maantee, rahvusvaheline lennujaam, Pärnu reisi- ja kaubasadam. Pärnumaa on aegruumiliselt väga hästi ühendatud nii Eesti kui ülejäänud Euroopaga. On loodud uued kasvueeldused Pärnule kui Eesti ühele olulisemale keskusele ja turismimagnetile. Pärnumaa ühistranspordikeskuse eestvõttel toimib maakonnas Eesti parim ühistranspordikorraldus. Kaasajastatud teedevõrk koos Pärnumaale oluliste uute sildadega aitab tasakaalustada arengut. Keskuste ümber on välja arendatud kergliiklusteede võrgustik. Hästi toimib mõistliku hinna ja kättesaadavusega ning vähese keskkonnamõjuga energiavarustus. Kiire internet ja kvaliteetne andmesideühendus on tagatud kõikjal maakonnas. Läbi eesmärgistatud keskkonnainvesteeringute ja vastutustundliku suhtumise kujundamise on inimestele Pärnumaal tagatud puhtam, turvalisem ja looduslikult mitmekesisem elukeskkond. Tuleviku-Pärnumaa on kujunenud kvaliteetse avaliku ruumi tervikliku arendamise eestvedajaks riigis ja heaks näiteks põhjalas.

Kõrvuti arengustrateegia uuendamisega koostati uus lähiaastate tegevuskava. Selle kaudu viiakse strateegiat ellu. Tegevuskavas kajastuvad tinglikult esmased ja olulisemad sammud kaugemate eesmärkide saavutamiseks, samuti projektide eestvedajad, partnerid ja tinglik elluviimise aeg. Lähiaastate tegevuskava on koostatud aastani 2023 ja seda vaadatakse üle ning täiendatakse igal aastal. Tehnilise taristu puhul pikendati tegevuskava ajahorisonti aastani 2025, mis on põhjendatav objektide suure ettevalmistus- ja investeeringumahuga. Kokkuvõtvalt jõuti läbi analüüside, valikute ja eesmärgistamise olulisemate prioriteetideni või väljakutseteni, mis tuleks Pärnumaal lähiaastatel realiseerida:

- maakonna identiteedi hoidmine, koostöö ja tugevad omavalitsused;
- TÜ Pärnu kolledži murranguline arenguhüpe ja kestlikkus; kvaliteetne ja ettevõtjate vajadustele vastav kutse- ja kõrgharidus; konkurentsivõimeline gümnaasiumiharidus ja korrastatud koolivõrk;
- regionaalset innovatsioonisüsteemi ja ettevõtluse arengut toetava taristu ning tugisüsteemide edasiarendamine;
- biomajanduse ja taastuvenergeetika kompetentsikeskuse loomine;
- Rail Balticu rajamine, sh reisi- ja kaubajaam ning kohalikud peatused; Via Baltica väljaehitamine; lennujaama rekonstrueerimine ja turundamine; Pärnu uus sild;
- Pärnu Haigla konkurentsivõime tõstmine;
- aastaringne kogupere külastuskeskus;
- Pärnu kui kunsti- ja loomekeskus.

Arengustrateegia heakskiitmisele järgneb selle elluviimine. Edu tagavad täpsemad rahastamiskokkulepped omavalitsuste vahel, ühisasutuste ja partnerite eelarvete kujundamine vastavalt kokkulepetele, strateegia eesmärkide elluviimine KOV-ide arengukavades ja üldplaneeringutes, maakonna ettepanekutega arvestamine üleriigilistes arengudokumentides, sektorkavades, tulevastes riigieelarve strateegiates, Euroopa Liidu toetusprogrammides ja strateegias „Eesti 2035“.

15. jaanuaril sõlmisid kohalike omavalitsuste esindajad koos partneritega ühiskokkuleppe „Pärnumaa 2035+“ strateegia elluviimiseks. Kokkulepe lõpeb lausega: „Meie kaasabil ja meie ühise pingutuse tulemusena on Pärnumaa nii täna kui tulevikus jätkuvalt parim paik eneseteostuseks – elamiseks, õppimiseks, töötamiseks, laste kasvatamiseks ja puhkamiseks“. See ongi meie kõigi unistuste-Pärnumaa!

Strateegiaplaani joonis

Strateegiaplaan on arengustrateegia „Pärnumaa 2035+“ ruumiline väljund. Teisalt on selle aluseks 29.03.2018 kehtestatud Pärnu maakonna planeering, mida strateegiaprotsessis täiustati ja lisati uus Pärnumaa osa (Hanila, Lihula). Strateegiaplaan on kõige olulisemate strateegiliste ja maakonnaplaneeringu teemadest tulenevate ideede ja ettepanekute koond. Ta koondab olulisima maakonnaplaneeringu joonistest, sünteesib arengut mõjutavaid olemasolevaid tegureid ning väljendab arengustrateegia prioriteete selle läbimurdesuundade eesmärkide ja olulisimate väljakutsete kaudu.

Strateegiaplaan toob välja maakonna olulisemad arengukoridorid, milleks on „Põhja-lõuna kiirtee“ (rahvusvahelised kiirühendused RB, VB ja lennujaama kaudu), „Pärnu-Viljandi-Tartu vaimutelg“ (Tallinna arengut tasakaalustav teaduse ja kultuuritee), „Põhja-Pärnumaa majandusruum“ (maakonna paremaks sidustamiseks Vändra – Pärnu-Jaagupi – Lihula – Virtsu suunal) ja „Lääne bumerang“ (uute arenguvõimaluste avamine Saaremaa – Virtsu – Lihula – Pärnu kaasamisel). Lisaks kajastab strateegiaplaan ruumiliselt Pärnu olulisust laiema regiooni tõmbekeskusena ja arengumootorina ning järgmise tasandi keskuste Lihula, Vändra ja Kilingi-Nõmme tähtsust maakonna arengu tasakaalustamisel ja kohaliku elu edendamisel.

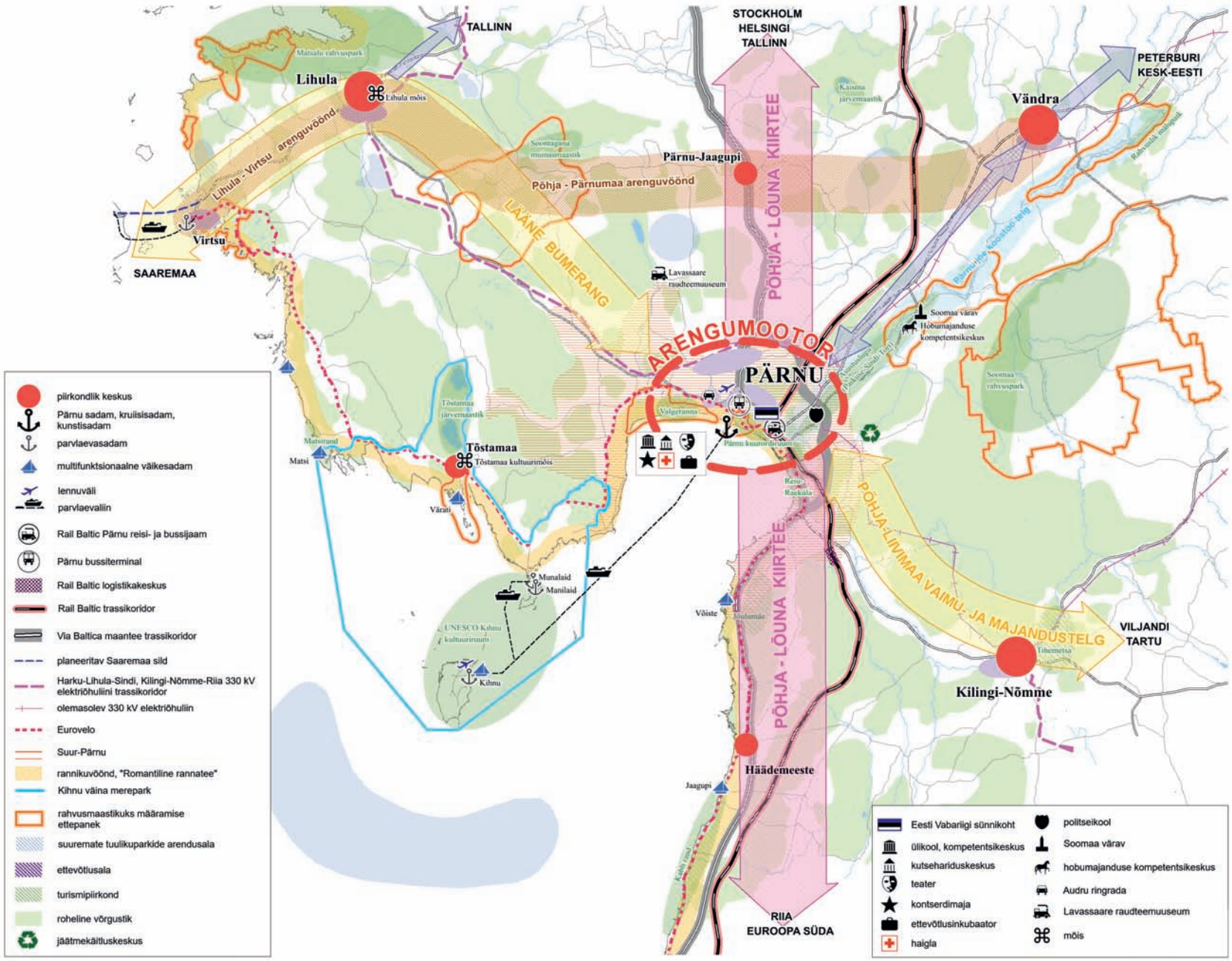

MAJANDUS JA REGIONAALARENG

Strateegia elluviimise kokkulepe 15.01.2019

Pärnumaa strateegiliste väljakutsete täitmine 2019. aastal

1. TÜ Pärnu kolledži arenguhüpe ja kestlikkus – Tartu Ülikooli ja Pärnu linna vahel sõlmiti koostööleping, kolledž sai uue direktori ja uued arengusuunad, kolledži arengut toetab maakondlik ühisprojekt KOBAR, millel on kõikide omavalitsuste toetus ja mida viiakse ellu MATA rahastuse toel.

2. Kvaliteetne ja ettevõtjate vajadustele vastav kutse- ja kõrgharidus – kutse- ja kõrgharidusasutuste ning ettevõtjate vahel toimuvate regulaarsete ümarlaudade (2019. aastal korraldati 5) tulemusena on ellu kutsutud tööturu vajadusi arvestavad õppekavad, toimub praktikute kaasamine igapäevasesse õppetegevusse. On toimunud õpilaste ja tudengite karjääriplaneerimise sidumine maakonna ettevõtlus- ja töövõimalustega. Korraldati ettevõtete külastusi (624 külastajat 30-s ettevõttes), tehnoloogiapäevad 17.–18.01.19, suurendati ettevõtlusteadlikkust (17 ettevõtjast mentorit), laienes ja tugevnes Ettevõtliku kooli võrgustik (liitunud 13 kooli).

3. Konkurentsivõimeline gümnaasiumiharidus ja korrastatud koolivõrk – Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasium ja Pärnu Koidula Gümnaasium on jätkuvalt Eesti parimate koolide seas. POL-i poolt koostati ja esitati projekt „Haridusinnovatsiooni kavandamine ja koostöövõimekuse suurendamine Pärnumaa haridusvõrgustikus“.

4. Rail Balticu (RB) rajamine, sh reisi- ja kaubajaam ning kohalikud peatused – valmis RB eelprojekt, arenduskeskuse eestvedamisel valmis RB Pärnu kaubajaama, lennujaama, Loode-Pärnu ja Niidu tööstusalasid ning Pärnu kaubasadamat ühendava transpordikoridori uuring, sõlmiti reisiterminali projekteerimisleping, kohalike peatuste väljaarendamiseks võeti vastu kolme maakonna ühisavaldus, alustati RB põhiprojekti koostamist, toimus Pärnumaa arengukonverents „Kas Raudtee all või peal – Rail Baltic ja Pärnumaa tulevik“. Teostatakse uuringut „Rail Balticu arengukoridor**.** Regionaalrongide kohalikud peatused, nende juurdepääsetavus ja ohutus.“

5. Via Baltica väljaehitamine 1. klassi maanteeks – strateegia tegevuskavas toodud 2+2 lõigud said kinnituse 9.01.20 Vabariigi Valitsuse poolt heaks kiidetud teehoiukavas. Pärnu-Uulu 2+2 lõigu projekt on valmis, kuid takerdunud kohtuvaidlusse.

6. Lennujaama rekonstrueerimine ja turundamine – 15.05.19 kehtestati lennujaama kinnistu detailplaneering. Lennujaama rekonstrueerimine lükkus ehitusloa vaide tõttu aasta võrra edasi. Vaidlustuses saavutati kohtulik kompromiss ja see jõustus 10.12.19. Ehitus jätkub 2020 II kvartalis. Rahastus olemas. Arenduskeskus alustas 2019.a esimesel poolaastal turundustegevustega, millega 2020. aastal jätkatakse.

7. Pärnu uus sild – kehtestati Pärnu uue silla detailplaneering ja käivitati arhitektuurikonkurss, vana kesklinna silla seisukorra kohta koostati uuring, Via Baltica suure ümbersõidu sild (Paikuse-Sindi vahelt üle Pärnu jõe) lülitati riigi teehoiukavasse ehitusajaga 2024–2026.

8. Regionaalset innovatsioonisüsteemi ja ettevõtluse arengut toetava taristu ning tugisüsteemide edasiarendamine, sh arengukiirendi rakendamine – 2019. aastal kutsuti ellu maakonna ettevõtlus-, arendus- ja hariduskompetentse koondav KOBARa projekt, millest on kujunemas regiooni tulevikku suunatud arengukiirendi; toimub valdkondlike ekspertide kaasamine erinevate õppekavade kaasajastamisse, 2019. a novembris võeti Pärnumaa Arenduskeskusesse tööle täiskohaga projektijuht, kes tegeleb ettevõtlusinkubaatori toimimismudeli uuendamise ning selle sidustamisega KOBARa ja maakonna ettevõtetega. Edukas koostöötamiskeskus Forwardspace pärjati Eesti regionaalmaasika tiitliga.

9. Biomajanduse ja taastuvenergeetika kompetentsikeskuse loomine – eeldustegevusena viidi 2019. a suvel läbi piirkonna bioressursside kaardistamine ja sellest tulenevalt eelisarendatavate prioriteetsete väärtusahelate kokkuleppimine. Arenduskeskuse ja RAM REHO talituse koostöös korraldati 20.11.19 Päikeseenergia päev. 11.11.20 toimub Tuuleenergeetika teemapäev vastavasisulise teemaplaneeringu elluviimise ja Lääne-Eestis tuuleenergeetika valdkonnas uute eesmärkide püstitamise võtmes.

10. Aastaringselt toimiv kogupere külastuskeskus – töös on erinevaid projekte, millel on eeldus kasvada kogupere külastuskeskuseks: Vaeste-patuste alevi teemapark, „Punase torni“ arendamine keskaja teemakeskuseks, multifunktsionaalne kunstihoone ja Läänemere Kunstisadam, Pärnu laskekoolituskeskus jne

11. Pärnu Haigla konkurentsivõime tõstmine – valmis Pärnu Haigla Ristiku Tervisekeskus, kus esmakordselt on võimalik tervikuks siduda esmatasandi perearstiteenus regionaalhaiglast saadava eriarstiabiga. Koostöös Tallinna Tervishoiu Kõrgkooliga jätkus haiglas õdede õpe.

12. Pärnu kui kunstikeskus – Pärnu kunstihoone arhitektuurivõistluse võitis Salto AB, ehitustöödega alustatakse orienteeruvalt 2021. aastal. Läänemere kunstisadama puhul osapooli rahuldavate rahastamiskokkulepeteni ja ehituseni ei jõutud. Toimus arvukalt näitusi ja festivale.

13. Maakonna identiteedi hoidmine, tugevad KOV-id ja koostöö – maakonna identiteet on hoitud, koostöö toimib ja omavalitsused on saanud kompetentsemaks, kuigi haldusreformijärgseid probleeme on kõigil.

Maakondade arengustrateegiate elluviimise toetusmeede aastal 2019

Tulenevalt riigihalduse ministri 07.05.2019. aasta määrusest nr 25 „Maakondade arengustrateegiate elluviimise toetusmeede“ (edaspidi MATA) kuulutas Riigi Tugiteenuste Keskus 15.05.2019 välja taotlusvooru ja edastas teabe selle rahalisest mahust. Toetuse andmise eesmärgiks sai toimepiirkondade arengueelduste parem kasutus majanduskasvuks ja elukvaliteedi tõusuks vajalike teenuste kättesaadavus.

Taotlusvooru rahaline maht Pärnu maakonna lõikes oli 461 252 eurot, sellest põhivara-investeeringutele eraldatava toetuse minimaalne suurus 307 501 eurot. Taotlusvooru maht riigis kokku oli 6 150 000 eurot.

2019. aastal sai ettepanekuid esitada kahes voorus: 15.05–1.07 ja 15.08–30.09. Iga maakond sai valida ettepanekute esitamiseks sobiva taotlusvooru. Pärnumaa Omavalitsuste Liidu (edaspidi POL) üldkoguga kooskõlastatult esitati Pärnumaa ettepanekud teises voorus.

POL sai esitada ettepanekud Pärnumaa projektide kohta, mis panustasid enim Eesti regionaalarengu strateegia ja arengustrateegia „Pärnumaa 2035+“ ees-

märkide saavutamisse ning mis ei olnud vastuolus riigi valdkondlike arengudokumentidega. Samuti pidid esitatavad projektid kajastuma maakonna arengustrateegia tegevuskavas ning neil pidi olema vähemalt maakondliku ulatusega mõju. Maakonnale taotletav toetussumma võis ületada maakonnale eraldatud summat kahe reservprojekti toetussumma ulatuses. Reservprojektid pidid olema järjestatud, arvestades maakondlikke eelistusi.

POL kinnitas 27.09.2019 üldkogu otsusega toetust taotlevate Pärnu maakonna projektide nimekirja ja tegi ettepaneku arvata põhiprojektina MATA meetmest toetuse taotlemise õigusega projektide nimekirja KOBARa.

KOBAR on Pärnumaa Arenduskeskuse, POL-i, Pärnu linna ja Tartu Ülikooli Pärnu kolledži koostööprojekt kiirendamaks Pärnumaa ettevõtluse arengut. Toetuse taotlejaks on SA Pärnumaa Arenduskeskus. Toetust taotletakse summas **461 252 eurot**. Toetuse määr on 75%, projekti eeldatav kogumaksumus 615 003 eurot.

Projekti eesmärgiks on Pärnumaa konkurentsivõime suurendamine regionaalse innovatsioonisüsteemi tugevdamise ja uudse inkubatsiooniteenuse loomise näol, millega kaasneb sünergia partnerite vahel, kolledži teisenenud sisu ja regionaalse kõrghariduse kestlikkus. Projekt teostub kolledži ruumides, kus Tartu Ülikooli Pärnu **KO**lledž, Pärnumaa Ettevõtlusinku**B**aator ja **AR**enduskeskus koondatakse ühisesse tegevusruumi. Tervikuks liidetakse partnerite juba käimasolevad tegevused, võimestades koosloomest tekkivat lisandväärtust ja luues uusi. Projekti realiseerimisel saab kolledži hoone efektiivsema ja energiasäästlikuma kasutuse, muutudes atraktiivseks, avatud, intellektuaalseks ja ettevõtlikuks kohtumispaigaks, kus sünnivad uued ideed ja arenenevad koostöövõimalused.

POL-i 27.09.2019 üldkogu otsusega esitati Pärnumaalt MATA meetmesse pingereastatult ka 3 reservprojekti:

1. **Lihula mõisa baltisaksa kultuuri ekspositsiooni ettevalmistamine**. Toetuse taotlejaks Lääneranna Vallavalitsus. Toetust taotletakse summas **114 150 eurot.** Toetuse määr on 75%. Projekti eeldatav kogumaksumus 152 200 eurot.
2. **Jõulumäe Tervisespordikeskuse välispordiväljakute rajamine**. Toetuse taotlejaks SA Jõulumäe Tervisespordikeskus. Toetust taotletakse summas **229 725 eurot**. Toetuse määr on 75,0%. Projekti eeldatav kogumaksumus 306 300 eurot.
3. Projekt „**Värav“.** Toetuse taotlejaks Tori Vallavalitsus. Toetust taotletakse summas **459 000 eurot**. Toetuse määr on 75,0%. Projekti eeldatav kogumaksumus 612 000 eurot.

Reservprojektide valik oli POL-i üldkogul väga pingeline ja mitmes hääletusvoorus said need ühepalju punkte. Kuna kahe esimese reservprojekti taotletav summa kokku (343 875 eurot) ei ulatunud maakonna taotlusvooru rahalise mahuni (461 252 eurot), otsustas üldkogu kompromissina esitada pingereastatult ka kolmanda reservprojekti.

Rail Balticu kiirraudtee projekti ettevalmistamine

13.02.2018 kehtestati riigihalduse ministri käskkirjaga nr 1.1-4/40 Pärnu maakonnaplaneering “Rail Balticu trassi koridori asukoha määramine“ ja 29.03.2018 käskkirjaga nr 1.1-4/74 Pärnu maakonna planeering, millega määrati Rail Balticu (RB) kiirraudtee kohalike peatuste indikatiivsed asukohad. 2019. a valmis Rail Balticu eelprojekt. Eelprojekti tutvustavad koosolekud toimusid 15.03.19 Vändras, 6.03.19 Pärnus, 7.03.19 Surjus. Alustati maade omandamisega. Toimub täiendav keskkonnamõjude hindamine. Arenduskeskuse eestvedamisel toimib koostöö Riigikogu RB toetusrühma, MKM-i, RB Estonia ja RB Rail AS-ga erinevate uuringute ja projektide algatamisel ja läbiviimisel. Läbi on viidud Pärnu kaubaterminali asukoha uuring (Railistics GmbH ja Civitta Eesti AS, märts 2019), koostatud arhitektuurilise ja visuaalse väljanägemise juhis Rail Baltica infrastruktuuri tarbeks, Rail Balticu opereerimisplaan (märts 2019), uurimistöö Lelle-Pärnu raudteelõik – tehnoloogilised eeldused raudteelõigu kasutatavuse tagamiseks (ASI Invest OÜ, 13.05.19).

Pärnumaa Arenduskeskuse (SAPA) juhtimisel valmis **Rail Balticu Pärnu kaubajaama, lennujaama, Loode-Pärnu ja Niidu tööstusalasid ning Pärnu kaubasadamat ühendava transpordikoridori uuring** (Skepast&Puhkim OÜ, 21.11.2019). Uuringu läbiviimise eelduseks sai tõsiasi, et pärast valmimist muutub Rail Balticu raudteekoridor koos reisi- ja kaubajaama ning kohalike peatustega maakonna arengu peamiseks selgrooks. Uuringu eesmärgiks oli seega Rail Balticuga kaasneva potentsiaali parem ärakasutamine Pärnu jaoks oluliste ettevõtlusalade ja transpordisõlmede ühendamisel. Tulemuseks on optimaalseima transpordikoridori kirjeldus, mis võtab võrdselt arvesse nii sotsiaalmajanduslikke kui ka looduskeskkonna vajadusi ning koridoris hõlmatavate objektide toimimise iseloomu, teenindusareaali ja tulevikupotentsiaali. Transpordikoridori kavandamisel tuli arvestada olemasoleva ja perpektiivse maakasutusega, objektide kasutustihedusega ning teede ja raudteede tehniliste nõuetega. Uuringu läbiviimise käigus eelistatud alternatiivina toodi välja Lauka tänav, läbimurre Savi tänavani, raudteetrass ümber tööstusala ehk alternatiiv STS5. See eeldab suuri investeeringuid ning on pika ajahorisondiga, kuid annab peamise lisandväärtuse tänu ühendusvõimalustele Via Baltica suure ümbersõiduga ning on kasutatav ka raudtee väljaehitamiseta.

29.11.19 sõlmiti Pärnu reisiterminali projekteerimisleping RB Estonia ja Arhitektuuribüroo Pluss vahel, projekteerimise kestvusega 14 kuud. Toimus infrastruktuuri hoolduskeskuse 1. etapi ettevalmistus, Tori vallale ja Pärnu linnale tehti ettepanek Pärnu kaubaterminali ja infrastruktuuri hoolduskeskuse detailplaneeringu algatamiseks. RB kohalike peatuste ja regionaalrongiliikluse sujuvamaks kavandamiseks, protsessi kiirendamiseks ja vajalike poliitiliste otsuste tegemiseks tegid Harjumaa Omavalitsuste Liit, Pärnumaa Omavalitsuste Liit ja Raplamaa Omavalitsuste Liit 29.11.19 ühisavalduse Riigikogule, Vabariigi Valitusele ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile. 2019. aasta lõpus käivitus RB juhtkomitee (Pärnumaalt esindaja Andres Metsoja). Alustatud on RB põhiprojekti koostamist. 1. lõigu Rapla-Pärnu projekteerimisleping maksumusega 6,8 milj eurot sõlmiti 29.03.19 (IDOM Consulting, Engineering, Architecture S.A.U. koos Skepast&Puhkim OÜ-ga). 3. lõigu Pärnu EST/LAT piir projekteerimisleping sõlmiti 12. veebruaril 2020 Saksamaa ettevõtetega Obermayer Planen+Beraten GmbH ja Prointec.

SAPA ja POL korraldasid 29.11.19 Pärnumaa arengukonverentsi „Kas raudtee all või peal – Rail Baltic ja Pärnumaa tulevik“, mille keskmes oli kiirraudtee areng ja sellest tulenev kasu ja kaugem perspektiiv nii Pärnu linnale kui kogu maakonnale.

SAPA eestvedamisel viiakse 2020. aastal läbi uuring „Rail Balticu arengukoridor. Regionaalrongide kohalikud peatused, nende juurdepääsetavus ja ohutus“. Uuringu eesmärgiks on RB arengukoridori defineerimine ja määratlemine, selle erinevate logistiliste seoste ja võimaluste analüüs, tulevaste maakasutusperspektiivide hindamine arengukoridoris, RB kohalike peatuste asukohtade täpsustamine, nende juurdepääsetavuse ja ohutuse väljaselgitamine. Uuringu väljundiks on ettepanekud KOV-ide üldplaneeringutesse ja RB põhiprojekti koostamiseks.

Ettevõtlusteadlikkus ja ettevõtluskeskkond

Pärnumaa Arenduskeskus nõustab alustavaid ja tegutsevaid ettevõtjaid.

Pakume **alustavatele** ettevõtjatele nõustamist järgmistel teemadel:

- ettevõtluse vormid, äriühingu asutamine ja registreerimine;
- äriidee analüüs;
- abi äriplaanide, finantsprognooside ja finantseerimistaotluste koostamisel;
- maksud ja aruandlus;
- ettevõtte sisemised protsessid;
- müügitegevuse ja turunduse korraldamine;
- info toetusmeetmetest ja abi toetuste taotlemisel;
- lisaks korraldame alustavale ettevõtjale infopäevi, seminare ja koolitusi.

Tegutsevatele ettevõtjatele pakume nõustamist järgmistel teemadel:

- koostööpartnerite leidmine;
- ärimudelite arendamine;
- ekspordivõimaluste kaardistamine;
- messidel osalemine;
- ettevõtlustoetuste vahendamine.

Koolitused

Mentorklubi – programmi eesmärgiks on toetada maakonnas tegevust alustanud alustavaid ettevõtjaid; suurendada ettevõtlusalaseid teadmisi ja laiendada kontaktvõrgustikku. 2019. aastal korraldati 5 mentorklubi üritust.

Alustava ettevõtja baaskoolitus – alustava ettevõtja baaskoolituse käigus saab kaardistatud kõikide osalejate ärimudel, koolituse käigus toimub äriplaani koostamine ja valmib tegevuskava, mis on heaks abivahendiks ettevõtte asutamisel ja arendamisel. Koolitused toimuvad 2 korda aastas.

Ettevõtluspäev – kord aastas toimuv üritus ettevõtlusest huvitatutele ning alustavatele ettevõtetele, kus igal aastal on osalejaid ca 150.

Üritused ja tegevused Pärnumaa naisettevõtjate võrgustikule - meie tegevuste eesmärk on naiste ettevõtlusele ärgitamine ja naisettevõtjate ettevõtlusteadlikkuse suurendamine. 2017. a toimus 6 võrgustiku kogunemist, lisaks 2 koolitust ning 3 õppereisi. Aastatel 2018 ja 2019 korraldati 5 naisettevõtjate võrgustiku kohtumist. 2019. a kuulus võrgustikku ca 500 liiget.

Ettevõtlusnädal – üle-eestilise ettevõtlusnädala raames koordineerime ja korraldame Pärnumaa ettevõtlusnädalat, mille eesmärgiks on propageerida ettevõtlust ja ettevõtlikku eluhoiaku. 2019. aasta ettevõtlusnädalal toimus 29 sündmust 2149 osalejaga.

Ettevõtete tunnustamine

Korraldame igal aastal Pärnumaa ettevõtjate konkurssi **Pärnumaa Ettevõtluse Auhind,** mis on kõrgeim maakonnapoolne tunnustus ettevõtjatele. Konkursi käigus selgitatakse välja enim maakonna majandusarengusse panustanud ettevõtted Pärnumaa jaoks olulisemates valdkondades. Tunnustuse Pärnumaa parim ettevõte „Pärnumaa Karu“ on saanud: 2017 – Vecta Design; 2018 – AS Japs MVM ning 2019 – OÜ Scanfil.

Ettevõtlusauhinnad 2018.
Foto: Kristi Kuusmik-Orav

Noorte ettevõtlikkus

Noorte ettevõtlikkuse arendamisele suunatud teenused:

- Noorte ettevõtlikkuse arengu kavandamine ja Ettevõtliku Kooli võrgustiku eestvedamine, laiendamine ja tugevdamine maakonnas. 2019. aastaks on Pärnumaalt võrgustikuga liitunud 13 kooli.
- Ettevõtlusõppe edendamine Junior Achievement mini- ja õpilasfirmade ning ettevõtlus- ja majandusõpetajate võrgustiku kaudu;

Ettevõtlusauhinnad 2018. Foto: Kristi Kuusmik-Orav

Noorte ettevõtlikkus. Foto: SAPA

- Haridusasutuste ühisprojektide initsieerimine, kavandamine ja elluviimine;
- Koolituste, seminaride ja õppereiside korraldamine. Näited:
  - **Pärnu linna tehnoloogiapäevad –** eesmärgiks on anda õpilastele ülevaade Pärnumaal tegutsevatest ettevõtetest ning tutvustada erinevaid ametikohti. Kahel päeval osalesid õpilased Pärnumaa Kutsehariduskeskuse töötubades ning külastasid vastava valdkonna ettevõtteid. Ettevõtetes erinevate ametikohtadega tutvudes ning töötubades osaledes said noored aimu, kas neile antud eriala meeldib ning mida tuleb õppida, et antud erialal töötada. Praktilisi ülesandeid lahendades seoti koolis õpitav päriseluga, õpilased mõistsid, miks on koolis vaja õppida erinevaid aineid ning kus neid teadmisi päriselus kasutada saab.
  - **Koolide õppereisid ettevõtetesse ja haridusasutustesse –** toimuvad õpilaste karjääriplaneerimise sidumiseks Pärnumaa ettevõtlus- ja töövõimalustega. 2019. aastal toimus 30 õppereisi, 723 osalejat külastas kokku 30 ettevõtet.
  - Mini- ja õpilasfirmade **mentorprogrammi** läbiviimine, mille kaudu toimuvad õpilastele (vajadusel ka juhendajatele ja mentoritele) suunatud koolitused, seminarid, teemaõhtud ning kaastakse ettevõtjaid mentoriteks. 2019. a osales programmis 17 ettevõtjast mentorit.

Inkubatsioon

Inkubaatorisse sisenenud ettevõtjale pakutakse tuge oma ettevõtte käivitamisel ning kasvamisel. Aitame liitunud ettevõttel saavutada ärilised eesmärgid läbi individuaalse arenguprogrammi, mis kestab 24 kuud. Inkubatsiooniprogramm toimub virtuaalselt, kaasates kõiki tänapäeva tehnilisi kommunikatsioonivahendeid, mis loovad võimaluse väga paindlikuks koostööks.

2019. aasta lõpus alustati ettevõtlusinkubaatori toimimismudeli uuendamise ning selle sidustamisega maakondliku koostööprojektiga KOBAR ning maakonna ettevõtetega.

Olulisemad tegevused ja projektid perioodil 2017–2019

Arenduskeskus osales Pärnu linna ettevõtluskonkursil "Ettevõtlik pärnakas" osalejate äriplaanide hindamiskomisjonis, Pärnu linna ettevõtlustoetuse ning noore spetsialisti toetuse komisjonis, Pärnumaa Kutsehariduskeskuse ja TÜ Pärnu kolledži lõputööde kaitsmise komisjonides, osales maakonnas toimuvatel tööandjate ümarlaudadel, vedas eest naisettevõtjate võrgustiku tegevusi ning oli kaasatud teiste valdkondade võrgustike (IT, lennujaam, turism) tegevustesse, kaasas ettevõtjaid rahvusvahelistesse projektidesse.

Koostöös EASi, Eesti Väike- ja Keskmiste Ettevõtjate Assotsiatsiooni (EVEA), Eesti Kaubandus-Tööstuskoja, Tervise Arengu Instituudi, Stockholmi Keskkonnainstituudi Tallinna Keskuse (SEI), Tehnopoli ja valdkondlike ekspertidega on maakonda toodud erinevaid seminare, koolitusi ja lektoreid, mis on täienduseks arenduskeskuse ettevõtlusvaldkonna tegevustele.

2019. aastal korraldati suure osalejate arvuga ja kõrge hinnangu saanud erinevaid ürituste- ja koolituste sarju (Müügimaania, Ringmajandus, Ettevõtluspäev, Pärnumaa miniettevõtjate festival jpt). 2019. aasta lõpus taaselustati koolinoorte äriideede ja taaskasutuse teemaline konkurss.

2019. aastal kutsuti ellu maakonna ettevõtlus-, arendus- ja hariduskompetentse koondav KOBARa projekt, millest on kujunemas regiooni tulevikku suunatud arengukiirendi.

Biomajanduse ja taastuvenergeetika kompetentsikeskuse kontseptsiooni uuendamise eeldustegevusena kaardistati Lääne-Eesti biomajanduse arengukava koostamise raames koostöös nelja naabermaakonna arenduskeskuste ja SEI Tallinna ekspertidega regiooni olulisemad bioressursid. Koos ettevõtjatega valiti nende seast välja perspektiivikad ja prioriteetsed valdkonnad, mille väärtusahelate ja ärimudelite arendamisega edasi minnakse.

Ettevõtluskeskkonna arendustegevustes on fookus olnud ekspordivõimekuse tõstmisel, tootearendusel ja -disainil, turundusalaste teadmiste täiendamisel, digitaliseerimisel, ringmajanduse alasel teavitustööl, turismiettevõtete teeninduskvaliteedi tõstmisel ning uute koostööpartnerite leidmisel välisturgudelt. Sihtgrupiks VKEd, Pärnumaa võtmesektori ettevõtted (puit, metall, tekstiil, elektroonika, turism) ning naisettevõtjad. Arendustegevused on toimunud koolituste, koolitusjärgsete personaalsete nõustamiste, seminaride, õppe-kontaktreiside kaudu.

Sihtkoha turundamisel keskenduti Pärnumaa kui atraktiivse elu- ja töökoha turundamisele. Välja on töötatud maakonnaülene turundusstrateegia ja loodud Pärnumaa infovärav www.parnumaa.ee. See koondab endas infot Pärnumaa kohta, olles tööriistaks kohalikele ja Pärnumaale elama või tööle suunduvatele inimesele, maakonnas juba tegutsevatele või maakonda tulla soovivatele ettevõtetele. Tegevuste tulemusena on Pärnumaa tuntus kasvanud.

Eesmärgid ja tegevussuunad aastaks 2023
Kestlik ja koostöövõimeline ettevõtluskeskkond:

- ettevõtluskeskkonna arengut toetavate tugisüsteemide arendamine;
- ettevõtlusalase koostöövõrgustiku tugevdamine;
- maakonna võimaluste aktiivne turundus ja sihipärane mainekujundus; tööjõuprobleemide leevendamine.

Majanduse kõrge konkurentsivõime:

- regionaalse innovatsioonisüsteemi rakendamine;
- inkubatsiooniteenuse edasiarendus;
- biomajanduse ja taastuvenergeetika kompetentsikeskuse rajamine.

Ettevõtlusteadlikkuse arendamine ja tööjõu ettevalmistamine:

- ettevõtlikkuse ja ettevõtlusõppe toetamine;
- õpilaste ja tudengite karjääriplaneerimise sidumine maakonna ettevõtlus- ja töövõimalustega;
- kvalifitseeritud tööjõu vajaduspõhine ettevalmistamine.

Turism ja puhkemajandus

Pärnu turismisektorit iseloomustavad perioodil 2017–2019 mitmed arendused ja muutused. Fookusesse hakati võtma uusi sihtgruppe ning tutvustama Pärnut laiemalt ja kaugemale. Lähedal ollakse Pärnu lennujaama uuendamisele ning Pärnusse lendamise vastu on huvi näidanud mitmed erinevad ettevõtted. Külastajate arvu poolest oli iga järgnev aasta järjest parem.

2017. aastal avati Pärnu sadam kruiisilaevadele. See tähendab, et Pärnu on avatud täiesti uuele segmendile. Pärnu kruiisisadamat on viimaste aastate jooksul külastanud sajad turistid, kes on laevalt maha tulles tutvunud nii maakonna kui Pärnu linna vaatamisväärsustega. Enamus külastajad on Austraaliast, Uus-Meremaalt ja Suurbritanniast.

Valmis on saanud uus kõikide mugavustega Pärnu bussijaam, mis muudab bussiga piirkonda saabuvate või lahkuvate külastajate kogemuse palju mugavamaks. Lisaks bussijaamale on jõudsalt arenenud Pärnu linna kergliiklusteede võrgustik. Kokku on hetkel üle 70 kilomeetri kergliiklusteid ning seetõttu on rattaga liikumine muutunud nii külaliste kui kohalike seas väga populaarseks. Lisandunud on mitmeid uusi söögikohti, nende hulgas Port Arturi ülemisel korrusel Pärnu suurima väliterassiga Umberto. Kuninga 30 vana puumaja renoveeriti täielikult ning sinna lisandus uus külaliskorteritega hotell Rosenblänter ja kohvik Pastoraat.

Valminud on Pärnu muulitee, mis muutis ligipääsu Pärnu muulile palju paremaks ning kergemaks. Pärnu muul on turistide seas üks populaarsemaid vaatamisväärsusi. Pärnu linnapilti on lisandunud uue lähenemisega spaahotell Wasa Resort. Lisaks tavapärastele hotellitubadele on hotellis külaliskorterid. See iseloomustab hästi viimase aja arenguid turismisektoris, kus külastajad soovivad üha rohkem ööbida korterites. Viimastel aastatel on Pärnus suurenenud külaliskorterite turg, jäädes umbes 15% juurde. Pärnusse on lisandunud ka täiesti automatiseeritud külaliskorterite hotell Dönhoff. Trend, et puhka ja ela nagu kohalik, on populaarne kogu maailmas. Selle tulemusena alustati Pärnus linnatuuridega, mida viisid läbi

kohalikud. Avatud on esimene kodurestoran Kirss Toidul.

Maakondlik turismiarendus on varasemast SA Pärnumaa Turismist viidud üle SA Pärnumaa Arenduskeskusesse, kuhu on koondatud kõik Pärnumaa ettevõtlusega seonduv. SA Pärnumaa Arenduskeskus on maakondlike arenduskeskuste võrgustiku liige. 2018. aastal sai loodud uus Pärnumaa Arengustrateegia 2035+, kus neljast läbimurdesuunast üks on turism. Lisaks sai aastani 2023 koostatud tegevuskava ja visioon, milles sõnastati fookus, et Pärnu turism on mitmekülgne ning ettevõtjate vahel on tihe koostöö. Pärnu linna liitumine Eesti konverentsibürooga andis selge signaali, et sihtkoha eesmärgiks saab olema senisest suurem äriturismi arendamine. Fookus on ka suunatud toiduturismi arendamisele.

Positiivsena võib välja tuua selle, et avalik sektor on aasta-aastalt järjest rohkem suunanud rahalisi vahendeid Pärnu turismi arendamisse ja turundamisse. Selle tulemusena on koostöös ettevõtjate ja riigiga Pärnu külastajate arv järjest suurenenud. Kolme aasta suurim kasv oli 2019. aastal ja seda vaatamata Pärnu viimaste aastakümnete suurimate ürituste nagu Augustiunetus ja Weekend Festival Baltic kadumisele.

Statistiliselt on Pärnut külastavate turistide arv kolme aastaga suurenenud 15%. Siin viibitud ööbimiste arv on kasvanud 8%. Keskmiselt veetsid turistid 2019. aastal Pärnus 2,07 ööd. See arv vähenes kolme aastaga 0,02 võrra.

Siseturg on jätkuvalt Pärnule kõige olulisem. Eestlastest külastajate arv ületas 2019. aasta lõpuks juba 50% kogu külastajate arvust. Keskmiselt viibisid eestlased 2019. aastal Pärnus 1,7 ööd.

Välisturgudest on jätkuvalt Pärnu olulisemaks turuks Soome turg. Kolme aastat iseloomustab Soome turu vähenemine ning selle arvelt teiste turgude suurenemine. Soome külastajate arv vähenes kaks aastat ning pöördus väikesele kasvule 2019. aastal. Protsentuaalselt jäi külastajate arvu vähenemine nelja protsendi juurde. Positiivsena võib aga välja tuua selle, et 2019. aasta lõpus hakkas kasvama soomlaste keskmine Pärnus viibitud ööde arv. Kolme aasta peale vähe-

Ööbimiste arv 2017–2019

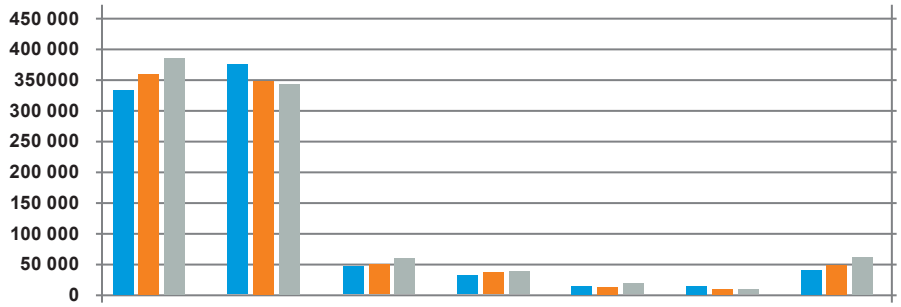

	Eestlased	Soomlased	Lätlased	Rootslased	Venelased	Sakslased	Muud riigid
2017	333 032	373 405	49 342	33 034	16 553	11 300	44 076
2018	357 614	347 281	52 576	38 030	16 064	11 769	50 702
2019	383 950	342 761	62 515	39 771	20 200	12 477	62 883

2017 2018 2019

Keskmine ööbimiste arv

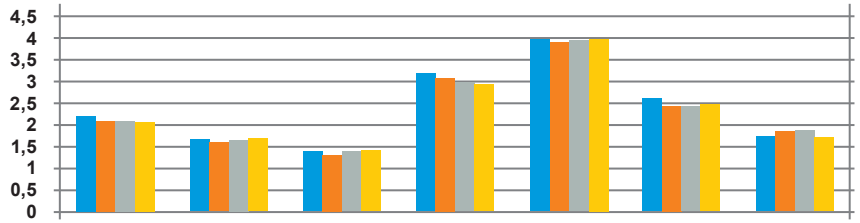

	Kõik külastajad kokku	Eestlased	Lätlased	Soomlased	Rootslased	Venelased	Sakslased
2016	2,21	1,68	1,39	3,17	3,92	2,59	1,75
2017	2,09	1,67	1,33	3,06	3,86	2,43	1,85
2018	2,08	1,67	1,39	2,96	3,9	2,4	1,88
2019	2,07	1,7	1,41	2,92	3,96	2,48	1,73

2016 2017 2018 2019

Külastajate arv riigiti 2019. aastal

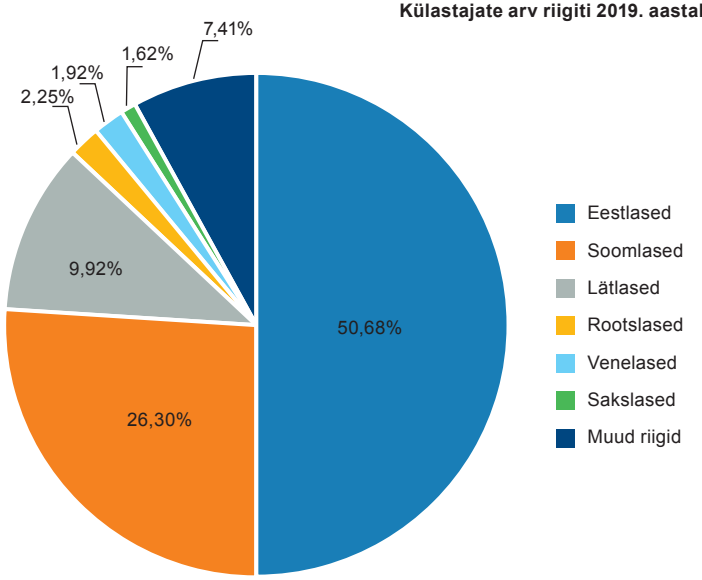

nes soomlaste Pärnus viibitud keskmiste ööde arv 0,26 öö võrra olles 2,92 ööd 2019. aastal.

Suurima kasvu on kolme aastaga teinud Läti külastajate arv jõudes 44 331 külastajani 2019. aastal (+42%). Samas ei viibi nad Pärnus pikalt. 2019. aastal viibisid Läti külalised Pärnus keskmisel 1,41 ööd. Kasv kolme aastaga 0,02 ööd.

Teise turuna on hästi kasvanud sakslaste arv (+47%), kuid nende ööbimised jäävad enamasti suvehooaega ning 2019. aasta keskmine ööbimiste arv oli 1,73 ööd, mis tähendab et suuresti on Pärnu nendele ühe-kahe päevane külastuskoht. Kolme aastaga vähenes nende keskmise ööbimiste arv 0,03 võrra.

Kolmandana on kasvanud vene turg (+42%). 2019. aastal ööbis Pärnus 8136 vene turisti, kes viibisid siin 20 200 ööd. Vene turisti keskmine ööbimiste arv on 2,48 ööd. Kolme aastaga vähenes keskmine ööbimiste arv 0,11 öö võrra.

Oluline turg on Rootsi, kus külastajate arv kasvas kolme aastaga kümme protsenti. 2019. aastal külastas Pärnut 10 037 Rootsi turisti. Samas on nende keskmine ööbimiste arv suur, jäädes 3,96 öö juurde. Kolme aastaga on see arv suurenenud 0,04 öö võrra. See tähendab, et 10 037 rootslast veedavad Pärnus peaaegu 40 000 ööd. Selliste ööbimiste arvuga on Rootsi Pärnule suuruselt kolmas välisturg peale Soomet ja Lätit.

Lisaks lähiturgudele jõuab Pärnusse inimesi ka erinevatelt kaugturgudelt. Viimastel aastatel on maailma turismitrende mõjutanud hiinlaste reisimise kasv. Lisaks Hiinale on riiklikult võetud fookusesse Jaapani turg. Pärnus pole statistiliselt aga nende segmentide kasv suurt liikumist näidanud. Pärnu on enamasti vahepeatus ning paljud Aasia grupid teevad siin peatuse liikudes Riiast Tallinna või vastupidi. Pigem on kolme aasta võrdluses tublisti kasvanud Ameerika Ühendriikidest tulnud külastajate arv, jõudes 2018. aastal mööda Hiinast tulevate turistide arvust. Ameerika Ühendriikidest pärit külastajad viibivad Pärnus keskmiselt ligi kaks ööd mis on rohkem Aasiast pärit keskmisest ööbimiste arvust.

Kaugturgude turistide arv

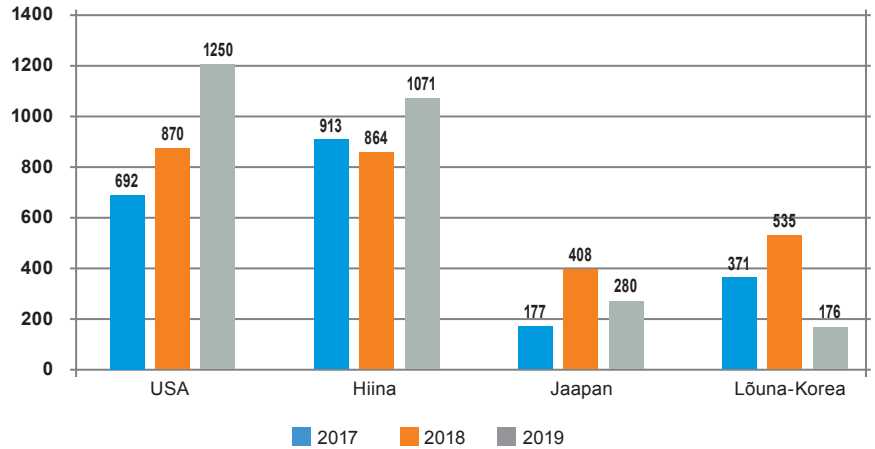

Kaugturgude ööbimiste arv

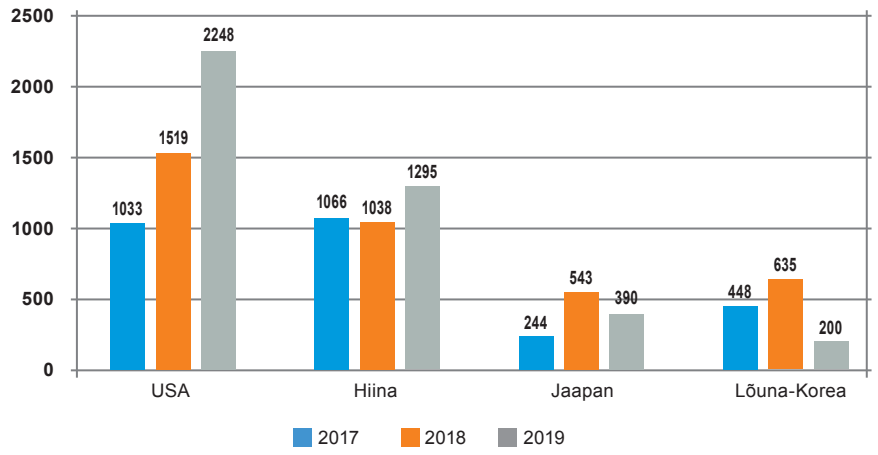

Keskmine ööbimiste arv

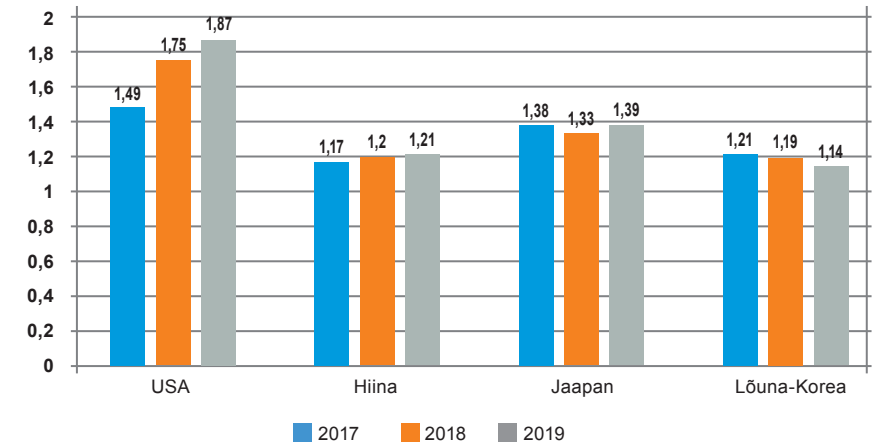

Foto Andres Putting / Visit Pärnu

Tolkuse raba. Foto Priidu Saart

Jaanihanso siidritalu. Foto Veronika Roosimaa

Kabli rand. Foto Daniel Rinaldo

Üleujutus Soomaal. Foto Mati Kose

Automuuseum. Foto Andres Arro

Ühendused

Pärnumaa Ühistranspordikeskus

Pärnu maakonna ja linna ühistransporti korraldab MTÜ Pärnumaa Ühistranspordikeskus (PÜTK). PÜTK liikmeteks on kõik Pärnumaa kohalikud omavalitsused ning Eesti Vabariigi esindajana Maanteeamet. Ühingu juhtorganid on liikmete üldkoosolek, ühistranspordikomisjon ja juhatus. PÜTK juhatus on 1-liikmeline, juhatajaks on Andrus Kärpuk. Ettevõttes töötas 2019. a 11 inimest, kellest neli on seotud ainult bussijaama teenuse osutamisega.

2017. a aprillis algas Pärnu uue bussijaama ehitamine PÜTK ja Eston AS vahel sõlmitud lepingu alusel. Ühistranspordi Pärnu keskterminali ehitust toetas Euroopa Regionaalarengu Fond (ERF) Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse (EAS) kaudu, Majandus- ja kommunikatsiooniministeerium ja Pärnu Linnavalitsus. Täiendavaks finantseerimiseks võttis PÜTK 1 miljon eurot pangalaenu. Bussijaama ehituse ajaks korraldati ringi kesklinna liiklusskeem ning organiseeriti ajutise bussijaama tegevus Ringi ja Rüütli tänavatel.

Alates 1. juulist 2017 hakkas Pärnu linnaliinidel kehtima uus avaliku teenindamise leping tähtajaga kuni 2026. a lõpuni. AS SEBE võttis Pärnu linnaliinidel kasutusele 16 Euro6 ja 2 Euro5 emissiooni-standardile vastavat madala põrandaga, maagaasil töötavat 12-meetrist normaalbussi ning 10 Euro6 standardile vastavat diislikütusel töötavat liigendbussi.

Pärnu linnas ja maakonnas võeti kasutusele AS Ridango poolt arendatud ühtne

kontaktivaba elektrooniline piletisüsteem. Projekti toetas ERF EAS-i kaudu. Kõigisse linna ja maakonna bussidesse paigaldati kokku 94 komplekti PÜTK-le kuuluvaid piletiseadmeid. Seadmed võimaldavad lisaks sõiduõiguste registreerimisele ning piletiostmisele jälgida busside graafikus püsimist ning varustada reaalaja infoga bussipeatuste infotabloosid. Reaalaja infotabloode paigaldusega alustati 2017 lõpus. Avati uus piletimüügipunktide võrk, internetikeskkond ja mobiilirakendus.

Kõik bussid, bussikaardid ja linna ootekojad said ühtse sini-valge pärnaõiekujunduse.

Ülemineku ajaks vanalt piletisüsteemilt uuele ning tasuta sõiduõigusega sõitjatele tasuta bussikaartide väljastamiseks loodi ajutine klienditeeninduspunkt vanas Pärnu bussijaamas. Valmistati ette ja tiražeeriti eesti, vene ja inglise keelsed bukletid infoga uue piletisüsteemi kohta. Salvestati uued peatuste teadustamise helifailid ning töötati välja uus infoedastusformaat bussipaviljonide infostendidele. Koostati, toimetati ja trükiti uued Pärnu linna- ning maaliinide sõiduaegade taskuformaadis teatmikud. Seoses kogu bussiliikluse ja bussijaama korraldamise üleminekuga PÜTK-le loodi ühtne Pärnumaa bussiinfo telefon numbriga 17018.

Seoses maavalitsuste likvideerimisega ning Hanila ja Lihula valdade liitumisega Pärnumaaga alates 01.01.2018 asus PÜTK korraldama lisaks senisele tööle maakonna avalikku bussiliinivedu Lihula ümbruse bussiliinidel ning reisiparvlaeva liiklust Kihnu liinil. Alates 1. novembrist andis Pärnu Linnavalitsus PÜTK-le üle taksoveo tegevuslubade, teenindajakaartide ja sõidukikaartide väljastamise haldusülesande. Lihula liinigrupis toimub alates 1. juulist 2018 teenindamine endise Lääne Maavalitsuse poolt sõlmitud uue hankelepingu alusel. Liine teenindab AS GoBus, kasutades allhankijana aktsiaseltsi L&L.

Alates 1. juulist 2018. a kehtib Pärnu linna- ja maabussiliinidel ühtne piletisüsteem. Selle aluseks on kõigi Pärnumaa kohalike omavalitsuste volikogude poolt vastu võetud „Memorandum ühtsest piletihindade ja sõidusoodustuste süsteemist Pärnu linna ja maakonna avalikel bussiliinidel alates 1. juulist 2018. a“ Ühtne piletisüsteem võimaldab Pärnu maakonnas elavatel inimeste, nn soodustatud isikutel, kasutada linna ja maa bussiliine sama sõidupiletiga. Ühtse piletisüsteemiga kehtestati tasuta sõit koolilastele ja pensionäridele ning ühine 1-eurone tunnipilet ja 10-eurone 30 päeva pilet linna- ja maakonna elanikele.

Ühtse piletisüsteemi bussid kannavad kõik kleebist „Pärnumaa ühtne piletisüsteem“ nii bussi eesosas kui uste juures. PÜTK poolt töötati välja piletisüsteemi infovoldikud eesti, vene ja inglise keeles, mida levitati piletimüügikohtades ning infopunktides.

Ühtse piletisüsteemi käigus hoidmiseks panustasid kohalikud maaomavalitused linna eelarvesse 2018. a 116 280 eurot ning panustavad 2019. a 262 026 eurot.

14.02.2018 alustas tööd uus Pärnu bussijaam, mida opereerib ning kus teostab piletimüüki PÜTK. Bussijaama läks maksma 2,2 milj. eurot. Pärnu bussijaama teenuseid kasutab aastas ca 1,5 miljonit inimest. Bussijaama pidulik avamine toimus Pärnu päeval, 8. aprillil kell 12 ning selles osalesid teiste seas linna ja maakonna poliitikud ning taristuminister Kadri Simson. Pärnu uus bussijaam on taristuministri määrusega tunnistatud puudega ja piiratud liikumisvõimega inimestele sobivaks bussijaamaks. Vastav määrus põhineb Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusel bussisõitja õiguste kohta.

Koostöös linnavalitsusega loodi busside parkimisvõimalused Pargi ja Vanapargi tänavatele ning Rüütli tänaval Vabaduse Pargi juures. Bussijaamas asub nn.

Rändaja raamatukogu, mis võimaldab inimestel kaasa võtta tasuta raamatuid. Seda hoiab korras Pärnu Keskraamatukogu. PÜTK ja Pärnu Linnavalitsuse koostöös paigaldati bussijaama kunstnik Fred Kotkase loodud ülisuur pannoo Eesti Vabariigi 100. aastapäevaks. EV juubeliaastaks avati bussijaama ootesaalis Pärnumaa ettevõtlusele pühendatud näituseruum. Lisaks bussijaamateenustele korraldatakse jaamas ka mitmesuguseid avalikke üritusi, messe ja kontserte. 1.märtsil kolis PÜTK oma tööruumid senisest Maavalitsuse majast uue bussijaama 2. korrusele.

Alates 1. maist 2018. a töötavad kõik 18 Pärnu linna maagaasibussi rohegaasil. Pärnu on esimene linn Eestis, mis võttis ühistranspordis kasutusele rohegaasi. Loodusesõbralikku kohalikku mootorikütust kasutavad bussid tunneb ära katuseballoonidel olevate kirjade „Rohegaas/Biogas“ järgi. Projekti toetab Euroopa Ühtekuuluvusfond (ÜF) SA Keskkonnainvesteeringute Keskus (KIK) kaudu.

Käivitati reaalajas töötavad 11 infotablood Pärnu linna bussipeatustes, mille lisafunktsioon võimaldab saada vaegnägijatel häälteavitust nii kaugjuhtimispuldi kui ka posti küljes oleva nupu abil. Lisaks on kasutusel infotablood linnavalitsuse ning Pärnu haigla fuajees, bussijaama ootesaalis ning 6 maakonna olulisemas peatuses.

25. augustil 2018 tunnustati Pärnu bussijaama Eesti Vabariigi presidendi poolt auhinnaga „Eesti kaunis kodu 2018“. 5. oktoobril anti Tallinna energiapäeval toimunud konverentsil PÜTK-le üle auhind „Aasta energiategu“ selle eest, et esimese Eesti linnana võeti Pärnu ühistranspordis kasutusele rohegaas. 23. oktoobril anti PÜTK-le Eesti Pimedate Liidu poolt üle tunnustus „Aasta tegu 2018“ Pärnu uue bussijaama ligipääsetavuse tagamise eest. 19. detsembril anti Pärnu linnavalitsuse ja ajalehe Pärnu Postimees poolt üle auhind „Pärnu Aasta Tegu 2018“. Ühtne piletisüsteem saavutas samal konkursil 15 kandidaadist 4. koha.

2019. a algul töötati PÜTK poolt välja maaliinibusside ühtne kujundus, mis harmoneerub linnaliinibusside kujundusega. Seda kujundust kasutatakse kõigil bussidel, sõltumata vedajast. Telliti ja anti vedajatele kasutamiseks kõigi maakonna

bussipeatuste nimedega helifailid peatuste automaatseks teadustamiseks.

PÜTK taotlusel ehitati välja mitmed uued bussipeatused, näiteks „Pärnu-Jaagupi tee“ ja „Häädemeest tee“ VIA Baltical, peatus „Nooruse“ Tõstamaa Tervisekeskuse juures jpm. Tänu uutele peatustele paraneb nende kantide elanike juurdepääs ühistranspordile.

2019. a augustis algas maakonnas viie minibussijaama ehitus. Audrusse, Kilingi-Nõmme, Koongasse, Tootsi ja Torisse rajatavate terminalide tellijaks on PÜTK ning ehitajaks Kahu&Kahu Ehitus OÜ. Projekti toetab ERF EAS-i kaudu.

1. oktoobrist alustasid maaliinidel teenindamist uute 10-aastaste lepingute alusel ja uute bussidega Pärnu lõuna liinigrupis MK Autobuss ja linnalähi liinigrupis AS Atko Bussiliinid. Kõik bussid vastavad Euro6 nõuetele. Novembris avaldati Maanteameti poolt tellitud ja Rait/ Faktum & Ariko poolt läbi viidud uuringu „Maakondliku bussiliiniga sõitnute rahulolu uuring“ tulemused. Selle kohaselt oli kasutajate rahulolu Pärnumaa maakondliku bussiliiklusega 1.-2. kohal Eestis. 1. novembrist viidi kõik 11 linnalähi liinigrupi autobussi (AS Atko Bussiliinid) üle rohegaasi tarbimisele. Projekti toetab ÜF KIKI-i kaudu.

Pärnu lennuväli

Pärnu ja Kihnu lennujaamad 2017–2019

Pärnu ja Kihnu lennujaamades on aastatel 2017–2019 lennuliiklus olnud eelnevate perioodidega võrreldes tagasihoidlikum. Aktiivsem periood oli Pärnus talvekuudel, kui teenindati Ruhnu regulaarlendusid. Suvekuudel on lennuvälja külastajateks olnud lennuturistid väikelennukitel.

Tuleviku arengule on kindlasti oluline riigi poolne otsus rahastada lennuvälja rekonstrueerimist 20 mln euro ulatuses. Ettevalmistus tööks algas juba aastal 2017. Liiklusala projekt valmis 2018. aasta lõpus ja sellele järgnes koha ka ehituse riigihange 2019. aasta alguses. Paraku tuli edukaks osutunud hange tühistada, kuna ehitusega ei olnud võimalik alustada algatatud kohtuvaidluse tõttu. 2019. aastal algas ka reisiterminali projekteerimine, mis peaks lõppema 2020. aasta esimeses kvartalis.

Pärnu lennujaam suletakse rekonstrueerimise ajaks lennuliikluseks vahemikus 05.2020–06.2021.

Reisijad, lennuoperatsioonid, kaup Pärnus ja Kihnus 2017–2019

	2017		2018		2019	
	Pärnu	Kihnu	Pärnu	Kihnu	Pärnu	Kihnu
Reisijaid	839	0	920	41	1009	2
Lennuoperatsioone	1066	74	626	48	590	32
Kaupa (tonni)	13,5	0	15,4	0	15,6	0

Mittetulunduslik tegevus

Pärnumaal on MTÜ-de arv pidevalt kasvanud, 31.12.2019 seisuga on registreeritud 1330 MTÜ-d, kes tegutsevad ühiskondlikes huvides (siia ei kuulu korteri-, garaaži- ja maaparandusühingud). Vahemikus 2017–2019 loodi 190 uut MTÜ-d.

MTÜ-de loomine ja üldarvu kerge kasv näitab, et Pärnumaa elanikud on aktiivsed ning on valmis panustama oma aega ja oskusi kodanikuühiskonna arengusse. See tähendab, et nad teevad omaalgatuslikku koostööd oma huvide järgmiseks ja aitatavad neid ühiskonna rühmi, kes ei suuda ise toime tulla. Need tegevused on suunatud ühiskonna paremaks muutmiseks selle eest ise otsest rahalist kasu saamata. Võimekaid ja omas valdkonnas väga tugevaid MTÜ-sid on Pärnumaal palju. Selle tõestuseks on traditsiooniks saanud suursündmused kultuuri- ja spordivallas, toimekad omatulu teenivad külaseltsid ja sotsiaalvaldkonnas tegutsevad MTÜ-d.

Pärnumaa suurimad ja traditsioonilised spordisündmused (nt suvised jooksu- ja rattasõidu sarjad, sporditurg, ratsavõistlused jne) on korraldatud tugevate MTÜ-de poolt (nt Spordiklubi Pärnu 2 Silla Klubi, Classic Event MTÜ ja A2K Spordiklubi), mis on loodud spordientusiastide poolt vabatahtlikkuse alusel, kelle südameasjaks on sportlike eluviiside propageerimine.

Pärnumaa suurimate traditsiooniliste kultuurisündmuste – Suupillifestival, Hapukurgifestival, Mihkli laat, Meie küla pidu, Augustiunetus jne – korraldajateks on vabaühendused, ilma kelleta oleks meie kultuurielu palju vaesem.

Nii spordiklubid kui kultuuriühendused kaasavad oma tegevuste eluviimisse vabatahtlikke, ilma kelleta neid sündmusi ei toimuks. Vabatahtlike kaasamine sündmuste korraldamisse pakub omakorda vabatahtlikule positiivset emotsiooni, vaheldust igapäevasele rutiinile, võimalust ennast arendada ja teostada ning oma maailmapilti avardada.

Kokkuvõttes võib öelda, et Pärnumaal tehakse kodanikualgatuse korras suurepärast tööd. Siin tehakse vabaühendustes tööd südamega ja suure innuga. Mõned positiivsed näited.

Forwardspace MTÜ on Pärnu esimene koostöötamiskeskus, mis avati 2017. aasta oktoobris. Forwardspace on loodud Pärnu noorte ettevõtjate poolt, et luua Pärnusse paremad tingimused ettevõtlikkuseks. Kesklinnas asuv keskus on Pärnu iduettevõtjate ja vabakutseliste kohtumispaik ning kontor. Lisaks kahekümne kaheksale töökohale (nn tool, laud, kohv, internetiühendus) saab Forwardspace'i asukas osa ka erinevatest ettevõtlustöötubadest, mentortundidest, kohtumistest investoritega ning muudest võimendavatest sündmustest.

Peale kontorikoha ning ürituste korraldamise on Forwardspace'i missioon aidata kaasa Pärnu ettevõtjaid ühendava kommuuni sünnile. Forwardspace soovib luua Pärnusse toetava keskkonna nii alustavale kui tegutsevale ettevõtjale, kust leiab tuge oma ideede teostamiseks ning vajalike kontaktide loomiseks. Vabakontori asutamise taga on soov võimendada Pärnu ettevõtluskeskkonda aastaringselt, viia suvepealinn *start-up* maailmakaardile ning aidata kaasa kohaliku elukeskkonna kirgastumisele. Lisaks pakub Forwardspace kahe-mehe ettevõtetele võimalust töötada mujalt kui köögilaua tagant ja kohvikust.

Forwardspace on korraldanud kahe ja poole aasta jooksul ca sada üritust ja koolitust ning on osalenud mitmetes erinevates projektides üle Euroopa. Eelneval aastal

korraldas Forwardspace ka Pärnu esimese *start-up* festivali FutureCo.

Forwardspace koostööpartneriteks on Startup Estonia, Tehnopol Startup Inkubaator, Pärnu Linn, Pärnumaa Arenduskeskus, CTF Pärnu, HUUB, Pärnumaa Noortekogu, TÜ Pärnu Kolledž ja mitmed koostöötamiskeskused üle Eesti. Forwardspace tegemisi on tunnustatud nii kohalikul tasandil kui üleriigiliselt. 2017 aasta Pärnumaa vabakonna aasta tegu, Pärnumaa Parimad Ettevõtted 2019 Luminori julguse ja arenguhüppe auhind, Regionaalmaasikas 2019.

Tihemetsa motoklubi on tegutsenud juba üle 20. aasta. Aastate jooksul on erinevate toetuste ja vabatahtlike abiga korrastatud Lauri krossirada ja selle ümbrus ning ehitatud maja, kus asuvad nii garaaž, õppeklassid kui olme- ja puhkeruumid. Tänaseks on Lauri krossirajast saanud silmailu pakkuv vabaaja veetmise koht, kus on ka noorte huvialakeskus ja valgustatud tervisespordirada.

Motoklubi tegevus on suunatud nii tippspordile kui ka rahvasportlastele. Igal aastal on järjepidevalt korraldatud rahvusvahelisi motokrossivõistluseid ja treeningkogunemisi. Suure töö tulemusena on Lauri krossirada tituleeritud Eesti parimaks rajaks.

MTÜ Maarja-Magdaleena Gild asutati 2007. aastal eesmärgiga koondada kokku Pärnu linnas ja maakonnas tegutsevad kunstnikud ja käsitöölised. Asuti otsima maja, kus käsitööd teha, tutvustada ja müüa saaks. Aastal 2009 avati Maarja-Magdaleena Gildi maja aadressil Uus tn. 5, kus tegutsetakse tänaseni. 10. aasta jooksul on ühing ja selle liikmed teinud investeeringuid maja tehnilise seisukorra parendamiseks. Maja pakub häid tingimusi aastaringseks professionaalseks loometööks ning rikastab Pärnu linna elanike ning külaliste huvihariduse ja vaba aja veetmise võimalusi. Maarja-Magdaleena Gild on kujunemas arvestatavaks erialase oskusteabe keskuseks. Gildis toimub pidevalt mitmesuguseid õpitubasid ja koolitusi erialainimestele, uut elamust otsivaile täiskasvanuile ja lastele, kus erinevad meistrid õpetavad lastele nii viltimist, keraamikat, klaasikunsti, paberitööd kui ka maalimist ja palju muud. Toimib meistriselli-õpipoisi süsteem.

Majas on lisaks meistrite ruumidele katusealune ärklisaal ja esimesel korrusel asuv kohvik Tervisetoidukoda. Ärklisaalis on võimalik pidada sünnipäevasid, koolitusi ning kultuurikollektiividel trenne ja proove. Tervisetoidukoda on lemmik lõunasöögikohaks kujunenud paljudele, pakkudes tervislikku liha-, laktoosi ja gluteenivaba toitu.

Ühing kutsus taas ellu Gildipäevad, mis tänavu on Gildi korraldada juba 11. korda. Gildipäevad on kauplejate ja külastajate seas väga hinnatud kokkusaamise üritus, kuna müügiks pakutakse ainult käsitööd ja disaintooteid.

Kohaliku omaalgatuse programm

Programmi eesmärk on tugevate ja omaalgatusel põhinevate kogukondade tekkimine ja püsimine. Programmi eesmärgi saavutamiseks toetatakse tegevusi, millega panustatakse kogukonnaliikmete teadmiste ja oskuste kasvu, kogukonna identiteedi tugevnemisse, tõhusama koostöö tekkesse ja kogukonnaliikmete ühistegevust soodustavate avalikus kasutuses olevate objektide rajamisse ja arendamisse ning kogukonnaliikmetele vajalike teenuste pakkumisse. Programmi üldise koordineerimise ja väljatöötamise eest vastutab Rahandusministeerium. Maakondliku arendusorganisatsiooni (Pärnumaa Omavalitsuste Liit) ülesanne on korraldada programmi rakendamine maakonnas, sealhulgas toetuse taotluste menetlemine, väljamaksete tegemine ja järelevalve teostamine toetuse saaja üle.

Kohaliku omaalgatuse programmist toetuse saajad

Sügisvoorus 2018 toetust saanud projektid

Meede 1			
Jrk nr	**Toetuse saaja**	**Projekti nimi**	**Toetuse kogusumma**
1	Uduvere Selts	Maalaste tegemised 2019	1 699,00
2	Mittetulundusühing Kolm Küla	Me oleme käsikäes käinud	450,00
3	Vändra Naisselts	Eakad õpivad arvutit – jätkukursus	630,90
4	Tori Spordiklubi	Tori vastlatrall	2 000,00
5	Lemmetsa Külaselts	Õppides omandame uusi oskusi	348,60
6	Pärnu Aianduse ja Mesinduse Selts	95. aastat Pärnu Aianduse ja Mesinduse Seltsi asutamisest	1 976,00
7	MTÜ Tunne	Pärnu tänavaartistide festival WALK	1 841,39
8	MTÜ Jänistvere külad	Pärimust täis pööripäevad Irtas	1 997,00

Meede 2			
Jrk nr	**Toetuse saaja**	**Projekti nimi**	**Toetuse summa**
1	Sindi Tuletõrje Selts	Sindi Tuletõrje Selts õpetab pinnal püsima	554,28
2	Lavassaare Külaselts	Olme- ja köögitehnika Lavassaare muuseum-külamajja	1 421,95
3	Varbla Külaselts	Varbla keskuse pinksilaud	1 970,00
4	MTÜ Libatse külaselts	Libatse külale peotelgi-varjualuse soetamine	1 574,62
5	Pärnu Aianduse ja Mesinduse Selts	AMS-i õuesündmused võimalikuks tänu õueinventarile	1 929,60
6	Viira Arendusselts	Jõesuu külamaja õuemööbel	2 000,00
7	Mittetulundusühing Kadjaste	Õdus ja hubane vabaajakeskus	1 800,15
8	Mittetulundusühing Vändra Noored	Piljardiruum soojaks ja valgeks	440,01
9	Eesti Evangeelse Luterliku Kiriku Saarde Katariina Kogudus	Kogukonnakiriku köök teenib kogukonna inimesi	1 594,90
10	Mittetulundusühing Forwardspace	Ettevõtlikkust propageeriva keskuse Forwardspace arendamine	1 489,00
11	Lemmetsa külaselts	Sanga seltsimaja renoveerimine uksed ja aknad jätkuprojekt	1 634,72
12	Aruvälja Suurküla Selts	Mälestuspingid neile, kes on jätnud jälje kogukonna inimeste hinge	1 748,00
13	MTÜ Terve Are	Infoekraan ja rulood Are jõusaali	525,42

Sügisvoorus 2019 toetust saanud projektid

Meede 1 – kogukonna areng			
Jrk nr	**Toetuse saaja**	**Projekti nimi**	**Toetuse kogusumma**
1	MTÜ Jänistvere külad	Talvine kogukonnapäev Irta külamajas	630,00
2	MTÜ Pärnu Mündikoda	Pärnu Jõuluküla 2019 lavalahenduse teostus kultuuriprogrammi läbiviimise turvalisuse ja kvaliteedi tagamiseks	2000,00
3	Spordiklubi Pärnu Kahe Silla Klubi MTÜ	Koostöös õnestunud maraton	2000,00
4	Uduvere Selts	Maalaste õppimised 2020	1966,00

Meede 2 – elukeskkonna ja teenuste arendamine			
Jrk nr	**Toetuse saaja**	**Projekti nimi**	**Toetuse kogusumma**
1	Kabli Külaselts	Kabli Seltsimaja arendamine kogukonnakeskuseks	2000,00
2	Kadjaste MTÜ	Paremad võimaluse – tugevam kogukond	1230,00
3	Kirbla külaselts	Rahvamajale laudade ja toolide ost	1982,39
4	Lavassaare Külaselts	Lavassaare muuseum – külamaja idapoolse välise otsaseina remont	2000,00
5	Lemmetsa Külaselts	Pööning soojaks	2000,00
6	Libatse Külaselts	Libatse lastele suurepärase mänguväljaku rajamine	1812,54
7	Lähkma-Saunametsa külaselts	Murutraktori soetamine Lähkma külamaja ümbruse hooldamiseks	2000,00
8	Paadrema Külaselts	Pisikeste paadremalaste mänguplats	1990,00
9	Rääma Noorte Ühing Noorus	Pind päkka	2000,00
10	Tõhela Külaselts	Külamaja sauna ja pesuruumi korrastamine	1848,82
11	Vahenurme Selts Vaheka	Kaldtee viib Vaheka seltsimajja	2000,00
12	Viira Arendusselts	Hubane külamaja	1386,50

Kevadvoorus 2018 toetust saanud projektid

Kevadvooru meede 1 – kogukonna areng			
Jrk nr	**Toetuse saaja**	**Projekti nimi**	**Toetuse kogusumma**
1	MTÜ Arenduskeskus PRO Magister	Laste kultuurifestival Lapsepõlvemaagia Talv Pärnus	1 999,82
2	Halinga Rahvaspordi selts	Pärnu-Jaagupi XV Poolmaraton teate-jooks. X Laste-ja noortejooks. Tervise-kõnd. Tervisekontroll.	1 319,80
3	Spordiklubi Pärnu Kahe Silla Klubi	Sporditurg – terve kogukond liikuma!	2 000,00

4	Mittetulundusühing Orajõe Magasiait	Kuldsüdamete ball	627,00
5	Selts Raeküla	Tänavafestival AugustiJÄLJED Raekülas	1 279,30
6	Saulepi Külaselts	Saulepi piirkonna kodukandipäev 2018 „Ma tahaksin kodus olla“	1 122,00
7	Soometsa Külaselts	Soometsa loodud lood!	1 917,60
8	Suupilliklubi Piccolo	Üheskoos õpime ja tegutseme	2 000,00
9	Tori Spordiklubi	Tervisespordisari TERVE TORI 2018	2 000,00
10	Viira Arendusselts	Teadmised, mis toidavad tervist	405,00
11	Virtsu Arenguselts	Raamatu “80 aastat kooliharidust Virtsus" koostamine	1 980,00
12	MTÜ Pärnumaa Kodukant	Tugevad ja ühtehoidvad Pärnumaa külad.	1 954,50
13	Kirbla külaselts	Kirbla küla – 500	988,02
14	Tõhela külaselts	500 aastat Tõhela küla	1 780,55

Kevadvooru meede 2 – elukeskkonna ja teenuste arendamine			
Jrk nr	**Toetuse saaja**	**Projekti nimi**	**Projekti kogumaksumus**
1	Kabli Külaselts	Kabli seltsimaja saalile kardinariide soetamine	550,00
3	EELK Pärnu-Jakobi kogudus	Pärnu-Jaagupi kalmistu Vabadussõja ausamba valgustuse rekonstrueerimine	2 000,00
4	Jahiselts "Massiaru"	Köök on maja süda	802,08
6	Kultuuriselts Kerkau	Kogukonna savist märk	2 000,00
7	Lavassaare Külaselts	Lavassaare muuseum-külamaja kogukonna köögi sisustus	2 000,00
8	Lemmetsa Külaselts	Sanga seltsimaja renoveerimine – uksed ja aknad	2 000,00
9	Lindi Külaselts	Lindi küla peotelk-varjualune	1 960,00
10	Lähkma-Saunametsa külaselts	Külamaja tööriistakuuri ja kompost-kuivkäimla paigaldamine	2 000,00
13	Mittetulundusühing Oidrema Külaselts	Oidrema veetorni muuseum-galerii loomine	1 819,20
15	MTÜ Sookuninga	Rahvusvahelise koroona inventari ost	2 000,00
16	MTÜ Libatse külaselts	Korrastatud haljasalad kui Libatse küla visiitkaart ehk parandame küla heakorda	1 804,06
18	Saulepi Külaselts	Sportlikud õhtud Kullil	2 000,00 €
19	Sindi Tuletõrje Selts	Sindi Tuletõrje Selts paneb ohutussõnumid seinale	1 571,14 €
20	Suigu piirkonna külade kultuuriselts	Piljardilaud Suigu Seltsimajja	1 660,00 €
21	Suupilliklubi Piccolo	Heliabiline	2 000,00 €
22	Vahenurme selts Vaheka	Kogukonna köök Vaheka seltsimajja	1 982,00 €
23	Viira Arendusselts	Külamaja tubane mängupark	1 597,50 €

2019 kevadvoorus toetust saanud projektid

Kevadvooru meede 1 – kogukonna areng			
Jrk nr	**Toetuse saaja**	**Projekti nimi**	**Toetuse kogusumma**
1	Halinga Rahvaspordi selts	Pärnu-Jaagupi XVI Poolmaraton teatejooks XI Laste- ja noortejooks, Tervisekõnd Tervisekontroll	1 475,98
2	Võimlemisklubi Rüht	Pärnumaa III võimlemispidu „Päikeseratas”	1 461,75
3	Spordiklubi Pärnu Kahe Silla Klubi MTÜ	Pärnumaa sporditurg – igaüks liigub!	2 000,00
4	Kihnu Haridusselts	VI saarte noorte pärimuspäevade korraldamine	2 000,00
5	Mittetulundusühing Are Sõbrad	Mälestusteraamatu „Pärivere lood“ koostamine ja trükkimine	1 942,00
6	Suupilliklubi Piccolo	Õpime teineteiselt	2 000,00
7	Mittetulundusühing Oidrema külaselts	Keskkonnasõbralike teadmiste ja oskuste arendamine kogukonnas	1 809,00
8	MTÜ Terve Are	Tervislikud ja trendikad toidud – kokanduse töötubade sari Ares	1 890,00
9	Selts Raeküla	Augusti JÄLJED vol 2 – taaskasutus ja rohenäplus on moes ja majanduslikult mõistlik	1 999,80
10	Pärnu Ühisgümnaasiumi Vilistlaskogu	PÜHA Pärnu Ühisgümnaasiumi Heategevuslik Auhinnagala	1 601,20

Kevadvooru meede 2 - elukeskkonna ja teenuste arendamine			
Jrk nr	**Toetuse saaja**	**Projekti nimi**	**KOP**
1	Mittetulundusühing Lõvi Külaselts	Lõvi külaplatsi tasandus-ja kuivendustööd	1 847,70 €
2	Lavassaare Külaselts mittetulundusühing	Lavassaare muuseum-külamaja lõunapoolse välisseina remont	2 000,00 €
3	MTÜ Kadjaste	Korras koduküla	1 974,00 €
4	Vatla Külaselts	Külaseltsi mõisaõhtud sisukaks ja õdusaks	1 548,90 €
5	Viira Arendusselts	Jõesuu külamaja terrassimarkiis	1 960,02 €
6	Pärnu Aianduse ja Mesinduse Selts	Aianduse ja Mesinduse Seltsi vahvad õueüritused tänu õueinventarile.	1 729,13 €
7	Libatse Külaselts MTÜ	Libatse külale pargialade hoolduseks vajaliku tehnika soetamine	1 807,19 €
8	Mittetulundusühing Paatsalu	Keskkonnast hooliv kogukond	2 000,00 €
9	Kultuuriselts Kerkau	Katus pea kohale	2 000,00 €
10	Lähkma-Saunametsa külaselts	Erinevad pillid annavad erinevad võimalused muusika tegemiseks	1 982,40 €
11	Kõmsi Külaselts	Kõmsi multifunktsionaalse vabaaja ruumi loomine	2 000,00 €

12	Tori Spordiklubi	Koroonalauad Tori võimlasse	900,00 €
13	Vahenurme Selts Vaheka	Vaheka seltsimaja atraktiivsemaks	1 180,00 €
14	EELK Saarde Katariina kogudus	Kogukonnaköök	2 000,00 €
15	Saulepi Külaselts	Murutraktori soetamine Kulli külaplatsi hooldamiseks	2 000,00 €
16	MTÜ Jänistvere külad	Klubiruumi ja haljasala korrastamine Irta külas	1 995,50 €
17	Lemmetsa külaselt	Seltsimaja küttesüsteemide uuendamine	2 000,00 €
18	Mittetulundusühing Vändra Noored	Piljardiruum soojaks ja valgeks	1 820,00 €

MTÜ Pärnu Lahe Partnerluskogu

Leader tegevusgrupp MTÜ Pärnu Lahe Partnerluskogu (PLPK) tegutseb 2003. aastast. 2019. a lõpuks oli PLPK-l 85 liiget, sh 6 omavalitsust: Pärnu linn (Audru osavald, Tõstamaa osavald), Lääneranna vald, Häädemeeste vald, Kihnu vald, Tori vald ja Saarde vald.

PLPK juhatus on 9 liikmeline: Mikk Pikkmets (juhatuse esimees), Ingvar Saare, Kaie Toobal, Marika Kose, Marika Erismaa, Andres Annast, Aivar Merila, Peeter Viik ja Teet Koger.

PLPK büroo: tegevjuht Mercedes Merimaa, meetmespetsialist-kodulehehaldur Eveli Loorents, raamatupidaja-meetmespetsialist Margit Merila, meetmespetsialist-juhiabi Koidu Kuura.

2016. a Maaeluministeeriumi kinnitatud PLPK strateegia rakendamiseks eraldati MTÜ Pärnu Lahe Partnerluskogule aastateks 2014–2020 kohaliku tegevusgrupi toetust 4 256 929,93 eurot, millest administreerimiseks kasutatakse 20% ja projektitoetusteks jagatakse 80%.

Rahastusperioodil 2014–2020 kinnitas Pärnu Lahe Partnerluskogu 2017. a projektitaotlusvoorudes kokku 87 projektitaotlust.

2017. a I ja II taotlusvoorus kinnitatud projektitaotlused

PLPK Meede	**Esitatud projekti-taotlusi**	**Esitatud projekti-taotluste toetuse summa**	**Kinnitatud projekti-taotlusi**	**Kinnitatud projektitaotluste toetuse summa**
Meede 1 “ Ettevõtluse arendamine ja mitmekesistamine “	79	1 540 027,83	53	963 918,53
Meede 2 Aktiivne kogukond	51	989 959,65	28	572 875,99
Meede 3 Romantilise Rannatee ühistegevus ja turundus	6	259 919,62	6	259 919,62
Kokku 2017	**136**	**2 789 907,10**	**87**	**1 796 714,14**

Rahastusperioodil 2014–2020 kinnitas Pärnu Lahe Partnerluskogu 2018. a projektitaotlusvoorus kokku 25 projektitaotlust.

2018. a taotlusvoorus kinnitatud projektitaotlused

PLPK Meede	Esitatud projekti-taotlusi	Esitatud projekti-taotluste toe-tuse summa	Kinnitatud projekti-taotlusi	Kinnitatud projekti-taotluste toetuse summa
Meede 1 " Ettevõtluse arendamine ja mitmekesistamine "	42	681 796,19	18	327 177,13
Meede 2 Aktiivne kogukond	17	356 002,68	7	140 070,72
Meede 4 Regionaalse ja piiriülese koostöö edendamine	3	82 620,00	3	82 620,00
Kokku 2018	**62**	**1 120 418,87**	**28**	**549 867,85**

Rahastusperioodil 2014–2020 esitati 2019. a Pärnu Lahe Partnerluskogu projektitaotlusvooru 35 projekti nendest kinnitati 33 projektitaotlust 2020. aastal.

PLPK Meede	Esitatud projekti-taotlusi	Esitatud projekti-taotluste toe-tuse summa	Kinnitatud projekti-taotlusi	Kinnitatud projekti-taotluste toetuse summa
Meede 1 " Ettevõtluse arendamine ja mitmekesistamine "	35	341 377,88	33	326 340,68
Meede 3 Romantilise Rannatee ühistegevus ja turundus	7	145 399,71	7	138 162,00
Meede 4 Regionaalse ja piiriülese koostöö edendamine	1	63 000,00	1	63 000,00
Kokku 2019 ja 2020	**44**	**549 777,59**	**41**	**527 502,68**

NOORTE KOOSTÖÖPROJEKT
Rahvusvaheline noorte projekt „Young entrepreneurship – reutilization"
Partnerid: Pärnu Lahe Partnerluskogu ja Tartumaa Arendusselts ning LAG Šumpersky Venkov Tšehhi.

PLPK KOOSTÖÖPROJEKT
Eesti sisene koostööprojekt „Ühisturundus- ja tootearendusprojekt"
Partnerid: MTÜ Rohelise Jõemaa Koostöökogu, MTÜ Pärnu Lahe Partnerluskogu, MTÜ
Mulgimaa Arenduskoda ja SA Pärnumaa Turism.

Eesti sisene koostööprojekt „Pärnumaa maitsed"
Juhtpartner MTÜ Rohelise Jõemaa Koostöökogu koostöös Pärnu Lahe Partnerluskogu MTÜ, MTÜ Liivi Lahe Kalanduskogu, SA Pärnumaa Turism.

Eesti sisene koostööprojekt „Rahvusvahelise konverentsi LINC 2019 korraldamine Eestis"
Juhtpartner Pärnu Lahe Partnerluskogu koostöös MTÜ Kodukant Läänemaa, MTÜ Rohelise Jõemaa Koostöökogu, MTÜ Mulgimaa Arenduskoda, Põllumajandusuuringute Keskus maaeluvõrgustiku osakond.

PLPK ÜHISROJEKT
„Romantilise Rannatee eksponeerimine messidel ja sündmustel 2017–2020" koostöös MTÜ Kabli Festivaliga

RAHVUSVAHELINE KOOSTÖÖPROJEKT
„Võrgust vaba energiatootmine DIY: taastoodetava energia kasutamine maamajanduse arendamiseks"

Rahvusvaheline konverents LINC 2019. Fotod Erik Lööper/Taavid Meedia OÜ

Juhtpartner KTG Abulas Rural Partnership (Läti) koostöös KTG Leader Gute (Rootsi), KTG Oulujärvi Leader (Soome), KTG AKTION ÖSTERBOTTEN RF (Soome), KTG Pyhäjärviseutu (Soome), Association Kaišiadorys district LAG (Leedu), KTG Pärnu Lahe Partnerluskogu (Eesti), KTG Hiidlaste Koostöökogu (Eesti), KTG Liepajas District Partnership (Läti), KTG Daugavpils and Ilukste Districts Partnership „Neighbors" (Läti).

Rohelise Jõemaa Koostöökogu

Roheline Jõemaa on iidse kultuuriloo, rohelise elukeskkonna ja jätkusuutliku kogukonnaga säästvalt majandav piirkond, mille südames paiknev Soomaa on populaarne loodusturismi sihtkoht.

Leader tegevusgrupp Rohelise Jõemaa Koostöökogu (RJK) tegutseb alates 2006. aastast. Tegevuspiirkonnaks on Põhja-Pärnumaa vald, Saarde vald (endise Surju valla territoorium), Pärnu linn (Paikuse osavald), Tori vald (endise Tori ja Are valla ning Sindi linna territoorium), Kehtna vald (Järvakandi osavald) ning Põhja-Sakala vald (endise Suure-Jaani ja Kõpu valla territoorium). Toetust saavad taotleda tegevusgrupi piirkonnas tegutsevad ettevõtted, organisatsioonid ja kohalikud omavalitsused.

Seisuga 01.01.2020 on ühingul liikmeid 97: nendest 6 kohalikku omavalitsust, 52 ettevõtet (sh FIE-d) ja 39 mittetulundusühingut.

Perioodil 2014–2020 on tegevuspiirkonnal kasutada 4 426 302,96 eurot, millest 80% on määratud meetmete rakendamiseks ja 20% ühingu administreerimiskuludeks. Tegevuse aluseks on Rohelise Jõemaa piirkonna strateegia aastateks 2015–2023.

Taotlusvoorude ja lõpetatud projektide info on kättesaadav ühingu kodulehel www.joemaa.ee. 2017.–2019. aastal toimunud 4 taotlusvoorus toetati kokku 89 projekti summas üle 2,7 miljoni euro. Rahastatud projektide seas on üksteist ühisprojekti ning kuus tegevusgrupi koostööprojekti. Sel perioodil viisime ellu kaheksat koostööprojekti kokku 23 erineva partneriga Eestist, Soomest, Lätist, Leedust, Portugalist ja Sloveeniast.

2018. a kandideerisime edukalt Eesti toidupiirkonna tiitlile. Maitsete aastaks kavandatud tegevuste elluviimiseks sõlmisime koostööleppe projekti „Pärnumaa maitsed" elluviimiseks. Projektitegevustega panustati Pärnumaa arengustrateegia kohaliku toidu väärtustamise eesmärgi kaheksast tegevussuunast seitsmesse. Projektiperioodi jooksul korraldati esmakordselt ja väga edukalt Pärnumaa Toidumeene konkurss, loodi Pärnumaa maitsete logo kohaliku toidu tähistamiseks poelettidel ja toitlustuses, koguti ja avaldati infopank kohalikest toidu- ja joogitootjatest ning töötati välja tarneahel toodete värskena tarbijani jõudmiseks, korraldati peakokkade õhtusöökide sari "100 Pärnumaa Rooga", kus igal korral keskenduti ühele kohalikule toorainele, õpitoad kohalike tootjate juurde koostöös kohalike toidupakkujatega, õppereisid koolikokkadele toidu- ja joogitootjate juurde. Peipsi- ja Hiiumaa kohaliku toidu edendajate juures õppisime teiste piirkondade kogemustest koostöö parandamisel – toimus 2 seminari toidupakkujatele ja tootjatele koos Peipsiveere ning Hiiumaa tootjatega. Korraldasime mitmeid kontaktüritusi, infoseminare, koolitusi, olime Pärnumaa maitsete egiidi all ühiselt väljas messidel, laatadel ja perepäevadel nii Pärnumaal kui ka väljaspool oma piirkonda. Korraldasime väiketootjatele koolituse koostöös Veterinaar- ja Toiduametiga, et ettevõtjad oleksid teadlikumad seadustest ja nende täitmise vajalikkusest. Andsime välja nii eesti kui ka inglise keeles trükised Pärnumaa Maitsete tähtsündmuste tutvustamiseks. Üheks tähtsündmuseks võib lugeda ka Pärnumaa maitsete esitluse ja töötubade korraldamise Eesti Rahva Muuseumis. Pärnumaa Lõikuspeol Maria Talus pakkusime 100 erinevat eestimaist jooki. Erinevates töötubades õpetasime nii umbrohutoitude valmistamist kui lamba väärindamist peast sabani, kohaliku kala jaoks parimaid retsepte jpm. Lõime Pärnumaa maitsete veebikodu nii Facebookis kui VisitPärnu kodulehel. Meie väikeettevõtjate pakutavad kvaliteetsed ja head kohalikust toorainest valmistatud tooted on jõudnud tarbijaile lähemale ja nende teadlikkus on väga palju kasvanud. Pärnumaa on leidnud toidupiirkonnana tunnustust ning kasvatanud tuntust läbi koostööprojekti elluviimise. Projekti jooksul loodi ja arendati välja toimiv ja tegus kohaliku toidu/Pärnumaa maitsete võrgustik, kuhu kuuluvad nii maakonna Leader-tegevusgruppide, Pärnumaa Arenduskeskuse, Pärnumaa Omavalitsuste Liidu, Pärnu Linnavalitsuse, Liivi Lahe Kalanduskogu, Pärnumaa Toiduvõrgustiku OTT, väga paljude toiduvaldkonnas tegutsevate kohalike väiketootjate, käitlejate, toitlustuskohtade, kokkade (sh nii restoranide kui ka lasteaia- ja koolikokkade) esindajad. Algatatud tegevuste jätkamiseks kutsusime ellu projektipiirkonna ühise turundus- ning arendusprojekti „Piirkonna ühisturundus", juhtpartneriks Rohelise Jõemaa Koostöökogu.

Pärnumaa Maitsete tänuüritus Klaara-Mannis. Foto Viktor Tund

Uudseveinipidu Tori Siidritalus. Foto Ülo Soomets

2018. a alustasime Soomaa Rahvuspargi turismipiirkonna säästva arengu strateegia koostamisega. Eestvedajaks Dagmar Hoder Tipu Looduskoolist, headeks partneriteks Kaili Viilma ja Nele Sõber Keskkonnaametist, kohalikud omavalitsused, turismiettevõtjad ja Soomaa ning rahvuspargi mõjuala elanikud. Soomaa rahvuspargi turismipiirkonna turismiasjaliste üheks eesmärgiks on ühineda EUROPARC Föderatsiooniga, lähtudes järgmistest põhiväärtustest: esmatähtis on looduskaitse, säästva arengu toetamine, huvigruppide kaasamine, tõhus säästva turismi planeerimine ning pidev parendamine ja arendamine. Soomaa rahvuspargi turismipiirkonna säästva arengu strateegia 2020-2025+ on valmis ning oleme teinud algust strateegia tegevuskava elluviimisega koostöös omavalitsuste, ettevõtjate ja MTÜdega.

Jooksusild üle Pärnu jõe Tori Põrgusse. Foto Ülo Soomets

Rohelise Jõemaa 8. suvemängud Paikusel. Foto Kristjan Kivistik

2019. a valmis taotlus “Ühepuulootsiku ehitamine ja kasutamine Soomaal”, et kanda meie haabjakultuur UNESCO kiireloomulist kaitset vajava vaimse kultuuripärandi nimistusse. Otsus Soomaa haabjakultuuri kandmiseks üleilmsesse nimistusse tehakse UNESCOs 2021. a lõpuks. Projekti “Haabjas UNESCOSSE” juhi, haabjameistri Aivar Ruukeli sõnul on eesmärgiks huvi äratamine lootsikuehituse vastu noorte meeste, aga miks mitte ka noorte naiste seas. UNESCO taotlus sisaldab Soomaa haabjakultuuri üksikasjalikku kaitsekorralduskava aastateks 2020–2023.

10.–12.09.2019 toimus Pärnumaal 10. LINC konverents Pärnu Lahe Partnerluskogu, Rohelise Jõemaa Koostöökogu, Mulgimaa Arenduskoja ja Kodukant Läänemaa piirkonnas. LINC 2019 (Leader Inspired Network Community) tõi kokku enam kui 350 maaelu arendajat 17 riigist. Konverents avati Pärnus Mudaravila ees tervituskõnedega, avarongkäik viis osalejad Strand SPA ja Konverentsihotelli, kus toimus pidulik avaõhtusöök. Konverentsi teisel päeval külastati üheksa õppereisi käigus kolme maakonda, kus tutvuti maaettevõtjatega, kohalike looduspärlitega ning esitleti Leader-toetuste abil algatatud edulugusid. Igal õppereisil istutati juubelikonverentsi tähistamiseks LEADER õunapuu. Õhtul võõrustati kõiki Klaara-Manni Puhke- ja Seminarikeskuses, kus parimale kohalikule toidule lisandus Euroopa Buffet. Kolmandal päeval toimus Tori vallamaja aasal Tori Põrgu triatlon. RJK korraldatud spordipäeval osalejad said kogeda täiesti erakordseid elamusi, enneolematu kogemus rahvusvahelise suurürituse korraldamisest oli see ka 60 vabatahtlikule Tori Põhikoolist, Suure-Jaani Koolist, Põhja-Sakala vallast ja Tori Spordiklubist. Kaitseväe Pioneeripataljoni tehnikarühm rajas tsiviil-militaarkoostöö raames 150 m pikkuse jooksusilla üle Pärnu jõe Tori Põrgusse, mille kõik võistlejad ületasid. Tori Hobusekasvanduses tuli nii hobust kaariku ette rakendada kui ka kepphobuse parkuur läbida. Väga palju elevust pakkus tuletõrjeolümpia ja erinevate põnevate meeskonnaülesannetega maastikuorienteerumine. Konverentsi pidulik lõpetamine toimus Pärnu Kontserdimajas. Austrias toimunud tagasisideseminaril pälvisime kiidusõnu väga hästi õnnestunud spordipäeva, õppereiside, lõpuõhtu, sündmusest valminud video ning üritusse noorte kaasamise eest, samuti oldi väga rahul toitlustuse ja OÜ Reiser konverentsi korraldusteenusega ja toreda mõttega istutada Pärnumaale 10 LINC õunapuud.

Jätkasime väga aktiivselt oma piirkonna tutvustamist – andsime välja iga-aastaselt „Soomaa. Jõemaa“ kataloogi ja turismikaarti nii eesti kui ka inglise keeles, hulgaliselt erinevaid trükiseid eesti, läti, inglise ja saksa keeles, korraldasime kolmel korral üritust „Kaks kohviringi ümber Soomaa“, algatasime uue madalhooaja ürituste sarja „Soomaa Virvatuled“, osalesime iga-aastaselt TourEstil ja Balttouril, toimusid inspiratsioonipäevad, koolitused ja õppereisid piirkonna ettevõtjatele, aktiivsetele kogukonnaliikmetele, projektipartneritele ning traditsioonilised Rohelise Jõemaa spordimängud.

Projektide arv	Esialgne määramine	Vabanenud vahendid	Lõplik toetuse summa	Katkes-tatud	Lõpetatud projektid
Meede 1 *Nutikad asjad, ettevõtluse mitmekesistamine, konkurentsivõime tõstmine tootmises ja teeninduses, kohaliku ressursi parem ärakasutamine.*					
18	643 820,02	2 950,05	640 869,97		10
Meede 2 *Kivi seina, ettevõtluse mitmekesistamise ja konkurentsivõime tõstmine taristu parendamise kaudu.*					
10	961 837,40	251 752,19	710 085,21	2	6
Meede 3.1 *Piirkonna eripära, tunnusüritused*					
6	76 449,27	208,73	76 240,54		3
Meede 3.2 *Piirkonna eripära, piirkonna eripärale tuginevad investeeringud*					
11	522 163,36	33 548,54	488 614,82	1	6
Meede 4.1 *Kogukonna meede, jätkusuutlik kogukond*					
44	228 883,41	4 033,34	224 850,07		26
Meede 4.2 *Külakeskuste meede, kogukonna teenused ja taristu*					
12	966 151,08	50 803,31	915 347,77	1	11
Meede 5 *Jõemaa meede, koostöö arendamine*					
8	270 760,00	13 247,38	257 512,62		3
109			**3 313 521,00**		**65**

Kultuur

Kultuur 2017–2019

Pärnumaa kultuurielu on mitmekülgne ja baseerub tugevatele traditsioonidele ning pärimusele, harrastuskollektiivid annavad baasi professionaalse kultuuri tekkeks ja arenemiseks ning laulu- ja tantsupeo protsessi ning maakondlike pidude jätkusuutlikkus on tagatud. Pärnumaa inimene on teadlik kultuuritarbija ja see võimaldab maakonda tuua erinevatele sihtrühmadele huvipakkuvaid sündmusi. Uued kavad põimituna legendidega annavad indu senistele tegijatele ja tekitavad noore järelkasvu seas huvi. Filmifestivalid ja dokumentaal-, loodus- ja antropoloogiafilmide koorekiht kinoekraanidel või väljendusrikkad etendused lavalaudadel on osaks meie kultuurielus. Pärnumaal on 11 000 aastat ajalugu ja Pärnu on Eesti Vabariigi sünnilinn. Pärnumaal on hästi välja kujunenud rahva- ja kultuuri- ja külamajade ning raamatukogude võrk, tegutsevad mitmed professionaalse kultuuriteo asutused (teater, kontserdimaja, muuseum, galerii, jt) ning Pärnumaa kultuurikorraldust iseloomustab aktiivne koostöö erinevate sektorite – riikliku, kohaliku omavalitsuse ja kolmanda sektori vahel.

Suur on huvi rahvakultuuri ja sellega tegelemise vastu, mida tõestab kasvav laulu- ja tantsupeo protsessis osalevate noorte ja täiskasvanute kollektiivide arv ning kõrge kunstiline tase. Oma koha Pärnumaa rahvakultuurimaastikul on leidnud mitmed rahvusvahelised ning paljud pikaajaliste traditsioonidega maakondlikud rahvakultuurisündmused (maakonna laulu- ja tantsupeod, erinevad žanripäevad, küla- ja kihelkonnapäevad, külapillimeeste kokkutulekud jt). Professionaalse kultuurivaldkonna erinevate sünduste ja festivalide toimumise paigaks on peamiselt maakonnakeskus Pärnu. Turiste ja külastajaid meelitab maakonna rikkalik ajaloopärand. Pärnumaal võib leida märke eestlaste muistsest vabadusvõitlusest (Soontagana maalinn), külastada mõisasüdamete ümber kujunenud külakeskusi ja jälgida linnalist arengut Pärnu näite varal. Kirikute mitmekesisus ulatub keskaegsetest kirikutest (nt Pärnu-Jaagupis), 18. sajandi barokkkirikutest ja 19. sajandil ehitatud apostliku õigeusu kirikutest kuni kaasaegsete keskusteni.

Etnograafiliselt ainulaadsel Kihnu saarel on säilinud muistne elustiil, rahvarõivad ja pärimused. Kihnu kultuuriruum on kantud UNESCO vaimse pärandi esindusnimekirja. Kihnu folkloori, käsitöö ja kombestiku kaitseks on loodud sihtasutused Kihnu Kultuuriruum ja Kihnu Kultuuri Instituut.

Haldusreformi järgselt kuuluvad Pärnumaale ka endised Lihula ja Hanila vallad ning nende tulekuga on Pärnumaa kultuurielu ainult rikastunud. Nüüd saame Pärnumaa „omaks“ lugeda Rahvusvahelist Matsalu Loodusfilmide Festivali, Lihula Lilltikandi Festivali, Lihula mõisa ning arhitektuuriväärtuslikku kultuurimaja ning palju teisi vahvaid kohti, hooneid, sündmusi ja inimesi.

Lisaks etendustele, kontserditele, laatadele jne, on pärnumaalane ka suur filmide austaja ja kinos käija. Suurim ja kaasaegseim Apollo kino asub Pärnus, kuid kaasaegse digikino (DCP) tehnikaga on varustatud ka Lihula ja Vändra kultuurimajad ning Kilingi-Nõmme klubi. Kinovõrgu kaudu näitavad aga filme ka väiksemad kohad, näiteks Treimani rahvamaja, Lõpe klubi, Seljametsa muuseum, Tõstamaa mõis ja Jõesuu külamaja.

Suuremad maakondlikud rahvakultuuri sündmused 2017–2019

2017

Pärnumaa koolieelsete mudilaste laulu- ja tantsupidu „Mis on lapsel õnneks vaja“ 20. mai 2017

Pidu toimus Pärnu Vallikäärus, kus kaasa tegi *ca* 500 last üle Pärnumaa, kelle jaoks antud pidu oli esimene suure peo kogemus.

Peo üldjuht ja „vaimne vedur“ oli Hilja Vainula, stsenarist ja lavastaja Kairi Kuusk, kunstnik Kadri Rebane; kujundaja Kadri Teor, kaastegevate kollektiivide – rahvamuusikaansambel Kupparimuori juhendaja ja muusikaseadete tegija Evi Vaher, Noortebändi juht ja lugude seadja Tiia Tamm ning sõnalisi vahepalasid esitasid Häädemeeste Huviteatri näitlejad. Õpetajate etteasteks peol sai väga muljetavaldav unelaul, mida nad kõik saatsid koos moodustatud kandleansamblina. Samuti kogusid õpetajad oma lasteaedade lapsevanematelt ja vanavanematelt nende lapsepõlves juhtunud toredaid lugusid, mida osaliselt kasutas ka toredas tervikloos stsenarist Kairi Kuusk. Koostööd tehti Eesti Lipu Seltsiga, mille austavaks märgiks ja meie rahvuslike väärtuste sümboliks lehvis Vallikääru serval, laste esinemispaigas 27 sini-must-valget lippu. Uhketeks kujunduselementideks olid Vallikääru ehtimas ka iga osalenud lasteaia poolt valmistatud ja kaasa toodud Hingelinnud.

Peo väga tähenduslikuks avanguks sai rongkäik Rüütli platsilt Vallikääru, mida tervitas rohke rahvamass teeservadel, mis andis ilmsesti ka selle õige ja üsna päris laulupeo- ja tantsupeoga kaasneva tunde. Igati õnnistas pidu oma kohalolekuga peaaegu et esimene ilus ilm, mis jättis väga soravalt kulgenud, eeldatavasti 3000 publikuosavõtjaga peost väga helge ja hea tunde.

Pärnumaa koolieelsete mudilaste laulu- ja tantsupidu „Mis on lapsel õnneks vaja“. Foto Pärnu Postimees

Esmakordselt sai Tõstamaal teoks filmifestival „Kaduva? Kino Päev“ ning jätkusid juba traditsiooniks saanud sündmused: Oma Tantsu Päev, väärikate vokaalansamblite päev, harrastusteatrite ja kooliteatrite festivalid, vokaalansamblite päev, Pärnumaa bändide päev ning erinevad spordisündmused, nagu näiteks Pärnumaa Võidupüha maraton.

Oli ka XII noorte laulu- ja tantsupeo aasta ning väga palju tegevusi panustasid meie tegevused eelproovidesse, laulude ja tantsude õpimisse ning peonädala korraldamisse, et väärikalt Pärnumaad Tallinnas peol „Mina jään“ esindada.

2018

Oli Eesti Vabariik 100 juubeliaasta ning kogu Pärnumaa seda ka erinevate sündmuste ja tegevuste kaudu väärikalt tähistas ja meie kodumaale mitmeid kingitusi sündmuste, lipuväljakute ja muude südamega tajutavate, käega katsutavate ja silmaga nähtavate asjade kaudu tegi.

Algasid ettevalmistused 2019. aasta üld laulu- ja tantsupeoks ning lisaks traditsioonilistele kultuuri- ja spordisündmustele tuleb esile tõsta vabaõhulavastust „Sajaaastane öö“, suvelavastust „Mälutempel“ ning Pärnumaa laste laulupidu „Õnn on peidus minu kodus“ ning näitust „Made in Pärnumaa“.

Laste laulupidu „Õnn on peidus minu kodus“ 2. juuni 2018

Pärnu vallikäärus sai teoks vahva Pärnumaa laste laulupidu „Õnn on peidus minu

Laste laulupidu „Õnn on peidus minu kodus“. Foto Ülari Tuisk

kodus“. Peo ettevalmistused algasid juba 2017. aasta sügisel üleskutsega muusikaõpetajatele tähistada peoga Eesti Vabariigi juubelit.

Pidu algas rongkäiguga Koidula pargis, kus lauldi ühiselt laulupeo tunnuslaul ning seejärel juba liiguti ühise lõbusa ja lärmaka seltskonnana Vallikääru peole.

Lapsed esitasid Eesti autorite armastatud palasid. Laste laulupeo “Õnn on peidus minu kodus” tunnuslaulu kirjutasid Pärnu muusikaõpetajad Ester Murrand ja Margrit Kits. “See tunne on imeline sellepärast, et see õnn ju on oma kodus ja lapsed teevad selle kodu säravaks ja elavaks,” ütles Kits.

Peol osales 78 laulukoori 1992 lapsega vanuses 6–16 aastat, 59 muusikaõpetajat, dirigendipuldis oli 21 muusikaõpetajat, esitati 23 laulu, millest mitmed olid kohalike õpetajate omalooming või muusikaline seade. Peo kujunduse üheks osaks olid laste enda valmistatud lipud. Lastepeole kohaselt oli päeva eestvedajad laste lemmikud Piip ja Tuut, kes ei jätnud oma sütitava olekuga külmaks ka ühtegi täiskasvanut. Muusikaliselt toetasid ning lisasid särtsu pärimusmuusika ansambel Pernau Läte, rahvamuusikaansambel Cantelo ja bänd The Snaps.

Peo korraldajateks olid: Hilja Vainula, Evelin Mei, Kalli Rõõmusaare, Mart Tõnismäe, Tiina Tõnismäe, Kristel Ernits ja Alli Põrk ning lisaks hulk vabatahtlikke.

Suvelavastus „Mälutempel“ 20.–21. juuni 2018

Tuuslar: „Kui sina suvel ka ei rõõmusta, siis ei rõõmusta sa kunagi!“ Eestlased tulid kokku 2018 palavas juulis ning maa ja ilm, loodus mängisid kaasa. Eesti Rahvamajade etendus „Mälutempel“ sai teoks Tori vallamaja aasal, Pärnu jõe kaldal, Tori põrgu ja Eesti sõjameeste mälestuskiriku taustal ning oli pühendatud 130 aastat tagasi tegevust alustanud Eestimaa rahvamajadele. Etendus kandis endas näitekirjaniku ja lavastaja Urmas Lennuki loomingu läbivat igatsust Eesti rahva uue ärkamisaja järele. Sündis valus, vaimukas ja geniaalsuse piiril kulgev teatri suursündmus. Eesti Rahvamaja on läbi aegade olnud midagi sellist, mille kohta Urmas ütles: „Kui teda poleks olemas, siis tuleks ta välja mõelda.“ Mis oleks üks eestlane ilma koorilaulu ja

Suvelavastus „Mälutempel“. Foto Argo Juske

rahvatantsuta? See oleks üks ütlemata kurb ja õnnetu eestlane. Eestlane kohe ei saa ju ilma olla, et midagi ta meeli ei ülendaks. Muidu poleks eestlusel mõtetki. Siis võiksime olla juba samahästi türklased või poolakad. Aga eestlane laulab, tantsib, puhub pilli ja mängib rahvamuusikat veel pealegi. Kõige selle juures ei unusta ta ka teatrit teha. Sest elu poleks elamist väärt – kui sinna juurde oleks keelatud väike lõbu ja rõõm. Just seda kõike on pakkunud eestlastele läbi aegade Eesti rahvamaja ise. Nagu ütleb 130 aasta vanune Kanepi Rahvamaja: „Kui pole kohta, kus rõõmustada, siis enam ei rõõmustatagi.““

Eesti rahvamajadele ja rahvale ehitasid Toris ausamba: 170 koorilauljat, 8 rahvatantsurühma, puhkpilliorkester, 20 rahvamuusikut. 10 harrastusnäitlejat rändasid koos Tuuslari (Argo Aadli) ja Kanepi rahvamaja häälega (Margus Prangli) läbi 130 aasta. Kooride üldjuht oli Toomas Voll ja tantsujuht Jaanus Randma. Rahvamuusikud osalesid Kalle Ermi juhtimisel ja puhkpilliorkester koos Ants Oidekiviga. Lavastajad olid Urmas Lennuk ja Tarmo Tagamets. Produtsent Tiina Tegelmann, etenduse juht Liisi Tegelmann. Korraldajaid, osalejaid ja pealtvaatajaid oli üle Eesti.

Tegelaste galeriisse mahutati üksjagu eesti kirjanduse tüvitekstide tegelasi, nagu Kõrboja Anna, Toots, Teele, Kalevipoeg, Linda, Oru Pearu, Mari ja Juss, kes on elegantselt suudetud läbi eri ajastute kanda. Eesti ajalugu oli etendusse visandatud läbi hetkede, mille hulka kuulus nii sooja huumoriga vihjeid kultuuriloole (väike poiss rattaga, kes on lõpuks Tuuslari tungival nõudmisel nõus jalgratta kolme klaveriklahvi vastu vahetama, kui noor Pärt), sketše poliitika teemal (Tuuslar entusiastlikult kommunismi ehitamas) kui ka kriitilisemaid paralleelide tõmbamisi ajastute pealtnäha väga erilaadsete sündmuste vahel (küüditamine ja pagulusse minek kõrvuti vabatahtlikult välismaale tööle minemisega).

Ja kohalik koolimaja oli sellele eelnenud nädalal pesaks mitmesajale lauljale, tantsijale, näitlejale ja pillimehele.

EV100 uusloomingu esitluskontsert „1ÖÖ“ ja vabaõhulavastus „Saja-aastane öö“ „1ÖÖ“, 13. mai 2017

Mõttest, et 20. augusti 2018 toimuval suurejoonelisel lavastusel „Saja-aastane öö“ peavad kõlama Pärnumaa pärimusel põhinevad muusikalood ja esitusele tulema nendele lugudele loodud uued tantsud, kasvas välja 2 konkurssi – rahvamuusikatöötluste ja tantsude loomiseks.

Rahvamuusikatöötluse konkursi eesmärgiks oli luua uusi ja uenduslikke lugusid, mis põhineksid või oleksid inspireeritud Pärnumaalt pärit pililool, laulul või laulumängul ning selle saatel oleks hea tantsida.

Rahvamuusikatöötluste konkursile laekus 16 lugu, millest 13 vastasid etteantud tingimustele. Kõik need 13 lugu avaldati uute tantsude konkursile registreerinud tantsuloojatele. Nendest lugudest valis igaüks selle, mis teda kõige rohkem inspireeris uue koreograafia loomiseks.

Seejärel valmis etteantud muusikale 11 uusloomingulist tantsu. Neist neli tantsuloojat olid valinud ühe ja sama muusikaloo ning kokkuvõttes kasutati vaid nelja lugu.

13. mail toimus Pärnu Kontserdimajas esitluskontsert „1ÖÖ“, kus tulid elavas esituses kõik konkursile esitatud muusikalood ja tantsud. Kontserdile lisasid vürtsi õhtujuhid Ago ja Arabella Anderson, lavastaja oli Kaili Viidas, kunstnik PUSA, stsenarist Helle Kirsi, projektijuht ja korraldaja Jekaterina Põldots.

Kontserdi lõpus anti välja žürii- ja publikulemmiku preemiad.

Rahvamuusikatöötluse konkursi tulemused:
I preemia Judith Parts “Arg kosilane”; II preemia Cätlin Mägi “Sookraakadi”; III preemia Kihnu Poisid “Lõo lugu”; Publikulemmik Suits ja Kool “Anna polka”.
Uute tantsude konkursi tulemused:
I preemia Eneli Rüütli “Lõo labajalg”; II preemia Kati Grauberg-Longhurst “Tallatud”; III preemia Clelia Madi “Koidust ehani”; Publikulemmik Ingrid Jasmin “Rütsep ja kingsepp”.

„Saja-aastane öö“, 20. august 2018

Sellel sumedal augustiööl sai ühest tavalisest jõest eriline jõgi, kui tema kaldaveest leitud pudelipost näitas kätte tee salapärase roostetanud kirstuni. Ja kui ühed väikesed käed selle kirstukaane avasid, ei osanud nad arvatagi, et aastakümneid varjul olnud minevikulood nad endasse haaravad ning müstilisele ja põnevale rännakule viivad. Saabunud oli maagiline saja-aastane öö. Öö, mil meie esivanemad uskusid, et võimatu saab võimalikuks ja minevik teeb end aarde leidjale nähtavaks.

20. augusti päev ei reetnud kuidagi, et sellel õhtul toimub Pärnumaa ajaloo kõige võimsam vabaõhulavastus „Saja-aastane öö“, mis oli Pärnumaa EV100 kingitus Eesti rahvale. Päev läbi sadas vihma ja ilmajaam ei lubanud ka etenduse alguseks midagi ilusat. Vallikääru aas oli muutunud sopamülkaks ja mõte sellest, et seal võiks veel samal õhtul tantsida ligi 650 rahvatantsijat ja lahti rulluda üks salapärane lugu, tundus ilmvõimatu.

Õnneks olid kõik eelnenud proovipäevad ja ka proovietendus kuivas ja eelmise õhtu läbimäng toimus juba nö täissaalile. 30 minutit enne etendust toimus meeskonnaga erakorraline koosolek ja otsustati, et alustatakse etendusega õigeaegselt ja mängitakse niikaua, kui kannatab. Kõik lisariided ja kummikud olid lausa kohustuslikud. Kõige suurem hirm oli tantsijate pärast, sest tantsuplats oli muutunud libedaks. Vaatamata tihedale vihmale, olid tribüünid juba publikuga täitumas ja mõte etendust ära jätta, ei tahtnud kuidagi pähe mahtuda. Ei tea, kas ilmataadil hakkas kahju, kuid täpselt 20 minutit enne etenduse algust lakkas vihm ja publik hakkas justkui jõena igalt poolt kokku voolama. Tribüünid said tihedalt inimestega täidetud, kõik lisakohad ja kogu Vallikääru aasa ümbrus, kuhu publik pääses, oli pealtvaatajaid täis. Õnneks kuiv ja soe suvi tingis selle, et plats kuivas võluväel ja etendus võis alata!

Vaatemängu pakkuv öölavastus kutsus kaasa mõtlema sellele, kas me oleme järjepidevuse kandjad või unustajad? Kas meie aeg on suunatud väärtuste hoidmisele või hävitamisele? Kas armastus on iseenesestmõistetav või peab selle nimel vaeva nägema? Kas põlvkondade vaheline üksmeel ja koosolemine ongi tegelikult võti meie kestma jäämisele?

Sajad Pärnumaa tantsijad, muusikud, kaitseliitlased, tuletantsijad, kargutajad jpt aitasid minevikku olevikus lahti kerida ja näidata, kui vägev jõud peitub uskumises, looduses, mälestustes, inimestes ja lootuses. Aega ei saa hoida, kuid mälestusi saab.

Pärnu on Eesti vabariigi sünnilinn. See on ainuõige koht, kus tähistada millegi erilisega oma riigi sünnipäeva. Lavastuse käigus anti sünnipäevakingitusena üle uusloomingulised rahvamuusikatöötlused ja neile loodud tantsud.

Öö-peole andis maagilist valgust ja värvi võimas valgus- ning videokujundus ja kohapeal loodav helirežii. See oli võimas ja fantaasiarikas vaatemäng, mida said nautida üle 5000 pealtvaataja.

Laval oli ca 650 rahvatantsijat, muusikud, kaitseliitlased, tuletantsijad ja kargutajad.

Meeskonda kuulusid: Jekaterina Põldots, idee autor ja projektijuht; Kaili Viidas,

“Saja-aastane öö”. Foto Haide Rannakivi

“Saja-aastane öö”. Foto Reimo Ruubel

lavastaja; Helle Kirsi, stsenarist; PUSA, kunstnik; Aigi Vesik, etenduse juht; Ulla Helin-Mengel, tantsujuht; Merike Teppan-Kolk, muusikajuht; Argo Valdmaa, videokunstnik, Margus Vaigur, valguskunstnik; Janek Kivi, helitehnik; Kaido Lüll, tehniline juht; helikujundajad: Judith Parts, Kärt Männa, Rauno Vaher, Ann-Maria Pigo ja Mart Nõmm; tantsude lavastajad: Eneli Rüütli, Jekaterina Põldots, Ingrid Jasmin, Anu Kurm, Clelia Madi, Tiina Saar, Roland Landing ja Ulla Helin-Mengel; näitlejad: Laine Mägi, Jüri Vlassov, Liis-Katrin Avandi, Ago Anderson, Arabella Anderson ja Herman Avandi; korraldustoimkond: Jekaterina Põldots, Kristel Ernits, Tõiv Jõul, Alli Põrk, Jaanus Mehikas ja Eha Ristimets.

Näitus „Made in Pärnumaa“
13. juuni – 7. oktoober 2018
See Pärnumaa kuue muuseumi koostööna valminud näitus oli kingitus Eesti 100. sünnipäevale ning ood Pärnumaale ja piirkonna loole, käsitledes olulisi ajaloo- ja kultuurisündmusi, suurkujusid, leiutajaid, esemeid ja ütlusi. Külastajani jõudis kõik, mis ainulaadne, oluline, eriline ja mis kõige tähtsam, pärit just siit Pärnumaalt. Välja on toodud ligi 100 kõige olulisemat eset, tegu, teenust, sündmust, teost, mis on eripärased ja olulised meie kodukohale ning omavad siiani tähenduslikku rolli Eesti rahva seas ja ajaloos. Kontseptsioon rõhutab muuhulgas Pärnu kui Eesti Vabariigi sünnilinna staatust ja olulisust Vabadussõja võidus ning silmapaistvate pärnumaalaste rolli ja panust Eesti riigi ja kultuuriloomes. Ühtlasi on see koostöö omamoodi tähis märkimaks eelmisel aastal toimunud muudatust, mil Pärnumaast sai veel suurem piirkond, koguni 5419 km² suurune (jätkuvalt suurim maakond Eestis), kuhu nüüd kuulub seitse kohalikku omavalitsust: Häädemeeste, Kihnu, Lääneranna, Põhja-Pärnumaa, Saarde ja Tori vald ning Pärnu linn. Näitusel sai muu hulgas teada, et esimesed autodele mõeldud valgusfoorid pandi 90 aastat tagasi püsti Sindis, milline hulljulgetele mõeldud spordiala on Pärnust pärit, et Pärnus asus Nõukogude Liidu esimene videosalong, Pärnumaa päritolu on paljud kuulsad sportlased, siin leiutati kiiking ja kuskil Pärnumaal on viis aastaaega, Pärnu piimatööstus hakkas 1960. aastatel tootma kuulsat sulajuustu Merevaik. Ning kui mujal Eestis lumi „hakkab kokku“, siis Pärnumaal „lumi pakib“. Projekti meeskonda kuulusid Audru, Häädemeeste, Kihnu, Sindi, Tori ja Pärnu muuseum. Korraldaja SA Pärnu Muuseum.

2019

Jätkus Eesti Vabariigi juubeliaasta tähistamine, oli üld laulu- ja tantsupeo aasta ning toimuma said ka tavapärased maakondlikud sündmused. Pärnumaale jõudis suurkontsert „Vaba Rahva Laul“, toimus koolieelikute mängupidu ning Pärnumaa III Võimlemispidu.

Koolieelikute mängupidu „Mängin metsas, merel, maal“ 26. mai 2019
Esmakordselt võõrustas Audru pargi uus laululava maakonnapidu, mida pidasid koolieelikud. Peo tarvis olid laulud, tantsud ja mängud ära õppinud veidi üle 500 mudilase 75 õpetaja abiga 25st lasteaiast üle kogu Pärnumaa.

Nii nagu pealkirigi ütleb, koosnes peo stsenaarium kolmest temaatilisest plokist – mets, kus mängiti koos metsavana ja loomadega; meri, kus seilati kapteni, madruste ja kaladega; maa, kus rännati koos maaemaga. Kõik need kohad olid muudetud laste mängualadeks, mida võimendati ka kohatemaatiliste laulude ja mängudega. Rongkäiku ja lava kaunistasid meiupuud, mille olid valmistanud iga lasteaed endale ise.

Kahjuks oli ilmataat hoidnud oma vihmavee varusid just selleks päevaks. Kui

Koolieelikute mängupidu „Mängin metsas, merel, maal“. Foto Ülari Tuisk

hommikused proovid sai üksikute vihmahoogudega ja kuiva jalaga ära teha, siis kell 15 alanud rongkäik algas vihmasabinaga, mis enam ei lakanud, vaid aina tugevnes. Peo käigus tuli teha raskeid otsuseid ja mõni number programmist ära jätta. Õnneks said kõik lapsed vähemalt ühe laulu või -mänguga laval esineda, kuid ühine lõpunumber tuli ka ära jätta, sest vihm muutus järjest tugevamaks ning sel hetkel, kui oleks pidanud olema lõpunumber, tuli taevast vihma kui oavarrest. Keegi poleks enam kuivalt pääsenud.

Siiralt hea meel ja tänutunne valdas nii õpetajaid kui korraldajaid, sest ilmale vaatamata oli peol väga palju lapsi, nende vanemad ja lähedasi, kes olid valmistunud selliseks ilmaks ja pidasid vapralt lõpuni vastu.

Peo meeskonda kuulusid: Jekaterina Põldots, projektijuht; Mart Tõnismäe, lavastaja; Tiina Tõnismäe, kunstnik; kunstiline toimkond: Hilja Vainula, Kairi Kuusk, Evi Vaher, Katrin Hildunen-Alvela; saateansambel Kupparimuorid ja näitlejad Ado ja Otto Georg Kirsi ning Audru Mõisateatri kollektiiv.

Pärnumaa III Võimlemispidu „Päikeseratas“ 1. juuni 2019
Võimlemispeo meeskond lavastas suurejoonelise võimlemisetenduse, kus tuhatkond harrastusvõimlejat, rühmvõimlejat, akrobaati ning rahvatantsijat esitasid läbi erinevate võimlemiskavade eluratta ehk päikeseratta. Rõõmus võimlemisetendus puudutas soojalt kõiki osalejaid kui ka pealtvaatajaid. Võimlemispeoga tähistati ka lastekaitsepäeva Pärnu linnas.

Võimlemispeost võtsid osa Pärnumaa lasteaialapsed, koolinoored, täiskasvanud (naised, mehed, tüdrukud, eakad naised) ning taaskord olid võimlemas väikelapsed emaga/isaga ja külalised Tartust võimlemisklubist Rütmika. Päevajuhtisid klounid Piip ja Tuut.

Pärnumaa III Võimlemispidu „Päikeseratas“. Foto Pärnu Postimees

Võimlemispeo üldjuht ja kunstiline juht oli Kai Esna, muusikaline juht Toomas Voll, korraldus – ja projektijuht Anu Nõmm.

Võimlemiskavade liigijuhid ja lavastajad: Liis Katrin Avandi, beebid/väikelapsed, emad/isad; Sirje Aija ning Kai Esna, lasteaia rühmad; Julia Pabor, 1.–3. klasside rühmad; Liina Ojatamm, 4.–6. klasside rühmad; Reet Parind. 4.–6. klasside akrobaadid; Kai Esna, daamide rühmad; Margit Schmidt, eakate rühmad; Kai Esna ning Sirje Eomõis, eliitrühmad ja Pärnu ja Tartu rühmvõimlemise võimlejad; Eneli Rüütli, rahvatantsurühmad.

Peo pealkirja „Päikeseratas“ saab tõlgendada mitmeti. Pidu tutvustaval plakatil tehti seda nii „Hetked elukaarest: sünd, sirgumine, iseseisvaks saamine, armumine, armastamine, elamine, peatumine ja tagasi vaatamine.“ Päikese puudutus paneb meid kasvama ja aktiivselt liikuma.

Näitus „100 + 100 Pärnumaa omavalitsused“ 20. september 2019 – 05. jaanuar 2020

Pärnumaa Omavalitsuste Liidu ja Pärnu linnavalitsuse algatusel tehti Pärnu Muuseumile ettepanek omavalitsuse süsteemi tutvustava näituse korraldamiseks. Ettepaneku üheks ajendiks oli see, et sama aasta septembris toimus Pärnus Eesti IV Omavalitsuspäev.

Muuseum tutvustas näitust nii “100+100 aastat on möödunud oma(enese) valitsemist õppides. Kord on olnud see vabam, kord vähem vaba, mõnikord üksmeelne, teinekord mitte, aga põhilised elukorralduslikud tööd on tulnud ikka ära teha. Näitus kutsub kaasa kuue erineva põlvkonna aega – igal perioodil on olnud oma eesmärgid ja saavutused, mis kohati erinevad tänapäevastest üsna suuresti. Seda kogedes on kergem leida omavalitsemise kandvamaid mõtteid ja tõusta kõrgemale oma argimuredest, et elada kaasa teiste omadele. Näituse stendidel vahelduvad üldistused faktide ja mingil moel eriliseks saanud omavalitsustegelaste lugudega. Stendid on inspireeritud meie esimestest seadusekogumikest – “kohtukullidest”, mille kolmele küljele oli liimitud kolm viimast seadust.“

Pärnu Muuseumis valminud näituse kujundaja oli Aidi Mesi, sisu panid kokku Aldur Vunk, Jaanus Männik, Piret Pedanik, Margo Samorokov ja Monika Jõemaa.

XII noorte laulu- ja tantsupidu „Mina jään“ 30. juuni – 2. juuli 2017

Pärnumaalt osales peol kokku 892 inimest 49st kollektiivist: 27 koori, 3 rahvamuusikakollektiivi, 14 rahvatantsurühma, 3 võimlemisrühma ja 2 neiduderühma.

Pärnu linnast osales kokku 1402 inimest 64st kollektiivist: 25 koori, 25 rahvatantsurühma, 7 võimlemisrühma, 7 orkestrit.

Pärnumaa rongkäigu eesotsas kõndis Pärnumaa laulu- ja tantsupeo komisjon ja karupere, mis koosnes kahest väikesest ja viiest suurest karust. Loomad vihjavad Pärnumaa vapile. Et Pärnumaal pole ühtegi noorte puhkpilliorkestrit välja panna, musitseeris rongkäigus pasunakoor Õnn Tuli Õuele. Edasi järgnesid juba kollektiivid omavalitsuste kaupa. Kõigile osalejatele kingiti rohelised sussikotid kirjaga „Mina jään Pärnumaale“ ning rongkäiku ilmestasid kollased käsilipud sama kirjaga. Rohelise-kollase värvi kombinatsioon viitab Pärnu maakonna lipule.

Pärnu linna rongkäigu põhielemendiks oli meri. Kord vaikne, kord vali. Natuke merevahune ning sinivalge Pärnu linna lipp. Meri võtab vastu ja saadab teele, hoiab, toidab, katab, meelitab ja mõnikord natuke hirmutab. Meri on, meri jääb ja mina jään.

Pärnumaa kollektiivijuhtidele kingiti mälestuseks fotoalbum “Mina jään Pärnumaale“, mis koosnes piduliste endi tehtud fotodest peole minekust, peomelust ja elust koolimajades. Fotoalbumi aitas kujundada Fiasko Desing.

Pärnumaa laulu- ja tantsupeo komisjon
Eha Ristimets, Kristel Ernits, Kalev Kaljuste, Jekaterina Põldots, Argo Juske, Ene Ruus, Epp Klooster, Hede Martšenkov, Aire Koop, Kalli Rõõmusaare, Marko Šorin, Peep Eenraid, Tarvi Tasane, Toomas Sonts.
Pärnumaa kuraator Eha Ristimets
Tantsuöömaja (Huvikeskus Kullo)
Kristel Ernits, Gerda Mölder, Imbi Tõnisson, turvamehed Henry Olde ja Arvi Laasme, arst Saara Sadrak, medõde Malle Fosti.
Lauluöömaja (Tallinna Mustamäe Humanitaargümnaasium)
Hede Martšenkov, Marika Klausson, Ivika Kelder, turvamehed Jüri Laos ja Karol Pärn, medõde Ene Elblaus.
Pärnumaa rongkäigu kujundaja ja juht Argo Juske

Pärnu linna laulu- ja tantsupeo komisjon
Reine Tapp, Jane Mets, Romek Kosenkranius, Andrus Haugas, Kadi Kaar, Marje Vaan, Alli Põrk, Triin Tillart, Mart Kuuskmann, Uudo Laane, Piret Bergmann.
Pärnu linna kuraator Reine Tapp
Tantsuöömaja 1 (Tallinna 21. kool)
Reine Tapp, Kadi Kaar, Mart Kuuskmann, Andrus Haugas, Ott Laane, Triin Tillart, arst Karmen Koppel.
Tantsuöömaja 2 (Tallinna Saksa gümnaasium)
Alli Põrk, Villu Liivla, Markus Kasenurm, Tarvo Altpuu, medõde Adeliina Palu.
Lauluöömaja (Tallinna tehnikagümnaasium)
Marje Vaan, Uudo Laane, Piret Bergmann, Hanka Srajerova, Merike Raudsepp, medõde Marika Tõnisma.

Fotod Haide Rannakivi

Pärnu linna rongkäigu kujundaja PUSA (Piret Bergmann)
Pärnu linna rongkäigu juht Uudo Laane.

Peol osalenud kollektiivid

Are vald
* Are kooli mudilaskoor, Marje Tilk

Audru vald
* Audru kooli mudilaskoor, Annely Kuningas
* Audru kooli poistekoor, Tiia Tamm
* Audru kooli lastekoor Pääsuke, Tiia Tamm ja Annely Kuningas
* Audru kooli 2. klassi rahvatantsurühm, Maie Kalbus
* Jõõpre kooli 1.-2. klassi rahvatantsurühm, Anu Kurm
* Jõõpre kooli 3.-4. klassi rahvatantsurühm, Anu Kurm
* Jõõpre kooli lastekoor, Grünet Trumsi
* Lindi lasteaed-algkooli mudilaskoor, Anne Paiste

Halinga vald
* Pärnu-Jaagupi kooli mudilaskoor, Elena Mägi ja Triin Mägi
* Pärnu-Jaagupi lastekoor, Elena Mägi ja Triin Mägi
* Pärnu-Jaagupi 3.-4. klaaside tantsurühm Kirilind 2, Tiina Saar
* Pärnu-Jaagupi 5.-7. klassi tantsurühm Kirilind 3, Tiina Saar
* Pärnu-Jaagupi kooli neiduderühm Kirilind, Tiina Saar

Häädemeeste vald
* Häädemeeste näppepillide orkester, Olavi Kõrre
* Häädemeeste muusikakooli lastekoor, Reine Niin
* Häädemeeste keskkooli 3.-4. klassi tantsurühm, Aira Rahu

Kihnu vald
* Kihnu kooli mudilaskoor, Hilma Kerbak
* Kihnu akordioniansambel, Hilma Kerbak ja Reet Laos
* Kihnu pärimuskooli viiuldajad, Ott Kaasik ja Maria Michelson

Paikuse vald
* Paikuse kooli mudilaskoor, Maire Krinal
* Paikuse kooli poistekoor, Maire Krinal
* Paikuse kooli lastekoor, Maire Krinal
* Paikuse 2. klassi tantsurühm, Rita Veeremets
* Paikuse 3.-4. klassi tantsurühm, Rita Veeremets ja Anu Tammearu-Mežule

Saarde vald
* Kilingi-Nõmme kooli 2.-3. klassi tantsurühm, Eve Sinijärv
* Kilingi-Nõmme kooli 3.-4. klassi tantsurühm, Eve Sinijärv
* Kilingi-Nõmme Githa võimlejad 5.-8. klass, Margit Schmidt
* Kilingi-Nõmme Githa võimlejad 9.-12. klass, Margit Schmidt

Sindi linn
* Sindi gümnaasiumi mudilaskoor, Marje Tilk
* Sindi kooli 1.-2. klassi tantsurühm, Malle Ormilaan
* Sindi kooli 2.-3. klassi tantsurühm, Malle Ormilaan

Surju vald
* Surju kooli mudilaskoor, Tiia Hermann ja Piia Salomon

Tahkuranna vald
* Uulu kooli mudilaskoor, Annely Kuningas

Tori vald
* Tori kooli lastekoor, Anne Rätsep
* Tori rahvamaja 1.-2. klassi tantsurühm, Rita Veeremets

Tootsi vald
* Tootsi kooli lastekoor, Kalli Rõõmusaare
* Tootsi kooli mudilaskoor, Kalli Rõõmusaare

Tõstamaa vald
* Tõstamaa keskkooli mudilaskoor, Ivi Kask

Vändra alev
* Vändra gümnaasiumi mudilaskoor, Liivi Lumijõe
* Vändra gümnaasiumi poistekoor, Liivi Lumijõe

* Vändra gümnaasiumi lastekoor, Liivi Lumijõe
* Vändra gümnaasiumi segakoor, Kaja Saar
* Vändra gümnaasiumi 3.-4. klassi tantsurühm, Ave Naano
* Vändra gümnaasiumi neiduderühm, Ave Naano
* Vändra gümnaasiumi 1.-5. klassi võimlejad, Ave Naano

Vändra vald

* Pärnjõe kooli mudilaskoor, Kalli Rõõmusaare
* Pärnjõe lastekoor, Kalli Rõõmusaare
* Juurikaru kooli mudilaskoor, Ellen Kupar
* Juurikaru kooli poistekoor, Ellen Kupar

Pärnumaa ja Harjumaa 5.-7. klassi ühendtantsurühm, Teete Killing ja Mari Tomp.

Pärnu linn

* Laine Mägi Tantsukooli naisrühm Rõõmuline, Liis Katrin Avandi
* Pärnu Ühisgümnaasiumi C-segarühm, TiiuPärnits
* Rahvatantsuansambel Kajakas C-segarühm, Rita Mändla ja Ingrid Jasmin
* Pärnu Tammsaare kooli 6. klassi rühm, Pilvi Kase
* Pärnu Koidula Gümnaasiumi C segarühm, Ulla Helin-Mengel
* Pärnu Mai Kooli 7 a klassi tantsurühm, Maire Sarapuu
* Pärnu Mai Kooli 1. klassitantsurühm KLAABU, Maire Sarapuu
* Pärnu Mai Kooli 3.b klassi segarühm, Reet Juurikas
* Rääma kooli neiduderühm Kullakesed, Ulla Helin-Mengel
* Pärnu Mai Kooli lustilised, Ruth Vaiksaar
* Pärnu Mai Kooli 7.b ja 8.b klassi segarühm, Reet Juurikas
* Pärnu Mai Kooli 2.b klassi segarühm, Reet Juurikas
* Pärnu Mai Kooli 2.a klassi segarühm, Maire Sarapuu
* Rahvatantsuansambel Kajakas 5.-6. klassi lasterühm, Ulla Helin-Mengel
* Pärnu Mai Kooli 5. klassi tantsurühm, Maire Sarapuu
* Pärnu Kuninga Tänava Põhikooli tantsurühm, Marge Rull
* Pärnu Raeküla Kooli 4c klassi segarühm, TiiuPärnits
* Pärnu Tammsaare kooli 3. klassi rühm, Pilvi Kase
* Pärnu Rääma Põhikooli 2.-3. klassi rahvatantsurühm, Ulla Helin-Mengel
* Pärnu Vabakooli 4. klassi segarühm, Pille Aavamets
* Pärnu Vabakooli 5.-6. klassi segarühm, Pille Aavamets
* Rahvatantsuansambel Kajakas 1. klassi segarühm, Ulla Helin-Mengel
* Pärnu Mai Kooli 1. klassi tantsurühm SIPSIK, Maire Sarapuu
* Rääma Põhikooli lasterühm, Ulla Helin-Mengel
* MTÜ Rahvatantsuansambel Kajakas, Liis Katrin Avandi
* Võimlemisklubi Rühtneidude rühm, Kai Esna
* Pärnumaa Kutsehariduskeskuse võimlemisrühm, Reet Parind
* Võimlemisklubi Rüht, Reet Parind
* Laine Mägi Tantsukool, Ingrid Jasmin
* Pärnu Raeküla Kooli 4.b klassi võimlemisrühm, Tiiu Pärnits
* Pärnu Raeküla kooli 9. klassi võimlemisrühm, Tiiu Pärnits
* Pärnu Kuninga Tänava Põhikooli võimlemisrühm, Katrin Kurvits ja Marge Rull
* Pärnu Ülejõe põhikooli mudilaskoor, Anu Tilk
* Pärnu Kuninga tänava põhikooli mudilaskoor, Reet Jürima
* Pärnu Raeküla Kooli mudilaskoor, Tiiu Künnapas
* Pärnu Vabakooli mudilaskoor, Raili Käär
* Pärnu Vanalinna põhikooli mudilaskoor, Anne Uusna

* Pärnu Mai Kooli mudilaskoor, Anu Kiisk
* Pärnu Kunstide Maja mudilaskoor, Margrit Kits ja Aet Vill
* Pärnu Kuninga tänava põhikooli lastekoor, Reet Jürima
* Pärnu Mai Kooli lastekoor, Margrit Kits
* Pärnu Ülejõe põhikooli lastekoor, Anu Tilk ja Aet Vill
* Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasiumi tütarlastekoor, Aire Luhaoja
* Pärnu Muusikakooli tütarlastekoor Argentum Vox, Toomas Voll
* Noorteühing Eesti 4H lastekoor, Kalli Rõõmusaare
* Pärnu Raeküla kooli lastekoor, Sirle Sikk
* Pärnu Kunstide Maja lastekoor, Margrit Kits ja Aet Vill
* Pärnu Kuninga tänava põhikooli poistekoor, Reet Jürima
* Pärnu Ülejõe põhikooli poistekoor, Maimu Muttik
* Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasiumi poistekoor, Aire Luhaoja
* Pärnu Kunstide Maja poistekoor, Marika Pärk ja Evelin Mei
* Pärnu Raeküla Kooli poistekoor, Sirle Sikk
* Pärnu Ühisgümnaasiumi segakoor, Kadri Keskküla
* Pärnu Ülejõe põhikooli noortekoor, Maimu Muttik
* Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasiumi noortekoor, Aire Luhaoja
* Pärnu Koidula gümnaasiumi segakoor, Mari Krõõt Fridolin
* Sütevaka noortekoori vilistlased, Aire Luhaoja
* Pärnu Ülejõe põhikooli puhkpilliorkester, Rein Vendla
* Pärnu Koidula gümnaasiumi puhkpilliorkester, Rein Vendla
* Pärnu Noorte Puhkpilliorkester, Rein Vendla
* Pärnu Muusikakooli puhkpilliorkester, Rein Vendla
* Puhkpilliorkester Saxon, Kaido Kivi
* Pärnu muusikakooli keelpilliorkester, Edmar Tuul ja Heli Sommer
* Pärnu regiooninoorte sümfooniaorkester, Edmar Tuul

XXVII laulu- ja XX tantsupidu „Minu arm“ ja tuleteekond Pärnumaal 4.–7. juuli 2019

2019. aastal toimus järjekordne üldpidu juhtmõttega „Minu arm“. Need sõnad puudutavad meid kõiki isiklikult ning igaüks teab ise nende tähendust. Koidula sulest sai neist otsekui ajatu hümn isamaa-armastusele, mis on rahvast rasketel aegadel ühendanud oma maad hoidma ning aina uueks looma. Kõigi meie suhe isamaasse on eriline. Arm ja isamaa on niivõrd avarad ja mitmekihilised mõisted, et saavad sisu üksnes isikliku pühendumuse ja pöördumise kaudu.

Pärnu maakonnast osales kokku 3138 inimest 139st kollektiivist: 64 koori, 55 rahvatantsurühma, 9 võimlemisrühma, 6 rahvamuusikakollektiivi, 4 orkestrit ja 1 rivitrimmiansambel.

Pärnumaa rongkäigu läbivaks motiiviks olid kuute erinevat värvi kindad, mis rongkäigus osalenud inimeste ühendatud käte kaudu kandsid mõtet: minu arm – armastus, hoolimine, tervitamine ja hüvastijätt, koos olemine, perekond ja juured jne.

Pärnumaa laulu- ja tantsupeo komisjon Kadri-Aija Viik, Romek Kosenkranius, Alli Põrk, Kristel Ernits, Marko Šorin, Andrus Haugas, Helve Reisenbuk, Jana Malõh, Martin Sempelson, Tiina Lobja, Jekaterina Põldots, Mart Tõnismäe, Piret Bergmann, Mari Karon.

Pärnumaa kuraator Alli Põrk

Pärnumaa kuraatori assistent Kristel Ernits

Tuletulemise juht Mart Tõnismäe

Pärnumaa visuaali looja Piret Bergmann

Rongkäigu korraldaja Uudo Laane

Fotod Ülari Tuisk

Tuleteekonna korraldajad
Mart Tõnismäe, Alli Põrk, Kristel Ernits, Kadri-Aija Viik, Tiina Lobja, Argo Juske, Martin Sempelson, Kädi Pärnoja, Monika Jõemaa, Anu Nõmm, Veera Leas, Elmar Trink, Kuno Erkmann, Jekaterina Põldots, Uudo Laane, Piret Bergmann, Toomas Voll, Ingrid Jasmin, Elo Kesküla, Kaido Kivi, Rein Vendla, Annika Põltsam.
Tantsuöömaja 1 (Tallina 21. kool)
Alli Põrk, Anu Põrk, Liili Lemmergas, Ott Laane, arst Karmen Koppel
Tantsuöömaja 2 (Gustav Adolfi gümnaasium)
Kristel Ernits, Gerda Mölder, Heli Kallasmaa, Kristjan Pahk, Jüri Laos, Henry Olde, medõed Merike Eermann ja Jüri Laos, fotograaf Ülari Tuisk.
Lauluöömaja 1 (Linnamäe Vene Lütseum)
Kristel Pajos, Uudo Laane, Piret Bergmann, Villu Liiva, Tarvo Altpuu, medõde Marika Tõnismäe.
Lauluöömaja 2 (Tallinna Tehnikagümnaasium)
Marje Vaan, Anne Kaare, Toomas Aaviste, medõde Adeliina Palu
Lauluöömaja 3 (Mustamäe Humanitaargümnaasium)
Hede Martšenkov, Ivika Kelder, Marika Klausson, Arvi Laasme, Karol Pärn, medõde Malle Fosti.

Tuletulemine Pärnumaal
9. juuni – 12. juuni 2019
XXVII laulu-ja XX tantsupeo „Minu arm“ tuletulemine oli avamäng juubelipeole, kandes endaga laulu- ja tantsupeo väärtusi ja väge igasse Eestimaa nurka. 2019. aastal sai tuletulemise traditsioon 50-aastaseks – esimest korda toimus üle eestiline tuletulemine 1969. aastal seoses laulupeo sajanda juubeliga.

Tuletulemine on alati väga emotsioonide rohke ja võimsaid elamusi pakkuv suursündmus. Sel korral maakonnastmaakonda liikudes, tekkis väga paljudel inimestel võimalus tuletulemisest isikliku pühendumise kaudu osa saada. Tuleteekond sai alguse 1. juunil 2019 Tartust. Pärnumaal oli laulu ja tantsupeo tuli 9.-12. juunil. Tulevalvamise võtsime üle Raplamaalt 9. juunil kell 10.00 Vigala mõisakooli juurest. Kolme päeva jooksul, mis tuli Pärnumaal seikles, läbiti kokku ca 400 kilomeetrit, oli üle 20 peatuspaiga ning tuli ööbis kolmes erinevas kohas: Pärnus Koidula muuseumis, Tori kirikus ja Kurgja Talumuuseumis. Kohalike poolt oli korraldatud imelised ja väärikad vastuvõtud laulu, tantsu ja etenduste saatel ning peo tuli oli igal pool väga oodatud. Tuld veeti Pärnumaal väga erinevate vahenditega: kasutusel olid uunikumsõidukid, hobused, paadid, mootorrattad, veoautod jne-jne. Tee ääres kohalikud elanikud lehvitamas ja juubeldamas. Suuremad vastuvõtud ja peatused toimusid: Lihula Linnusmäel, Pärnu-Jaagupi kooli staadionil, Audru kiriku juures ja mõisapargis, Lindi kalasadamas, Pärnus Japsi sadama kail, Koidula muuseumi aias, Pärnus Koidula pargis ja laulupeo mälestuskivi juures, Uulu mõisapargis, Vaskräämas Mihkel Lüdigi sünnikohas, Sindi kirikupargis, Tori hobusekasvanduse õuealal, kirikus ja surnuaias, Tootsi ja Aluste alevikus, Vändras peatuti gümnaasiumi ja kultuurimaja juures, Vändra pargis Jannseni mälestuskivi ees ning asetati küünlaid surnuaias sh M. Lüdigi hauale. Vändrast liikus tuli Koidula sünnipaika Kirikumõisas ning sealt edasi Kurgja Talumuuseumi. 12. juuni hommikul alustasid Pärnumaa tulevalvurid karude ja torupillide saatel pea kolme kilomeetrist matka läbi metsa, et tuli kell 10.00 Sakala teel kolme maakonna ristis Põhja-Sakala vallas Viljandimaale üle anda.

Oli imeline teekond!

Fotod Ülari Tuisk

Fotod Ülari Tuisk

Peol osalenud kollektiivid

Häädemeeste vald

* Tantsuselts Ülejala naisrühm, Eneli Rüütli, Edda Prillop
* Treimani laulukoor, Tiia Soomre
* Uulu Põhikooli mudilaskoor, Annely Kuningas
* Uulu Segakoor, Annely Kuningas

Kihnu vald

* Kihnu naisrühm Pitsid Paistvad, Silvia Soide
* Kihnu Pärimuskooli akordionistide orkester, Hilma Kerbak

Lääneranna vald

* Lihula gümnaasiumi 7. klassi tantsurühm, Pilvi Kase
* Lihula gümnaasiumi tütarlastekoor Reede, Iren Sieberk
* Lihula Muusika- ja Kunstikooli puhkpilliorkester, Mati Põdra ja Jaak Karlis
* Lihula naiskoor Leelo, Ave-Piia Rohtla

Põhja-Pärnumaa vald

* Ansambel Linnutaja, Merike Paberits
* Naiskoor Jakobi, Marje Pajula
* Naisrahvatantsurühm Vändrikud, Kädi Pärnoja
* Naiste võimlemisrühm Vihtra Võimlejad, Ave Naano
* Naiste võimlemisrühm Vändra Naised, Ave Naano
* Pererühm Küljeluu I, Tiina Saar
* Pärnu-Jaagupi Muusikakooli rivitrimmiansambel, Elena Mägi
* Pärnu-Jaagupi põhikooli 6.-8. klassi segarahvatantsurühm Kirilind 3, Tiina Saar
* Pärnu-Jaagupi põhikooli lastekoor, Elena Mägi ja Triin Mägi
* Pärnu-Jaagupi põhikooli mudilaskoor, Elena Mägi ja Triin Mägi
* Pärnu-Jaagupi põhikooli neidude võimlemisrühm, Tiina Saar
* Rahvatantsurühm Libatse Sõstrad, Tiina Saar
* RKK Laieldes naisrühm, Tiina Saar
* RKK Laieldes segarühm, Tiina Saar
* Segarahvatantsurühm Hõissa, Kädi Pärnoja
* Segarahvatantsurühm Wendre, Kädi Pärnoja
* Vändra gümnaasiumi 6. klassi segarühm, Ave Naano
* Vändra gümnaasiumi lastekoor, Kalli Rõõmusaare
* Vändra gümnaasiumi neidude võimlemisrühm, Ave Naano
* Vändra gümnaasiumi poistekoor, Kalli Rõõmusaare
* Vändra gümnaasiumi õpetajate liikumisrühm, Ave Naano
* Vändra hobikoor, Imbi Orav
* Vändra Muusikakooli pillikoor, Kaja Saar
* Vändra valla naiskoor, Kalli Rõõmusaare

Saarde vald

* Kilingi-Nõmme võimlemisklubi Githa, Eha Smolina
* Naiskoor Kanarbik, Ester Murrand
* Naisrühm Surju Sõbratarid, Dea Haar ja Ülle Alanurm
* Saarde valla lastekoor, Piia Salomon ja Tiia Hermann
* Saarde valla mudilaskoor, Piia Salomon ja Tiia Hermann
* Surju rahvamaja naiskoor Kirekeel, Aet Vill

Tori vald

* Naisrahvatantsurühm Anna ja Minna, Tiina Saar
* Naisrühm Sassis Sussid, Marko Sassjan
* Naisrühm Tammepiigad, Anneli Kondrad
* Sindi gümnaasiumi mudilaskoor, Marje Tilk
* Sindi Laulukoor, Ester Murrand ja Kristel Reinsalu
* Tantsuansambel Kuu naisrühm, Malle Ormilaan
* Tori rahvamaja segarühm, Mariann Pärnoja
* Tori segakoor, Kalli Rõõmusaare

Pärnu linn

* 6.-8. klassi segarühm Jõõprekad ja Hallid Sõnnid, Anu Kurm ja Teet Killing
* Anna Raudkatsi tantsuselts, Roland Landing
* Anna Raudkatsi tantsuselts II koosseis, Roland Landing
* Audru kooli mudilaskoor, Annely Kuningas
* Audru kooli poistekoor, Tiia Tamm
* Audru Uulu lastekoor Pääsuke, Tiia Tamm ja Annely Kuningas
* Audru Valla Segakoor, Tiia Tamm ja Annely Kuningas
* Endla seltsikoor, Mari-Krõõt Fridolin
* Kammerkoor Mattone vilistlaskoor, Marika Pärk
* Kapell Kupparimuorid, Evi Vaher
* Laine Mägi Tantsukooli naisrühm Rõõmuline, Liis-Katrin Avandi
* Laine Mägi Tantsukooli naisrühm Rõõmuline 2, Liis-Katrin Avandi
* Lauluselts Linda, Tiiu Künnapas ja Külli Kelu
* Naiskoor Põllepaelad, Jana Trink ja Tõiv Tiits
* Naiskoor Rääma Rannalised, Tõiv Tiits ja Terje Ojaste
* Naisrühm Hoiuspuu, Jekaterina Põldots
* Naisrühm Meie Valla Eided, Clelia Madi
* Noorteühing Eesti 4H lastekoor, Kalli Rõõmusaare ja Ellen Kupar
* Paikuse põhikooli 4. klass, Rita Veeremets
* Paikuse põhikooli lastekoor, Maire Krinal
* Paikuse põhikooli mudilaskoor, Maire Krinal
* Pererühm Audru pere, Clelia Madi
* Pererühm Jõepere, Anu Kurm
* Pererühm Jõõpre pere, Anu Kurm
* Puhkpilliorkester Saxon, Kaido Kivi, Sigrid Hint ja Kadri Põder
* Pärnu Kammerkoor, Elo Kesküla
* Pärnu Koidula gümnaasiumi C-segarühm, Ulla Helin-Mengel ja Rita Mändla
* Pärnu Koidula gümnaasiumi segakoor, Mari-Krõõt Fridolin
* Pärnu Kuninga tänava põhikooli lastekoor, Reet Jürima
* Pärnu Kuninga tänava põhikooli mudilaskoor, Reet Jürima
* Pärnu Kuninga tänava põhikooli poistekoor, Reet Jürima
* Pärnu Kunstide Maja lastekoor, Margrit Kits ja Aet Vill
* Pärnu Kunstide Maja mudilaskoor, Margrit Kits ja Aet Vill
* Pärnu Kunstide Maja poistekoor, Marika Pärk ja Evelin Mei
* Pärnu Lasteaed Mai tantsurühm Mailane, Kristel Arro
* Pärnu Lauluselts Leelo, Hilja Vainula ja Tiia Tamm
* Pärnu Mai Kooli 5. klassi segarühm, Reet Juurikas
* Pärnu Mai lastekoor, Margrit Kits ja Reine Niin
* Pärnu Mihkel Lüdigi nimeline Meeskoor, Evelin Mei
* Pärnu muusikakooli keelpilliorkester, Edmar Tuul, Heli Sommer ja Anu Mänd
* Pärnu muusikakooli puhkpilliorkester, Rein Vendla ja Marju Mäe
* Pärnu muusikakooli tütarlastekoor Argentum Vox, Toomas Voll
* Pärnu naisrühm Pärnete, Tiiu Pärnits
* Pärnu Noorte Puhkpilliorkester, Rein Vendla
* Pärnu Oikumeeniline Naiskoor, Ester Murrand
* Pärnu Raeküla kooli 6.-7. klassi segarühm, Tiiu Pärnits
* Pärnu Raeküla kooli lastekoor, Sirle Sikk
* Pärnu Raeküla kooli mudilaskoor, Tiiu Künnapas
* Pärnu Raeküla Kooli poistekoor, Sirle Sikk
* Pärnu Rääma põhikooli poistekoor Valter, Tõiv Tiits
* Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaa-

siumi 6.-8. klassi segarühm, Ingrid Jasmin
* Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasiumi lastekoor, Aire Luhaoja
* Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasiumi noortekoor, Aire Luhaoja
* Pärnu Vabakooli tantsurühm Ristikhein, Pille Avamets
* Pärnu Vanalinna põhikooli lastekoor, Anne Uusna
* Pärnu Vanalinna põhikooli mudilaskoor, Anne Uusna
* Pärnu Vanalinna põhikooli rahvatantsurühm, Ülle Pääslane ja Liliana Kester
* Pärnu õpetajate naisrühm, Tiiu Pärnits
* Pärnu Ühisgümnaasiumi C-segarühm, Tiiu Pärnits
* Pärnu Ühisgümnaasiumi segakoor, Kadri Keskküla
* Pärnu Ülejõe kooli segakoor, Maimu Muttik
* Pärnu Ülejõe põhikooli lastekoor, Aet Vill ja Anu Tilk
* Pärnu Ülejõe põhikooli mudilaskoor, Anu Tilk
* Pärnu Ülejõe põhikooli poistekoor, Maimu Muttik ja Reine Niin
* Pärnumaa Kutsehariduskeskuse rahvatantsuansambel Kajakas, Ingrid Jasmin ja Rita Mändla
* Pärnumaa Kutsehariduskeskuse võimlemisrühm, Reet Parind
* Pärnumaa Lõõtspillihaigete Selts, Ave Kartau ja Mati Vürst
* Rahvatantsuansambel Kajakas 6.-8. klassi lasterühm, Ulla Helin-Mengel ja Ingrid Jasmin
* Rahvatantsuansambel Kajakas B segarühm, Rita Mändla ja Marko Sassjan
* Rahvatantsuansambel Kajakas C segarühm, Rita Mändla ja Ingrid Jasmin
* Rahvatantsuansambel Kajakas naisrühm, Marko Sassjan ja Clelia Madi
* Rahvatantsurühm Kevade, Teet Killing ja Viive Reiman
* Rahvatantsurühm Lindi Lappajad, Maie Kalbus
* Rahvatantsurühm Tuurit-Tuurit, Eneli Rüütli, Tiiu Pärnits ja Edda Prillop
* Rahvatantsurühm Tuurit-Tuurit II koosseis, Tiiu Pärnits, Edda Prillop ja Eneli Rüütli
* Rahvuskultuuriselts Kirmas naisrühm, Raivo Erm
* Rahvuskultuuriselts Kirmas segarahvatantsurühm, Raivo Erm ja Sülvi Mölder
* Rääma põhikooli lasterühm, Ulla Helin-Mengel ja Mari-Liis Rondo
* Segakoor Aja puudus, Gerly Kättmann
* Segakoor Endla, Mareks Lobe ja Kadri Põder
* Segakoor Püüa Päeva, Kadri Keskküla ja Evelin Mei
* Segakoor Sireli, Maire Krinal
* Segakoor Tikutajad, Margrit Kits, Aet Vill ja Reine Niin
* Segarahvatantsurühm Kuu, Ege Hünerson
* Segarahvatantsurühm Tuuletallajad, Jekaterina Põldots
* Segarühm Vallatu Auto, Anu Kurm
* Selts Kajakas segarühm, Evi Vaher, Ulla Helin-Mengel ja Elina Jantson
* Sütevaka segakoor, Aire Luhaoja
* Tõstamaa keskkooli lastekoor, Ivi Kask
* Võimlemisklubi Rüht daamid, Kai Esna
* Võimlemisklubi Rüht neidude rühm, Kai Esna

Endla Teater 2017–2019

Endla Teatri töid ja tegemisi mõjutas aastail 2017–2019 teatri suure saali ulatuslik remont, mille käigus uuendati maist detsembrini 2017 lava tõstemehhanismid, pöördlava, orkestriava vajukid ja lavapõrand ning teater sai endale punkttõstukid lavalaele ja näitlejatõstukid pöördlavasse. Uuendati kogu lavaruum ja lavaseadmeid teenindav elektrisüsteem, paigaldati uus lavabarjäär, uued mugavad publikutoolid, vaipkatted ja lavatekstiilid ning rekonstrueeriti rõdu esipiire. Tulemuseks on paljude uute tehniliste võimalustega mugav teatrisaal. Remondiks kulus 3,6 miljonit eurot, mille eraldas Kultuuriministeerium. Remondi ettevalmistamine, suuremahuline remondiprotsess ja sellele järgnev häälestamis- ja kohendamisperiood muutis oluliselt kogu teatri tööd ning tõi kaasa kiireid loomingulisi muudatusi ja erilisi väljakutseid. Repertuaari ja mängukava planeerimine osutus logistiliselt keerukaks, arvestada tuli suure saali (ning osaliselt ka Küüni) puudumisega remondi ajal ning etendustegevuse osalise ümberkolimisega sanatoorium Tervise kultuurikeskusesse ja Pärnu Kontserdimajja. Uuendatud suur saal avati detsembris 2017 Eesti Vabariigi 100. sünnipäevale pühendatud sarja „Sajandi lugu“ kuuluva koostöölavastusega „Kaarnakivi perenaine“, kuid kõiki uusi lavatehnilisi võimalusi sai teater kasutada alles 2019. aasta märtsis esietendunud algupärases muusikalis „Oliver Twist“.

Uue mängupaigana lisandus Endla „saalide“ hulka ka Koidula muuseumi aed, kus etendusid suvelavastused „Säärane mulk ehk Sada vakka tangusoola“ (2017) ja „Ihu paradiis“ (2019).

2018. aastal sai teater oma tegevuste planeerimisel ning ressursside kasutamisel kasulikke kogemusi, olles kaasprodutsendiks tantsulavastustele „Sisesosinad“ ja „Prime Mover“.

Alates 2017. aasta detsembrist on Endlal tänu Integratsiooni ja Migratsiooni Sihtasutuse Meie Inimesed projektile „Eesti ühiskonnas lõimumist toetavad tegevused“ olemas võimalused näidata mõningaid oma lavastusi venekeelsete subtiitritega.

Lisaks tavapärastele Eesti-sisestele külalisetendustele jõudis Endla ka piiri taha – märtsis 2017 anti lavastusega „Olga, Irina ja mina“ kolm etendust Espoo Linnateatris, 2019. aasta juunis käidi lavastusega „Kopsud“ külas Brüsseli eestlastel.

Eesti Teatri Festivalil Draama 2018 osalesid Endla lavastused „Vedelvorst“ ja „Kaarnakivi perenaine“; 2019. aasta festivalil aga mängiti lavastust „Elu ja armastus“. Festival ise aga jõudis ka Pärnusse – 24.–26. jaanuarini 2018 toimus Endlas Draama 2018 väikefestival kriitikutele. Eesti Teatri Festival tõi kolmeks päevaks Pärnusse kümmekond kriitikut, teatriuurijat ja teatriteaduse tudengit, et koos vaadata Endla lavastusi ning viia läbi etendusejärgsed kohtumised truppide ja publiku ning teatrijuhtidega.

Eesti Teatri aastaauhinnale nomineeriti 2017. aasta tegevuse eest „Säärase mulgi“ lavastaja Kaili Viidas ning Ago Anderson pälvis parima meeskõrvalosatäitja aastaauhinna rollide eest lavastustes „Kaarnakivi perenaine“ ja „Säärane mulk“, Kristallkingakese auhinna vääriliseks tunnistati Sander Rebane ning Ants Lauteri nimelise näitlejapreemia sai Priit Loog. 2018. aasta tegevuse eest oli Eesti Teatri aastaauhindadele teatri tehniliste- ja administratiivsete töötajate kategoorias nomineeritud suisa kolm Endla töötajat – valgusala juhataja Margus Vaigur, etenduse juht Anu Hövel ja administraator Ain Miilberg. 2019. aasta tegevuse eest pälvis kunstniku aastaauhinna nominatsiooni „Ihu paradiisi“ kunstnik Arthur Arula ning meeskõrvalosatäitja nominendiks oli Priit Loog. Parima

etendust teenindava töötaja aastaauhinna sai Endla valgusmeister Ivar Piterskihh.

Tegevust jätkavad nii Endla Jazzklubi, Teatrigalerii ja Teatrikino kui Teatribuss, mille 192. reisil teistesse Eesti teatritesse ning Läti Rahvusooperisse on kolme aasta jooksul osalenud üle 9500 teatrihuvilise pärnumaalase.

Endiselt edukalt toimib Endla koostöö mälumänguentusiast Jaak Kännuga, kelle korraldatud Gulliveri teatrimängudel kohtuvad Endla töötajatega kümned Pärnumaa koolide 5.–12. klasside õpilased. Tasapisi kogub hoogu ka Endla noortetöö programm, mille raames korraldatakse koolinoortele nii butafooria-alaseid töötubasid kui põnevaid loeng-kohtumisi.

Koosseis

	2017	2018	2019
Loominguline juht	Ingomar Vihmar	Ingomar Vihmar	Ingomar Vihmar
Dramaturgid	Anne-Ly Sova, Piret Verte (kuni 31.03.)	Anne-Ly Sova	Anne-Ly Sova, Ott Kilusk (alates 16.08.)
Lavastajad	Enn Keerd, Laura Jaanhold, Kaili Viidas (näitleja-lavastaja)	Enn Keerd, Laura Jaanhold	Enn Keerd, Laura Jaanhold, Kaili Viidas (näitleja-lavastaja)
Näitlejad	20	21	21
Töötajaid kokku	98	105	99

Etendused ja külastajad

	2017	2018	2019
Etendusi kokku	285	323	348
Sh teatrietendusi	280	313	338
Sh kinoseansse	5	10	10
Külastajaid kokku	67 351	79 910	93 440
Sh teatrietendustel	67 171	79 036	92 036
Sh kinoseanssidel	180	874	1 404

Jazzklubi ja galerii

	2017	2018	2019
Jazzklubi kontserte	21	21	21
Näitusi galeriis	12	16	20

Publiku lemmikud

	2017	2018	2019
Naisnäitleja	Ireen Kennik	Liis Karpov	Carmen Mikiver
Meesnäitleja	Ago Anderson	Ago Anderson	Ago Anderson
Lavastus	„Mitte praegu, kallis!“ (lav. Ingomar Vihmar)	„Säärane mulk ehk Sada vakka tangusoola“ (lav. Kaili Viidas)	„Windsori lõbusad naised“ (lav. Ingomar Vihmar)

Esietendused

2017

21. jaanuar **„Et sa kaotaksid kõik“** (suures saalis)

Autorid Jaanika Juhanson, Jan Kaus ja trupp, lavastaja Jaanika Juhanson, lavastus- ja videokunstnik Sander Põldsaar, kostüümikunstnikud Merlis Orion ja Sander Põldsaar. Osades Liis Karpov, Kati Ong, Ireen Kennik, Priit Loog, Lauri Mäesepp, Sten Karpov, Jaanus Mehikas ja Artur Linnus.

15. veebruar **„Libahunt“** (Endla Noortestuudio lavastus, Valges saalis)

Autor August Kitzberg, lavastaja-juhendaja Ingomar Vihmar. Osades Auris Aleksandrov, Anna-Maria Pink, Anu Vainu, Aneth Kond, Madis Tropp, Silver Teearu, Helen-Carol Sepp, Grete Kivikas, Nicole Marchesani, Maria Kallau, Elisabeth Kužovnik, Annika Uibo, Madis-Markus Lind, Annabel Vaarma, Saara Kuum, Jaanika Rohtla, Joanna Maria Vahenõmm, Keily-Merilyn Vilgats.

3. märts **„Väljast väiksem kui seest“** (Küünis)

Autorid Maria Lee Liivak ja Mari-Liis Lill, lavastaja Mari-Liis Lill, kunstnik Nele Sooväli. Osades Saara Nüganen, Karin Tammaru, Lii Tedre, Ago Anderson, Ott Raidmets ja Meelis Rämmeld.

18. märts **„Peaaegu armastus“** (suures saalis)

Autor John Cariani, lavastaja Enn Keerd, kunstnik Liina Tepand. Osades Liis Karpov, Kati Ong, Sten Karpov ja Lauri Mäesepp.

7. aprill **„Surmatants“** (Küünis)

Autor August Strindberg, lavastaja, kunstnik ja muusikaline kujundaja Ingomar Vihmar. Osades Kleer Maibaum-Vihmar, Priit Loog ja Ingomar Vihmar.

28. aprill **„Inimesed akendel“** (Tervise Kultuurikeskuses)

Arvo Valtoni novelli „Mustamäe armastus“ ainetel dramaturg Anne-Ly Sova, lavastaja Laura Mets, kunstnik Maret Tamme. Osades Saara Nüganen ja Ott Raidmets.

30. juuni **„Säärane mulk ehk Sada vakka tangusoola“** (Koidula muuseumi aias)

Autor Lydia Koidula, dramaturg Ott Kilusk, lavastaja Kaili Viidas, kunstnik Arthur Arula. Osades Ago Anderson, Feliks Kark, Lauri Mäesepp, Sander Rebane, Meelis Rämmeld, Indrek Taalmaa, Tõnu Oja ning Kardo Ojassalu, Rein Pihelgas, Joonas Tagel, Feofan Roos ja Mati Vürst.

8. september **„Mehed, meri, maa ja naised“** (Pärnu Kontserdimajas)

Autor Martin Algus, lavastaja Ingomar Vihmar, kunstnik Andrus Jõhvik, muusikajuht Feliks Kütt. Osades Liis Karpov, Ireen Kennik, Fatme Helge Leevald, Kleer Maibaum-Vihmar, Saara Nüganen, Märt Avandi, Sten Karpov, Ott Raidmets, Jaan Rekkor ja Tambet Seling ning kontsertmeister Rain Rämmal klaveril.

1. detsember **„Kaarnakivi perenaine“** (EV100 lavastustesarja „Sajandi lugu“ koostöölavastus Kuressaare Linnateatriga, suures saalis)

Autor Andrus Kivirähk, lavastaja Peeter Tammearu, kunstnik Liina Unt. Osades Lauli Otsar, Markus Habakukk, Piret Rauk, Ago Anderson, Märt Avandi ja Lauri Kink.

13. detsember **„Operatsioon Kintsutükk“** (suures saalis)

Autor Helju Rammo, lavastaja Enn Keerd, kunstnik Liina Tepand. Osades Ireen Kennik, Carmen Mikiver, Kati Ong, Ott Raidmets, Jaanus Mehikas ja Risto Vaidla.

2018

20. jaanuar **„Itk“** (Küünis)

Autor Krzysztof Bizio, lavastaja Madis Kalmet, kunstnik Jaanus Laagriküll. Osades Saara Nüganen, Karin Tammaru ja Lii Tedre.

3. märts **„Dreamworks“** (suures saalis)

Säärane mulk. Foto Gabriela Liivamägi

Autor Ivan Võrõpajev, lavastaja Ingomar Vihmar, kunstnik Rosita Raud. Osades Sten Karpov, Lauri Kink, Ingomar Vihmar, Kleer Maibaum-Vihmar, Fatme Helge Leevald, Ago Anderson, Jekaterina Novosjolova, Lauri Mäesepp, Carmen Mikiver, Carita Vaikjärv.

24. märts **„Pulli kirves“** (Küünis)

Autor ja lavastaja Andri Luup, kunstnik Pille Jänes. Osades Tambet Seling, Lii Tedre, Märt Avandi, Kati Ong, Ott Raidmets, Ireen Kennik, Meelis Rämmeld ja Saara Nüganen.

31. märts **„Suveöö unenägu**“ (Endla Noortestuudio lavastus, Valges saalis)

Tekst trupp ja William Shakespeare, lavastaja trupp Kleer Maibaum-Vihmari juhendamisel. Osades Maria Kallau, Grete Kivikas, Sigre Kodasma, Aneth Kond, Madis Link, Anna-Maria Pink, Lyanne Raud, Jaanika Rohtla, Hedi Tammsalu, Silver Teearu, Annika Uibo ja Keily-Merilyn Vilgats.

21. aprill **„Tantsutund“** (Küünis)

Autor Mark St Germain, lavastaja Enn Keerd, kunstnik Liina Unt. Osades Kadri Rämmeld ja Janek Sarapson.

1. juuni **„Vedelvorst“** (suures saalis)

Autor Hugo Raudsepp, lavastaja Ingomar Vihmar, kunstnik Illimar Vihmar. Osades Sander Rebane, Carmen Mikiver, Sten Karpov, Ireen Kennik, Lauri Mäesepp, Jaan Rekkor ja Fatme Helge Leevald.

13. oktoober **„Märter“** (Küünis)

Autor Marius von Mayenburg, lavastaja ja kunstnik Ervin Õunapuu. Osades Sander Rebane, Tambet Seling, Ireen Kennik, Priit Loog, Meelis Rämmeld, Karin Tammaru, Lauri Mäesepp ja Birgit Landberg.

3. november **„Elu ja armastus“**(suures saalis)

Andrus Kivirähki näidend A. H. Tammsaare romaani järgi, lavastaja Aare Toikka, kunstnik Pille Jänes. Osades Saara Nüganen, Märt Avandi , Ott Raidmets, Carmen Mikiver, Fatme Helge Leevald, Kadri Rämmeld ja Ago Anderson.

12. detsember **„Doktor Dolittle“** (suures saalis)

Liis Aedma dramatiseering Hugh Loftingi jutustusest, lavastaja Oleg Titov, kunstnik Liina Unt. Osades Tambet Seling, Ireen Kennik, Karin Tammaru, Priit Loog, Meelis Rämmeld, Lauri Mäesepp, Jane Napp ja Nils Mattias Steinberg.

2019

20. jaanuar **„Me armastame ja ei tea midagi“** (Küünis)

Autor Moritz Rinke, lavastaja Enn Keerd, lavastuskunstnik Liina Unt. Osades Elina Reinold, Ago Anderson, Sten Karpov ja Külli Reinumägi.

22. veebruar **„Elvis oli kapis“** (Endla Noortestuudio lavastus, Ärklisaalis)

Autor Urmas Vadi, lavastaja Ingomar Vihmar. Osades Mairo Kasemaa, Kerlin Kiveste, Grete Kivikas, Sigre Kodasma, Alyssa Lõo, Emilie Olsen, Anna-Maria Pink, Jaanika Rohtla, Gerita Sein, Elina Soosaar, Silver Teearu, Rainis Vesik.

9. märts **„Oliver Twist“** (suures saalis)

Autor Charles Dickens, helilooja Jarek Kasar, laulusõnade autorid Jarek Kasar ja Olavi Ruitlane, dramatiseerija ja lavastaja Peep Maasik, kunstnik Rosita Raud, koreograafid Rauno Zubko ja Siim Praats. Osades Paul Samuel Vihmar, Hans-Martti Mägar, Jüri Vlassov, Fatme Helge Leevald, Meelis Rämmeld, Silver Kaljula, Ott Raidmets, Nils Mattias Steinberg, Ireen

Elu ja armastus. Foto Mats Õun

Kennik, Priit Loog, Carmen Mikiver, Lauri Kink, Tambet Seling, Carita Vaikjärv, Faustus Bolitšenko, Franko Mirjam, Henry Sarapuu, Jasper Keskpaik, Joosep Käär, Kaur Kesküla, Kert Johan Sommer, Märten Mägi, Reio Leinus, Robin Mittenbritt, Rudolf Harald Kivi, Lauri Allikas, Janek Lipponen, Jaan Laur, Ando Loosaar.

4. mai **„Windsori lõbusad naised“** (suures saalis)

Autor William Shakespeare, lavastaja Ingomar Vihmar, kunstnik Jaanus Vahtra. Osades Peeter Tammearu, Carita Vaikjärv, Kleer Maibaum, Märt Avandi, Gert Raudsepp, Tambet Seling, Lauri Kink, Nils Mattias Steinberg, Karl-Andreas Kalmet, Sander Rebane, Fatme Helge Leevald, Carmen Mikiver, Jaana Rekkor, Ago Anderson, Meelis Rämmeld, Ingomar Vihmar.

5. juuni **„Ihu paradiis“** (Koidula muuseumi aias)

Idee autor Loone Ots, tekst Loone Ots ja Kaili Viidas, lavastaja Kaili Viidas, kunstnik Arthur Arula. Osades Ott Raidmets, Priit Loog, Jane Napp, Sten Karpov, Triin Lepik, Indrek Taalma, Ingomar Vihmar, Ants Välimäe, Hellar Bergmann, Rauno Enne, Ando Loosaar ja meeskoor koosseisus: Tõnis Arukask, Ingmar Bräutigam, Rauno Enne, Richard Ester, Rasmus Ihermann, Margus Kivisik, Aivar Laud, Roland Leesment, Joosep Lippmaa, Ando Loosaar, Kaspar Ojasoo, Egert Pull, Mart Rebane, Siim Rohtväli, Mattias Andres Sooniste, Tõiv Tiits, Erik Viik ja Ants Välimäe.

5. oktoober **„Daamid“** (Küünis)

Autor Justine Klava, lavastaja Enn Keerd, kunstnik Liina Unt. Osades Lii Tedre, Karin Tammaru, Jane Napp.

23. oktoober **„Pidusöök“** (suures saalis)

Autorid-lavastajad Kinoteater (Henrik Kalmet, Paavo Piik, Paul Piik), kunstnik Illimar Vihmar, kostüümikunstnik Marie Vinter. Osades Sten Karpov, Märt Avandi, Ago Anderson, Meelis Rämmeld, Sander Rebane, Sepo Seeman ja Carmen Mikiver.

9. november **„Kummitused“** (Küünis)

Autor Henrik Ibsen, lavastaja Ingomar Vihmar, kunstnik Jaanus Vahtra. Osades Kleer Maibaum, Nils Mattias Steinberg, Tambet Seling, Priit Loog ja Fatme Helge Leevald.

11. detsember **„Onu Remuse jutte“** (suures saalis)

Urmas Lennuki dramatiseering Joel Chandler Harrise teosest, lavastaja Peep Maasik, kunstnik Jaanus Laagriküll. Osades Meelis Rämmeld, Sten Karpov, Carmen Mikiver, Jane Napp, Ireen Kennik, Kadri Rämmeld, Ando Loosaar.

Pärnu Kontserdibüroo

Pärnu Kontserdibüroo poolt korraldatud kontserdid ja muusikasündmused

	2017	2018	2019
Kontsertide arv	47	20	18
Külastajate arv	5330	6950	3850

Kontserdisarjad:

- Promenaadikontserdid Raehoovis (2017)
- Pärnu Suvemuusika Ranna Kõlakojas

Festivalid, kursused:

- Laste ja noorte muusikafestival MUUSIKAMOOS (2017)

Konkursid:

- Ümin – Pärnu linna ja maakonna koolinoorte vokaalansamblid
- Sügisulg – Pärnu linna ja maakonna 3–19aastased solistid

Pärnu Kontserdibüroo kõige menukamaks ja suurejoonelisemaks projektiks ajavahemikul 2017–2019 oli koostöös Eesti Vabariigi Riigikantselei ja Pärnu Linnavalitsusega EV 100 aastapäeva piduliku kontsert-aktuse korraldamine 23. veebruaril 2018. a Pärnu kontserdimajas.

Ettekandele tuli uudisteos **kantaat „Unes nägin ma Eestimaad“**

Rasmus Puur/Doris Kareva

Teksti luges Tõnis Rätsep

Solistid Meelika Hainsoo, Mati Turi, Elise-Marleen Eek

Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasiumi laste- ja noortekoor, Segakoor Endla, Pärnu Kammerkoor

Pärnu Linnaorkester, Tallinna Vanalinna Hariduskolleegiumi keelpilliorkester

Dirigent Rasmus Puur

Koormeister: Elo Kesküla

Videoprojektsioon: Taavi Varm

Valgus: Ave Martin

Heli: Margus Heinsoo

Lavameistrid: Meelis Kiviselg, Arvi Sommer

Korraldus: MTÜ Pärnu Kontserdibüroo, Ela Tomson – EV100 Pärnu projektijuht, Anu Juurma-Saks – Pärnu Linnavalitsus, Margus Kasterpalu – EV100 suurprojektide juht

Kavaraamat: Helen Erastus, Indrek Aija

Kontserdi tellijad: EV Riigikantselei, Pärnu Linnavalitsus

Kontserdi produtsent: Helen Erastus

Teadustaja: Sander Rebane

Teost tuli veel ettekandmisele 14. aprillil Tartus Eesti Rahva Muuseumis Anu Raua juubelinäituse avamisel.

Aasta 2017

28. veebruarist 12. märtsini **Laste ja noorte muusikafestival MUUSIKAMOOS 2017**

Traditsiooniliselt koosnes kava eriilmelistest kontsertidest ja töötubadest. Koostööpartneriteks Pärnu Linnaorkester ja Pärnu Muusikakool.

KAVAS:

28. veebruaril ja 2. märtsil Pärnu kontserdimaja ORKESTRILE KÜLLA: lasteaedadele ja koolidele

3. märtsil Pärnu kontserdimaja KONTSERT: MUUSA PUUDUTUS – AASTAID HILJEM

4. märtsil Pärnu Raekoda KONTSERT: SÄRAVAD TROMPETID – Aavo Otsa trompetiklassi solistid Tallinna Muusikakeskkoolist

5. märtsil Pärnu teater Endla – KUULSUSE KANNUL – Pärnu Ühisgümnaasiumi noortemuusikal

6. märtsil Pärnu raekoda TÖÖTUBA: ROHELINE HELI – Helena Tulve ja Tatjana Kozlova-Johannes

16. märtsil, päeval kontserdid koolides, kell 18 Pärnu raekojas LOENGKONTSERT HÜMNID – Jüri Aarma ja Ooper-kvartett

10. märtsil Pärnu raekoda KONTSERT KLAVERILOOMAD – Mängivad Katri ja Peeter Rebane ning joonistab Kerstin Hallik

12. märtsil Pärnu Raekoda – ÜMIN – Pärnu linna ja maakonna ansamblite konkurss

KONTSERDIPAKKUMISED KOOLIDELE:

Sõbrad Johan ja Marten tulevad külla – Marten Altrov (klarnet) ja Johan Randvere (klaver)

Pärimusmuusika koolikontserdid ja töötoad – augustil Pulsti õpistu Viljandist

Vanemuise noortestuudio draamatund „Valmisolek on kõik!“ – Kärt Tammjärv ja Reimo Sagor

6. juulist 17. augustini RAEPROME-NAAD 2017

Kontserdisari juuli- ja augustikuu pühapäevadel Pärnu Raehoovis (vihmase ilma korral Raekoja saalis)

6. juulil SAKSOFONIKVARTETT SAXEST JA KÄDI PLAAS. Kädy Plaas-Kala ja saksofonikvartett SaxEst koosseisus Ivo Lille, Rene Laur, Lauri Sepp, Sulev Sommer. Kontsert koostöös Pärnu Rahvusvahelise Saksofonifestivaliga SaxFest

20. juulil ÕHTU FILMIMUUSIKA KULLAFONDIGA. Liisi Koikson ja Raivo Tafenau bänd koosseisus Raivo Tafenau, Paul Daniel, Marti Tärn, Peedu Kass

27. juulil BEETHOVENI ILMAKAAR. Qian Zhang ja tema õpilased. Kontsert koostöös SUVEUNI meistrikursustega

3. augustil DUO TELLUUR. Heli Ernits – oboe, Kirill Ogorodnikov – kitarr

17. augustil MÕELDES TORMISELE. Kadri Voorand, Liisi Koikson, Jaak Sooäär, Paul Daniel

28. juunist 9. augustini PÄRNU SUVEMUUSIKA 2017

Tasuta kontserdid juuni, juuli ja augustikuu kolmapäevadel Pärnu Ranna Kõlakojas

28. juunil LOOD JA LAULUD MITMELT MAALT JA MITMES KEELES. Caf Maana. Ivi Rausi-Haavasalu (laul), Sander Udikas (klarnet, saksofon, flöödid ja viled), Robert Kreutzwald (kitarr, mandoliin banjo, tuuba jt), Ants Õnnis (mandoliin, viiul, suupill jt), Joosep Sang (mandoliin, bass, ukulele jt)

5. juulil BAROKIST POPINI. Mulgimaa pealinna akordionistid. Helari Tehver (akordion), Kuldar Kask (akordion), Merili Kask (flööt), Karmen Kask (klahvpillid)

12. juulil ROOSID JA UNISTUSED. Jaanika Ventsel trio. Jaanika Ventsel (laul), Mart Soo (kitarr), Toivo Unt (kontrabass)

19. juulil ÕHTUS ON DIXIELANDI. Estonian Dixieland Band & Airi Allvee. Airi Allvee (laul), Valery Trakhachev (klarnet), Sander Valdmaa (trompet), Tanel Juksaar (tromboon), Enri Remmelgas (tuuba), Aarto Mälgand (klaver), Petri Piiparinen (trummid)

26. juulil MAGUSAMAITSE MAAL. Gipsy Normal. Inga Kaare (laul), Peep Ojaveski (kitarr). Villem Loonde (kitarr), Argo Toomel (kontrabass)

2. augustil KEELTE KOKKUKÕLA. Tallinna Balalaika. Ilja Lunin (balalaika), Aleks Pelyovin (kitarr)

9. augustil ÕHUS ON ARMASTUST. Katrin Mandel & Tõnu Timm. Katrin Mandel (laul), Tõnu Timm (kitarrid, laul)

11. oktoobril Raekoja saalis KUI VAIKUS LAOTUB

Merje Kägu autorikontsert

Rootsis elav Pärnu kitarrist ja helilooja Merje Kägu andis 2017. aasta oktoobris koos rahvusvahelise muusikuteseltskonnaga Eestis erinevates linnades 4 kontserti, neist üks toimus ka Pärnus.

Esinejad:

Asa B. Johansson (Rootsi) – viiul, Leonor Palazzo (Belgia) – tšello, Blanca Sans (Hispaania) – oboe, Marina Cyrino (Brasiilia) – flööt, Jesse Ojajärvi (Soome) – trummid, Viktor Reuter (Rootsi) – contrabas, Merje Kägu (Eesti) – kitarr

10.-26. november Pärnu linna ja maakonna noorte solistide konkurss SÜGISULG 2017

10.–12. novembril Pärnu Ühisgümnaasiumis SÜGISULG eelvoor

24. novembril Pärnu Kontserdimajas SÜGISULG 2017 10–19aastaste finaalkontsert

26. novembril teatris Endla SÜGISULG 2017 3–9aastaste finaalkontsert

Suurte finaalkontserdi žüriisse kuulusid: Sirje Medell, Tuuli Velling, Rasmus Rändvee, Felix Kütt, Kadi-Katariina Priske ja Sügisulg 2016 Grand Prix' võitja Adele Sillat.

Finaalkontsertidel saatis lauljaid bänd koosseisus: Hain Hõlpus (klahvpillid), Kristjan Kaasik (kitarr), Kaarel Liiv (bass, PKM), Siim Usin (bass, Endla) ja Peep Kallas (trummid Endla), Rauno Pella (trummid, PKM).

Külalisesinejateks olid: Johanna Maria Kasuk (Sügisulg 2017 eelvooru eripreemia), Pärnu Kitarrifestivali parimad poisid ning Sügisulg 2013, 2015 ja 2016 Grand Prix' võitja Adele Sillat.

Aasta 2018

23. veebruaril Pärnu kontserdimajas Kantaat **„Unes nägin ma Eestimaad“**

31. märtsil Pärnu raekojas ÜMIN: Pärnu linna ja maakonna koolinoorte vokaalansamblite konkurss

14. aprillil Tartus Eesti Rahva Muuseumis Anu Raua juubelinäituse "Isamaastikud" avamine. Kantaat **„Unes nägin ma Eestimaad“** Rasmus Puur/ Doris Kareva

21. juunil Iseseisvuse väljakul kontsert "Tere, Pärnu suvi". Pärnu Linnaorkester & Glamband. Solistid: Elina Nechayeva, Aija Vitolina (Jelgava), Martynas Kavaliauskas (Šiauliai), Merlin Kivi (Pärnu), dirigent Raitis Ašmanis (Šiauliai)

PÄRNU SUVEMUUSIKA 2018

26. juunist 8. augustini Pärnu Ranna Kõlakojas

26. juunil BAROKIST POPINI. ABJA ACCORDION BAND. Merili Kask (flööt), Kuldar Kask (akordion), Helari Tehver (akordion), Karmen Kask (klahvpillid)

11. juulil La Dolce Vita. ERKKI OTSMAN & ANSAMBEL. Erkki Otsman (laul), Andranik Kechek (klaver), Joosep Sang (mandoliin, kitarr), Tanel Liiberg (kontrabass)

18. juulil Tuhisedes üle Eestimaa. MIRTEL & BÄND. Piret Lilleste (I sopran), Merit Hirvoja-Tamm (II sopran), Elerin Karpin (alt), Indrek Oselein (klahvpillid), Tanel Vaikjärv (kitarr), Toomas Aron (kontrabass)

25. juulil BRIGHT BRASS. Chris Sommer ja Raimond Vendla (trompetid), Mattias Vihmann (metsasarv), Teno Kongi (tromboon), Enri Remmelgas (tuuba)

1. augustil PÄRNU SPELMANSLAG. Erhard Ohlhoff, Olavi Kõrre, Esta Ruusmann, Anu Kuusk, Toivo Tubli, Kaija Rytkönen ja Erika Mitt (viiulid), Rimma Punko (harmoonium)

8. augustil LIIS JA JAAK LUTSOJA. Liis Lutsoja (viiul), Jaak Lutsoja (akordion)

2.–25. november **Pärnu linna ja maakonna noorte solistide konkurss SÜGISULG 2018**

2.–4. novembril Pärnu Ühisgümnaasiumis SÜGISULG 2018 eelvoor

23. novembril Pärnu Kontserdimajas **SÜGISULG 2018 10–19aastaste finaalkontsert**

25. novembril teatris Endla **SÜGISULG 2015 3–9aastaste finaalkontsert**

Konkursi žürii – Hain Hõlpus, Sirje Medell, Maarja Soomre, Kadi-Katarina Priske

Finaalkontsertide saateansambel – Rain Rämmal klahvpillidel, Kristjan Kaasik kitarril, Siim Usin basskitarril ning Borka Hess ja Peep Kallas löökpillidel.

Aasta 2019

31. märtsil Pärnu raekojas ÜMIN: Pärnu linna ja maakonna koolinoorte vokaalansamblite konkurss

PÄRNU SUVEMUUSIKA 2019

26. juunist 7. augustini Pärnu Ranna Kõlakojas

26. juunil Kitarrikihutajad. Tõnu „Tõun" Timm (laul, kitarrid), Paul Neitsov (laul, kitarr)

3. juulil Glad You Caught My Eye. Helin-Mari Arder (laul), Andy Fite (laul, kitarr)

10. juulil Tango hullus. Trio Maag. Kaspar Uljas (bandora), Marek Talts (kitarr), Mingo Rajandi (kontrabass)

17. juulil Suvised meloodiad. Viveli Maar (laul), Tõnu Naissoo (klahvpillid)

24. juulil Da Doo Ron Ron – Yeah!. EmeriitBrass Quintet. Jaan Tilgar (I trompet), Enno Tubli (II trompet), Tarmo Leheste (metsasarv), Tõnu Pari (eufoonium), Sigrid Vaher (tuuba)

31. juulil Klaabu, Nipi & Tige Kala. Robert Kreutzwald (laul, mandoliin, ukulele, kitarr, bändžo, balalaika, autoharp), Joosep Sang (laul, mandoliin, ukulele, bass, kitarr), Margus Kala (laul, mandoliin, ukulele, kitarr)

7. augustil Muinaslugu muusikas. Pärnu Linnaorkestri Trio. Anu Mänd (viiul), Tatjana Günter (viiul), Heli Sommer (tšello)

1.–24. november **Pärnu linna ja maakonna noorte solistide konkurss SÜGISULG 2019**

1.–3. novembril Pärnu Ühisgümnaasiumis SÜGISULG 2019 eelvoor

22. novembril Pärnu Kontserdimajas **SÜGISULG 2019 10–19aastaste finaalkontsert**

24. novembril teatris Endla **SÜGISULG 2019 3–9aastaste finaalkontsert**

Finaalkontsertide saateansambel – Rain Rämmal klahvpillidel, Kristjan Kaasik kitarril, Raimond Mägi ja Siim Usin basskitarril ning Hans Kurvits ja Peep Kallas löökpillidel.

Žüriina oli hindamas Eesti noorte lauljate konkursi Solistica kunstiline juht Pilvi Karu, teater Endla muusikajuht, basskitarrist ja helilooja Felix Kütt, Vanemuise teatri ooperi- ja operetisolist Karmen Puis ning kirjanik ja muusik Mihkel Raud.

Pärnu Kontserdimaja

Aasta 2017 Pärnu Kontserdimajas

2017. aastal tähistas Pärnu kontserdimaja 15. sünnipäeva.

Külastajaid oli juubeliaastal kokku 80 727 inimest, võrreldes 2016. aastaga 15000 külastajat enam.

Toimus 187 erinevat sündmust, sh 135 kontserti 55 137 külastajaga, 24 pidulikku sündmust ja 28 tööalast sündmust kokku 25590 külastajaga.

Publikumenukid on endiselt Hennessy aastalõpukontsert 976 inimesega, Pärnu Muusikafestivali kontserdid (avakontsert 850, lõppkontsert 850, festivaliorkestri kontsert 755), kuid ka näiteks Kukerpillide kontsert (850), Curly Strings ja Estonian Voices (850), Lastekontsert "Vanavanemate jõulud" (843, EK kontsert). Üldse oli täissaalile (publikut üle 750) korraldatavaid kontserte 20.

Pärnu kontserdimajal oli au võõrustada Soome Vabariik 100 pidulikku kontsertaktust, PromFesti, Pärnu Muusikafestivali, Aasta Õpetajate Galat, Äripäeva Juhtimiskonverentsi ja Finantskonverentsi.

Korraldajatest oli suurim koostöö Pärnu Linnaorkestriga, kes korraldas kontserdimajas 11 kontserti, ning Pärnu linnavalitsusega. 2017. aastal lisandus partnerite hulka kaks rahvusvahelist kontserdikorraldajat.

Aasta 2018 Pärnu Kontserdimajas

Pärnu kontserdimaja külastajate arv 2018. aastal oli kokku 70 612 inimest, mis on 6900 külastajat vähem, kui 2017. aastal. Kuigi kontsertide keskmine külastatavuse arv koguni tõusis 1 inimese võrra (409), oli languse põhjuseks kontsertide ja konverentside koguarvu vähenemine.

Toimus 164 erinevat sündmust, sh 127 kontserti 51 922 külastajaga, 22 pidulikku ja 15 tööalast sündmust kokku 18 690 külastajaga.

Publikumenukid on endiselt Hennessy aastalõpukontsert 982 inimesega, ligi 1000 inimesele pakkusid muusikalist elamust ka Pärnu Muusikafestivali lõppkontsert ja Festivaliorkestri kontsert Paavo Järvi dirigeerimisel. 800 külastaja piiri ületasid veel ka: Kihnu Virve 90, Muusikapäeva kontsert "Klassikatähed 2018" (EK), Heidy Tamme 75, Tõnis Mägi 60, O. Leplandi, M.-L. Ilusa ja Noorkuu jõulukontsert, Swingersi aastalõpukontsert. Üldse oli täissaalile (publikut üle 750) korraldatavaid kontserte 26. Omaette rekordi tegi kaberee-etendus "Kärbsed", mis etendus täissaalile 3 korda.

Tähtsaimaks sündmuseks Pärnu kontserdimaja jaoks olid kindlasti 13. Pärnu Ooperipäevad 2018. Festivali külalisteatriks oli Boriss Pokrovski nimeline Kammermuusikateater Moskvast. Eesti publikuni toodi on 05. juulil Kalevi Aho ooper ja Arne Mikku lavastatud "Frida ja Diego", 06. juulil Gioacchino Rossini "Türklane Itaalias" ning ooperipäevad lõpetas 07. juuli Galakontsert ja -õhtusöök "Maailma maitsed"

Pärnu kontserdimajal oli au võõrustada Pärnu Linnavalitsuse ja Pärnumaa Omavalitsuste Liidu Eesti Vabariik 100 vastuvõttu, Pärnu Muusikafestivali 2018, Äripäeva Juhtimiskonverentsi, Finantskonverentsi, Pärnumaa Töömessi, kutseharidusteemalist konverentsi "Kuhu lähed kutseharidus".

Korraldajatest oli suurim koostöö Pärnu Linnaorkestriga, kes korraldas kontserdimajas 15 kontserti, Pärnu linnavalitsuse ja Pärnu Muusikakooliga. Rahvusvahelisi kontserdikorraldajaid oli 2018. aastal 5.

Aasta 2019 Pärnu Kontserdimajas

Pärnu kontserdimaja külastajate arv 2019. aastal oli kokku 71 488 inimest, mis oli ligi 900 külastajat enam, kui 2018. aastal. Kontsertide keskmine külastatavuse arv tõusis rekordtasemeni, 426 inimest kontserdi kohta.

Toimus 156 erinevat sündmust, sh 120 kontserti 51095 külastajaga, 19 pidulikku ja 17 tööalast sündmust kokku 20393 külastajaga.

Publikumenukid on endiselt Eesti Kontserdi aastalõpukontsert 972 inimesega, ligi 1000 inimesele pakkusid muusikalist elamust ka Pärnu Muusikafestivali ava- ja lõppkontsert ning Festivaliorkestri kontsert Paavo Järvi dirigeerimisel. Üldse ületasid 700 külastaja piiri 25 kontserti, sh kaks kontserti täismajale andsid kaberee-etendus "Kärbsed", Naistepäeva Galakontsert, „Mõmmi ja sõbrad", „ABBA Gold". Omaette rekordi tegi Tõnis Niinemetsa „The Kid", mis etendus täissaalile 6 korda 2019. aastal.

Pärnu kontserdimajal oli au võõrustada Pärnu Linnavalitsuse ja Pärnumaa Omavalitsuste Liidu Eesti Vabariigi aastapäeva vastuvõttu, Pärnu Muusikafestivali 2019, Äripäeva Tarneahelakonverentsi, Juhtimiskonverentsi ja Finantskonverentsi, Pärnumaa Töö- ja karjäärimessi ning rahvusvahelist Leader tegevusgruppide konverentsi LINC2019. Kogu aasta toimusid Pärnu kontserdimajas regiooni laulupeo proovid.

Korraldajatest oli suurim koostöö Pärnu Linnaorkestriga, kes korraldas kontserdimajas 14 kontserti, Pärnu linnavalitsuse ja Pärnu Muusikakooliga. Rahvusvahelisi kontserdiprojekte oli 2019. aastal kuus.

Pärnu Linnaorkester 2017–2019

2017. aasta oli Pärnu Linnaorkestri jaoks hoogne ja särav. Sündis uus kontserdiformaat kõige pisematele, „Minu esimene kontsert“ (21.01). Merekultuuriaastal (2016) sündinud pärnakad osalesid koos oma peredega muusikalisel piknikul ning said dirigent Jaan Otsa juhtimisel oma kaasavõetud kõristitega kaasa mängida. Elevust lisasid loomakostüümidesse pugenud Rein Laose teatristuudio õpilased. Muusikasündmusi lastele ja noortele toimus sel aastal teisigi – kontserdil „Muusa puudutus – aastaid hiljem“ (3.03) astusid üles Pärnu Muusikakooli vilistlased, selleks hetkeks juba muusikakõrgkoolide tudengid. Tuntuimaks nende hulgast erakordse tunnetusega flötist Pipilota Neostus. Kontsert sarjast „Rändavad muinasjutud“ (18.03) toimus seekord koos jutuvestja Kaupo Meieliga, kes selleks puhuks muinasjutu kirjutas ja ise ka ette kandis. Uudse ettevõtmisena toimus kontsert noortele „Soundcheck“ (15.10), kus videoblogijast noor muusik Kaspar Kolk, Ariadne ja räppar Reket esitasid oma loomingut, orkestriseadete autor Andrus Rannaääre.

Sel aastal tähistasime oma armastatud peadirigendi Jüri Alperteni 60. sünnipäeva kontsertidega „Kuldne klassika“ (28. ja 29.04) Pärnus ja Tallinnas, kus kandsime ette L. v. Beethoveni 6. sümfoonia ning Eesti Filharmoonia Kammerkoori ja solistidega W. A. Mozarti Missa c-moll. Selle aasta tähtsündmusteks maestro juhatamisel kujunesid Kärdla villalaos Hiiumaa Kammermuusikapäevade raames toimunud „Jeanne d’Arci kannatused” (7.07), kus esitasime Tõnu Kõrvitsa 2009. aastal loodud muusikat Carl Th. Dreyeri samanimelisele tummfilmile ning „Tšellokontsert“ (26.10) klassikatäht Marcel Johannes Kitse suurepärase Dvořaki teose ettekandega.

Oli külalisdirigentide aasta: orkestrit juhatasid Mikk Murdvee (kontserdid „Talvine kohtumine“ 17.02, „Muusa puudutus – aastaid hiljem“ 3.03, „Jõulufantaasia“ 21. ja 22.12), Jaan Ots („Minu esimene kontsert“ 21.01, „Meie“ 8.04), Elmo Tiisvald („Rändavad muinasjutud“ 18.03), Erki Pehk (III PLMF Vokalistide konkursi finaal ja ooperigala 1.04 ning Klaudia Taevi nim konkursi lõppkontsert 12.05), Taavi Kull („Tere Pärnu suvi“ 21.06), Jüri-Ruut Kangur (Tallinna Merepäevade avakontsert 15.07), Sasha Mäkilä (24. hooaja avakontsert 29.09, „Soundcheck“ 15.10), Kaisa Roose („Kitarrikontsert“ 18.11).

Vastastikku inspireerivaks kujunes koostöö suurepäraste solistidega, olgu siinkohal nimetatud Irina Zahharenkova ja tema võrratus esituses Chopini Klaverikontsert nr 1 e-moll, op. 11 („Talvine kohtumine”); helisev sopran Pelageya Kurennaya Peterburi Maria teatrist, kelle ettekandes kõlasid Mozarti kontsertaaria “Bella mia fiamma, addio... Resta, oh cara” KV 528 ja Gliere’i Kontsert koloratuursopranile ja orkestrile f-moll, op. 82 (24. hooaja avakontsert); ning andekas noor taani kitarrist Jakob Bangso, kelle virtuooslikkus Rodrigo „Aranjuezi kontserdi“ ettekandel vaimustas publikut („Kitarrikontsert“). Suvest jäi meelde ka lõppematu aplaus Tallinna Merepäevade avakontserdi järel, kus hoogsa ja sütitava kava esitasid solistid Maarja-Liis Ilus, Rolf Roosalu ja Liisi Koikson.

Traditsiooniliselt toimusid SUVEUNI kursuste lõppkontsert (29.07, dirigent Jüri Alperten), Sasha Mäkilä rahvusvahelised meistrikursused orkestridirigentidele (10.-15.07, osalejaid kokku 7 – USAst, Inglismaalt, Soomest ja Eestist) ning koostöö Pärnu Kammerkoori ja segakooriga Endla advendikontsertidel „Jõulufantaasia“ Pärnus ja Viljandis, kaastegev sopran Maris Liloson, dirigent Mikk Murdvee.

2017 tõi kaasa muutusi Pärnu Linnaorkestri administratsioonis – sügisel lõppes peadirigent Jüri Alperteni ning suvel direktor Tõiv Tiitsu ametiaeg. 2016. aastal müügijuht-reklaamitoimetajana tööle asunud Krista Kingo valiti orkestri uueks direktoriks. Orkestri põhikoosseisus mängis 28 orkestranti, sügisel vähenes koosseis 27le.

PLO esines kokku 21 kontserdil, millest 9 olid tellimuskontserdid või toimusid koostöös. Tellijateks/koostööpartneriteks Eesti Kontsert, PLMF, PromFest MTÜ, Pärnu Linnavalitsus, MTÜ Hiiumaa Kammermuusika, Tallinna Linnavalitsus, SUVEUNI MTÜ, Creatly OÜ.

2018. aasta märksõnadest jäid Pärnu Linnaorkestri jaoks kõlama:

* EV100 – Rasmus Puuri ja Doris Kareva teose „Unes nägin ma Eestimaad“ esiettekanne Pärnu kollektiivide esituses EV sünnilinnas (23.02, teleülekanne) ning kordusettekanne ERMis (14.04). Kantaadi Eestimaa kohanimedest kandsid autori juhatamisel ette solistid Meelika Hainsoo ja Mati Turi ning konkursil „Sügisulg“ silma jäänud 10aastane Elise-Marleen Eek (juhendaja Jana Trink); näitleja Tõnis Rätsep; Pärnu kollektiivid: Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasiumi laste- ja noortekoor, Segakoor Endla ja Pärnu Kammerkoor (koormeister Elo Kesküla). Orkestri keelpillisektsiooni kõlapildi laiendamiseks kaasas dirigent enda juhendatava Tallinna Vanalinna Hariduskolleegiumi keelpilliorkestri. Kogu ettekannet raamistas Taavi Varmi videoprojektsioon vaipadest kõikide kihelkondade värvitriipudega.

* *Grammy* nominent orkestri ees – kontserdid Martin Kuuskmanniga Pärnus (19.01) ja Tartus (20.01).

Kavas spetsiaalselt Martin Kuuskmannile kirjutatud Tõnu Kõrvitsa „Vihma laulud vikerkaarele“ ning *Grammy* auhinnaga nomineeritud Theofanidise Fagotikontsert. Fagotivirtuoos meelitas pillist välja helisid, mida orkestrandid ega publik iga päev ei kuule. Karismaatilise dirigendi ja solisti ning orkestri vahel tekkis eriline keemia, millele publik reageeris marulise aplausiga püsti seistes.

* Kontserdid koostöös armastatud dirigentide ja solistidega, neist mitmed tuntud telekonkursilt „Klassikatähed“ ja PLO põhikoosseisulised orkestrandid.

Paljude kontsertide pealkirjad viitasid 2018. aastal instrumentidele, millel selle õhtu solist musitseeris. Nii olid lisaks „Fagotikontserdile“ kavas „Saksofonikontsert“ (9.02, dirigent Sasha Mäkilä), kus Pärnu taustaga solist Ivo Lille esitas Glazunovi ja Honeggeri teoseid ning „Viiulikontsert“ (3.03, dirigent Mikk Murdvee), kus solist Robert Traksmanni esituses kõlas Mozarti 3. viiulikontsert. „Klaverikontserdil“ (25.03, dirigent Kaisa Roose) esitas Johan Randvere Jaan Räätsa kontserti, samuti toimus Pärt Uusbergi teose „Eestimaa taevastes kumab“ esiettekanne. „Metsasarvekontsert“ (19.10, dirigent Jüri Alperten) andis võimaluse meie värskele põhikoosseisulisele orkestrandile Mattias Vihmannile, kes esitas meisterlikult Richard Straussi teose. „Klarnetikontserdil“ (17.11, dirigent Kaspar Mänd) säras meie orkestrant Edmunds Altmanis Coplandi kontserti esitades. Kontsertide kavad seadsid esitajatele, nii solistidele kui orkestrile tehniliselt kõrgeid nõudmisi ning seda suurem rõõm oli heatasemelistest ettekannetest ning tunnustussõnadest Pärnu Linnaorkestri aadressil. 2018. aastal erakordselt hästi õnnestunud kontsertide nimekiri on pikk, toon siinkohal lisaks eelnimetatutele esile 13. juunil Estonia kontserdisaalis koos Dallase kooriga (The Dallas Symphony Chorus, USA) ette kantud Bernsteini „Chichesteri Psalmid“ ja Durufle „Requiem“, dirigent Joshua Habermann; metsosopran Helen Lokuta poolt ette kantud Berliozi „Suveööd“ (25. hooaja avakontsert 27.09, dirigent Kaspar Mänd) ning Pärnus ja Tartus toimunud Beethoveni 5. Klaverikontserdi ettekanded Kalle Randalu

ja dirigent Risto Joostiga („Õhtu virtuoosidega“ 30.10 ja 1.11).

Teist korda korraldasime muusikahommikut pisimatele – „Minu esimene kontsert“ (27.01). 2017. aastaks valminud kava sai väga hea vastuvõtu, seega otsustasime kõike korrata. Noortele muusikutele andsime sõna väga mitmel kontserdil: nii soleeris Hans Christian Aavik „Pärnu päeval“ (8.11, dirigent Jüri Alperten); kunagised klassikatähed Katariina Maria Kits ja Marcel Johannes Kits astusid „Hooaja lõppkontserdil“ (29.04) üles Brahmsi Topeltkontserdiga viiulile ja tšellole a-moll, op.102, dirigent Jüri Alperten. Kontserdid värskete klassikatähtedega toimusid aga 9. ja 10. mail Pärnus ning Viljandis dirigent Kaspar Männi juhatamisel.

21. juunil tervitasime Pärnu Suve koos Glambandi, Elina Nechayeva, Aija Vītolina (Jelgava), Martynas Kavaliauskase (Šiauliai) ja Merlin Kiviga (Pärnu), dirigent Raitis Ašmanis (Šiauliai) uue ilme saanud Rüütli platsil. Pillitutvustuskontserdiga „Pillihunt“ külastasime 10-liikmelise koosseisu ja näitleja Andero Ermeliga septembris-oktoobris kolme suurt kontserdimaja Pärnus, Tartus ja Tallinnas ning novembris Tallinna koole. Kontsertidel „Suur sada“ (9. ja 16.12) kõlanud Kõrvitsa „Kreegi vihiku“ ettekannetega (dirigent Peeter Perens) tähistasime Tallinna Tehnikaülikooli 100 aastapäeva.

* Uus formaat - „Soovikontsert“.

Publiku soove asusime koguma 2017. aasta septembrist kuni detsembri lõpuni, oma soovidest sai teada anda nii kontserdimaja kassasse kui elektrooniliselt Pärnu Linnaorkestri kontaktidele. Publiku abistamiseks levitasime flaiereid, kus kirjas paarkümmend PLO kavas olevat teost, mille vahel valida. Laekus ka nimekirjaväliseid ettepanekuid. Kava osas tegi lõpliku valiku idee maaletooja, kontserdi kunstiline juht, dirigent ja viiulisolist Maano Männi. „Soovikontsert“ toimus 18.03.

* Traditsioonid jätkuvad - Sasha Mäkilä meistrikursused dirigentidele ja SUVEUNI lõppkontsert.

* Sügisel algas Pärnu Linnaorkestri 25 ehk veerandsada ehk juubelihooaeg.

Kokku toimus 2018. aastal PLO osalemisel 34 kontserti, neist 14 olid tellimuskontserdid või toimusid koostöös. Tellijateks/koostööpartneriteks EV Riigikantselei, Pärnu Linnavalitsus, ERM, MTÜ Pärnu Kontserdibüroo, Consono OÜ, SUVEUNI MTÜ, Eesti Kontsert, MTÜ Tallinna Tehnikaülikooli Akadeemiline Meeskoor.

Administratsioonis toimus taaskord vahetus: direktori ülesandeid asus juunikuus täitma Helen Erastus, müügijuht-reklaamitoimetajana asus tööle Carine Isand. Sel aastal polnud meil peadirigenti. Aasta jooksul lahkus 2, 1 jäi lapsehoolduspuhkusele ning tööleping sõlmiti 3 orkestrandiga – aasta lõpuks oli põhikoosseisus taas 27 mängijat.

2019. aastal jätkus PLO juubelihooaeg.

Meie peadirigendiks sai Kaspar Mänd. Toimus ridamisi inspireeriva kavaga kontserte väga heade (külalis)dirigentide/solistide esituses. Nii sai nautida Eino Tambergi oratooriumi „Amores“ ettekandeid Pärnus (14.02) ja Tallinnas Kultuurikatlas (17.02) solistide Maria Listra (sopran), Tuuri Dede (metsosopran), Mehis Tiits (tenor), Tamar Nugis (bariton) ja Segakoor HUIK! Ettekandes, dirig Kaspar Mänd. Kontsertidele lisas värskust ja õhulisust Lenne Heinoja (kitarr) esituses Tõnu Kõrvitsa „Concerto Semplice“. Erakordne tulevärk paiskus Pärnu kontserdimaja saali nii Triin Ruubeli esitusel Mihkel Keremi Viiulikontserdi esiettekandel (28.02, dirigent Mikk Murdvee), mida oli tulnud kuulama ka Suurbritannias resideeruv teose autor, kui ka Valle-Rasmus Rootsi ettekandes kõlav Dvoraki tšellokontsert 25. hooaja lõppkontserdil (26.04, dirigent Jüri Alperten). Kirgi küttis „Soovikontsert“ (17.03), mille vastu publikuhuvi oli mullusega võrreldes märgatavalt suurem ja mille kava oli Maano Männi poolt oskuslikult vaheldusrikkaks vormitud, sisaldades nii klassikapärleid kui muusikat filmidest ja tuntud arvutimängudest. Toimusid kontserdid lastele („Minu esimene kontsert“ 12.01, dirigent Jaan Ots) ning lastega („Muusa puudutus“ 9.04, dirigent Jüri Alperten, Edmar Tuul). Rahvusvahelist mastaapi lisasid hooajale hispaania viiulivirtuoos Ana Maria Valderrama kontserdil „Õhtu virtuoosidega“ (30.03, dirigent Kaisa Roose); Alexela kontserdimajas (30.06, dirigent Ming Luke, Holland) toimunud Brahmsi „Saksa reekviemi“ ettekanne koos Berkeley segakoori (California, USA), ITL segakoori ning Tallinna Tehnikaülikooli Kammerkooriga; SUVEUNI lõppkontsert (30.07, dirigent Jüri Alperten) koos solistide-kursuslastega Koreast, Eestist, Saksamaalt, USAst, Austriast ja Hiina RVst; Sasha Mäkilä rahvusvahelised meistrikursused orkestridirigentidele (5.-10.08), kus kavas olnud Mozarti fagotikontserdi solistiks oli meie põhikoosseisuline orkestrant Jakob Peäske ning dirigentideks Saksamaalt, Soomest, Šveitsist, USAst ja Eestist pärit muusikud; ning Estonia kontserdisaalis toimunud kontsert ”Berliner. The Genesis” (15.09, dirigent Jüri Alperten), kus toimusid Berlineri teoste - kontsert vioolale ja orkestrile, „Jakobi unistus“ (esiettekanne) ning Sümfooniline poeem lugejale, vioolale ja orkestrile „Maailma loomine“ – ettekanded. Vioolasolist Aleksei Ludevik (Venemaa), lugeja Ott Raidmets.

Suvi oli orkestrile väga töine, kuna lisaks eelnimetatule osalesime Suure-Jaani tšellokonkursil saateorkestrina (18.06, dirigent Kaspar Mänd), andsime prantsusepärase kontserdi Ammende aias (08.06, dirigent Kaspar Mänd) koos solistide Susanna Aleksandra, Lauri Liivi ja Ott Raidmetsaga ning tiirutasime Pärnumaal kontserdiga „Hää Eesti Asi“, solistideks meie põhikoosseisulised orkestrandid Anu Mänd (viiul), Leonora Palu (flööt), Kristjan Saar (tšello) ja Chris Sommer (trompet). Kontserdid toimusid augusti lõpus Tõstamaa Mõisas, Häädemeeste Seltsimajas ning Tori kirikus.

Septembris algas meie 26. hooaeg (24.09, dirigent Kaspar Mänd) järjekordse esiettekandega – seekord oli kavas Rein Rannapi Oboekontsert Riivo Kallasmaa meisterlikus esituses. Solistideparaad jätkus vaimustavate ettekannetega kontsertidel „Ilu ja valu“ (25.10 Tartus, 26.10 Pärnus), solist Theodor Sink, dirigent Kaspar Mänd, „Õhtu virtuoosidega“ 7.11, solist Anna-Liisa Bezrodny (viiul), dirigent Taavi Oramo, Soome; „Cyrano“ 15.11, solist Maria Listra, Oliver Kuusik ja Andreas Väljamäe, dirigent Risto Joost ning „Veni, veni Emmanuel“ (5.12 Pärnus, 7.12 Viljandis), solist Anu Mänd, Leonora Palu ning Reinut Tepp (klavessiin), kaastegevad Pärnu Kammerkoor ja Mõisaküla Kammerkoor, dirigent Kaspar Mänd. Tipphetkedeks jäävad Tartu Ülikooli aulas toimunud kontsert „Ilu ja valu“ tervikuna, koos Theodor Singi uskumatult heas esituses kõlanud Šostakovitši 1. tšellokontserdi, Kõrvitsa „Pisarate fantaasia”, Sumera „Muusika kammerorkestrile” ja Haydni 104. sümfooniaga; Anna-Liisa Bezrodny ääretu musikaalsus ja hingestatus Brahmsi viiulikontserdi ettekandel, Beethoveni 2. sümfoonia interpretatsioon Risto Joosti poolt ning solistidegrupi, eriti Reinut Teppi mäng advendikontsertidel.

Kokku toimus 25 kontserti, neist 6 tellimus- või koostöökontserti. Partneriteks Pärnu Muusikakool, Põhja-Sakala Vallavalitsus ja MTÜ Rahvusvaheline Artur Kappi Ühing, Wens Travel bv, SUVEUNI MTÜ, MTÜ Credo festivalid, Eesti Kontsert.

Põhikoosseisuga liitus aasta jooksul 1 orkestrant, kokku sai meid 28. Aasta lõpus kinnitati direktoriks Helen Erastus. Oli erakordselt tegus ja tulemuslik aasta, millega panime väärilise punkti meie juubelihooajale.

Pärnu Muuseum

Pärnu Muuseum on aastatel 2017–2019 esitlenud oma saalides mitmeid põnevaid näitusi ja sündmusi. Loomulikult on ajaloohuvilistel endiselt võimalus teadmisi täiendada Pärnu linna ja maakonna ajaloost rääkival püsinäitusel.

2017. aastal korraldas Pärnu Muuseum kokku 5 näitust. Kusjuures kahel korral oli III korrusel võimalik lausa kaht näitust korraga külastada. Enim jäid meelde Kadrioru Kunstimuuseumiga koostööd valminud näitus „Armastus. Motiivid kunstis 17. sajandist kuni 20. sajandi alguseni“ ning samal ajal saali teises pooles „Metamorfoos: liblikate õitsemisaeg“. Romantilised näitused andsid ajendi koostööks Kersti Adamsoni balletistuudioga.

Ajaloo ja vanade esemete huviliste rõõmuks oli sügisel avatud arheoloogianäitus „Mündist mõõgani“, kus olid väljas Pärnumaa põnevaimad arheoloogilised leiud.

Juubeliaasta 2018 oli muuseumi jaoks eriline ning Vabariigi sünnipäeva tähistati mitmel moel. Aasta algas Andres Adamsoni fotonäitusega „100 kodukonda“, mis leidis tee paljude pärnakate südametesse. Tähtsaim näitus sel aastal oli aga pealkirjaga „Pärnu – Eesti Vabariigi sünnilinn“, mis rõhutas Pärnu tähtsust vabariigi ajaloos ja tekkes. Lisaks oli Eesti Vabariigi aastapäeval vaatamiseks väljas „Akt Eesti demokraatliku vabariigi väljakuulutamise kohta Pärnu linnas“, mida valvasid noorkotkad ja kodutütred.

Suursugune oli ka suvenäitus – koostöös Audru, Häädemeeste, Kihnu, Sindi ja Tori muuseumiga avati näitus „Made in Pärnumaa“, mis oli nomineeritud Muuseumide Aastaauhinnale ajutiste näituste kategoorias ning võitis Eesti disainiauhindade galal hõbeda graafilise ja veebidisaini kategoorias.

Aasta lõpp tõi kaasa maiuspala tõelistele kunstihuvilistele, kui oma autorinäituse seadis üles kunstnik Raul Meel.

Pärnu Muuseum juhtis rahvusvahelist haridusteemalist koostööprojekti, et edendada täiskasvanuharidust ja elukestvat õpet muuseumides. Projekti raames toimus kolm kohtumist: Slovakkia muuseumis Slovenské národné múzeum v Martine, Ungari muuseumis Magyar Nemzeti Múzeum ja Pärnu Muuseumis.

Lisaks toimus ka traditsiooniline Jüriöö Märgutulede ettevõtmine juubeli puhul suursugusemalt ning üheskoos ettevõtlike partneritega õnnestus märgutuli laiali saata üle Eesti viies erinevas suunas.

Samal aastal sai alguse ka tore põlvkondade vaheline projekt „Väärikalt pärandatud lood“, mille eesmärgiks on elukestva õppe raames pakkuda väärikatele (60+) võimalust osaleda aktiivselt ühiskonna kiirete muutuste ja võimaluste keerises. Koos püüame väärindada ja väärikalt edasi anda oma põlvkonna pärandit.

Aasta 2019 algas nostalgiahõnguliselt ning avati näitus „Tritsud, tukikas ja Miki Hiir. Lapsepõlv Pärnus“, kus oma lapsepõlvest Pärnus rääkisid mitmed tuntud pärnakad. Näitusesaalis said külastajad endagi lapsepõlve meenutada näiteks keksu hüpates või multikaid vaadates. Suvi tõi Pärnu Muuseumisse aga tükikese Itaaliat ning avati näitus „Hüljatud ilu“. Itaalia fotograaf Nicola Bertellotti on tuntud mahajäetud hoonete jäädvustaja ning tema kaunid fotod lummasid rohkelt muuseumikülastajaid. Sügisel jätkati ajaloo lainel ning näitusesaali täitsid näitused „Sõja kaja. 75 aastat Pärnu südalinna hävitamisest“ ja „Pärnumaa omavalitsused 100 + 100“, mis mõlemad omamoodi verstaposte märkisid.

Läbi aastate on endiselt headeks traditsioonideks jäänud suvised lastelaagrid ja loengusari Pärnu ja Pärnumaa uurimisest, mille eesmärgiks on paikkonna ajaloolise kultuuriloo ja muuseumi töövaldkondade tutvustamine ning täiendkoolituse pakkumine piirkonna kooliõpetajatele.

Armastus

Metamorfoos

Pärnumaa omavalitsused

Sõja kaja

Pärnumaa raamatukogud

Raamatukogu	Kogud	Kasutajad	Külastused	Laenutused
Pärnu linn				
Pärnu Keskraamatukogu	326841	13364	259262	417972
Aruvälja haruraamatukogu	8350	129	1460	3327
Audru haruraamatukogu	13148	210	2776	7028
Jõõpre haruraamatukogu	8344	217	2550	3594
Lavassaare haruraamatukogu	5304	211	2630	5850
Lindi haruraamatukogu	8150	177	4518	5716
Paikuse haruraamatukogu	27654	1210	39094	24965
Pootsi haruraamatukogu	4589	58	1167	2933
Tõhela haruraamatukogu	6237	68	1144	1243
Tõstamaa haruraamatukogu	13416	296	7629	6161
Häädemeeste vald				
Häädemeeste raamatukogu	14756	369	5775	11898
Kabli haruraamatukogu	6082	67	630	2249
Massiaru haruraamatukogu	5335	67	873	2726
Treimani haruraamatukogu	9996	201	4091	8545
Uulu raamatukogu	9564	470	5888	10009
Võiste raamatukogu	7696	181	2824	6368
Kihnu vald				
Kihnu raamatukogu	8368	88	124	1980
Lääneranna vald				
Lääneranna raamatukogu				
Lihula keskraamatukogu	26244	787	13586	11913
Kirbla haruraamatukogu	8315	77	845	1791
Koonga haruraamatukogu	7953	146	1088	2533
Kõmsi haruraamatukogu	9463	229	2056	4374
Lõpe haruraamatukogu	7053	106	1185	2070
Metsküla haruraamatukogu	6106	196	1225	2811
Saulepi haruraamatukogu	8526	119	1904	5495
Tuudi haruraamatukogu	8388	213	1250	1908
Varbla haruraamatukogu	8440	239	4048	8471
Vatla haruraamatukogu	7998	125	1670	3302
Virtsu haruraamatukogu	14727	172	2234	4582
Põhja-Pärnumaa vald				
Põhja-Pärnumaa raamatukogu				
Vändra raamatukogu	34687	850	14997	18722
Kaisma haruraamatukogu	6823	172	3402	5803
Libatse haruraamatukogu	9724	258	1681	2761
Pärnjõe haruraamatukogu	6075	215	3860	8639
Pärnu-Jaagupi haruraamatukogu	21578	575	8141	12091
Suurejõe haruraamatukogu	3964	142	2594	2437
Tootsi haruraamatukogu	9455	227	1983	5704
Vahenurme haruraamatukogu	8723	112	2142	2471
Vihtra haruraamatukogu	8856	164	4039	7721
Võidula haruraamatukogu	5504	102	383	862
Saarde vald				
Kilingi-Nõmme raamatukogu	22958	780	10431	18898
Tali haruraamatukogu	11664	58	673	1739
Tihemetsa haruraamatukogu	5916	214	3417	11332
Surju raamatukogu	9790	231	5708	11609
Tori vald				
Tori valla raamatukogu				
Are haruraamatukogu	11444	350	6322	6936
Sauga haruraamatukogu	17638	354	3134	5565
Sindi haruraamatukogu	20781	939	14707	23513
Suigu haruraamatukogu	7801	100	2475	5079
Tori haruraamatukogu	7461	281	1333	3191
Urge haruraamatukogu	9497	231	2941	5491

Pärnumaa raamatukogud seisuga 2019

2017. aastal toimusid seoses haldusreformiga Pärnumaa raamatukoguvõrgus suured muutused.

Valdade liitumise järel on Pärnumaal 7 omavalitsusüksust 51 raamatukoguga. Lääneranna valla 4 raamatukogule (Koonga, Lõpe, Varbla, Saulepi) lisandus 7 raamatukogu Läänemaalt – Lihula, Tuudi, Kirbla, Metsküla, Kõmsi, Vatla, Virtsu.

Pärnu linnas tegutsevad Pärnu Keskraamatukogu ja Audru, Lindi, Aruvälja, Lavassaare, Jõõpre, Paikuse, Tõstamaa, Tõhela, Pootsi raamatukogud.

Tori vallas – Sauga, Urge, Are, Suigu, Tori, Jõesuu, Sindi raamatukogud.

Põhja-Pärnumaa vallas – Pärnu-Jaagupi, Libatse, Vahenurme, Tootsi, Vändra alevi, Kaisma, Pärnjõe, Suurejõe, Vihtra, Võidula raamatukogud.

Häädemeeste vallas – Häädemeeste, Kabli, Massiaru, Treimani, Uulu, Võiste raamatukogud

Saarde vallas – Kilingi-Nõmme, Tali, Tihemetsa, Surju raamatukogud.

Saarde Valllavolikogu otsusega lõpetasid 1. oktoobrist 2017 eraldi juriidiliste asutustena töö Tali ja Tihemetsa raamatukogud, mis liideti harukogudena Kilingi-Nõmme raamatukoguga. Iseseisvana jätkab Surju raamatukogu.

Kihnu valla ainuke raamatukogu jätkab tegutsemist.

Laste- ja noorteaastale pühendasime 2-päevase seminarlaagri „Meie ka! – Seame ja ületame piire". Saarde ja Suigu vallas toimunud laagris vahetasime kogemusi laste ja noorte lugemishuvi arendamiseks, kuulasime psühholoogi esinemist teemal „Kuidas seada piire ja tulla toime laste/noorte „halva" käitumisega" ja lugemisnõustaja loengut „Kuidas laps raamatu lehitsejast lugejaks areneb".

Keskraamatukogu lasteosakond osales projektis „Avatud mänguväljad", kus koostöös Pärnu Muuseumi ja Pernova Loodusmajaga pakuti lastele mängimise ja avastamise võimalusi. Are ja Paikuse raamatukogud osalesid Laste Vabariigi programmis.

15. hooaega käib Sindi linnaraamatukogus koos laste lugemisklubi Lugemistuhin.

Üleriigiline kunstiprojekt „Kunst raamatukokku” andis hea võimaluse tutvustada noortekunsti raamatukogudes. Pärnu Keskraamatukogu, Kilingi-Nõmme ja Are raamatukogud soetasid näitusetarvikuid, et korraldada näitusi noorte loomingust. Keskraamatukogu ostis graafikalaua.

Keskraamatukogu korraldas koolitusi erialastel ja üldharivatel teemadel ning silmaringi laiendamiseks kultuurireisi Setomaale.

2017. a 1. juunist on Pärnu Keskraamatukogul uus logo.

Pärnu Keskraamatukogu osales NordPlusi jätkuprojektis “Feel better with a book: reading for wellbeing in old age”.

Urge raamatukogu avas Tammiste Lasteaias laenutuspunkti ja Aruvälja raamatukogu sai ruumid vastvalminud külakeskusesse.

Malle Pajo Are raamatukogust on Pärnumaa aasta maaraamatukoguhoidja.

Pärnu Keskraamatukogu kolleegipreemiad pälvisid Signe Peeker – Hea kolleeg, Hannely Raestu – Kaasamõtleja ja Krista Visas – Tegutseja.

Täiskasvanud õppija nädala raames nimetati aasta raamatukoguks Pärnumaal Tori raamatukogu.

Muudatusi raamatukogu teeninduskorralduses ei toimunud. Jätkuvalt tegeleb raamatukogu lisaks kojulaenutusele ja kohalkasutusele ka päringutele vastamisega, näituste ja erinevate sündmuste korraldamisega. Raamatukogudes on printimise, koopiate tegemise ja skaneerimise võimalus.

Uue teenusena hakkas keskraamatukogu lastele ja täiskasvanutele lauamänge koju laenutama, oluliseks tegevussuunaks sai infootsingukoolituste korraldamine põhikoolide ja gümnaasiumide õpilastele.

Keskraamatukogu komplekteerib ja

PKR logo. Logo autor Mariel Põld

töötleb raamatuid maakonna 37 raamatukogule. Inventuur tehti 7 raamatukogus.

Pärnu Keskraamatukogus ja Tõstamaa raamatukogus kohtusid lugejatega Jan Kaus, Urmas Vadi, Eva Koff ja Tarmo Teder.

Keskraamatukogu ja muuseumi koostöös toimus traditsiooniline nutimäng 5. klasside õpilastele. 7. klasside õpilastele toimus konkurss „Tee ise e-raamat“. Raamatu pealkiri oli ette antud –„Kohtume raamatukogus!“, 3.-4. klasside õpilastele toimus maakondlik kirjandusmäng.

Are Raamatukogu sai 100-aastaseks. Selle väärika tähtpäeva tippsündmuseks oli Are topoteegi avamine.

2018. aasta põhiliseks märksõnaks on haldusreformist tulenevate muutuste elluviimine.

1. maist on Pärnu Keskraamatukogu haruraamatukogud lisaks Ranna ja Rääma haruraamatukogudele ka Audru, Jõõpre, Lindi, Lavassaare, Aruvälja, Tõstamaa, Tõhela, Pootsi ja Paikuse raamatukogud.

1. septembril viidi Lääneranna valla raamatukogud ühtse juhtimise alla. Lääneranna Raamatukogu struktuuri moodustavad keskraamatukogu asukohaga Lihulas ning Kirbla, Koonga, Kõmsi, Lõpe, Metsküla, Saulepi, Tuudi, Varbla, Vatla, Virtsu haruraamatukogud. Direktor on Reet Rehtla.

Tähistamaks Eesti Vabariigi 100. juubelit tegi Pärnu Keskraamatukogu kolleegidele

Pärnu Keskraamatukogu kutsus kolleege üle Eesti kandma riigi sünnipäevanädalal rahvariideid. Foto Pärnu Keskraamatukogu

üle riigi üleskutse kanda sünnipäevanädalal rahvariideid. Eesti raamatukoguhoidjad kandsid rahvariideid suure rõõmuga. Sindi Linnaraamatukogu kollektiiv istutas Sindi linna Ojakalda parki juubeli auks raamatukogu tamme.

Pärnu Keskraamatukogu eestvedamisel koostati virtuaalkogumik „Pärnumaa rahvaraamatukogud kuni 31.12.2017”. Sellel veebilehel on jäädvustatud Pärnumaa raamatukogude haldusreformieelne võrgustik ja lühiajalugu.

Pärnu Keskraamatukogu koduleht tegi läbi uuenduskuuri – uus leht on kaasaegne ja kasutajasõbralik (www.pkr.ee).

Märtsis avas Pärnu Keskraamatukogu Pärnu bussijaamas „Rändaja raamatukogu”.

Pärnumaa raamatukoguhoidjate seminar-laager oli pühendatud Euroopa kultuuripärandi aastale. Tutvuti Põhja-Pärnumaa kultuurilooliste paikade ja raamatukogudega ning kuulati Pärnu Muuseumi peavarahoidja esinemist teemal „Pärandikultuur – müüt või tegelikkus”.

Tegevusjuubeleid tähistasid Libatse (95), Lindi (100), Pärnu-Jaagupi (135) ja Tori (140) raamatukogud.

Projekti „Kunst raamatukokku” II voorust said toetust 6 Pärnumaa raamatukogu, et soetada 3D pliiatseid ja näituste korraldamiseks vajalikke tarvikuid. Projektis osalenud raamatukogudes toimus aasta jooksul 36 noorte kunstinäitust, mis tõid raamatukokku eakaaslasi ja tutvustasid raamatukogude võimalusi näituste eksponeerimiseks.

Pärnu Keskraamatukogu osales septembrist 2018 maini 2019 kestvas NordPlus projektis „Age Should not Be a

Limit: Teaching Digital Skills for Elderly People“. Kohtumistel tutvuti erinevate asutuste koostöövõimalustega ja erinevate riikide edulugudega eakatele digioskuste õpetamisel.

Noorteprojekti ”Kohtume raamatukogus! Vol 4“ eesmärgiks oli põhikooli õpilaste infokirjaoskuse suurendamine ja Pärnu kultuuriasutuste tutvustamine. Keskraamatukogu ja muuseumi ühises nutimängus osales 18 4-liikmelist Pärnu linna ja maakonna koolide viiendate klasside võistkonda.

Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing nimetas Aasta maaraamatukoguhoidjaks Eestimaal Are raamatukogu juhataja Malle Pajo.

Kokkuvõttes ei toonud haldusreform kaasa olulisi lugejaid mõjutavaid muudatusi – jätkusid tavapärased tegevused.

2019. aasta on esimene aasta, mil töötati uue haldusjaotuse järgi.

Põhja-Pärnumaa Raamatukogu alustas tegevust 1. märtsil. Ühendati 10 raamatukogu – Vändra, Vihtra, Võidula, Suurejõe, Pärnjõe, Kaisma, Libatse, Tootsi, Pärnu-Jaagupi ja Vahenurme raamatukogud. Direktoriks valiti Monika Jõemaa.

1. augustil moodustati Tori valla raamatukogude reformiga Sindi Linnaraamatukogu baasil Tori Valla Raamatukogu, mille moodustavad Are, Suigu, Sauga, Urge, Tori haruraamatukogud ja Tammiste välisteeninduspunkt. Jõesuu raamatukogu likvideeriti ja kogu läks Jõesuu külaseltsile. Tegevustoetust annab vald ja raamatukogunduslike küsimuste lahendamisel on abiks vallaraamatukogu, mille direktoriks valiti Ene Michelis.

Pärnu Keskraamatukogu tähistas 110. tegevusaastat konverentsiga „Raamatute raamid vol. 2“, kus kirjanduse ja kultuurielu üle arutlesid Kaupo Meiel, Peeter Helme, Armin Kõomägi ja Andrus Kivirähk.

Juubeleid tähistasid Vatla (100), Pärnjõe (95) ja Vihtra (65) raamatukogud.

Olulisel kohal olid kogemusreisid ja -kohtumised erinevate riikide raamatukoguhoidjatega Maakonnaraamatukogude juhtivspetsialistide õppereisil Dublinisse tutvuti Lõuna-Dublini piirkonna rahvaraamatukogudega ning Iirimaa ühtse raamatukogusüsteemiga. Pärnu Keskraamatukogust osalesid direktor, turundusjuht ning teeninduse peaspetsialist.

SA Archimedese toel osales Pärnu Keskraamatukogu turundusjuht Norras Bergenis Erasmus+ kontaktseminaril, mille teemaks oli raamatukogude roll elanikkonna kaasamisel ning raamatukogud kui elukestva õppe keskused.

Helsingi Oodi raamatukogu külastanud 54 raamatukoguhoidjat said innustust uute teenuste arendamiseks.

Pärnu-Jaagupi raamatukoguhoidja ja Pärnu Keskraamatukogu turundusjuht osalesid õppereisil Brüsselis ning Sindi haruraamatukogu lasteteeninduse spetsialist käis õppereisil Stockholmis.

Pärnu Keskraamatukogu külastasid Prantsuse rahvaraamatukogude juhtide programmis osalejad, kolleegid Kaunase piirkonna raamatukogudest, Läti Limbaži raamatukoguhoidjad.

IFLA kongressil Ateenas osales turundusjuht Krista Visas. Kongressil kuuldud mõtteid jagas ta Pärnumaa raamatukoguhoidjate seminaril.

Pärnumaa raamatukoguhoidjate seminar-laager toimus Lääneranna vallas ja teemaks oli „Raamatukogud täna ja homme“. Tutvuti haldusreformi käigus Pärnumaaga liitunud Läänemaa raamatukogudega ja piirkonna kultuuriväärtustega.

Paikuse raamatukogus toimus üleriigiline lasteraamatukoguhoidja päev

Väga vajalik oli 2018. aastal alguse saanud Rahvusraamatukogu ja Rahandusministeeriumi korraldatud „E-kodaniku juhendaja koolitus raamatukoguhoidjatele“. Osalejad said täiendavaid teadmisi arvuti ja interneti kasutamisest, e-teenustest, tekstitöötlusest, internetiturvalisusest.

Peamised koolitused, mida raamatukogud kasutajatele pakuvad, ongi seotud digioskustega ning infootsinguga. Pärnumaa raamatukoguhoidjad juhendasid ja õpetasid arvuti- ja nutiseadmete kasutust jooksvalt vastavalt vajadusele 2429 korral.

Uue teenusena saavad nii Pärnu Keskraamatukogus kui ka mitmes maaraamatukogus lapsed joonistada 3D pliiatsitega. Pärnu Keskraamatukogus, Paikuse ja Tõstamaa haruraamatukogudes saab tasulise teenusena kasutada paberipressi, lõiketerasid ja paberigiljotiini, Paikuse haruraamatukogu pakub raamatute ja töövihikute kiletamise teenust. Pärnu Keskraamatukogu lasteosakonnas saab Bee Bot ja Blue Bot roboteid programmeerida.

Toimus traditsiooniline Pärnu Keskraamatukogu ja muuseumi viiendate klasside õpilaste nutimäng, kus osales 16 neljaliikmelist võistkonda. Keskraamatukogu kirjanduslikus mälumängus põhikooli viimastele klassidele ja gümnasistidele osales 24 kolmeliikmelist võistkonda linna ja maakonna koolidest.

Maakondlikul neljandate klasside ettelugemisvõistlusel oli inspireerivaks teemaks ilus emakeel.

Teabepäeval „Elu Pärnumaa raamatukogudes pärast haldusreformi“ andsid Pärnumaa valdade keskraamatukogude direktorid ülevaate oma raamatukogude töökorraldusest, haldusreformiga toimunud muutustest ja tulevikuplaanidest.

Pärnu Keskraamatukogus toimus Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu korraldatud teabepäev „KOV ja raamatukogud“ ning üleriigiline maaraamatukoguhoidjapäev.

Tervis, siseturvalisus ja sport

Tervisedendus Pärnumaal

Pärnumaa Arengustrateegia 2035 + kohaselt on Pärnumaa kõrge elukvaliteediga parim paik elamiseks, õppimiseks, töötamiseks ja puhkamiseks. Elukvaliteedi olulisteks näitajateks on vaimselt ja füüsiliselt terved inimesed, puhas looduskeskkond, töökeskkond, kõigile lihtsalt kättesaadavad tervislikud eluviisid ja politsei ning päästeameti valmisolek toetada turvalist elukeskkonda.

Haldusreformi järgselt moodustati 2018. aastal Pärnumaa Omavalituste Liidu üldkogu otsusega Pärnumaa Omavalitsuste Liidu Turvalisuse nõukogu ja selle alakomisjonid: liikluskomisjon, rahvatervisekomisjon ning kogukondlike turvalisuse projektide hindamiskomisjon.

Sama aasta kevadel loodi rahvatervise ja turvalisuse spetsialisti ametikoht, kelle töö eesmärk on aidata Pärnumaa kujuneda paigaks, kus inimestel on hea ja turvaline elada; nad on õnnelikud, st vaimselt ja füüsiliselt terved ning tervist toetavad valikud on lihtsalt kättesaadavad kõikidele sihtgruppidele oma elukaare jooksul.

2019. aastal valmis Pärnumaa tervise- ja heaolu profiil ning tegevuskava 2019 – 2022, mis annab suunised paikkonna tervisedendusele. Profiili koostamise raames kaardistati paikkonnas tervist, turvalisust ja heaolu mõjutavad tegurid ning analüüsiti elanike tervise, turvalisuse ja heaolu näitajaid.

Pärnumaa tervise ja heaoluprofiili koostamisse andsid oma väärtusliku panuse paljud valdkondlikud eksperdid ja tegusad kogukonna liikmed. Tervise ja heaoluprofiili eestvedajaks oli SA Pärnumaa Arenduskeskus koos Pärnumaa Omavalitsuste Liiduga. Profiili juhtrühma kuulusid: Priit Ruut, Helve Reisenbuk, Kaja Rebane, Eha Ristimets, Eeri Tammik, Eva Palk, Urmas Kase, Merle Einola.

Pärnumaa Tervise- ja heaoluprofiili üldeesmärgiks on maakonna elanike tervena elatud eluea pikenemine enneaegse suremuse ja haigestumise vähendamise kaudu.

Tervise- ja heaoluprofiili prioriteetsed suunad on:

- vaimse tervise väärtustamine ja ennetustöö;
- tervena elatud eluaastate kasv – liikumisharrastuse vajalikkuse teadvustamine ja hoiakute kujundamine;
- kohalik tervislik toit ja lühike tarneahel väiketootjatelt tarbijateni;
- tervisedendus ettevõtetes – Tervist Edendavate Töökohtade (TET) võrgustiku laiendamine.

Tervisedenduse üks põhieesmärke on inimeste tervisliku seisundi parendamine paikkonnas koos elanike laiaulatusliku kaasamisega. Pärnumaa elanike arv oli veel 2017. aasta 1. jaanuaril Statistikaameti andmetel 82 535 inimest, aga juba aasta hiljem ehk 01.01.2018 haldusreformi tulemusena 86 163 inimest (rahvastikuregistri järgi 87 681).

Inimene on riigi suurim ressurss. Eesti on vananeva rahvastiku ja väheneva rahvaarvuga riik, kus viimasel aastakümnel on oluliselt pikenenud inimeste eluiga. Muutused ühiskonna vananemise suunas toimuvad ka Pärnumaal. Seetõttu on maakonna tervisedenduse eesmärk läbi elanike hoiakute ja harjumuste muutmise tervena elatud eluaastate pikenemine. Oodatava eluea pikkuses ilmneb sooline erinevus: 74,45 aastat meestel *versus* 82,49 aastat naistel (2016.–2017. aastal).

Varasem murettekitav trend, kus Pärnu-

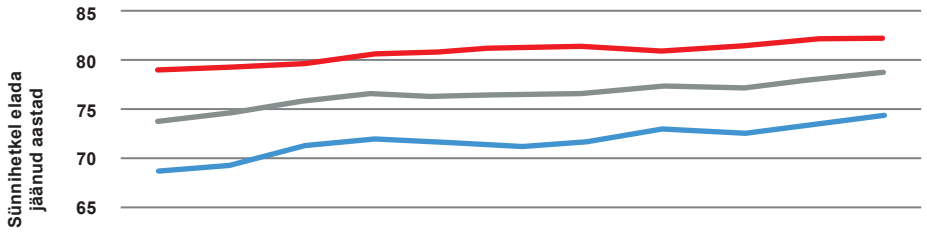

	2006/2007	2007/2008	2008/2009	2009/2010	2010/2011	2011/2012	2012/2013	2013/2014	2014/2015	2015/2016	2016/2017
Kokku	73,88	74,45	75,85	76,48	76,43	76,37	76,76	77,27	77,24	77,94	78,7
Mehed	68,47	69,3	71,37	71,84	71,5	71,1	71,73	72,94	72,68	73,33	74,45
Naised	79,01	79,27	79,79	80,59	80,9	81,31	81,44	81,06	81,42	82,24	82,49

Oodatav eluiga sünnimomendil soolises lõikes Pärnu maakonnas perioodil 2006–2007 kuni 2016–2017. Allikas: Statistikaamet

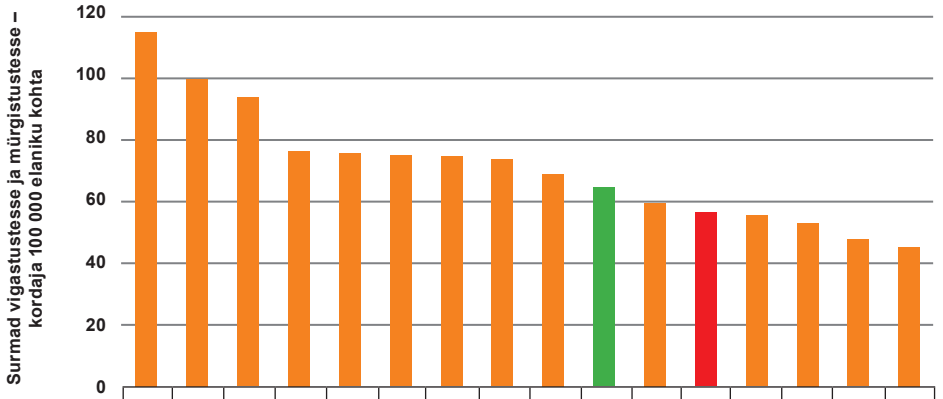

	Lääne	Võru	Ida-Viru	Hiiu	Lääne-viru	Rapla	Valga	Jõgeva	Põlva	Eesti	Viljandi	Pärnu	Harju	Tartu	Järva	Saare
Suremus-kordaja	114,23	99,44	93,67	75,78	75,45	74,91	74,26	73,73	68,92	64,03	59,13	55,77	55,56	53,06	48,04	45,15

Surmad vigastustesse ja mürgistustesse – standarditud suremuskordaja 100 000 elaniku kohta Eesti maakondade lõikes, 2017. Allikas: TAI

maa elanike tervislik seisund elanike enesehinnangute alusel oli teatud osas halvenenud, on nüüdseks pöördunud. Kui 50% maakonna elanikest (vanuses 16+) hindas 2009. aastal enda tervist heaks või väga heaks, siis alates 2013. aastast muutus trend positiivseks ja 2017. aastal oli trend juba 56%. Uuringute ja statistika põhjal on Eesti ja Pärnumaa inimeste tervislik seisund võrreldes teiste Euroopa Liidu riikide elanikega siiski nõrk. Seda näitavad madal keskmine eluiga, haigestumiste ja haiguspäevade arvukus, ajateenistusse astuvate noormeeste vilets füüsiline seisund ja muud tervisenäitajad. Lihtsam ja parim vahend sellise olukorra parandamiseks on liikumisharrastus ja sportlik tegevus.

Suremus välispõhjustesse (õnnetusjuhtumid, mürgistused, traumad) on Pärnumaal Eesti keskmisest madalam, kuid suremus vereringeelundite haigustesse on Pärnu maakonnas Eesti keskmisega võrreldes halvemal tasemel. Sarnaselt suremusega kasvajatega seotud haigustesse tõuseb ka vereringeelundite suremus järsult 45-aastaste seas ning jõuab tippu 80–85-aastaste ja vanemate seas. Noorema vanuselise koosseisuga maakondades on enamasti ka suremus vereringeelundite haigustesse madalamal tasemel.

Sotsiaalne kaitse

Sarnaselt Põhja- ja Lääne-Eesti naabermaakondadega on puudega inimeste osatähtsus Pärnu maakonnas Eesti keskmisest pisut väiksem, jäädes 11,3% kogu elanikkonnast juurde võrdluseks 11,6% Eesti keskmisest. Puudega inimeste arv on aga aastast 2004 kasvanud Pärnu maakonnas riigi keskmisest kiiremini, olles nüüd Eesti keskmisega peaaegu samale tasemele jõudnud.

Sotsiaalteenuseid osutavate asutuste võrk on mitmekesiseim Pärnu linnas. Lisaks sotsiaalnõustamise keskustele asumites ja päevakeskustele on linnas veel kodutute varjupaigad, supiköögid, ohvri- ja pereabikeskused, lasteküla, rehabilitatsioonikeskus ja töötute aktiviseerimiskeskus. Hoolekandetöösse on kaasatud mitmed usuorganisatsioonid.

Laste ja noorte tervis

Aastatuhande algusest on laste ja noorte arv Pärnumaal vähenenud ligi 1,4 korda. See langus on olnud kiirem kui kogu maakonna elanike arvu langus. 2018. aasta seisuga elas Pärnumaal 16 606 noort vanuses 0–19 aastat.

Kõige kiiremini on Pärnu maakonnas langenud teismeliste (sealhulgas varateismeliste) osatähtsus. See on seotud nii varasemate rahvastikuprotsessidega (1990. aastatel toimunud oluline sündimuse langus) kui ka rändega (vanuserühm 15.–19. aastased on Pärnumaa suhtes negatiivse saldoga).

Muret tekitav trend on laste rasvumine ja ülekaalulisus, mis paneb aluse erinevatele haigustele, kuid soodustab eelkõige südame-, veresoonkonna haiguste ning diabeedi teket.

2018. aastal Tervise Arengu Instituudi poolt avaldatud laste rasvumise seireuuringust selgus, et iga neljas 1. klassi laps Eestis on ülekaaluline või rasvunud. Kogu Eestis oli ülemäärase kehakaalu (ülekaalulised ja rasvunud koos) levimus poiste hulgas (29%) suurem kui tüdrukute (23%) hulgas. Sooline erinevus tulenes peamiselt rasvunute arvelt, keda esines rohkem poiste kui tüdrukute seas (vastavalt 12% ja 8%). Sealhulgas oli ekstreemselt rasvunud (KMI üle 3 SD) poiste osatähtsus üle kolme korra suurem kui tüdrukute hulgas. Vanuseliselt oli ülemäärase kehakaaluga lapsi nii 7- kui 8-aastaste seas üle neljandiku, kusjuures 8-aastaste seas veidi enam, vastavalt 27% ja 26%. Statistiliselt olulist seost vanuse ja kehamassiindeksi vahel ei ilmnenud. Pärnumaa näitajad olid vaid veidi halvemad Eesti keskmisest. Poistest oli maakonnas normaalkaalulisi 71%, tüdrukutest 75%. Ülekaalulisi oli poiste ja tüdrukute seas vastavalt 17% ja 16%, rasvunuid 12% ja 9%. Sarnaselt kogu Eestile ilmneb ülemäärase kaalu osas sooline erinevus ka Pärnu maakonnas.

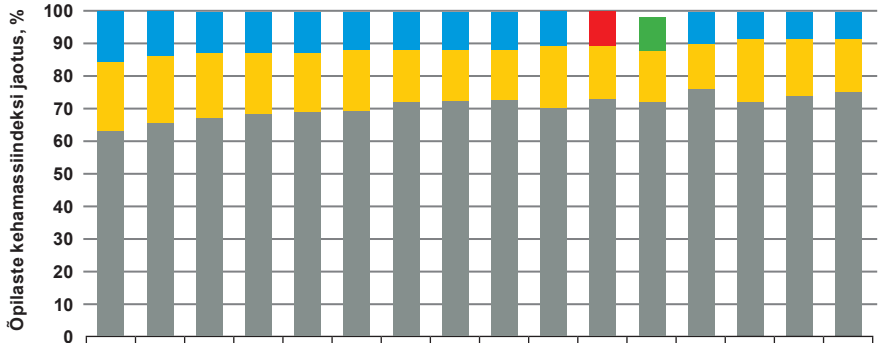

	Hiiu	Lääne	Valga	Rapla	Järva	Ida-Viru	Viljandi	Põlva	Lääne-Viru	Saare	Pärnu	Eesti	Tartu	Jõgeva	Võru	Harju
Rasvumine	16	14	13	13	13	12	12	12	12	11	11	10	10	9	9	9
Ülekaal	21	21	20	19	18	19	16	16	15	19	16	16	14	19	17	16
Normaalkaal	63	65	67	68	69	69	72	72	73	70	73	72	76	72	74	75

Õpilaste (1. klass, N=15 457 – osales 12 700) kehamassiindeksi jaotused Eesti maakondade lõikes, 2015/2016 õa. Allikas: TAI.
Märkused: Pingerida on koostatud rasvumise näitajate alusel. Maakondlikus jaotuses ei kajastu eraldiseisvalt alakaalulised, kelle osatähtsus õpilaste seas oli suhteliselt marginaalne (nt Eestis 1,6%). Pärnu maakonna õpilastest rasvunute osa on joonisel sinise asemel tähistatud punasega.

Pärnumaal tegutseb aktiivselt Tervist Edendavate Lasteaedade (TEL) ja Tervist Edendavate Koolide (TEK) võrgustik. Võrgustikuga liitumisel on peamiseks motivaatoriks liikmetele pakutav tugi: koolitused, sügiskoolid, lasteüritused, suvekoolid jne.

Pärnu maakonnast on TEL-võrgustikuga liitunud alljärgnevad lasteasutused (sh maapiirkondadest): Kilingi-Nõmme Lasteaed Krõll (2006), Paikuse Lasteaed Mesimumm (2009), Pärnu-Jaagupi Lasteaed Pesamuna (2007), Sindi Lasteaed (2010), Surju Lasteaed (2011), Tammiste Lasteaed (2012), Tootsi Lasteaed-Põhikool (2009), Vändra Lasteaed (2010), Vändra Lasteaed Mürakaru (2010). Keskuslinnast Pärnust on liitunud: Pärnu Kadri lasteaed (2008), Pärnu Kastani lasteaed (2009), Pärnu Kesklinna lasteaed (2009), Pärnu Lasteaed Kelluke (2012), Pärnu Liblika lasteaed, Pärnu Lasteaed Mai (2005), Pärnu Männipargi lasteaed (2009), Pärnu Lasteaed Pillerpall (2009), Pärnu Lasteaed Päikesejänku (2004), Pärnu Lasteaed Põialpoiss (2009), Pärnu Tammsaare lasteaed (2009), Pärnu Raeküla lasteaed (2008), Pärnu Lasteaed Trall (2010), Pärnu Ülejõe lasteaed (2008), Pärnu Titutriinu

lasteaed (2014). 2017. aastaks oli TEL-võrgustikuga liitunud 100% tollase Pärnu linna lasteaedadest (sh suhteliselt erandlikuna ka üks eralasteaed). 2018. aasta juunis liitus võrgustikuga Seljametsa lasteaed (nüüdse Pärnu linna territooriumil).

Tervist Edendavate Koolide (TEK) võrgustikuga on Pärnu maakonnast liitunud alljärgnevad koolid: Pärnu Koidula Gümnaasium, Pärnu Raeküla Kool, Pärnu Vabakool, Pärnu Ühisgümnaasium, Are Põhikool, Audru Põhikool, Jõõpre Põhikool, Kilingi-Nõmme Gümnaasium, Koonga Põhikool, Lõpe Põhikool, Paikuse Põhikool, Pärnu-Jaagupi Põhikool, Sindi Gümnaasium, Tõstamaa Keskkool ja Vändra Gümnaasium. Peale 2017. aasta haldusreformi lisandusid sellesse nimekirja ka Lihula Gümnaasium ja Virtsu Kool.

Kaardistati Pärnu linna lasteaedade menüüd

Pärnumaa Omavalitsute Liidu rahvatervisekomisjoni tegevuskava raames viisid SA Pärnumaa Arenduskeskus ja Pärnu Linnavalitsus 2019. aasta kevadel läbi Pärnu linna lasteaedade menüüde kaardistamise ja analüüsi. Probleemiks on rahva tervise halvenemine vaatamata meditsiini arengule.

Töögruppi kuulusid: Eiri Silivälja – Paikuse Lasteaed, majandusjuhataja-osaliselt tervisejuht; Merle Einola – Pärnumaa Arenduskeskus, rahvatervise ja turvalisuse spetsialist; Katrin Tamm – Terviseameti vaneminspektor; Aime Bräugautin – Pärnu Lasteaed Trall, majandusjuhataja; Sirle Tammelaan – Pärnu Ülejõe Lasteaed, majandusjuhataja; Krista Viira – Pärnu Mai lasteaed, toitlustusjuht; Tagli Pitsi – Tervise Arengu Instituut, toitumise ja liikumise valdkonna ekspert.

Menüüde analüüsimise aluseks olid kahe nädala menüüd, kuna toiduenergia arvestusel vaadatakse 10 päeva keskmist. Andmebaasi koguti 25.02-01.03 ja

Herdis Elmend

04.03–08.03 nädalate menüüd. Menüüd edastasid kõik 23 Pärnu linna lasteaeda. Menüüde analüüsimist teostasid Eiri Silivälja Paikuse Lasteaiast, Katrin Tamm Terviseametist ja Ingrid Ploom Pärnumaa Kutsehariduskeskusest.

Menüüde analüüsimisel paistis silma menüüde ebaühtlane tase ja kohati menüüde ühekülgsus, mida mõjutab paikkondade eripära ja kaugus Pärnu linna keskusest.

Lasteaedade menüüd sisaldavad olulisel määral valget rafineeritud suhkrut ja jahu, mis on WHO sõnul põhilised tervisehädade põhjustaja TOP 3 haiguste nimistus: II astme diabeet, rasvumine, südame- ja veresoonkonna haigused. Kohalikuks probleemiks on võrgustikupõhise koostöö puudumine omavalitsuste, MTÜde ja põllumajandustootjate vahel, mis tooks puhta täisväärtusliku toidu lasteaedade, koolide ja kodude toidulauale.

Edasise tegevuse eesmärk on korrastada ja tasakaalustada Pärnu linna lasteaedade menüüd ning käivitada lühike tarneahel lasteaedade ja väiketalunike vahel, mis toob kohaliku põllumajandustootangu lasteaedade toidulauale. Järgmise sammuna viiakse Tervise Arengu Instituudi toetusel läbi maakonna lasteaedade menüüde hindamine ning seejärel võetakse vaatluse alla Pärnu linna ja maakonna koolid.

Pärnumaa Tervisedendaja

Pärnumaa Omavalitsuste Liidu rahvatervisekomisjon väärtustab kogukonna liikmete ja organisatsioonide tegevust, kes aitavad kaasa tervisedendusele maakonnas. Maakonna tervisedendajate tunnustamine toimub igal aastal ühe osana kodanikuühiskonna konverentsil Ühisnädala raames novembri viimasel nädalal, kus laiemaks teemaks on kodanikuühiskonna tegevuse tutvustamine. Tunnustamine toimub ühes kategoorias: Aasta Tervisedendaja.

Pärnumaa elanike liikumisharjumuste ja- hoiakute uuring 2018.–2019. aastal

Esmakordselt Pärnumaa ajaloos viidi läbi uuring Pärnumaa kergliiklusteede, terviseradade ja välispordisaalide kasutuse kohta. Uuring algatati koosöös Pärnumaa Omavalitsuste Liidu, Pärnumaa Arenduskeskuse ning Pärnumaa Spordiliiduga. Uuringu läbiviija oli Tartu Ülikooli Pärnu kolledž . Kvantitatiivmeetodil tehtud uuringule laekus vastuseid 1446 inimeselt, kus 202 vastanut sai liigitada mitteharrastajaks ja 1244 harrastajaks.

Mitteharrastajana kaardistati järgmine vastanu: Pigem veidi ülekaalulisusele kalduv enamasti ajapuuduses inimene, kes heameelega harrastaks rattaga sõitmist, ujumist või matkamist. Ta on oma tervi-

Ühisnädala tänupäev 2019, Terviseedendaja 2019 – Kahe Silla Klubi. Foto Maaris Puust

sega keskmiselt rahul, eluga pigem rahul ja uneaja piisavus nii ja naa. Ta ei tarbi ei alkoholi ega suitseta liiga palju, sööb enamasti või alati igal hommikul, kuid teadlikult toitumise osas on kõhkleval seisukohal.

Harrastaja on normaalkaaluline 37 aastane tervisespordist huvitatud isik, kes tegeleb liikumisharrastusega parema füüsilise vormi või hea enesetunde saavutamiseks juba vähemalt 10 aastat. Ta ei hooli rahvaspordiüritustest, harrastab kõndi või kepikõndi, sõidab rattaga või jookseb kergliiklusteedel, teede või tänavate ääres või terviseradadel. Pigem meeldib talle liikuda välitingimustes. Ta on oma eluga rahul, ei tarvita ülemäära alkoholi ja tubakatooteid, sööb hommikusööki ja on piisava uneajaga.

Uuringu üldkogumiks olid Pärnu maakonnas elavad inimesed, keda eristati osavalla ja valla tasandil. Saadud tulemusi hakatakse kasutama tervisespordiradade, kergliiklusteede ja välijõusaalide kasutamise analüüsil ning selle põhjal on näiteks võimalik luua seoseid inimeste soo, majandusliku ja hariduse tausta, rahvuse ning muude näitajate vahel. Samuti selgitati välja asjaolud, mis takistavad inimestel regulaarse liikumisega tegelemast, milline on pärnumaalaste enesekriitika, kui haigeks või terveks end peetakse jpm.

Tervisedenduse väljakutsed järgnevateks aastateks

Pärnumaa tervise- ja heaoluprofiili koostamise käigus kaardistati maakonna elanike tervisekäitumine. Selgusid probleemsed valdkonnad, mille lahendamiseks on seatud prioriteedid tegevuskavas aastateks 2019-2022:

Muuta tervist toetavad valikud kõikidele sihtrühmadele lihtsalt kättesaadavaks kogu nende elukaare jooksul.

Tegeleda elanike seas liikumisharrastuse vajalikkuse teadvustamise ja hoiakute kujundamisega.

Aidata aktiivse liikumise ja tervisliku toitumise toel kaasa elanike tervena elatud eluaastate pikenemisele.

Väärtustada vaimse tervise olulisust elanike teadlikkuse tõstmise ja ennetustöö kaudu.

Käivitada lühikene tarneahel kohalike väiketootjate ja tarbijate vahel, et muuta kohalik tervislik toit kõikidele sihtrühmadele lihtsalt kättesaadavaks

Maakondliku tervisedenduse üks peamisi ülesandeid on motiveerida ja toetada tervisedenduse arengut kohalikes omavalitsustes. 2020. aasta väljakutse Pärnumaa tervisedenduses on käivitada omavalitsuste tervisenõukogud.

Turvaline Pärnumaa

2018. aastal moodustati Pärnumaa Omavalitsuste Liidu üldkogu otsusega turvalisuse nõukogu ja selle alakomisjonid: liikluskomisjon, rahvatervisekomisjon ning kogukondlike turvalisuse projektide hindamiskomisjon. Turvalisuse nõukogu tööd juhtis 2018. aastal Andres Sinimeri, Pärnu Politseijaoskonna juht ja 2019. aastal Karel Tölp, Häädemeeste vallavanem. Sügisest 2019 asus turvalisuse nõukogu tegevust juhtima Saarde vallavanem Eiko Tammist.

Turvalisuse nõukogule määrati ülesanded maakondlike turvalisuse tegevuste elluviimiseks: kujundada maakonnas tervikvaadet turvalisuse probleemidest, asjakohastest lahendustest ning riiklikust, kohaliku omavalitsuse, erasektori ja kogukondlikust ressursist; koondada turvalisuse laiema käsitlusega (sisejulgeolek ja riigikaitse, korrakaitse, pääste, ennetustöö, tervisedendus, sotsiaaltöö, tervishoid, haridus, vabatahtlik tegevus jne) hõlmatud huvirühmasid, edendada osapoolte vastastikust mõistmist ning juhtida ootusi üksteise suhtes; seada maakonnas turvalisuse tagamisel ühiseid eesmärke ja koordineerida tegevusi nende saavutamiseks ning hinnata nende täitmist, sh kooskõlastada tegevusi erinevate maakondlike ja regionaalsete valdkondlike kogude vahel; soodustada kogukonnakeskset lähenemisviisi, võrgustikutöö juurutamist riigi- ja kohalike asutuste ning eraettevõtete tegevustes, igaühe panust, kogukondliku algatuse toetamist ja tunnustamist.

Turvalisuse nõukogu tööd koordineerib ja toetab SA Pärnumaa Arenduskeskuses ametis olev rahvatervise ja turvalisuse spetsialist. Maakonna rahvatervise ja turvalisuse spetsialisti töö eesmärk on Pärnu maakonnas jätkusuutlike arengusuundade kavandamine ja elluviimine rahvatervise ja siseturvalisuse valdkonnas; võrgustike loomine, arendamine ja korraldamine; kohalike omavalitsuste ja teiste osapoolte nõustamine valdkondlike tegevuste elluviimisel ning riiklike rahvatervise ja siseturvalisuse alaste tegevuste elluviimise toetamine maakonnas.

Liikluskomisjoni tegevus

Turvalisuse nõukogu alakomisjon liikluskomisjon moodustati 2018. aastal kaheksaliikmelisena, kuhu kuulusid Maanteeameti, Pärnumaa Ühistranspordikeskuse, PPA Lääne Prefektuuri Pärnu Politseijaoskonna, Päästeameti Lääne Päästekeskuse ja kohalike omavalitsuste esindajad. Komisjoni esimees on Hannes Vaidla, Maanteeameti Lääne regiooni hooldevaldkonnajuht.

Teemad, millega liikluskomisjon tegeleb, on liiklusohtlikud kohad (LOK), ennetustöö, kampaaniad, investeeringud riigiteedel ja KOV-ide territooriumil. Loodud on liiklusõnnetuste uurimise komisjon (LÕUK). Liikluskomisjon on sillaks riigiasutuste ja KOV-de vahel, mille eesmärk on koostöö tõhustamine, infovahetus.

Turvalisuse nõukogu tegevus

Haldusreformi järgne aeg oli omavalitsustele keeruline ja pigem keskenduti igapäevaprobleemide lahendamisele kui siseturvalisuse valdkonna arendamisele. Olukorra kaardistamiseks ja koostöökohtade väljaselgitamiseks maakondlike turvalisusega seotud organisatsioonide ja kohalike omavalitsute vahel viidi 2018. aastal kõigis omavalitsustes läbi koostööpäevad „Terve ja turvaline kodukant“. Valla ametnike ja kohaliku kogukonna kaasabil kaardistada Pärnu politseijaoskonna eestvedamisel paikkonna turvalisuse probleemid sisendi saamiseks maakonna arengustrateegiasse ja edasiseks võrgustikupõhiseks koostööks. Paikkonniti olid turvalisuse ja tervisega seonduvad probleemid erinevad, kuid ühise teemana läbis kõikide valdade probleemikaardistust märgiliste teemadena suurem noorsootöö vajadus; alko-, narko- ja tubakaalane ennetustöö; liiklusohutus ja kogukonna kaasamine turvalisuse tagamisse ning vabatahtliku töö väärtustamine.

Häädemeeste vallas kerkis kõige prioriteetsemaks teemaks valla turvalisuse probleemide kaardistamisel liiklusohutus ja turvalise koolitee tagamine seonduvalt Via Baltica maantee läbimisega valla territooriumilt. Vajalikuks peeti valgustatud kergliiklusteede rajamist haridusasutusteni; turvaliste ülekäiguradade (tunneli) rajamist Via Baltical; oluliste kergtee lõikude rajamist Võiste sadama teest lasteaiani, Uulust Uulu kanalini ja Uulust kuni Siimu elurajoonini. Kogukond tõstis esile merest tulenevad ohud ja rannapääste teema; noorte huvitegevuse olulisuse; valla elu takistava liialt reglementeeritud looduskaitse teema ning ennetustöö vajalikkuse alko-, narko- ning tubakasõltuvuse

Koostööpäev Häädemeestel

levikul. Mere ja rannapäästega seonduvalt peeti vajalikuks tähistada supluskohad ja paigaldada esmased päästevahendid; tagada supluskohtadesse turvaline juurdepääs ja tagada üleujutusjärgne vee tagasivool merre ning poldrite, tammide ehitus.

Kihnu vallas pidasid saareelanikud suurimaks probleemiks liiklust Kihnus. Hüüdlausetena pandi kirja: Kiiver popiks! Kampaania – purjus peaga ei sõida! Kodu näitab eeskuju! Reeglid koostada ja nähtavaks! Helkurid, tuled liiklusvahenditele!

Lahendamist vajav teema saarel on meditsiiniabi kättesaadavus. Vajadus on töökorras hõljuki, valgustatud kopteri maandumisplatsi ja lainekindla päästepaadi järele. Vajalikuks peeti vabatahtlike võimekuse tõstmist ja neile erialaste koolituste läbiviimist, näiteks meditsiini valdkonnas. Üles tõstatati vajadus tugevdada kogukonna suhteid. Koostööpäeval osalenud kihnlased tegid ettepaneku kaardistada negatiivset või ebatõest infot jagavad „infopunktid“ ning arutada probleemset teemat „külakelladega“.

Lääneranna vallas peeti paikkonna turvalisuse tagamiseks vajalikuks kutsuda inimesi üles märkama ja teavitama. Märkan, sekkun, teavitan: julgustan kaaskodanikke sekkuma; teavitan politseid ja vallavalitsust; märkan abivajajat. Tunti muret hulkuvate noorte üle. Oluliseks peeti senisest enam koostööd kodu, kooli ja kohaliku omavalitsuse vahel senisest enam rõhuasetus huvitegevuse võimaluste loomisele. Mobiilne noorsootöö ja sotsiaaltöötajate tegevus viia sinna, kus on noored. Kutsuda vanemaid osalema vanemluskoolitusel „Imelised aastad“, Gordoni perekoolis, PREP – paarisuhte koolitusel.

Üles kerkis narko- ja alkoteema valdkonnapõhine ennetus. Kuidas tuvastada

narkojoobes isikut – koolituse vajalikkus – õpetajad, noortekeskuse töötajad, sotsiaaltöötajad. Ennetustegevused nii personaalselt kui erinevate projektide kaudu nagu sport ja huvitegevused. Noorte kaasamine rohkemal määral ja lastevanemate teadlikkuse tõstmine.

Lääneranna valla omapära võrreldes teiste maakonna valdadega on suur pindala, kus elanikud paiknevad hajutatult. Liiklusturvalisus on Virtsu viivatel teelõikudel probleemiks ja vajadus kergliiklusteede järgi on olemas, kuid riiklikule rahastusele liiklusohtlike kohtade likvideerimisel loota ei saa, kuna riigi ja Euroopa Liidu tasandil arvestatakse ääremaade hõreasustuse eripära, mis jätab ka Lääneranna valla eurotoetustest ilma.

Põhja-Pärnumaa vallas tõstatati ühe prioriteetse probleemina üles joobes juhtimine. Vajalikuks peeti ennetus- ja teavitustöö noorte inimeste hulgas ning iga inimese õigust sekkuda olukorda. Tulemuslikuks hinnati koostööd, kus kaasatud saavad olema ka alkoholi müüjad – poed, tanklad, pubid jne. Neil on info alkoholijoobes inimestest, kuid nad ei teavita sellest õigusorganeid. Tähtis on olla ise eeskujuks ja mitte tarbida alkoholi. Märkamist ja sekkumist pidas kogukond vajalikuks igas valdkonnas. Elanikes on vaja kasvatada teadlikkust, et nad teaks abi vajamise korral, kuhu ja kelle poole koheselt pöörduda. Tunnustamine „Tunnusta julgeid“ kohaliku omavalitsuse tasandil tänuüritusena tasuks elluviimist. Kodu on suurimaks eeskujuks, seega on vajalik vanemakasvatus.

Rohket arutelu leidis teema, kuidas ennetada Põhja-Pärnumaa vallas noortejõukude probleemi. Tähtsaks peeti huvitegevuse arendamist, et noortel ei jääks aega lolluste tegemiseks. Noortes huvide välja selgitamine ning nende kaasamine just neid huvitavatesse tegevustesse nagu tehnikaring, robootika, tantsimine või sporditegevus. Oluliseks peeti individuaalset märkamist tunnustamist ning koostöö kooli ja lapsevanemate vahel. Kogukonna liik-

Koostööpäev Kihnus

med leidsid et suvelaagrites noorte tööle rakendamine on üle reguleeritud. “Puudus on kvalifitseeritud tööjõust, aga samas lapsed paljusid töid teha ei tohi täisealiseks saamiseni! Kuidas peaks sellise kasvatuse juures tekkima tahtmine tööks täiskasvanuna?” tõstatas kogukond küsimuse.

Kui Põhja-Pärnumaa vallas oli arutelu all noortekampade ennetamine, siis Pärnu linna üks kiirelt lahendamist vajavaid probleeme on juba tegutsevad alaealiste noorte kambad, kes õhtu- ja öötundidel vandaalitsevad ning avalikku korda rikuvad. Lahendust näeb politsei koostöö tõhustamisel noorsootöötajate, Sotsiaalosakonna lastekaitseameti, kooli ja kodu vahel. Tänaseks on käivitunud tegevused ja pilootprojekt, kus noorsootöötajad teevad tänaval mobiilset noorsootööd. Vajalik on vanemate teadlikkuse tõstmine, loengud koolides ja järjepidev kontroll alaealiste tegevuse üle. Taaskord tuleb appi huviharidus, noortele tuleb leida tegevus, mis köidab.

Muret teeb noorte alkoholism ja sõltuvusainete tarbimise suurenemine. Oluline on võrgustiku loomine kooli, lapsevanemate , õdede-vendade, KOV lastekaitsespetsialisti, sotsiaalpedagoogi ja noorsoopolitsei vahel. Probleemi saab lahendada siis, kui lapsevanemad julgevad endale tunnistada, et tema laps joob või tarvitab mõnuaineid. Tähtis on, et lapsevanemad julgeks probleemi tunnistada.

Abiks oleks sõltuvusainetest teadlikkuse tõstmine läbi integreerimise õppeainetesse – näiteks suitsetamine keemia ja bioloogia tundi pildi- ning tekstimaterjali näol. Vaba aja sisustamine, ekstreemsporti kaasamine, eakaaslased eeskujuna ja positiivsed näited. Pärnu linna turvalisuse probleemide arutelus kerkis esile teema, kuidas rahustada liiklust ja vähendada kogukonna alkoholismi.

Saarde valla turvalisuse koostööpäeval kiitsid osapooled head koostööd noorsoopolitsei, haridusasutuste ja kogukonna vahel. Enim tähelepanu pälvinud teema koostööpäeval oli turvaline lapsepõlv ja teadlik lapsevanem ning väärtuste kasvatamine lastes, mis hoiab ära käitumisprobleemid tulevikus. Pidev usaldusväärne suhtlus lapse ja vanema vahel, pere koosoldud aja teadlik suurendamine, noore võimalus osaleda huviringides, kõikide isiklik eeskuju ja tugi lapsevanematele lapsevanemaks kasvamisel olid märgilise tähendusega.

Kogukonnale tegi muret liiklusturvalisus ning kergliiklusteede puudumine asulatest väljaspool – Nõmmest Talile, Jaama külast Surju. Probleemiks piirkonnas on „kolemajad“, st amortiseerunud elamud, kus korteriühistud puuduvad ja osa kortereid tühjad, näiteks Jaama-küla korterelamud, Tihemetsa, Kilingi-Nõmmes. Probleemide kaardistamisel osalenud valla töötajad ja kogukonna liikmed leidsid, et loeteletud probleemide lahendamisel on edu võti veelgi tihedam koostöö valla ametiasutuste ja kogukonna liikmete vahel.

Tori vallas pälvis enim tähelepanu vallavanema poolt tõstatatud teema: Kuidas kaasata kogukondasid turvalisuse tagamisse paikkonnas? Vajalikuks peeti suuremat koostööd valla ja kogukonna vahel, vabatahtliku töö populariseerimist ja vabatahtlike patrulli loomist; vabatahtlike motiveerimist ja tunnustamist; noorte kaasamist ja neile vastutuse andmist; erinevate põlvkondade ühistegevust. kodanike kaasamine planeerimisel ja nende ideedega arvestamine.

Kogukonna liikmeid kutsuti märkama – kas kodu on inimese „kindlus“? Teadlikkuse tõstmine – kuhu vajadusel pöörduda, kellele rääkida, kas ja millised on ohumärgid. Tuli ettepanek luua mobiilirakendus, kuhu on võimalus kirja panna, mida märkad, so kaardistamine, positiivne „koputamine“.

Tori vallas on probleemiks ligipääsetavus. Elanikud olid arvamusel, et kohalik omavalitsus peaks survestama riiki kõrvaliste riigimaanteede korda tegemiseks. Omavalitsus peaks enamal määral kontrollima talvisel ajal lumelükkamise partnerite tööde kvaliteeti ja varustama lumetõrjemasinad GPS seadmega, et oleks võimalus reaalajas kaebuse korral kontrollida. Vajalikud on paigaldada ühtsed viidad ja talu nimed, mis lihtsustavad kiirabil ja päästeametil asukoha ülesleidmist.

Pärnumaa turvalisuse nõukogu on alates 2019. aastast regulaarselt kaasatud maakondade ülestesse koostööseminaridesse Pärnu, Harju, Rapla ja Järva turvalisuse nõukoguga. Toimub info vahetamine, heade praktikate jagamine, koostöövõimaluste arutelu ja koolitused. Ühisseminaride fookusteemad 2019. aastal olid elanikkonnakaitse alaste teadmiste suurendamine ja KOV ülesanded valdkonnaülese ennetuse kontseptsioonis ja noortele suunatud uimastiennetuse programmide teadvustamine, ning nende väljundid ja võimalused kohalikul tasandil.

2019. aastal oli tulemuslik maakondlik koostöö võrgustiku „Sattusin kampa“ politsei, noortekeskuste, lastekaitse, arenduskeskuse jt vahel. Toimus seminar „Sattusin kampa“ ja konverents #KAMP2019, kus fookuses olid tänavanoored ja noorsootöö alane ennetustegevus.

Rõhku pannakse maakondlikule koostööle terviseriskide ennetamiseks ja siseturvalisuse tõstmiseks. 2019. aastal toimus ümarlaud ja koolitus “Koos jõuame rohkem!” pääste-, politsei-, kiirabi-, häirekeskuse- ning lastekaitse ja sotsiaalvaldkonna töötajatele. Läbi erinevate rollide võtmise toimus juhtumi läbimäng ja analüüs. Maakondliku koostöö läbi tõusis Päästeameti meeskonna pädevus sotsiaalteemadel, käitumis- ja sõltuvuspsühholoogias ning ka mõjutamispsühholoogias. Tugevnes koostöö võrgustiku liikmetega.

2019. aastaks eraldas Siseministeerium ühekordse toetusena maakondadele rahalist ressurssi kriisiteavituse korraldamiseks elanikkonnale. Pärnumaa Omavalitsuste Liidu turvalisuse nõukogu kaalus erinevaid kavandeid. Sõelale jäi elanikkonna teavitamise projekt, mille raames valmis infoleht tähtsate telefoninumbritega ning milline saadeti kõikidesse maakonna postkastidesse.

Infolehe kasuks otsustati, kuna murede korral kipuvad inimesed üle koormama häirekeskuse telefoninumbrit, kuid palju probleeme leiab lahenduse hoopist teistelt abitelefonidelt, näiteks perearsti nõuandeliinilt, lasteabi numbrilt, keskkonna- või maanteeinfost. Et toetada häirekeskuse sujuvat tööd ja aidata elanikel häda korral kiiresti abi leida, otsustatigi iga kohaliku omavalitsuse jaoks kokku panna hulk vajalikku infot. Seitse erinevat eestikeelset infotrükist jõudis maakonna 42 609 postkasti. Lisaks on infoleht eesti- ja venekeelse failina alla laetav omavalitsuste veebilehtedelt.

Turvalisuse valdkonna üldine suund maakonnas on kogukonna kaasamine ja ühise arusaama tekitamine iga inimese isiklikust panusest kodukoha turvalisuse heaks. Ettevalmistamisel on 2020. aasta turvalisuse valdkonna koostööpäevad „Koostegemise jõud“, millised viiakse kohalikes omavalitsustes läbi kogukondade kaasamiseks kohaliku ja maakondliku turvalisuse tagamisse. Fookuses on külavanemad ja asumiseltside eestvedajad ning nende kaasamine turvalisuse tagamisse. Kogukonna aktiivi kaudu turvalisuse võrgustiku loomine ja hoidmine ning külavanemate koostöö KOV juhtidega. Kaugemaks eesmärgiks on kõikide külavanemate koolitamine.

Võttes kokku haldusreformi järgseid aastaid ja maakondlikke turvalisuse valdkonna tegevusi 2018.–2019. aastal, saab öelda, et võrgustikutöö turvalisuse nõukogu eestvedamisel käivitus tänu pühendunud ja selget visooni omavatele võr-

gustiku liikmetele maakonnas sujuvalt. Turvalisuse nõukogu oluliseim koostööpartner Lääne prefektuuri Pärnu Politseijaoskond tunnustas rahvatervise ja turvalisuse spetsialisti tööd maakonna turvalisusse panustamisel tänukirja 2019. aastal. Pärnu Politseijaoskond väärtustas panust maakonnas kogukondade ühendamisel ja turvalisusele mõtlemisel ning suurt tuge maakonnaüleses töös ja võrgustike loomisel.

Kogukondliku turvalisuse maakondlik toetus

Siseministeeriumi korraldatava kogukondliku turvalisuse maakondliku toetusvooru läbiviijaks Pärnu maakonnas on alates 2018. aastast Pärnumaa Omavalitsuste Liit. Kogukondliku turvalisuse maakondliku toetusvooru eesmärk on aidata kaasa ühiskonna kujunemisele, kus inimesed tunnevad end vabalt ja turvaliselt ning kogukonnad on turvalise elukeskkonna loomiseks võrgustunud, kus igaühe teadliku panuse ja kogukondliku koos tegutsemise kaudu on tagatud ohtude ennetamine ning nutikas ja tulemuslik reageerimine õnnetustele, korrarikkumistele ja kuritegudele.

Toetatakse projekte, mis: edendavad kohalikku ja piirkondlikku algatust turvalise elukeskkonna loomisel; suurendavad turvalisuse loomisse panustavate ühenduste vahelist koostööd (sh edendavad võrgustikupõhist koostööd); aitavad kaasa vabaühenduste võimekuse tõstmisele. Taotlejateks võivad olla: Eesti Vabariigis registreeritud mittetulundusühingud ja sihtasutused, kelle liikmeks ei ole või kelle asutajateks ei ole riik või kohaliku omavalitsuse üksus; vabatahtlikku päästekomandot pidava kohaliku omavalitsuse üksused.

Toetatud tegevused

2017

- Jaagupi Vabatahtlik Merepääste MTÜ „Kiire ja tõhus Merepääste Iklast Võisteni“ 427,50 €
- Pärnumaa Merepääste MTÜ „Vihma käest räästa alla“ 3286,23 €
- MTÜ Kihnu Merepääste Selts „Kihnu mereala merepäästevõimekuse arendamine“ 3073,04 €
- Pärnu-Jaagupi Tuletõrjeselts „Jätkusuutlik ennetus- ja päästetöö“ 2083,34 €

2018

- MTÜ Võiste Külaselts „Teadlikult ja huvitavalt vabatahtlikega“ 1090,10 €
- Koonga Vabatahtlik Päästeselts MTÜ „Koonga küla liiklusohutuse ja turvalisuse tagamine“ 2630 €
- MTÜ Kihnu Merepääste Selts „Kihnu mereala päästevõimekuse arendamine“ 1100 €
- Pärnumaa Merepääste MTÜ „Vihma käest räästa alla II“ 3498,06 €
- Sindi Tuletõrje Selts MTÜ „Sindi Tuletõrje Selts on hädaolukorraks valmis“ 2726,64 €
- MTÜ Varbla Purjelauapunkt „Varbla SAR merepääste-võimekuse suurendamine“ 2455,20 €

2019

- Pärnumaa Merepääste MTÜ “Vihma käest räästa alla III” 3500 €
- Jaagupi Vabatahtlik Merepääste MTÜ „Turvalisem tulevik läbi ennetustöö“ 2946,83 €
- Viira Arendusselts MTÜ „Pärnumaa külade turvalisuse mäng“ 1855 €
- Lindi Külaselts MTÜ „Lindi ja Aruvälja külade piirkondade elanike turvalisuse tõstmine“ 1700,00 €
- Saarde Hariduselu Sihtasutus „Saarde ÖÖ MARU“ 3498,00 €

Pärnumaa spordiaastad 2017–2019

2017–2019 spordielu oli Pärnumaa jaoks märkimisväärne. Haldusreform tõi kaasa palju muudatusi ka spordi valdkonnas, nii rahastamise, huvitegevustoetuse, kui ka kohaliku omavalitsuse spordikorralduses. Maakondlikul tasemel on alustatud mitmeid erinevaid liikumisharrastuse edendamise kampaaniaid – Pärnumaa rattasõidukampaania, liigume Pärnus, Pärnumaa liigub rahvaspordisari, Pärnumaa Mängud, töökoha spordikuu jne.

Pärnumaal on toimetamas 165 spordiorganisatsiooni. Kõik nendest ei ole küll aktiivsed, kuid väga suur osa neist aitab hoida Pärnumaa spordielu aktiivsena. **Spordiklubi Pärnu Kahe Silla Klubi** alustas tegevust 2001. aastal, mil toimus esimene olümpiamedalisti Jüri Jaansoni nime kandev kahe silla jooks. 20 aastaga on spordiklubist välja kasvanud üle Eesti tuntud liikumisürituste korraldaja, pakkudes mitmekesiseid tegevusi erinevate huvidega spordiharrastajatele olenemata sportlikust tasemest. Ühisnimetaja „sport kõigile“ võtab hästi kokku valdkonna, millesse panustatakse: lisaks jooksjatele saavad osaleda käijad ja kepikõndijad, lapsed ja noored, eakad ja tippsportlased, ratastoolis liikujad, aga ka koeraomanikud neljajalgsete sõpradega. Läbi tervistatavate tegevuste panustatakse suurel määral nii riigi kui kohalike omavalitsuste poolt sõnastatud eesmärkide täitmisesse, millega üha suurem hulk inimesi liigub ja spordib regulaarselt.

Lisaks klassikalistele spordiüritustele nagu Kahe silla jooks, Luitejooks, Pärnumaa Võidupüha maraton ja Rannajooks kuuluvad programmi virtuaaljooksud, mille puhul osaleja saab ise valida sportimise koha ja aja. Liikumiskorra järel edastatakse korraldajale tõendina mobiilirakenduse väljavõte, mille põhjal premeeritakse osalejaid medali või mõne muu meenega.

2019. aasta kujunes ühingu jaoks edukaks, sest kõikide sündmuste peale kokku registreeriti ligi 7000 liikumiskorda. Kui varasematel aastatel võis suurimaks pidada Kahe silla jooksu, siis viimastel aastatel saab tõdeda, et kevadise liikumishooaja alguseks on Luitejooks ning hooaeg võetakse kokku oktoobri lõpus suvepealinnas toimuva Rannajooksuga. Esimest korda viidi koos „Teeme Ära!“ talgupäevaga läbi virtuaalne prügijooks ehk *plogging* ning Pärnu linnaga koostöös projekt „Liigume Pärnus“, mis pakkus sügisel liikumislusti neile, kes massiüritustel käimist pelgavad. Väga omanäoline on koostöös maakonna spordiliiduga korraldatav Võidupüha eel toimuv maraton, mis edendab lipukultuuri ning tutvustab Pärnumaad paigana, kus esimest korda deklameeriti Eesti riigi iseseisvusmanifesti.

MTÜ tegevust on aastate jooksul üha enam märgatud. Nii kujunes 2019. aastagi tähelepanuväärseks, sest ühingut tunnustati mitmeti: Pärnumaa 2019. aasta vabaühendus ja terviseedendaja ning Eesti olümpiakomitee poolt nimetatuna kui maakonna aasta spordiklubi. Lisaks riigile ja kohalikule omavalitsusele on ühingu partneriteks erinevate sektorite mittetulundusühingud ning eraettevõtted. Suur panus tegevuste edendamisel on olnud spordivabatahtlikel, keda suurematel üritustel lööb kaasa enam kui kakssada. Spordiürituste korraldajana on MTÜ-d ainsana tunnustatud vabatahtliku sõbra märgisega, mis tähendab, et personaliga tehtav töö on hästi läbi mõeldud ja tõhus.

Esile tooks veel sündmustest **Classic Pärnu**. See oli 2019. aastal kindlasti uus ja erakordse asukohaga ratsaspordivõistlus Eestis. Üks peakorraldajatest, Agris Juhkov, ütleb järgmist: „Korraldajad said inspiratsiooni Miami Beachil toimuvast Longines Global Champions Tourist, kus

KOV	Spordiorgani-satsioonid	Harrastajad spordiklubides	Spordi-koolid	Treeneri-kutsed	Spordi-objektid
Häädemeeste	4	73		8	28
Kihnu	1				3
Lääneranna	7	183	1	6	30
Põhja-Pärnumaa	13	673	1	13	33
Pärnu	115	8396	22	124	104
Saarde	12	362		5	11
Tori	13	356		18	33

Numbrid spordis kohalike omavalitsuste kaupa

tipptasemel ratsasport kohtub glamuuri ja erilise atmosfääriga. Korraldas Classic Event MTÜ ja Pärnumaa Ratsaspordiklubi MTÜ, Agris Juhkov ja Siim Nõmmoja. Classic Pärnu oli 2019 aasta suve suurim ratsaspordivõistlus, kus osalesid kõik Eesti koondise ja noortekoondise liikmed ja lisaks külalisvõistlejad lähivälismaalt. Selgusid Eesti seeniorite karikasarja 2019 võitjad ja selgitati parim Grand Prix Classic Pärnu 2019 kõrgusel 140 cm, kelleks tuli Kullo Kender hobusel Artas. Kohal oli 206 hobust ja 147 ratsanikku, hobuhotellis majutus 112 ratsut. Võistlust toetas 22 ettevõtet ja meeskond koosnes 45 vabatahtlikust, hinnanguline publikuarv oli ca 5000 pealtvaatajat. Classic Pärnu on ja jääb glamuurseks hobuvõistluseks, kus sportlane saab tunda publiku poolehoidu ja toetaja saab tunda end erilisena – see on meie mõte ja idee". Classic Pärnu tunnistati ka EMSL Jõudi poolt Pärnumaa aasta piirkondlikuks spordisündmuseks ja Kultuurkapitali Pärnumaa ekspertgrupi poolt aasta spordisündmuseks.

Pärnu linna spordimessi, mille eestvedajaks oli Pärnu linna sporditöö peaspetsialist Maarja Tammai, on samuti tunnustatud. Üritus keskendus 6.–7. klassi noortele, kus teadagi on väga suur trennist väljakukkumise protsent, ja oli ülimenukas. 500 koolinoort said tutvuda Pärnu Spordihallis erinevate spordialadega. Messile said valitud just sellised alad, mida igapäevaselt kohtab vähem ja kehalise kasvatuse ainekavas ei ole: kiiking, agility, slackline, kangoo jump, võistlustants, karate, lauatennis, vibu jpt.

Samas jätkuvad meil ka tugevad traditsioonid. Üks edukaim aasta oli RMK Pärnumaa orienteerumisneljapäevakutele, kus nad tunnistati ka Pärnumaa aasta rahvaspordiürituseks. Selline tiitel anti välja esmakordselt. Toimub väga edukalt Pärnumaa aastajooks, mille eestvedajaks on kohalik spordihing Priit Neeme. Aastatepikkune edukas tegutsemine on meil lauatennises, kus käib Pärnumaa lauatennise karikasari. Vändras toimetav Mispo klubi jätkab hingega oma maratonide sarja korraldamist ning SK Raudmees, mille käekäigu eest vastutab Enn Kübar oma perega, korraldab järjepidevalt *duatlon läbi aasta* sarja.

Eraldi tooks välja veel meie suurepärase Jõulumäe Tervisespordikeskuse, kes oma tugeva meeskonnaga aitab korraldada ja läbi viia nii mõndagi! Nimelt toimusid seal mitmed nimekad rahvusvahelised võistlused, laagrid ja seminarid.

Spordiaastad Jõulumäel

Jõulumäe Tervisespordikeskuse 2019. spordiaasta – keskuse 43. tegevusaasta – oli meeldejääv ja edukas. Kasutajaid organiseeritud tegevuste lõikes loeti kokku 29334 inimest, neist lapsi 12371, täiskasvanuid 16963. Väliskülastajaid viibis Jõulumäel korraldatud üritustel ja turistidena kokku 2993 inimest 37 välisriigist.

Omaalgatusliku tegevuse kohta 2019. aastal küsitlust-loendust läbi ei viidud, kuid uue projektina paigaldati Sihtasutuse Eesti Terviserajad abil Jõulumäe keskuse peaväravate juurde 4 loendurit, mis fikseerivad külastajate kasutusaktiivsuse andes teavet kasutusarvude, tipptundide ja vaiksete aegade kohta.

Jõulumäe 2019. aasta ürituste kalenderplaan oli väga tihe. Toimus 22 rahvusvahelist võistlust/üritust sh ühed Euroopa meistrivõistlused. Üleriigilisi võistlusi/üritusi korraldati 42 erinevat sündmust sh viied Eesti meistrivõistlused ja ühed Eesti karikavõistlused. Maakondlikke võistlusi/üritusi kogunes kalendrisse 21 erinevat sh Pärnumaa meistrivõistlused kolmel alal ja Pärnumaa 39. talimängud. Jõulumäe avatud võistlusi/üritusi korraldati kokku 12 spordialal, neist kolm nelja- ja viieetapilist sarjavõistlust.

Jõulumäe on läbi aastate otsinud väljundeid nii uute rajatiste loomiseks kui ka uuenduslike võistluste algatamiseks, mida oma jõudude ja heade partneritega teostada. Nii näiteks viidi 2001. a Jõulumäe jääkeeglimajas läbi Eesti esimesed curlinguvõistlused loodusliku jääga väljakul. Eesti esimene 18 rajaga *disc golf*'i püsirada rajati 2004. a just Jõulumäele, millest sai alguse üle-eestiline *disc golf*'i radade ehitusbuum. Tänaseks on Jõulumäele rajatud ainulaadne kolme erineva raskusastmega püsirajaga *disc golf*'i park, kus rajad sobivad kasutajatele igal tasemel, algajast tipuni.

Pikaajaline unistus korraldada maastikuratta enduurot õnnestus lõpuks 2019. aastal. Kiiruskatsetega rattavõistluse idee autor ja ellukutsuja on profirattur Tanel Kangert, kes uuris, kas Jõulumäe oleks koostööst huvitatud. Nii toimuski Eestis esmakordselt, maailmas väga populaarne kiiruskatsetega kruusaralli Gravel Grinder Estonia 2019 Jõulumäel. Võistluse 80 km kogudistantsil oli neli erineva pikkusega ajavõtuga kiiruskatset (kokku 21 km), kolm ajavõtuta ülesõitu ning meeleolukas toidupunkt lõbusa erikatsega. Rada oli mitmekülgne, tutvustas piirkonna loodust, samas jõukohane ka harrastajale. Ürituse põhieesmärgiks oli kokku tuua tõelised rattafännid, kuid mitte ainult võistlema vaid ka koos aega veetma, programm algas juba eelmisel päeval. Üritus õnnestus, osutus väga populaarseks, osalejaid oli ka välismaalt. Algselt plaanitud 60 osalejaga võistluse registreerimine suleti 140 soovija järel. Käesoleva aasta augustis on üritus planeeritud kolmepäevasena.

Teise põneva üritusena jäävad 2019. aasta suve meenutama jaanipäeva eelsel nädalal toimunud 2019. a Hurtade Maastikujooksu Euroopa meistrivõistlused, kus kõrgest soost koerad 22 erinevast riigist tegid kokku 680 võistlusstarti.

Traditsiooniline Jõulumäe metsajooks toimus 2019. aastal juba 35. korda. 2020. a Jõulumäel peetava maastikuvibu maailmameistrivõistluste IFAA World Field Archery Championship eelvõistlusena toimus 2019. a septembrikuus 13. vibujahimaraton "100 looma / Highland Hunter 2019". 2019. a talvehooajal alustas Eesti *disc golf´*i proffide veetav Disc Golf Academy Jõulumäe Talvesari, mis on populaarne ka käesoleval hooajal. Erilistest üritustest tõstaks esile veel Talvise seiklusvõistluse Icebug Winter Xdream 2019, kus kolmeliikmelistel võistkondadel tuli maastikult neljatunnise kontrollaja jooksul otsida kontrollpunkte vabalt valitud liikumisviisil – joostes, ratastel või suuskadel. Väga populaarseks on saanud jõulude ootamise aja laternamatkad Jõulumäe Päkapikkude matkarajal.

Uutest rajatistest tooks eelmise aasta saavutusena välja loodusliku MTB harjutuspargi, mis kavandati ja ehitati 2019. a kevadel koostöös Eesti Terviseradade ning Tšehhi rattaradade meistritega. MTB har-

jutuspargi ringi kogupikkus on 720 meetrit. Rajal on erinevad *cross-country* raja elemendid (viraažid, serpentiinid, *pumptrack*, hüpped, poomid jpm), kogu rada on *singletrack* laiusega. Kuna keskuse eesmärk on innustada inimesi eelkõige aktiivselt õues liikuma-tegutsema, rajati peamaja juurde jalkapiljardi laud, täiendati välijõulinnaku tegevusi ning lisati 5 km matkarajale nutika matkaja mugavused – looduse õpperaja vaheldusrikka maastiku lood on loetavad telefonis läbi ruutkoodi.

Täitus ka aastaid ootel olnud 3 m laiuse asfaltkattega liikumisraja üle katmine uue asfaldikihiga.

Suusatada sai hooajal 2018/2019 alates 12.12.2018 kuni 10.04.2019 Jõulumäe kunstlumekattega 2,5 km pikkusel ringil vaatamata sagedastele plusskraadidele ja vihmale. Kelgumäe üks laskumisnõlv oli samuti kaetud kunstlumega. Suusarada ja kelgumägi olid õhtuti valgustatud kuni kella üheksani. 2019. a talvel sai ette valmistatud ka 2019/2020 a suusahooaja lumi üle suve hoidmiseks, millest tehtud 1,4 km pikkune suusarada avati 13.12.2019.

Uudisena korraldati koostöös partneritega Jõulumäel kolmed koolitus-õppepäevad, kus jagati oma kogemusi ja praktilisi näpunäiteid teistele keskustele. Lisaks kohapeal toimuvatele koolitustele nõustavad Jõulumäe spetsialistid terviseradasid ja -keskusi üle Eesti igapäevaselt.

Spordirajatised, nišid ja tulemused

Uute spordirajatiste esiletõus on olnud laialdane. Pärnus alustati ehitust uue lasteaia ja ujulaga. 10,6 miljonit eurot maksev ehitis valmib 2020. aasta juunis. 4 039 200 euroga toetab ettevõtmist Euroopa Regionaalarengu Fond, ülejäänu tasuvad Pärnu linn ning Tori ja Häädemeeste vald. „Eritellimusega mööbel, liikluslinnak, erinevad mänguväljakud, väikesed ja suured kelgumäed, staadion, basseinid, mullivann, muusika- ja võimlemissaal, galeriid, katusel asetsevad päikesepaneelid ja palju muud põnevat teevad sellest Eesti ühe moodsaima lasteaia,“ ütles Pärnu linnapea Romek Kosenkranius.

Rääma sõudekeskus sai järjekordse nurgakivi, mille käigus pandi algus treeningu- ja olmehoone ehitusele. Ära tuleb kindlasti märkida sisesõudebasseini tulek, mis kultuuriministeeriumi spordiosakonna asekantsleri Tarvi Pürni arvates on kohaks, kus hakkab käima tulevaste medalistide ettevalmistus. Tori staadioni rajamine on imetlusväärne, sest objekt oli väga kallis ja selle rajamine võttis kaua aega. Ka tegusid väljaspool Pärnu linna tuleb kindlasti märgata ja Tori vald on väga sportlik vald, mis tähendab, et selle staadioni uuenduskuurist saavad kasu väga paljud inimesed, koolist veteranideni välja. Samuti lammutati Lihulas vana aegunud spordihoone ja pandi lõpuks alus uue spordihoone ehitamisele. Esile tooks veel Reiu-Raeküla kunstlumeprojekti. Detsembris valmis Reiu-Raeküla kunstlumeprojekti I etapp, kui valmis ehitati pumbajaam, veevõtt jõest ja osteti 2 lumekahurit. Projekt oli väga pikk ja selle käigus oli mitmeidki tagasilööke, kuid 2019. aastaks olid asjad sealmaal, et

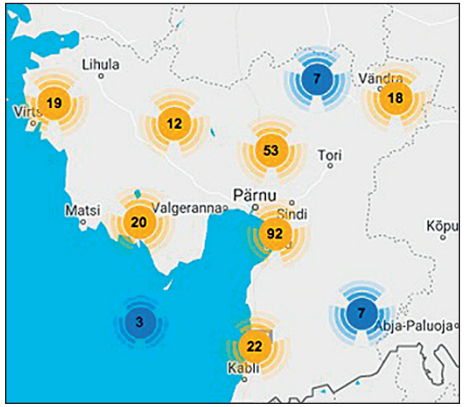

Pärnumaa spordiobjektide arv. Allikas: Eesti Spordiregister

kui oleks ilma, oleks ka suurepärane asi kasutuses.

Pärnumaal tooks veel esile erinevate niššide või uute alade edu. Alustaks Raba 5 *skateparki* ja koolidevahelisest koostööst, kus üldharidusekoolid saavad rikastada kehalise kasvatuse tunde rulakooliga. Samuti saame siin ära märkida jetisõitja Jasmiin Üprausi 2019. aasta EM-kuld, MM-pronks ja suur edu ka eelneval aastal; discgolfar Kristin Tattar on olnud järjest tõusev sportlasstaar, US Openi võit, Euroopa ja maailma paremikku kinnistumine. Lisaks on esile tõusnud bikiinifitnessi Agne Kiviselja kõrged kohad üle maailma, nii Diamond Cup'idel, kui ka saavutused Eestis – bikiinifitnessi absoluutvõitja. Pärnumaa taekwondo sportlaste kõrged kohad erinevatel Euroopa ja maailma tiitlivõistlustel on samuti silma paistnud ning Kevin Saar, quadisõitja, krooniti 3-kordseks Euroopa meistriks.

Suur oli ka erinevate esindusvõistkondade edu: Pärnu linna esindusmeeskond võrkpallis on Eesti meister 2019, Pärnu linna esindusmeeskond korvpallis oli üle aastate Eesti MV medalikohal – 3. koht. Samas üllatas Pärnu JK naiskonna lõpetamine. Veteransõudjad (Ingird Võsu, Rita Maier, Ulvi Lutoškin, Tatjana Jaanson), said 2019 World Rowing Masters Regattalt E-klassi roolijata neljasel kaela omale kuldmedali.

Koolisport 2017–2019

Koolispordi peamine eesmärk on noortes armastuse tekitamine spordi ja tervislike eluviiside vastu. Täpselt samasugune eesmärk on ka kooli kehalise kasvatuse õpetajal, samasugune eesmärk võiks olla ka lapsevanemal, ainult et kahjuks seda tihti ei märka. Just eelkõige sellepärast ongi õpetajal kõige olulisem roll noore inimese kujunemisaastatel, sest tema veedab märkimisväärselt suure osa ajast koos lastega, ladudes hoolikalt vundamenti kogu eluks.

Koolisport on auasi ja meie tervise mõõdupuu. Kehalise kasvatuse õpetaja äratab ellu spordipisiku, suunab noori õigetele radadele ja märkab talente – ühesõnaga, annab suuna kätte. Koolispordil on kaks teed, sport mis toimub koolis ja sport mis toimub väljaspool kooli. Mõlemad on olulised, et uskuda oma võimetesse, püstitada eesmärke, tunda enesekindlust ja saada hea enesetunne. Tutvustame läbi koolis tehtava spordi palju erinevaid alasid, vaba aja veetmise võimalusi ja liidame ühisteks sporditegevusteks paljud lapsed, seega aitame leida lastel uusi tegusaid tutvusi. Ka riigi alustalad saavad laotud tervematest kodanikest, sest jagame tagasi rohkem ressursse. Püüame läbi spordi nakatada paljusid ja jätta nad pisut sõltuvaks, et peale kooli suundutaks tagasi spordiradadele. Sporti võib nimetada elukestvaks tegevuseks, püüame, usume ja teeme selle nimel iga päev tööd.

Alates 2017. aastast oleme püüdnud Pärnumaa Koolispordi radadel teha pisut reformi: kui varasemalt toimetati eraldi üks ühes ja teine teises „saalinurgas“, siis nüüd püüame korraldada palju võistlusi ühiselt. Koolispordi tervikus oleme võitnud, sest varasemalt ei korraldatud koolide meistrivõistlusi üldse, ei selgitatud välja maakonna parimat koolispordis kuigi paljud maakonnad seda tegid. Parandasime vead, aga ega see kerge polnud, lõputud läbirääkimised ja veenmised selle vajalikkusest. Aastaid sisse käidud ja toimivasse süsteemi on raske uusi tuuli tuua. Veel raskem on töötada välja ühtset ja õiglaselt toimivat rahastusmudelit, just sellist, millega kõik osapooled rahul oleks. Igal medalil on alati kaks poolt, kaotasime iseseisvuse, sest täna juhitakse kogu maakonna koolisporti Pärnu linna spordikooli alt, ka sellega tuleb harjuda, aga see ei pea ka nii jääma.

Alustasime ettevaatlikult ikka kahelde: kas nii on õige, et keegi ei peaks

kannatama, kas lapsed saavad võistelda võrdsetega ega kogu koolisport liiga linnakeskseks ei muutu? Täna oleme jõudnud punkti, kus suudame korraldada ühiselt lausa üle kahekümne võistluse ühises kalenderplaanis. Eraldi toimuvad need linna ja maakonna võistlused, mida ei ole võimalik kokku lükata, sest osalemise huvi on niivõrd suur. Peaksime siis ühte võistlust pidama lausa nädal aega, see aga võiks tähendaks „spartakiaadide“ taaselustamist Pärnumaal, mille peale oleme isegi mõelnud, eelkõige keskkoolide osas, kus koolis käimine on nii oluline. Nädal aega võistlemist peale eksameid ei koormaks aga kedagi.

Koolispordis üleüldse on ärevad ajad just viimastel aastatel, sest riik on seadnud küsimärgi alla kehalise kasvatuse ainekava. Loodetakse ajada läbi lihtsamalt, pole vaja joonele panna ja võistlusedki on kohati oma aja ära elanud Eesti Olümpia Komitee silmis. Kas saab nii edasi minna, sest järjest enam tõstavad pead liikumine ja kulgemine, tund peab olema lõbus ehk siis jalutame põõsast põõsani. Kahjuks on nii jäämas tagaplaanile lihtne tõde – mitte miski ei juhtu niisama. Selleks, et midagi saada, tuleb pingutada, selleks, et kuhugi jõuda, tuleb vaeva näha.

Järjest enam premeeritakse vähimagi pingutuse eest. Suurtel rahvaspordiüritustel jääb silma lõputu medalite sadu, ilusaid ja toekaid meeneid jagatakse peaaegu et igal üritusel, ka seal, kus aega ei võeta. Paratamatult tekitab see olukorra, kus süües kasvab isu, osaletakse järjest rohkem ikka lõbusalt edasi. Kahjuks selline tee võib pingutust nõudva ja tulemusele suunatud spordi ohtu seada. Lapsed mõistavad, et lihtsamalt saab ka ja nii võib võistlusport pigem tahaplaanile jääda. Tore, et valikuid jagub, igaühele oma, kuid raskemat teed valitakse järjest harvem.

MTÜ Pärnumaa Koolisport, mis on maakonna võistluste tarvis ja MTÜ Pärnu Koolispordiliit, mis on linna võistluste tarvis koostöös Pärnu Spordikooliga, korraldavad üheskoos 23 võistlust Pärnu linna ja maakonna õpilastele, kus selgitatakse

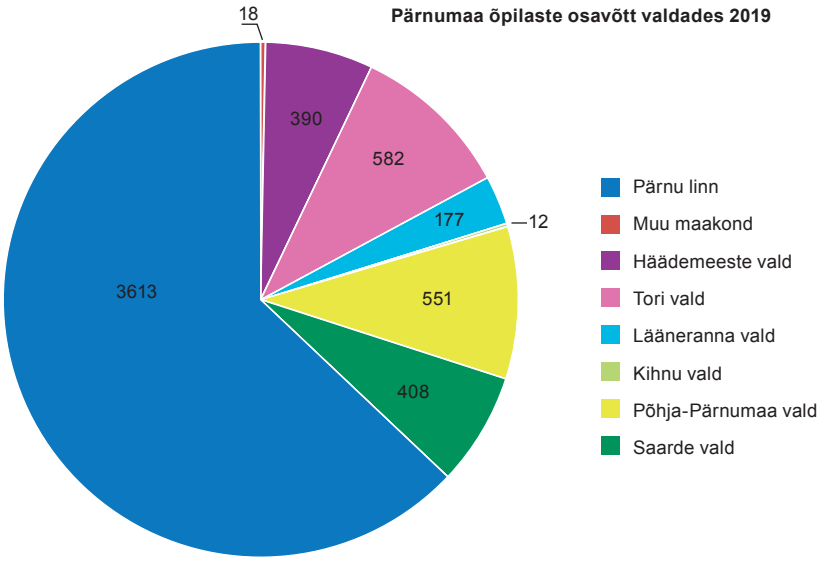

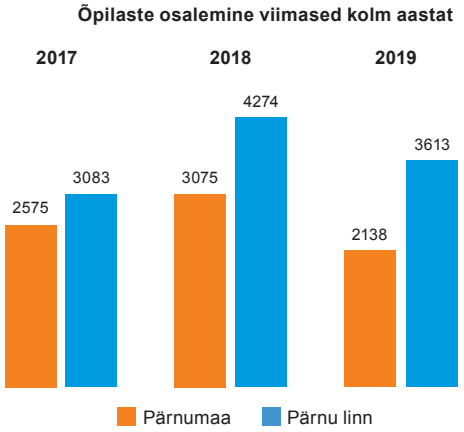

välja Pärnumaa koolide meistrid paljudel aladel (võrkpall, korvpall, jalgpall, rahvastepall, sulgpall, lauatennis, male, discgolf, orienteerumine, krossijooksud, kergejõustik, pendelteatejooks, teatevõistlused, akrobaatika, suusatamine, mälumäng). Pärnu linna koolidele eraldi 19 võistlust ja maakonnale 15 võistlust. Kokku on ühises kalenderplaanis, mis on nähtav mõlemale poolele, 57 kohalikul tasandil korraldatud spordisündmust. Lisaks aitame korraldada Vabariigi regioonide ja finaalvõistlusi koostöös Eesti Koolispordi Liidu, Jalgpalli liidu, Kergejõustiku liidu ja Võrkpalli liiduga. Korraldame septembrist maini ligi 60+ erinevat spordivõistlust ja spordisündmust. Populaarsemateks aladeks jätkuvalt läbi aegade tehniliselt vähem keerukamad nagu jooksmine, rahvastepall noorema kooliea hulgas, jalgpall. Kõige suurema arvuga võistlus maakonnas ja linnas on jooksukross, kust esimese puhul võtab osa ligi 300 last ja linnast ligi 500. Koole, kes aktiivselt meie kalenderplaanis olevatest võistlustest osa võtavad on maakonnas 20 ja linnas 16. 2019. aastal võttis meie võistlustest osa **5751 õpilast**.

Peale võistluste korraldamist tegeleme ka Pärnumaa kehalise kasvatuse õpetajate ainesektsiooni juhtimisega. Õpetajate tunnustamist kevadkoosolekutel, neile info jagamist ja koolide parimate võistkondade

Pärnu maakoolide traditsiooniline kevadkross Jõulumäel 2019, stardis 4.–5. kl tüdrukud

Rimi jalgpalli osavusfestival Pärnu Spordihallis 2018. 1.–5. klass Pärnu linna- ja maakoolidest

lähetamist vabariigi võistlustele. Püüame vastavalt võimalusele pakkuda õpetajatel näha väljaspool Eestit kuidas koolispordisüsteem toimib. Oleme käinud vaatamas ja kogemusi vahetamas Minskis ja Lätis, kus kohtusime koolides direktoritega ja vestlesime, vahetasime kogemusi ja külastasime spordiobjekte. Viimane välislähetus viis Pärnumaa Koolispordi kaks juhatuse liiget ja liidu juhataja Tbilisi, kohtumaks Gruusia Koolispordiliiduga. Ühtlasi sai käidud ka Tbilisi spordikongressil ja vaatamas erinevaid spordiobjekte. Vahetasime muljeid, õppisime üksteiselt ja leidsime, et me polegi sisult nii erinevad, hoopis väga sarnased, seisame ju mõlemad laste parema tervise eest. Ka võistlussüsteem on meil sarnane. Harukordne võimalus leidis aset 21.10.–27.10.2018 koostöös Eesti Koolispordi Liidu ühisesse delegatsiooni kuulumisega. Pärnumaa kolmeliikmeline grupp käis uudistamas spordihallides, nägime võimlemiskompleksi, kus sai tegeleda eraldi saalides riistvõimlemisega ja ilu- ning rühmvõimlemisega. Võrkpallihall, mis asus seal samas kõrval, kus sai mängida nii võrkpalli kui ka sulgpalli. Ka ujula asus samas kompleksis. Tbilisi keskkoolis nr. 98 vahetati mõnusalt muljeid lastega ja direktoriga, toimus elav mõttevahetus ja küsimuste voor. Kuulati Gruusia koolispordisüsteemist, nende tugevusest ja nõrkustest. Samas tutvustati ka oma süsteemi ja käisime rahvusvahelisel spordikongressil „Olümpiasport ja sport kõigile“, osaleti töötubades ja räägiti samuti oma maa kogemustest. Külastati ka Tbilisi lastekodu, et anda üle veidi spordivahendeid, lapsed olid ette valmistanud uhke vastuvõtu. Kuulsime ka nende muredest, mis jällegi olid üsna sarnased meie omadega. Vahva kogemuste vahetus rikastas mõlemat poolt, sest ka meil oli midagi õppida, eriti aga seda, et riiklikult toetatud spordisüs-

Eesti Koolispordi Liidu üle-eestiline spordi ja Koolispordi juhtide delegatsioon Uplistsikhe koobaslinnas

Gruusia Koolispordi Liit Koolispordi juht Levan Kikalishvili ja MTÜ Pärnu Maakoolide Spordiliit koolispordijuht Ene Saagpakk

teem toimib paremini. Kui rahastaja on riik ja koolispordiliidus töötavad kõik maakondade juhid, siis ei sõltuta otseselt ei linna ega ka maakondade valitsustest. Grusiine aga pani omakorda imestama meie riiklik kohustuslik ujumisõpetus ja see, et riik on pannud jõuliselt õla alla spordibaaside ehitusele.

Eesti Koolispordi Liidul on ammune traditsioon valida igal aastal üle Eesti „Aasta Spordisõbralikum Õpetaja“. Pärnumaa Koolispordi ühendus esitas 2019. aastal selleks Mehis Merilane, kes õpetab Pärnu Ühisgümnaasiumis. Ta osutus valituks kaheksa kandidaadi hulgast. Määravaks sai tema puhul just aktiivsus ja tohutu energia, mida tal lastele pakkuda on.

Mehis Merilaine on tubli õpetaja, kes teeb oma tööd hingega ja suudab jääda positiivseks ning rõõmsameelseks ka siis kui selleks võib-olla väga põhjust polegi. Ta on sihikindel, nõudlik, suudab lapsi

ennast kuulama panna ja tal on väga kõva hääl. Samas oskab ta kehalise kasvatuse tunni muuta põnevaks ja mõistab hästi huumorit. Ta on abivalmis, suhtleb lastega kui võrdsetega ja suudab lapsed tegevustesse panna. Muidugi on ta aktiivne ja energiline ka väljaspool kooli, korraldades juba mitmeid aastaid EKSL mälumängu Bumerang või vedades Vabariigi õpetajate võrkpalli võistlust ise vilistades ja kohtuniku tööd tehes. Teda jagub ka paljudele maakonna või linna koolispordi võistlustele. Ta ei ütle kunagi ära, kui teda vajatakse appi võrkpalli võistlustele nii linnas kui Vabariigis. Kehalise kasvatuse ainekava Pärnu Ühisgümnaasiumis on kindlasti täidetud ja enamgi veel. Kuid tähtis pole see mis paberil kirjas, vaid see, et tunnid õpilastele meeldiksid.

Tänu tublidele ja tööd armastavatele kehalise kasvatuse õpetajatele üle maakonna hoitakse koolisporti au sees. Tänu nendele märgatakse talente ja suunatakse edasi võistlussporti. Koolisport toimub küll kõige madalamas astmes ja tihti ilma pealtvaatajateta kuid see on äärmiselt vajalik, et laps saaks astuda järgmised sammud juba spetsialisti käe all. Hea tahtmise korral on kõik võimalik.

Mehis Merilaine 1000 eurost auhinda ja tänuplaati vastu võtmas Eesti Koolispordi Liidu foorumil Tallinnas

MTÜ Pärnu Maakoolide Spordiliit üldkogu koosolek ja tunnustamine Sindis

Riigiasutused Pärnumaal

Kaitseliidu Pärnumaa malev aastatel 2017–2019

Kaitseliit on Kaitseministeeriumi valitsemisalas tegutsev vabatahtlik, sõjaväeliselt korraldatud, relvi valdav ja sõjaväeliste harjutustega tegelev riigikaitseorganisatsioon, mis täidab temale Kaitseliidu seadusega ja selle alusel pandud ülesandeid.

Kaitseliidu Pärnumaa malev on Kaitseliidu territoriaalne üksus, mis tegutseb Pärnu maakonnas ning koosneb neljast malevkonnast: Kikepera (vastutusala Saarde ja Häädemeeste valla territoorium), Korbe (vastutusala Põhja-Pärnumaa ja osaliselt Tori valla territoorium), Soontagana (vastutusala osaliselt Lääneranna, osaliselt Tori ja osaliselt Pärnu linna territoorium) ja Pärnu (vastutusala Pärnu linna haldusreformi eelne territoorium).

Pärnumaa maleva eesmärk on suurendada vabale tahtele ja omaalgatusele toetudes rahva valmisolekut kaitsta Eesti iseseisvust ja põhiseaduslikku korda.

Malevat juhtis 2014. aasta 3. jaanuarist kolonelleitnant Tõnu Miil, kes andis 5. jaanuaril 2017. aastal pidulikult Pärnu raekoja saalis juhtimise üle major Kristian Kivimäele. Major Kivimäe täitis malevapealiku ülesandeid kuni 11. detsembrini 2018. Alates sellest kuupäevast on Kaitseliidu Pärnumaa maleva pealik kolonelleitnant Rasmus Lippur.

Aastatesse 2017 kuni 2019 jääb mitmeid suursuguseid aastapäevi. 23. veebruaril 2018 sai Eesti Vabariik 100-aastaseks ning seda sündmust on Pärnumaa malev tähistanud kogu perioodi vältel osaledes paljudel aastapäevaga seotud üritustel. Lisaks sai 100-aastaseks 11. novembril 2018 Kaitseliit ja ka Pärnumaa malev. 2018. aasta 5. juunil möödus 25 aastat Naiskodukaitse Pärnumaa ringkonna taasloomisest.

2. detsembril 2019 esitles Pärnumaa malev raamatut „100 aastat Kaitseliitu Pärnumaal“. Raamatuesitlus leidis aset Endla teatris, mis oli kummardus 1990. aastal taastatud Kaitseliidu Pärnumaa maleva esimesele pealikule – Lembit Mägedile. Legendaarse noorkotka, kaitseliitlase, pataljon Narva võitleja ja teatrimehe jaoks oli see kohvik aastaid olnud üheks meelispaigaks.

Raamatu koostasid Mehis Born ja

„100 aastat Kaitseliitu Pärnumaal“ raamatu esitlus. Foto Merilin Sepp

Merike Jürjo, kujunduse ja küljenduse tegi Heino Prunsvelt. Lisaks koostajatele aitasid raamatu sünnile kaasa paljud ajaloohuvilised kaitseliitlased.

Kaitseliidu Pärnumaa malevas oli 2019. aasta lõpus 1657 tegevliiget, mis on 10 liikme võrra rohkem, kui 2016. aastal. Kaitseliitlasi koos naiskodukaitsjate, kodutütarde ja noorkotkastega on Kaitseliidu Pärnumaa malevas kokku üle 2100 liikme.

Väljaõpe

Perioodil 2017 kuni 2019 oli kõige tähtsam õppus Kaitseliidus ja Kaitseväes Siil 2018. Taasiseseisvumise aja suurim sõjaline õppus toimus ajavahemikul 2. kuni 14. mai. Õppuse raames toimuvatesse tegevustesse kaasatud üksused opereerisid mitmetes piirkondades üle kogu Eesti. Kandev roll ülesannete täitmisel ning kokkuharjutamisel lasus seekord Kaitseliidul. Õppusel Siil 2018 osales üle 15 000 kaitseliitlase, naiskodukaitsja, ajateenija, reservväelase, kaitseväelase ja liitlasvägede sõduri.

Pärnumaal viidi tegevused läbi 4.–7. maini. Põhiliselt Kanaküla ja Pärnu vahelisel alal, kuid tegutseti ka Tihemetsas, Eametsas, Lemmetsas, Vändras ja Pärnu linnas.

Pärnumaa maleva ja Lääne maakaitseringkonna jaoks on kindlasti tähtis ka igaaastane õppus Orkaan. 1. kuni 3. detsembrini 2017. aastal toimus Orkaan XII Saaremaal Leisi ümbruses ning Pärnumaal Saarde ja Häädemeeste valdades, osales üle 1000 riigikaitsja nii Eestist kui Lätist.

Pärnumaal harjutati läbi mitmeid stsenaariumeid, mis olid seotud hübriidsõja ja elanikkonnakaitsega. Pärnumaa maleva toonase pealiku kolonelleitnant Tõnu Miili sõnul oli õppusesse kaasatud ka kohalikud omavalitused ning politseiüksused, kellega

Kaitseliidu Pärnumaa maleva orkester Saxon esines Siil 2018 raames Pärnu linnas. Foto Asso Puidet

Siil 2018, Pärnu. Foto Asso Puidet

oldi mitu aastat ettevalmistavaid staabiharjutusi läbi viidud. „Elanikkonna kaitses peavad kõik riiklikud struktuurid üksteist võimaluste piires aitama, et meie inimestel oleks ükskõik millise kriisiga võimalik toime tulla," ütles kolonelleitnant Tõnu Miil. Orkaan XII eesmärgiks oli eelpool nimetatud koostöö järgmisele tasandile viimine ning reaalsusele võimalikult lähedastes tingimustes proovile panemine.

Järjekorras 13. Orkaan viidi 2018. aasta 30. novembrist kuni 2. detsembrini läbi Pärnu-, Lääne ja Saare maakonnas, kus üksused harjutasid konventsionaalset ja mittekonventsionaalset sõjapidamist ning korrakaitseülesannete täitmist.

Pärnumaal toimus õppus Tori vallas mõlemal pool Pärnu jõge, kus lahingutegevus liikus maastikul ja asulates Sindi suunas. Viimasel päeval jõudis lahingutegevus Sinti. Kui ründavad üksused jõudsid Sindi raekoja juurde, kõlas peagi harjutuse lõppu kuulutav tunnussõna.

Õppus lõppes rivistusega, kus osales ka Kaitseliidu ülem kindralmajor Meelis Kiili. Kiili tänas „Orkaanist" osavõtjaid ja rõhutas selle vajalikkust riigikaitses. „Et hoida ära need tormituuled, mida näeme maailmas täna," põhjendas ta seda, miks taolisi õppusi korraldatakse. Kiili sõnul on meil olemas nii tahe kui oskused oma vabaduse kaitseks.

„Meile kõigile on oluline oma pere ja kodu kaitsmine. Sellistel õppustel harjutamegi, lisaks oma kodu kaitsmisele ka naabri kodu kaitsmist," selgitas Pärnumaa maleva pealik kolonelleitnant Rasmus Lippur Orkaan XIV eel.

29. november kuni 1. detsember 2019 tõi üle Saaremaa, Hiiumaa, Läänemaa ja Pärnumaa rulluv Orkaan XIV relvile ligemale tuhat kaitseliitlast. Õppelahingutes

Admiral Pitka luurevõistlus 2017 Pärnumaal, pildil Pärnumaa maleva esindajad. Foto Eha Jakobson

ning sellega kaasnevates tegevustes osalesid ka Kalevi jalaväepataljoni allüksused, Läti vabatahtlik riigikaitseorganisatsioon Zemessardze, Politsei- ja Piirivalveamet, Naiskodukaitse ja teisedki partnerid.

Lisaks lahingutegevustele harjutasid politseinikud ja naiskodukaitsjad ulatusliku evakuatsiooni korraldamist. Õppuse stsenaarium nägi ette, et Pärnumaal, Läänemaal ning Saare- ja Hiiumaal võivad kohalikud elanikud sattuda ohtu ja nad tuleb oma elukohast evakueerida. Pärnumaal avati Naiskodukaitse ja politsei koostöös Vändra gümnaasiumis evakuatsioonipunkt ning harjutati evakuatsiooniga kaasnevaid protseduure.

Esmakordselt viidi 2019. aasta oktoobri lõpus ja novembri alguses läbi harjutus Tractable. Pärnumaa malev harjutas koos Saaremaa ja Lääne maleva ning Kaitseväega Iklas saabuvate liitlaste vastuvõtmist ja toetamist. Harjutuse Tractable raames rajati Iklasse kontrollläbilaskepunkt ja julgestati piiriala.

Lisaks suurõppustele viivad Pärnumaa maleva instruktorid ja vabatahtlikud läbi pidevalt väljaõpet oma üksustele. Toimuvad kompaniide ja rühmade kokkuharjutamised ning mitmed erialaõppused: kuulipilduri erialakursus, tankitõrjuri erialakursus, sidemehe erialakursus, laskursanitari erialakursus, ellujäämiskursus (suvine ja talvine), sõdurioskuste kursus, A ja B kategooria minöörikursus, tankitõrje kahurimeeskonna erialakursus ja teised erialakursused.

Kaitsetahe

Kaitseliidu Pärnumaa maleva suurim ülesanne on olnud ja on ka tulevikus panustada Pärnumaa elanike kaitsetahte tugevdamisesse ning õpetada seda tahet kasutama

23. veebruar 2018 Pärnus. Foto Karri Kaas

Eesti iseseisvuse ja põhiseaduslikku korra kaitseks.

Pärnumaal tegutsevad lisaks Kaitseliidule ja Naiskodukaitsele ka Kodutütred ja Noored Kotkad. Pärnumaa Kodutütarde ja Noorte Kotkaste organisatsioonide eesmärk on noorte kasvatustöö ning isamaalisuse ja kaitsetahte propageerimine. Selleks korraldavad rühmad õppetööd, erinevaid üritusi ja osalevad teiste organisatsioonide tegemistes.

Lisaks panustab Kaitseliidu Pärnumaa malev noorte isamaalisuse ja kaitsetahte tugevdamisesse viies läbi või toetades pea kõikides Pärnumaa koolides riigikaitseõpetust, mille tippsündmuseks on kevadvaheajal korraldatav riigikaitselaager. Pärnumaa malev on riigikaitselaagrite korraldamisel osalenud selle sajandi esimese kümnendi keskpaigast alates.

Kohalikele tutvustatakse Kaitseliidu tegemisi osaledes paljudel avalikel üritustel, milledest Kaitseliidu jaoks olulisim on maakaitsepäev. Maakaitsepäeva viiakse Pärnumaal igal aastal läbi erineva malevkonna vastutusalas: 2017. aastal Soontagana malevkond Paikuse vallas, 2018. aastal Pärnu malevkond ja Pärnu linnas ning 2019. aastal Kikepera malevkond ja Uulus.

Sport

Kaitseliidus Pärnumaa malevas tegeletakse väga eriilmeliste spordialadega. Olulisel kohal on nii laskesport, sõjalis-sportlikud võistlused kui ka näiteks Kaitseväe sangpommispordi meistrivõistlused või Kaitseliidu meistrivõistlused võrkpallis.

Pärnumaa malev korraldas 2017. ja 2018. aastal jao patrullvõistlust Sookoll, mis erines teistest sõjalis-sportlikest võistlustest võistkonna suuruse poolest. Mees-

konna moodustas 9-liikmeline jagu, kus lisaks jaoülemale olid erinevate erialade spetsialistid: TT-granaadiheitur, kuulipildur, sidemees, sanitar ja teised jalaväejao liikmed.

Alates 2012. aastast korraldatakse Korbe malevkonna eestvedamisel ka oma talvist sõjalis-sportliku võistlust „Vändra sprint“.

2017. aastal oli Pärnumaa maleval au olla ka rahvusvahelise sõjalis-sportliku võistluse admiral Pitka luurevõistlus korraldajate hulgas. Võistluse staap asus Jõulumäel ja võistlejad pidid lahendama ülesandeid Saarde ja Häädemeeste valdade territooriumil.

Pärnumaa maleva liikmed on malevat esindanud hiilgavalt ja aastatel 2017 kuni 2019 on maleva esindused saavutanud hulgaliselt kõrgeid kohti sõjalis-sportlikelt võistlustelt kui ka laskevõistlustelt.

Keskkonnaameti Pärnu kontor

Kaitstavad loodusobjektid

Pärast haldusreformi suurenes Pärnu maakonna pindala oluliselt, mistõttu jääb uutes piirides Pärnu maakonda ka rohkem kaitstavaid loodusobjekte. Erinevate loodusväärtuse kaitseks moodustatakse erinevat tüüpi kaitstavaid alasid. Kaitsealasid on kolme tüüpi – rahvuspark, looduskaitseala ja maastikukaitseala (sh park, arboreetum ja puistu). Kõikidele kaitsealadele tuleb koostada kaitse-eeskiri. Hoiuala on elupaikade ja kasvukohtade kaitseks määratud ala, mille säilimise tagamiseks hinnatakse kavandatavate tegevuste mõju ja keelatakse ala soodsat seisundit kahjustavad tegevused. Hoiualad moodustatakse konkreetsete elupaigatüüpide, aga ka liikide elupaikade kaitseks ja nende kaitsekord tuleneb otse looduskaitseseadusest. Püsielupaigad moodustatakse konkreetse liigi elupaiga kaitseks. Kaitse alla võetakse ka üksikobjekte (näiteks puud ja puudegrupid, allikad, rändrahnud, paljandid, koopad jt).

Keskkonnaregistri 31.12.2019 andmetel jääb osaliselt Pärnu maakonna territooriumile nüüd kaks rahvusparki – Soomaa rahvuspark ja Matsalu rahvuspark. Matsalu rahvuspark jäi enne reformi kogu ulatuses Lääne maakonda, kuid nüüd asub Pärnu maakonnas Matsalu rahvuspargi lõunapoolne osa.

Hoiualasid jääb Pärnu maakonda 44, looduskaitsealasid on 45 ja maastikukaitsealasid 15. Lisaks neile on 8 kaitseala, mille kaitsekord on uuendamata. Uuendamata kaitsekorraga aladest moodustatakse kas loodus- või maastikukaitsealad, üksikobjektid või püsielupaigad. Paar uuendamata kaitsekorraga ala arvatakse kaitse alt välja, kuna seal ei ole enam säilinud algseid looduväärtusi või on need juba kaitstud vääris-elupaikadena. Kuna kõikidele uuendamata kaitsekorraga aladele tuleb kehtestada uus kaitsekord aastaks 2023, siis Keskkonnaamet tegeleb nende aladega aktiivselt.

Kaitsealuseid parke on 26, uuendamata piiridega parke ja puistuid on 11 ja üksikobjekte on 66. Viimase paari aasta jooksul on looduskaitselise väärtuse kadumise tõttu riikliku looduskaitse alt välja arvatud mitmeid üksikobjekte ja mõned pargid. Osade hävinud objektide kaitse alt väljaarvamine on veel töös. Samuti tegeleb Keskkonnaamet nende parkide piiride uuendamisega, millel uusi piire veel ei ole.

Lisaks kaitstakse ka erinevate kaitsealuste liikide püsielupaiku, mida on Pärnumaal 100. Kõikide kaitsealuste liikide kaitseks ei moodustata siiski kaitse- ja hoiualasid ega püsielupaiku. Teatud juhtudel piisab liikide kaitsel isendi kaitsest, kus vastavalt looduskaitseseadusele ei tohi kaitsealuseid liike püüda, korjata või asjatult häirida ka väljaspool kaitsealasid. Kõik kaitset vajavad liigid jagatud kolme kaitsekategooriasse. I kaitsekategooria liikide puhul kaitstakse kõiki vastava liigi teadaolevaid elupaiku või kasvukohti. Osadele I kaitsekategooria liikidele – lendorav, must-toonekurg, kaljukotkas, merikotkas, kalakotkas, madukotkas, väike- ja suurkonnakotkas – kehtib LKS-i kohaselt niiöelda automaatne kaitse, mis hakkab kehtima alates pesapuu leidmisest.

Kõikide kaitstavate loodusobjektide looduskasutustingimused (kaitsekord) on kinnitatud Vabariigi Valitsuse või keskkonnaministri vastava määruse ja looduskaitseseadusega.

EELISe (Eesti Looduse Infosüsteemi) infolehe andmetel (loodus.keskkonnainfo.ee) on kaitstava territooriumi pindala 31.12.2019 seisuga Pärnu maakonna maismaa pindalast 27,4% (analüüs on teostatud järgmiste looduskaitseseaduse alusel kaitse alla võetud objektide põhjal: kaitsealad, hoiualad, püsielupaigad ja üksikobjektid (koos piiranguvööndiga)).

Antud ajavahemikul muudeti Metsapoole hoiuala, Nätsi-Võlla, Avaste, Mihkli, Puhtu-Laelatu, Taarikõnnu, Nehatu, Tuhu ja Lindi looduskaitsealade ning Pärnu ja Niidu maastikukaitsealade piire ja kaitsekorda. Moodustati Varbla, Kikepera ja Massumetsa looduskaitsealad ning Allikukivi maastikukaitseala.

Poollooduslikud kooslused

Poollooduslikud kooslused, rahvakeeles ka pärandkooslused, on niidualad, kus kasvab looduslik taimestik. Pärandkooslustel on võtmeroll maastikus elurikkuse säilimisel, pakkudes elu- ja toitumispaika mitmetele haruldastele looma- ja taimeliikidele ning putukatele. Pärandkoosluste loodusväärtused säilivad ainult inimese kaasabil. Selleks, et liigirikkust säilitada või tõsta, tuleb alasid pidevalt hooldada – niita ja loomadega karjatada.

Pärnumaal on poollooduslikke kooslusi kokku 6158 ha, enim esindatud on rannaniidud 2200 ha, levides suurte massiividena mööda maakonna rannapiiri. Esinduslikumad rannaniidualad on Luitemaa looduskaitsealal, Tõstamaa maastikukaitsealal ja Sõmeri hoiualal. Samuti on suures mahus puisniite 666 ha, millest Eesti suurim hooldatav puisniit 82 ha-ga asub Nedrema kaitsealal ja aruniite üle maakonna leidub 714 ha ulatuses. Esmatähtsat elupaika, loopealset, leiab Pärnumaal 270 ha ulatuses. Peamised hooldatud alad asuvad Kurese maastikukaitsealal.

Pärnumaal on hoolduses 3060 ha ja taastamises 380 ha poollooduslikke kooslusi.

Võõrliikide tõrje

Pärnumaal kasvavate karuputke võõrliikide kasvukohad moodustavad kogu Eesti kasvukohtadest umbes 2% ja taimede kasvukohtade tihedus maakonna pindalaga võrreldes on üks Eesti väiksemaid. 2017. aastal oli riiklikus tõrjes 47 hektarit kolooniate alust maad, 2018. aastal 52 ha, 2019. aastal 54 hektarit. Peamine tõrjemeetod on glüfosaadil põhineva herbitsiidiga mürgitamine, kuid järjest kasvamas on kaevamise osakaal. Tõrje on lõppenud ehk hävinuks on 2019. a seisuga kuulutatud 16 hektarit.

Vereva lemmmaltsa kasvukohti on Pärnumaal kaardistatud kokku u 16 hektarit, mis moodustab Eesti u 25% hetkel teadaolevatest kasvukohtadest. Alates 2018. aastast teostatakse vereva lemmmaltsa tõrjet Pärnu linnas Pärnu jõe ääres asuvas suures koloonias koostöös Tallinna Vangla Pärnu kriminaalhooldusosakonnaga, kus üldkasuliku töö raames taimi suve jooksul mitmel korral rohitakse. Tegu on esimese sellelaadse koostööprojektiga.

Vesi looduses

Pärnu jõgikond haarab üle 60% maakonna territooriumist ja seetõttu on tema osatähtsus suhteliselt suur. Jõgi suubub Pärnu lahte ja mõjutab oluliselt lahe supelrandu ja mereelustikku. Jõe valgalal on asustus tihedam ja seetõttu ka inimtegevuse mõjutused vesikonnale suuremad.

Vee kaitse ja kasutamise abinõude paremaks korraldamiseks ja planeerimiseks on Eestis moodustatud 3 vesikonda, Pärnumaa jääb Lääne-Eesti vesikonda. 2016. aasta 07. jaanuaril kinnitati Vabariigi valitsuse poolt Lääne – Eesti vesikonna veemajanduskava, mille alusel tuleb lahendada olulisi probleeme vee hea seisundi saavutamiseks. Pinnavee seisundi üle peetakse arvestust pinnaveekogumite kaupa ning pinnaveekogumeid, mille seisund tuleb Eestis määrata, on praegu 750 – 639 vooluveekogumit, 95 seisuveekogumit ja 16 rannikuveekogumit. Pärnumaal on 84 pinnaveekogumit. Keskkonnaagentuuri poolt koostatud veekogumite 2018. aasta koondseisundi põhjal on Pärnumaal 6 veekogumi seisund hinnatud halvaks, 26 veekogumi seisund on hinnatud kesiseks ja 52 veekogumi seisund heaks. Väga heas ja väga halvas seisundis veekogumeid Pärnumaal ei ole. Halvas seisundis on järgmised veekogumid: Are_2, Halliste_3, Ikla, Männiku, Pärnu_3 ja Tõhela järv. Halvas seisundis on ka Pärnu lahe rannikuveekogum.

PÄRNUMAA VEEKOGUMITE KOONDSEISUND 2018. AASTA

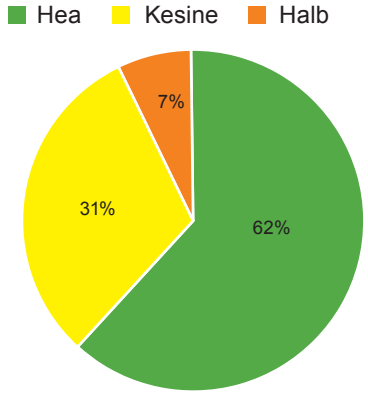

Veekogu seisundi hindamise ja abinõude planeerimise ning rakendamise eesmärgil on veekogud jaotatud osadeks ehk pinnaveekogumiteks. Pinnaveekogumid on veekogude üksikud lõigud või osad, mis erinevad teineteisest looduslike iseärasuste, neile avalduva inimmõju või muude oluliste ja eristavate tunnuste alusel. Pinnaveekogumi seisundiklass määratakse pinnaveekogumi ökoloogilise või keemilise seisundi klassi põhjal, olenevalt sellest, kumb seisund on halvem.

Jõgede riiklikku keskkonnaseiret tehakse erinevatel aastatel erinevatel jõgedel kogu Eesti ulatuses. 2018. aastal tehti ülevaateseiret viiel suuremal Pärnumaa jõel (Pärnu, Saarjõgi, Halliste, Reiu ja Vändra). Seire tulemustest nähtus, et Pärnumaa suuremate jõgede ökoloogiline koondseisund on väga hea.

Jõgede riiklik keskkonnaseire tulemused Pärnu maakonnas 2018

Tabelis on iga kvaliteedinäitaja ökoloogiline seisund värvitud järgmiselt: väga hea klass, hea klass, kesine klass, halb klass ja väga halb klass. Tabeli viimases veerus on toodud jõe füüsikalis-keemiliste üldtingimuste koondmäärang vastavalt kvaliteedinäitajatele antud hindepunktide summa järgi ning värvitud eelpooltoodud printsiibi alusel.

Pärnumaal on keskkonnaregistri andmetel teadaolevalt kokku 30 paisu, mis on kõrgemad kui 1 m.

Madalamaid paise (1 m ja alla selle) on kokku 24. Ühtekuuluvusfondi rahastamisel likvideeriti 2015. aastal Pärivere pais (teise nimega Are veehoidla), mis takistas kalade vaba liikumist Are jõel. Keskkonnaagentuuri poolt on alustatud Pärnu jõestiku elupaikade taastamise projekt. Pärnu jõe Projekti kogumaksumus on 15 000 000 eurot,

2018 Pärnu maakonnas seiratud jõgede (veekogumite) ökoloogilised seisundiklassid kvaliteedinäitajate järgi ning nende koondmäärang

Jõgi ja veekogum	Lävend	02 (%)	BHT5 (mg/l)	NH4¤ (mgN/l)	Üld-N (mg/l)	Üld-P (mg/l)	Koond-määrang
Pärnu jõgi/ Pärnu_3	Tahkuse	94,4	1,2	0,035	1,68	0,027	24
Pärnu jõgi/ Pärnu_3	Sindi	96,3	1,4	0,033	1,4	0,031	25
Pärnu jõgi/ Pärnu_3	Oore	88,6	1	0,039	2,1	0,027	24
Saarjõgi/ Saarjõgi_3	Kaansoo	52,9	1,05	0,057	1,7	0,033	23
Hallste jõgi/ Halliste_3	Riisa	74,4	1,08	0,075	1,7	0,035	24
Reiu jõgi/ Reiu_2	Lähkma	79,9	1,1	0,053	1,5	0,033	25
Vändra jõgi/ Vändra_3	Alt-Massu	76	1,3	0,046	1,12	0,043	25

millest 85% panustab Euroopa Liidu Ühtekuuluvusfond ja 15% Eesti riik. Projekti kestus: 27.03.2015 – 31.12.2022. Projekti raames lammutati Sindi pais 2018. aastal. 2019. aasta septembris valmis Sindi linna poolne tehiskärestik ja Pärnu jõgi suunati valminud tehiskärestikku. 2020. aastal valmib Sauga poolne kärestikuosa. Seejärel rajatakse kärestikust allavoolu kudealad, luues piirkonnas kaladele paremad elu- ja kudemistingimused. Tehiskärestik hakkab toimima selliselt, et madalveeperioodil koondub kogu jõe voolhulk Sindi poolsesse madalvee voolusängi ja voolhulga suurenedes hakkab jõgi kogu kärestikku üle ujutama. Taastamise projekti raames kujundati veel 2018. aastal Pärnumaal Pärnu jõel Vihtra paisuvare ümber looduslähedaseks kärestikuks, tagades kaladele paremad rändevõimalused.

Keskkonnainspektsiooni Pärnumaa büroo

Eestimaa loodus on rikas – siin on metsad, sood, jõed ja järved, mitmekesine taimestik ja loomastik. Sellest rikkusest võivad kõik osa saada.

Paljudele pakub loodus võimalust elatist teenida, suurem osa käib looduses lihtsalt puhkamas ja vaba aega veetmas. Ehkki meie keskkonnaseisund on valdavalt hea ning enamik inimestest kaitseb ja hoiab loodust oma vabast tahtest, on vajalik ka riiklik kontroll.

Loodusrikkuste säästliku kasutamise ja kaitse tagamiseks on riik kehtestanud õigusaktid ning loonud järelevalvesüsteemi.

Keskkonnainspektsioon teeb järeleval-

vet looduskeskkonna ja -varade kasutamise üle kõigis valdkondades, olgu tegemist metsa-, maapõue- või kalakaitsega, jäätmekäitluse, pakendi- või välisõhuprobleemidega – kokku ligi paarikümnes valdkonnas.

Keskkonnainspektsioon jagab järelevalvevaldkonnad oma töökorraldusest lähtuvalt:

Looduskaitse ehk klassikaline looduskaitse, sealhulgas kaitsealad, kaitstavad liigid, metsakaitse, jahindus.

Keskkonnakaitse ehk kõik eluta loodusega seotud valdkonnad – jäätmed, välisõhk, vesi, kemikaalid, samuti tootjavastutuse küsimused.

Kalakaitse – kalapüügi järelevalve püügist kuni tootmiseni, sealhulgas harrastuspüük, kutseline püük, kaugpüük ookeanidel, kalakäitlemisettevõtete kontroll.

Keskkonnainfo telefon **1313,** elektronposti aadress on: **1313@112.ee.**

Helistage või kirjutage, kui märkate keskkonnareostust või reostusohtu, ebaseaduslikku metsaraiet, kalapüüki või muud ebaseaduslikku looduskasutust, jäätmete ebaseaduslikku ladestamist, massiliselt surnud loomi, linde või kalu, loomade julma kohtlemist, muud keskkonnaalast õigusrikkumist

1313 operaator registreerib saabunud teate ning edastab selle vastava maakonna büroole, kus teatega edasi tegeldakse.

Keskkonnainspektsiooni Pärnumaa büroo asub aadressil Roheline 64, PÄRNU, tel 449 9102, e-post: parnumaa@kki.ee, valve@kki.ee, koduleht www.kki.ee.

Maa-ameti Pärnu esindus

Pärnus on olemas Maa-ameti esindus, kuhu inimesed saavad pöörduda oma maa piiridega või maatoimingutega seotud küsimustes. Maa-ameti teenused on valdavalt olemas ka veebipõhisena. Lisainfo: maaamet.ee; geoportaal.maaamet.ee.

2020 tähistab Maa-amet oma 30. tegevusaasta täitumist. Maa-amet on partner maatoimingute ja kaarditeenuste alal.

Valik Maa-ameti Pärnumaaga seotud tegemistest aastal 2019

Uued ortofotod* (https://xgis.maaamet.ee/xgis2/). Maa-amet uuendab igal aastal ortofotosid poole Eestimaa kaupa – kordamööda riigi põhja- ja lõunapoolne osa. Suuremate asulate ortofotod uuendatakse igal aastal. 2019. aasta ortofotod katavad ka suurema osa **Pärnumaast**. Pärnumaa põhjapoolsed alad pildistatakse 2020. aasta kevadel. Ortofotod on töödeldud aerofotod, mis kajastavad looduses esinenud olukorda ülelennu hetkel. Ortofotode aluseks olevad aeropildid ja kõrgusandmed on kogutud spetsiaalsete kaardistuslendude käigus.

Uued kaldaerofotod (fotoladu.maaamet.ee). Kaldaerofoto on peaaegu nagu tavaline foto – tehtud lennukilt 500 kuni 3100 meetri kõrguselt, kaldega (mitte otse ülevalt alla) ja geopositsioneeritud, see tähendab seotud konkreetse asukohaga. Kaldaerofotod pildistatakse kaardistuslendude käigus samal ajal, kui kogutakse teisi kaardistamiseks vajalikke andmeid. Kaldaerofotod kogutakse fotolattu, kus on pilte üle kogu Eesti suurusjärgus 2,5 miljonit pilti. Kuigi need on eelkõige abiks kaardistamisel, pakuvad need pildid ka silmailu ja võimaldavad jälgida maastikult toimunud muutusi eri aastate piltidel. Näiteks Sindi pais enne ja pärast lammutamist.

Sindi pais on lammutatud, https://fotoladu.maaamet.ee/foto=1709945

Maareform on jõudnud lõpusirgele. Maakatastri andmetel on Eestis registreeritud üle 700 000 maatüki, sealjuures Pärnumaa on maakondande võrdluses kolmas katastriüksuste arvu poolest, Harjumaa ja Tartumaa järel.

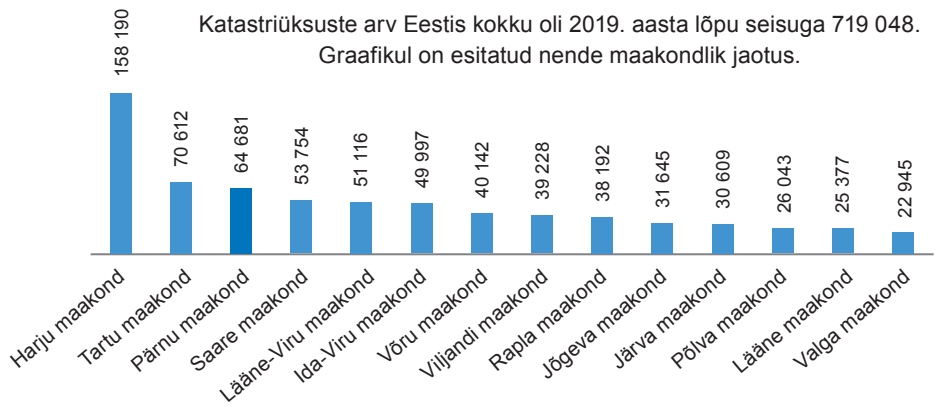

Pärnu maaomanikud on võrdlemisi teadlikud maatüki täpse mõõdistamise vajalikkusest. Mõõdistusviiside poolest on Pärnumaal täpseimas, L-EST koordinaatide süsteemis mõõdistatud maatükke nii arvuliselt kui ka pindalaliselt pisut vähem kui Eestis keskmiselt (vt järgnevad graafikud). Et teada saada, milline on maatüki moodustamisviis, leia üles maatükk Maa-ameti katastrikaardilt või uuri otselingilt: https://xgis.maaamet.ee/ky/.

Pane tähele! Kui leiate, et teile kuuluv maatükk ei ole mõõdistatud L-EST koordinaatide süsteemis, vaid moodustatud hoopis näiteks aerofotogeodeetiliselt (mõõdetud lingiga) või plaani- ja kaardimaterjali alusel, siis see tähendab, et maa-andmetes võib olla ebatäpsusi (nt pindala või piiride paiknemine katastrikaardil on ebatäpne). Kui soovite, et teile kuuluva maatüki andmed oleksid maakatastris võimalikult täpsed, on vaja pöörduda maamõõtja poole. Katastrimõõdistamise ja piirimärgi taastamise õigus on ainult maakorraldustööde tegevuslitsentsi omaval maamõõtjal. Litsentsiomanike nimekirja leiad Maa-ameti kodulehelt: https://www.maaamet.ee/et/amet-kontakt/tegevuslitsentsid või küsi Maa-ameti piirkondlikust kontorist.

Mõõdistusviisid, Pärnu maakond

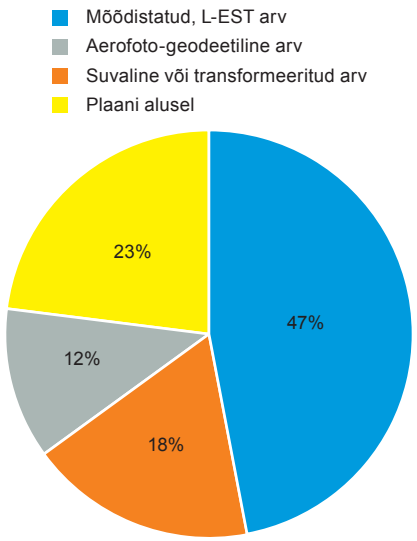

Mõõdistusviisid, Pärnu maakond

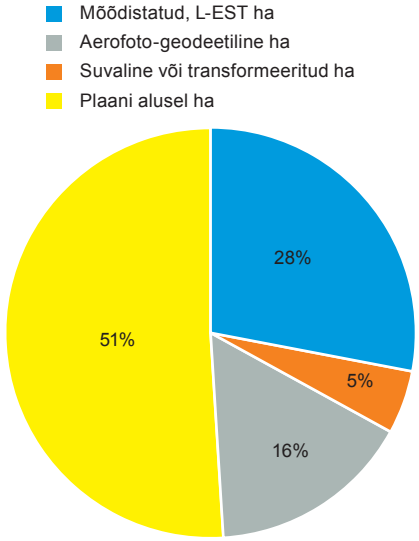

Mõõdistusviisid üle Eesti, maatükkide arv

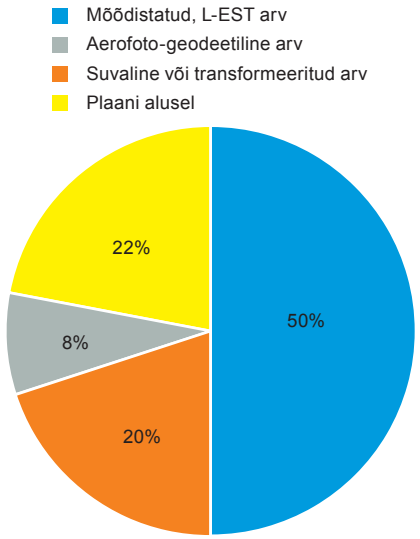

Mõõdistusviisid üle Eesti, maatükkide pind

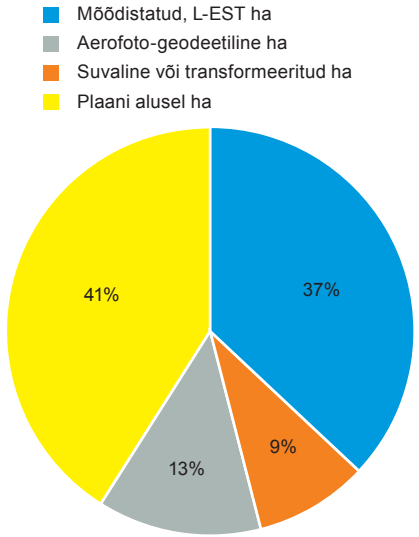

L-EST koordinaatide süsteemis mõõdistus – tagab kõige täpsema pindala ja piiride asukoha katastrikaardil.

Suvalises, kohalikus, 42a või 63a koordinaatide süsteemis mõõdistus – tagab katastriüksuse õige kuju ja pindala, katastriüksuse piirid katastrikaardil võivad olla nihkes ja/või pöördes.

Aerofotogeodeetiline ehk lindiga “mõõdistus” – mõõdetud on ainult piirjoonte pikkused, katastriüksuse pindala ja piiride asukoht katastrikaardil ei ole täpne.

Plaani- ja kaardimaterjali alusel moodustatud – katastriüksuse mõõdistamist ei ole toimunud, katastriüksuse pindala ja piiride asukoht katastrikaardil ei ole täpne.

Maanteeameti lääne regioon

Riigiteede korrashoid ja remont

2017

Pärnumaa riigiteede olem seisuga 01.01.2017
Riigiteede kogupikkus – 1439,297 km
Põhiteed – 221,932 km
Tugiteed – 111,134 km
Kõrvalteed – 1103,210 km
Rambid ja ühendusteed – 3,021 km
Tolmuvaba kattega teed – 981,406 km
Kruuskattega teed – 457,891 km
Sillad ja viaduktid – 124 tk pikkusega 2,743 km

EHITUSOBJEKTID 2017:
Riigitee nr 4 Tallinn-Pärnu-Ikla km 120,3-122,8 Nurme-Sauga 2+1 möödasõidualaga lõigu ehitamine koos uue Nurmeveski silla ehitamisega – maksumus üle 5,1 mln € (5 123 623)

REKONSTRUEERIMINE 2017:
Riigitee nr 5 Pärnu-Rakvere-Sõmeru km 16,200-28,200 Kuiaru-Mannare lõigu rek – maksumus üle 5,0 mln € (5 071 115);
Riigtee nr 27 Rapla-Järvakandi-Kergu km 32,868-38,132 Kõnnu-Kaisma lõigu rek – maksumus üle 1,6 mln € (1 644 217);
Riigitee nr 19203 Are-Suigu km 9,077-14,156 Suigu-Kuiaru lõigu rek – maksumus üle 1,2 mln € (1 257 903)

KRUUSATEED TOLMUVABAKS:
Pärnumaal uusi kruuskattega teelõike tolmuvabaks ei ehitatud.

TAASTUSREMONT:
Pärnumaal mustkattega teedele ülekatteid ei ehitatud.

LIIKLUSOHTLIKE KOHTADE LIKVIDEERIMINE:
Riigitee nr 59 Pärnu-Tori km 2,143-2,622 vasakpöörderaja ehitamine, maksumus 0,1 mln € (97 690);
Riigitee nr 19112 Valgeranna tee km 0,410-0,860 kergliiklustee ehitamine, maksumus 0,04 mln € (42 673)

PINDAMINE:
Pärnu maakonnas teostati säilitusremont (pindamine) 44 teelõigul kogupikkusega 155,37 km, maksumusega 1 484 379 €.

KRUUSATEE SÄILITUSREMONT:
Riigitee nr 19276 Taali-Põlendmaa-Seljametsa km 10,336-16,686, kruuskatte kulumiskihi (purustatud kruus) uuendamine, kraavide puhastamine, maksumus 0,18 mln € (178 042);
Riigitee nr 19210 Uduvere-Suigu-Nurme km 4,687-16,937 kruuskatte kulumiskihi (purustatud kruus) uuendamine, kraavide puhastamine, maksumus 0,42 mln € (420 035)

SILDADE REMONT:
Riigitee nr 19342 Reiu tee km 0,2 asuva Uulu silla remont, maksumus 0,37 mln €;
Riigitee nr 19331 Rannametsa-Ikla km 25,155 asuva Treimani silla remont, maksumus 0,17 mln €.

TEEHOIU KORRALDAMINE:
Riigiteede suvist ja talvist hoolet teostas AS Eesti Teed, milleks hooldelepingu kohaselt kulus üle 3,5 mln €.

2018

Pärnumaa riigiteede olem seisuga 01.01.2018
Riigiteede kogupikkus – 1643,224 km
Põhiteed – 256,882 km
Tugiteed – 117,289 km
Kõrvalteed – 1265,965 km
Rambid ja ühendusteed – 3,088 km
Tolmuvaba kattega teed – 1098,203 km

Kruuskattega teed – 545,021 km
Sillad ja viaduktid – 125 tk pikkusega 2,886 km

REKONSTRUEERIMINE 2018:
Riigitee nr 59 Pärnu-Tori km 5,993-12,143 Sindi-Urumarja lõigu rek, maksumus 2,75 mln € (2 705 790)

KRUUSATEED TOLMUVABAKS:
Riigitee nr 19333 Uulu-Soometsa-Häädemeeste km 16,083-22,626 Võidula-Papisilla lõik, maksumus 0,36 mln € (361 956);
Riigitee nr 16176 Vanamõisa-Koonga-Ahaste km 13,300-15,710 Piisu-Koonga lõik, maksumus 0,08 mln € (83 065).

TAASTUSREMONT:
Riigitee nr 6 Valga-Uulu km 98,716-101,3 ülekatte ehitamine, maksumus 0,1 mln € (117 776);
Riigitee nr 6 Valga-Uulu km 119,267-124,759 ülekatte ehitamine, maksumus 0,74 mln € (743 314).

LIIKLUSOHTLIKE KOHTADE LIKVIDEERIMINE:
Riigitee nr 4 Tallinn-Pärnu-Ikla km 111,331-111,893 Are teeületuskoha rajamine ja Pärivere ristmiku möödasõidulaienduse rajamine, maksumus 0,13 mln € (130 385);
Riigitee nr 59 Pärnu-Tori km 8,3-8,5 valgustuse ehitus, maksumus 0,03 mln € (32 568);
Riigitee nr 19246 Vändra-Lokuta-Lelle km 0,1 bussipeatuse ehitamine, maksumus 0,09 mln € (85 458).

PINDAMINE:
Pärnu maakonnas teostati säilitusremont (pindamine) 32 teelõigul kogupikkusega 65,48 km, maksumusega 1 259 013 €.

KRUUSATEE SÄILITUSREMONT:
Riigitee nr 19109 Kärbu-Kõima km 5,660-9,166, kruuskatte kulumiskihi (purustatud kruus) uuendamine, kraavide puhastamine, maksumus 0,056 mln € (56 076);
Riigitee nr 19119 Ridalepa-Lavassaare km 0,0-6,450, kruuskatte kulumiskihi (purustatud kruus) uuendamine, kraavide puhastamine, maksumus 0,18 mln € (180 740);
Riigitee nr 19216 Libatse-Langerma km 0,731-2,600, kruuskatte kulumiskihi (purustatud kruus) uuendamine, kraavide puhastamine, maksumus 0,056 mln € (56 235);
Riigitee nr 19219 Are-Elbu km 0,0-2,176, kruuskatte kulumiskihi (purustatud kruus) uuendamine, kraavide puhastamine, maksumus 0,067 mln € (67 370);
Riigitee nr 19272 Tori-Massu km 17,714-23,640, kruuskatte kulumiskihi (purustatud kruus) uuendamine, kraavide puhastamine, maksumus 0,169 mln € (169 071).

SILDADE REMONT:
Riigitee nr 19331 Rannametsa-Ikla km 0,436 asuva Timmkanali silla remont, maksumus 0,445 mln €.

TEEHOIU KORRALDAMINE:
Riigiteede suvist ja talvist hoolet teostas Lääne Teed OÜ ja Sakala Teed OÜ, milleks hooldelepingu kohaselt kulus üle 2,4 mln €.

2019

Pärnumaa riigiteede olem seisuga 01.01.2019
Riigiteede kogupikkus – 1643,224 km
Põhiteed – 256,882 km
Tugiteed – 117,289 km
Kõrvalteed – 1265,965 km
Rambid ja ühendusteed – 3,088 km
Tolmuvaba kattega teed – 1107,156 km
Kruuskattega teed – 536,068 km
Sillad ja viaduktid – 125 tk pikkusega 2,886 km

REKONSTRUEERIMINE 2019:
Riigitee nr 10 Risti-Virtsu-Kuivastu-

Kuressaare km 50,135-56,481 Tuudi-Ridase lõigu rekonstrueerimine, maksumus 2,9 mln € (2 916 118);
Riigitee nr 58 Aluste-Kergu km 0,1-5,97 Pärnjõe-Viluvere lõigu rekonstrueerimine, maksumus 1,96 mln € (1 956 671);
Riigitee nr 59 Pärnu-Tori km 12,14-16,85 Urumarja-Taali lõigu rekonstrueerimine, maksumus 1,69 mln € (1 688 058);
Riigitee nr 19279 Sindi-Lodja-Silla km 0,0-3,66 Paikuse-Silla lõigu rekonstrueerimine, maksumus 1,09 mln € (1 090 709).

KRUUSATEED TOLMUVABAKS:
Riigitee nr 19134 Varbla-Väänja km 1,227-9,940, Helmküla-Tõusi lõigule tolmuvaba katte ehitamine, maksumus 0,694 mln € (694 078).

TAASTUSREMONT:
Riigitee nr 5 Pärnu-Rakvere-Sõmeru km 6,684-16,200 ülekatte ehitamine, maksumus 1,319 mln € (1 319 266);
Riigitee nr 6 Valga-Uulu km 98,71-106,67 ülekatte ehitamine, maksumus 1,022 mln € (1 022 299)

LIIKLUSOHTLIKE KOHTADE LIKVIDEERIMINE:
Riigitee nr 4 Tallinn-Pärnu-Ikla km 101,2 Pärnu-Jaagupi bussipeatuse ehitamine, maksumus 0,102 mln € (101 621);
Riigitee nr 4 Tallinn-Pärnu-Ikla km 166,8 Häädemeeste bussipeatuse ehitamine, maksumus 0,05 mln € (46 502);
Riigtee nr 5 Pärnu-Rakvere-Sõmeru km 44,036-44,435 Lelle ristmiku ohutussaarte ümberehitamine, maksumus 0,037 mln € (37 286);
Riigitee nr 59 Pärnu-Tori km 1,6 valgustetud teeületuskoha ehitamine, maksumus 0,072 mln € (71 905);
Riigitee nr 60 Pärnu-Lihula km 11,850-12,450 Audru kooli ristmiku teeületuskoha, ristmiku saarte ja valgustuse ehitamine, maksumus 0,203 mln€ (202 553).

PINDAMINE:
Pärnu maakonnas teostati säilitusremont (pindamine) 26 teelõigul kogupikkusega 63,67 km, maksumusega 1 161 760 €.

KRUUSATEE SÄILITUSREMONT:
Riigitee nr 19208 Salu-Kaelase km 0,0-5,301 kruuskatte kulumiskihi (purustatud kruus) uuendamine, kraavide puhastamine, maksumus 0,123 mln € (123 065);
Riigitee nr 19217 Libatse-Enge km 0,0-4,685 kruuskatte kulumiskihi (purustatud kruus) uuendamine, kraavide puhastamine, maksumus 0,116 mln € (116 321);
Riigitee nr 19303 Jäärja-tali km 0,0-9,735 kruuskatte kulumiskihi (purustatud kruus) uuendamine, kraavide puhastamine, maksumus 0,271 mln € (270 511);
Riigitee nr 19307 Kanaküla-Kamali km 0,0-5,05 kruuskatte kulumiskihi (purustatud kruus) uuendamine, kraavide puhastamine, maksumus 0,119 mln € (118 970);
Riigitee nr 19344 Surju-Saunametsa km 4,695-9,00 kruuskatte kulumiskihi (purustatud kruus) uuendamine, kraavide puhastamine, maksumus 0,155 mln € (154 659).

SILDADE REMONT:
Riigitee nr 92 Tartu-Viljandi-Kilingi-Nõmme km 108,7 asuva Kanaküla silla remont, maksumus 0,445 mln €.

TEEHOIU KORRALDAMINE:
Riigiteede suvist ja talvist hoolet teostas Lääne Teed OÜ ja Sakala Teed OÜ, milleks hooldelepingu kohaselt kulus üle 2,6 mln €.

Liiklusharidus

Perioodil 2017–2019 on liiklushariduse võimestamine toimunud eeskätt koolieelsete lasteasutuste ja üldhariduskoolide õpetajate koolitamisel. Õpetajatele suunatud koolituste eesmärk on toetada õpetaja teadmisi ja motivatsiooni liikluskasvatuse teemade lõimimisel igapäevasesse õppeprotsessi; oluliste veebikeskkondade, uute õppe- ja abimaterjalide tutvustamine.

Iga-aastaselt on toimunud 9. kl ja 11.–12. kl noortele suunatud liiklemisega seotud riskide ennetamise koolitused „Georgi ja Kaspari lugu“ ning „Selge Pilt!?“. Koolitustel käsitletakse järgnevaid teemasid: valikud elus, sõprade mõju, kambavaim, liiklusohutusega seotud turvavarustuse kasutamise vajalikkus, levinud müüdid alkoholimõjust, põhjus-seos-tagajärg liiklusõnnetuste eellugudes jpm.

Paljud Pärnumaa koolid löövad aktiivselt kaasa Maanteeameti projektides. Markeerimisprojektis „Peatu, vaata, veendu“ on 5.–6. kl noored markeerinud üle 20 ülekäiguraja või tihedalt kasutatava sõidutee ületuskoha juurde kõnniteele ohutussõnumi. Eesmärk on tuletada jalakäijatele ja jalgratturitele meelde, et enne sõiduteele astumist tuleb veenduda enda ohutuses.

Projekt „Tasuta jalgratturite koolitus igale 10-aastasele lapsele“ toetab rahaliselt üldhariduskoolide 3.–4. klassides läbiviidava jalgratturi koolitust. Iga-aastaselt viiakse enamikes maakonna koolides läbi jalgratturi koolitus. Koolitusel on väga suur roll meie liikluskultuuri järk-järgulisse paranemisse, kuna siin õpitakse turvaliselt ja teadlikult jalgrattaga liiklema. Samuti innustab koolitus lapsi ka enam jalgratast transpordivahendina kasutama. Seeläbi suureneb ka kehaline aktiivsus ja värskes õhus viibimise aeg.

Alates 2017. a toimusid iga-aastaselt taas üle-eestilised 10.–12. a jalgratturitele suunatud liiklusvõistlused „Vigurivänt“, kus 4-liikmelised koolide võistkonnad võtsid mõõtu jalgratturi liiklusreeglite tundmises nii teoorias kui praktikas.

Liiklusalaseid koolitusi nii eakatele mootorsõidukijuhtidele kui ka kergliiklejatele toimub järjepidevalt juba üle 5. a. Koolitused kindlasti jätkuvad arvestades meie rahvastiku kiiret vananemise prognoosi.

Liiklushariduse valdkonnas tehakse koostööd väga paljude ametiasutuste, ettevõtete ja huvigruppidega. Ohutusega seotud teadmisi ja turvalist käitumist saab kujundada vaid ühiselt tegutsedes.

Erinevate ürituste ja projektidega on aasta-aastalt tihenenud koostöö eeskätt Politsei- ja Piirivalveameti, Päästeameti, Pärnumaa Punase Risti, Häirekeskuse, Pärnumaa Tervisenõukogu, Pärnumaa Spordiliidu, Väärikate Ülikooli, Pärnu Pensionäride Liidu, maakonna noortekeskuste jpt asutustega.

Pärnumaa koolidest on silma paistnud ohutusteemade järjepideval käsitlemisel ja ülimalt asjatundliku korraldamisega Kilingi-Nõmme Gümnaasium, kus on mitu aastat toimunud kogu kooli õpilastele turvalisuse ja ohutusalane päev „Ohutusolümpia“.

Üle-riigiliste liiklusohutuskampaaniate teemad on olnud viimastel aastatel sõidukijuhtidele kiiruse ületamine, joobes juhtimine ja kõrvalised tegevused roolis ning jalakäijatele eeskujuks olemise teeületuse kampaania. Samad teemad on aktuaalsed kindlasti ka lähitulevikus.

Põllumajandusameti Pärnu esindus

1. jaanuaril 2010. a moodustati Põllumajandusministeeriumi (täna Maaeluministeerium) valitsemisalas Taimetoodangu Inspektsiooni, Maaparanduse Ehitusjärelevalve- ja Ekspertiisibüroo ning piirkondlike maaparandusbüroode liitmise tulemusena uus asutus Põllumajandusamet, kes omas piirkondlikke keskusi kõikides maakondades.

2019. aasta alguses toimusid Põllumajandusametis struktuurimuudatused, mille tulemusena loodi maakonnakeskuste asemel regioonid. Alates 2019. aasta märtsist moodustati Lääne regioon, mille koosseisu Põllumajandusameti Pärnu esindus kuulub. Regioonijuhiks on Taavi Kand, kes paikneb Saaremaal Kuressaares. Töö regioonis toimub üle maakonnapiiride ja kohati ka üle regioonipiiride.

1. jaanuarist 2021. a peaks tööd alustama Põllumajandusameti ja Veterinaar- ja Toiduameti liitmise tulemusena moodustuv ühendasutus Põllumajandus- ja Toiduamet. Ühendameti loomise peamine eesmärk on koondada kahe ameti tegevused ühise asutuse alla ja tugevdada seeläbi ameti kompetentsi. Ametite ühendamisega soovitakse muuta valdkondlikud protsessid ja teenused veelgi inimese- ja ettevõtjakesksemaks, tõhusamaks ning vähem bürokraatlikuks.

Põllumajandusameti Lääne regiooni Pärnu esindus
Asukoht: P. Kerese 4, Pärnu 80010
Koduleht: http://www.pma.agri.ee/
Töötajaid kokku: 12
Valdkonnad: taimetervis, taimekaitse, mahepõllumajandus, aiandus, maaparandus

Valdkonnad on jagatud töötajate vahel järgmiselt:

1. Taavi Kand – regioonijuht (Saare maakond, Kuressaare)
2. Guido Selberg – juhtivspetsialist, taimetervis (nõuetele vastavaks tunnistatud puiduettevõtted ja pakkematerjalitootjad, taimsete saaduste eksport-import, puidukahjustajate monitooringud)
3. Siiri Tamm – peaspetsialist, taimetervis (taimne paljundusmaterjal, taimsete saaduste eksport-import, monitooringud) ja aiandus
4. Reeli Allika – peaspetsialist, taimetervis (taimne paljundusmaterjal, taimsete saaduste eksport-import, monitooringud) ja taimekaitse
5. Ülle Türn – peaspetsialist, mahepõllumajandus
6. Eva Pärnpuu – peaspetsialist, mahepõllumajandus
7. Riho Erismaa – peaspetsialist-koordinaator (meetme 4.3.2 tegevused, maaparandusalane koordineerimine)
8. Ats Kägo – peaspetsialist, maaparandus (RMK, riigieesvoolude koordineerimine, korraldamine)
9. Toomas Kägo – peaspetsialist, maaparandus (GIS, kaardiandmekogu korraldamine, ühistud)
10. Marge Siimer – peaspetsialist, maaparandus (riigieesvoolude hoolduskavad, ehitusload)
11. Maret Hannus – peaspetsialist, maaparandus (ehitusregistri kooskõlastused, muu ehitiste alane kooskõlastamine)
12. Kadri Prikk – maaparandus (dokumendi haldus, KMH, detailplaneeringute kooskõlastus)
13. Peeter Karpa – peaspetsialist, maaparandus (maaparanduslik järelvalve, projektide menetlemine)

Taimetervise valdkonda reguleerivad Eestis taimekaitseseadus ning taimede paljundamise ja sordikaitse seadus, nendest seadustest tulenevad õigusaktid ning samuti Euroopa Liidu õigusaktidest tulenevad nõuded.

Põllumajandusameti Pärnu keskus keskkonnateo raames RMK langil metsa istutamas – mai, 2018

Valdkonna peaspetsialisti ülesandeks on teostada järelevalvet taimede ja taimsete saaduste tootmise, turustamise ning sisse- ja väljaveo üle vastavalt valdkonda reguleerivates õigusaktides sätestatule. Eesmärk on tagada taimse paljundusmaterjali kõrge kvaliteet ning ohtlike taimehaiguste ja -kahjurite levikuvõimaluste minimaliseerimine nii Pärnumaal kui ka vabariigis tervikuna.

Nii regiooni kui maakonna tasandil tegeldakse põhiliselt järelevalvega, viiakse läbi erinevaid seireid ning sertifitseeritakse kolmandatesse riikidesse eksporditavat taimset päritolu toodangut. Aastas väljastatakse Pärnu esinduses ~1200 fütosanitaarsertifikaati, põhiline ekspordiartikkel on turvas, väiksemas mahus eksporditakse saematerjali.

ÜRO Peaassamblee poolt on aasta 2020 välja kuulutatud kui Rahvusvaheline Taimetervise Aasta. Selle sündmuse raames on asutusel kokku pandud rändnäitus, millega tutvustatakse taimetervise valdkonda nii kooliõpilastele kui täiskasvanutele, osaletakse erinevatel üritustel.

Tööpiirkond: Pärnu-, Lääne-, Hiiu- ja Saare maakond.

Nõuetele vastavaks tunnistatud puiduettevõtete puhul veel Valga-, Võru-, Põlva maakond ning osaliselt Lääne-Viru ja Ida-Viru maakond.

Taimekaitse valdkonda reguleerivad tai-

mekaitseseadus, erinevad määrused ning Euroopa Liidu õigusaktidest tulenevad nõuded.

Valdkonna peaspetsialisti ülesandeks on taimekaitsevahendite turustamise ja kasutamise ning taimekaitseseadmete alase järelevalve teostamine, samuti seirete läbiviimine vastavalt valdkonda reguleerivates õigusaktides sätestatule eesmärgiga tagada taimekaitsevahendite nõuetekohane kasutamine, puhas keskkond ja toiduohutus.

Eesmärk on jõuda selleni, et keemilisi taimekaitsevahendeid kasutataks eelkõige vaid reaalsel vajadusel ja arvestatavate alternatiivsete tõrjemeetodite puudumisel.

Tööpiirkond: Pärnu maakond, Lääne maakond.

Mahepõllumajanduse valdkonda reguleerivad mahepõllumajanduse seadus ja sellest tulenevad õigusaktid, samuti Euroopa Liidu õigusaktidest tulenevad nõuded.

Mahepõllumajanduse valdkonnas on kontrollitavaid ettevõtteid 200 ringis, kellest 2/3 tegelevad nii mahepõllumajandusliku taimekasvatuse kui ka loomakasvatusega ning 1/3 ainult taimekasvatusega. Valdkonna peaspetsialisti ülesandeks on riikliku järelevalve läbiviimine mahepõllumajandusliku taime- ja loomakasvatusega (sh mesindus ja vesiviljelus) tegelevates ettevõtetes vastavalt valdkonda reguleerivates õigusaktides sätestatule.

Mahepõllumajanduse kontrolli strateegiliseks eesmärgiks ja eeldatavaks tulemiks peab olema, et mahepõllumajanduslikust taime- ja loomakasvatusest pärit tooted vastavad kehtestatud nõuetele, seaduse eirajad on tõhusa kontrolli tulemusena tuvastatud, abinõud rakendatud ning aus konkurents tagatud.

Tööpiirkond: Pärnu maakond.

Aianduse valdkonda reguleerivad Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seadus, Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus (EL) nr 1308/2013 ja Euroopa komisjoni rakendusmäärus (EL) nr 543/2011.

Valdkonna peaspetsialisti ülesandeks on teostada riiklikku järelevalvet värske puu- ja köögivilja turustamisstandardite nõuetele vastavuse täitmise üle kõikidel turustamisetappidel (tootja, jae- ja hulgimüük) vastavalt valdkonda reguleerivates õigusaktides sätestatule. Tööpiirkond – Pärnu-, Lääne-, Hiiu-, Saare maakond.

Maaparanduse valdkonna ametnike peamised tegevused on:

- Maaparandussüsteemi projekteerimistingimuste, ehitusloa ja kasutuselevõtu akti ning maaparandussüsteemi kasutusotstarbe lõppemise haldustoimingute tegemine ja haldusaktide andmine ning eelnõude avalikustamine.
- Kinnisasjal, millel paikneb maaparandussüsteem, muu ehitise ehitusprojekti ja eesvoolu veetaseme reguleerimise kavatsuse ning maakasutuse ja maakorraldustoimingu haldustoimingute tegemine ja haldusaktide andmine.
- Vesikondade ja alamvesikondade maaparandushoiukavade koostamine ja kaasajastamine.
- Riigi poolt korrashoitavate ühiseesvoolude maaparandushoiu, sealhulgas riigihangete korraldamine.
- Eesti Maaelu Arengukava 2014–2020 meede 4.3.2 “Põllu- ja metsamajanduse taristu arendamine ja hoid“ haldustoimingute tegemine.
- Volitatud töötlejana maaparandussüsteemide registri ning maaparandusalal tegutsevate ettevõtjate registri pidamine.
- Maaparandusalase kaardiandmekogu loomine ja pidamine ning maaparandussüsteemide projektide ja muu tehnilise dokumentatsiooni arhiveerimine.

Põllumajandusameti Lääne regiooni Pärnu esindus – veebruar 2020

- Riikliku järelevalve teostamine maaparandusseaduse ja selle alusel kehtestatud nõuete täitmise üle ning väärtegude kohtueelne menetlemine.
- Maaparandussüsteemiga toimunud avarii põhjuste uurimise korraldamine.
- Maaparandusalase ühistegevuse koordineerimine.

Pärnumaal on kuivendatud maid kokku 228 598 ha, sellest metsakuivendust 133 447 ha, põllumaa kuivendust 95 151 ha, kraavkuivendust 4062 ha ja drenaažkuivendust 91 089 ha.

Seoses maakonna suurenemisega peale kohalike omavalitsuste ühinemist aastal 2019 on maaparanduslik koordineerimistegevus Pärnumaal Lääne regiooni Pärnu ja Lääne esinduse töövaldkond, see on Lääne esindusele Lääneranna valla endise Lihula valla ja Hanila valla maa-ala.

Pärnu esinduse halduses on Pärnumaa osas kuivendatud maid kokku 212 403 ha, metsamaad 128 008 ha, põllumaad 84 395 ha, sellest drenaažkuivendust 81 295 ja kraavkuivendust 3100 ha. Andmed on seisuga 01.01.2020.

Endise Läänemaa osas on kuivendatud maid kokku 16 195 ha, metsamaad 5439 ha, põllumaad 10 756 ha, drenaažikuivendust 9794 ja kraavkuivendust 962 ha.

Riigi poolt korrashoitavaid veejuhtmeid on Pärnu maakonnas 909,13 km. Pärnu esinduse haldusalasse jääb 616,61 km. Aastatel 2016–2019 korrastati riigi poolt korrashoitavaid ühiseesvoole 140,88 km.

MAK 2014–2020 meetme 4.3.2 põllu- ja metsamajanduse taristu arendamise ja hoiu investeeringutoetuse meetmes on toimunud 4 taotlusvooru. Meetme periood kestab veel ja programmperioodi rahalised vahendid kasutatakse põllumaa ja metsamaa viljelusväärtuse tõstmiseks maaparanduslikul eesmärgil. 2019 esitati MAK neljandasse taotlusvooru Pärnu maakonnas 12 toetustaotlust maaparanduslike tööde tegemiseks kogupindalaga 2069,6 ha.

Esinduse töövaldkonda jäävad maaparandussüsteemi maa-alal paiknevate, kokku puutuvate suurte taristuprojektide

kooskõlastamine, üld- ja detailplaneeringute kooskõlastamine, hinnangu andmine keskkonnamõjude hindamiste aruannetele ja muude tegevuste osas, mis seonduvad maaparandussüsteemide maa-alaga Maaparandusseaduse tähenduses.

Põllumajandusameti valdkondadega seonduvaid taotlusi ja päringuid saab esitada Maaeluministeeriumi kliendiportaali kaudu e-keskkonnas kliendiportaal@agri.ee.

Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet (PRIA)

PRIA on Maaeluministeeriumi valitsemisalas olev valitsusasutus, mis loodi aastal 2000. Ühtlasi oleme Euroopa Liidu akrediteeritud makseagentuur Eestis. 2019. a lõpuks oli meil 340 töötajat ja üle 53 000 kliendi.

Meie tegevus on suunatud elukvaliteedi parandamisele maal ja kalandussektoris. Meie korraldada on EL põllumajanduse, maaelu ja kalandussektori arengutoetuste, riiklike ning turukorralduslike toetuste andmine. Jagame toetuste kohta teavet, menetleme taotlusi ja kontrollime, et toetuste saajad õigusaktidega kehtestatud tingimusi ja kohustusi täidaksid. Koostame ja peame riiklikke registreid põllumajandusloomade, põllumassiivide ja toetuste kohta jm andmekogusid.

Aastatel 2000–2019 on PRIA korraldanud paarisaja erineva toetuse andmist ja välja maksnud 3,8 miljardit eurot.

PRIA keskus asub Tartus ning igas

PRIA Pärnu büroo töötajad. Vasakult II rida – koordinaator Heiko Teder; peainspektorid Pille Klein, Õnne Unt, Aire Tillart, Krista Meri, Merike Pirsi, I rida – peainspektorid Meeli Vilbaste, Kerti Siigur, büroo juhataja Riina Lepp, peainspektor Kertu Siigur

Registrikontroll lupiinide keskel. Fotol peainspektor Kertu Siigur. Foto Kerti Siigur

maakonnas on teenindusbüroo. Töökorralduslikult jagunevad maakondlikud teenindusbürood nelja regiooni, mille hulgas on ka Lääne-Eesti regioon, mis koosneb Saaremaast, Pärnumaast, Hiiumaast ja Läänemaast.

PRIA Pärnumaa maakondlikus teenindusbüroos töötab 10 inimest – büroo juht, koordinaator ja 8 peainspektorit.

Pärnu büroos on tagatud klienditeenindus esmaspäevast kolmapäevani kl 9–16. Büroos on kliendiarvuti elektroonilise kliendiportaali e-PRIA kasutamiseks. Maakondlike büroode teenistujad osalevad toetustaotluste menetlemisel ja viivad läbi paikvaatlusi ning kohapealseid kontrolle.

Elektroonilises iseteeninduskeskkonnas e-PRIA saavad meie kliendid esitada mitmesuguseid dokumente ja teha registritega seotud toiminguid. Enamikku toetusi saab taotleda vaid e-PRIA kaudu.

PRIA pakutavatest teenustest, toetustest ja registritest leiate infot veebilehel www.pria.ee. Sealt saab lugeda ka jooksvaid uudiseid, anda tagasisidet ja tellida kord kuus ilmuvat elektroonilist infokirja.

Investeeringutoetuste kohta saab teavet infotelefonil 737 7678, pindala- ja loomatoetuste kohta 737 7679, e-kirjaga saab infot küsida aadressil info@pria.ee. Registrite infotelefon on 731 2311.

PRIA keskuse postiaadress on Tähe 4, Tartu 51010, üldtelefon 737 1200, e-post pria@pria.ee.

PRIA Pärnu maakondliku teenindusbüroo postiaadress on Haapsalu mnt 86, Pärnu 80010, tel 449 9081, e-post parnumaa@pria.ee.

Pärnumaa loomade arvud aastatel 2017–2019

Aasta-arv	Veised	Lambad	Kitsed	Sead
2017	30 835	7 270	890	2 842
2018	31 967	7 071	920	2 937
2019	32 170	6 689	773	5 694

*Loomade arvud on iga aasta 31. detsembri seisuga ja sigade arvud 1. mai seisuga.

Pärnumaale makstud summad aastatel 2017–2019 (EUR)

Andmetes ei kajastu käibemaks ja ettemaksed

Toetusgrupp	Toetuse liik/meede	2017	2018	2019
EMKF 2014-2020	EMKF 1.15 - Püügivahendi parendamise toetus	0	1 290 190	700 501
	EMKF 1.21 - Rannapüügilaeva energiatõhususe parendamise toetus	0	7 400	0
	EMKF 2.3 - Vesiviljelustootmisüksuse keskkonnale avalduva negatiivse mõju vähendamise toetus	0	0	39 374
	EMKF 3.2 - Strateegiate rakendamine (algatusrühmad)	84 167	82 498	156 768
	EMKF 3.3 - Strateegiate rakendamine (projektid)	506 251	904 307	971 160
	EMKF 3.4 - Algatusrühma koostöötegevused	0	73 844	57 668
	EMKF 4.1 - Tootmis- ja turustamiskavade toetus	210 479	91 449	118 776
	EMKF 4.2 - Ladustamistoetus	98 675	98 675	98 175
	EMKF 4.4.3 - Kalapüügi- ja vesiviljelustoodete käitlemisettevõtete energia- ja ressursiauditi tegemise toetus	0	6 000	15 640
	EMKF 4.4.4 - Kalapüügi- ja vesiviljelustoodete töötlemise energia- ja ressursisäästlikumaks muutmise toetus	0	52 500	221 843
	EMKF 6.1 - Kalanduse kontrolli ja järelevalve toetus	0	0	1 685 734
MAK 2014-2020	1. Teadmussiirde ja teavituse toetus	4 794	9 947	4 426
	3. Kvaliteedikavades osalemine ja kvaliteedikavade raames toodetud toodete edendamine	0	0	2 946
	4.1 Investeeringud põllumajandusettevõtte tulemuslikkuse parandamiseks	1 390 714	4 625 028	2 280 096
	4.2 Investeeringud põllumajandustoodete töötlemiseks ja turustamiseks	1 356 251	108 989	13 038
	4.3 Põllu- ja metsamajanduse taristu arendamine ja hoid	1 834 802	1 820 308	1 642 880
	4.4 Kiviaia taastamise toetus	39 650	92 066	16 378
	5.2 Ohtliku taimekahjustaja ja eriti ohtliku loomataudi tõttu kahjustunud põllumajandusliku tootmise potentsiaali taastamise toetus	0	0	170 263
	6.1 Noorte põllumajandustootjate tegevuse alustamine	570 000	440 000	369 941
	6.3 Väikeste põllumajandusettevõtete arendamise toetus	726 450	533 573	236 250
	6.4 Investeeringud majandustegevuse mitmekesistamiseks maapiirkonnas mittepõllumajandusliku tegevuse suunas	713 803	272 511	490 871
	8. Investeeringud metsaala arengusse ja metsade elujõulisuse parandamisse	309 368	437 954	520 465
	9. Tootjarühmade ja -organisatsioonide loomine	237 133	239 517	223 898
	10.1.1 Keskkonnasõbraliku majandamise toetus	1 981 053	1 969 151	1 976 537
	10.1.3 Piirkondlik mullakaitse toetus	73 685	78 412	84 372
	10.1.4 Keskkonnasõbraliku aianduse toetus	8 415	9 537	8 294
	10.1.5 Kohalikku sorti taimede kasvatamise toetus	1 518	4 912	3 707
	10.1.6 Ohustatud tõugu looma pidamise toetus	105 793	104 083	102 819
	10.1.7. Poollooduslikku koosluse hooldamise toetus	868 921	956 569	943 101
	11 Mahepõllumajandusliku tootmise toetus	1 646 549	1 916 355	2 097 777
	12.1. Natura 2000 toetus põllumajandusmaale	140 288	137 134	134 079
	12.2 Natura 2000 toetus erametsamaale	480 934	525 358	516 415
	14 Loomade heaolu	496 202	475 155	395 610
	16. Koostöö	0	52 000	196 196
	19. Toetus LEADERi kohalikule arengule	858 110	2 374 759	2 052 493

Otsetoetused	Ammlehma kasvatamise otsetoetus	969	0	0
	Ammlehma kasvatamise üleminekutoetus	194 097	180 049	170 324
	Heinaseemne üleminekutoetus	2 194	1 979	1 723
	Kliimat ja keskkonda säästvate põllumajandustavade toetus	3 834 410	4 182 466	4 515 128
	Noorte põllumajandustootjate toetus	36 234	103 611	111 480
	Piima tootmiskvoodi alusel makstav täiendav otsetoetus	890 486	0	0
	Piimalehma kasvatamise otsetoetus	729 876	0	0
	Piima üleminekutoetus	0	871 244	717 178
	Puu- ja köögivilja kasvatamise otsetoetus	26 037	0	0
	Põllumajanduskultuuri täiendav otsetoetus	473 605	0	0
	Põllumajanduskultuuri ülemineku-toetus	0	438 680	363 284
	Ute ja kitse kasvatamise otsetoetus	28	0	0
	Ute kasvatamise üleminekutoetus	35 955	33 088	29 352
	Ute üleminekutoetus	0	3 597	1 664
	Vabatahtlik tootmiskohustusega seotud toetus	0	734 556	705 122
	Veise üleminekutoetus	359 284	350 270	248 696
	Väikepõllumajandustootjate toetus	129 287	122 532	118 054
	Ühtne pindalatoetus	8 307 013	9 023 475	9 731 225
Riiklik toetus	Kalandustoodete tootja koolitustoetus	111	0	0
	Mesilaspere toetus	0	0	63 700
	Praktikatoetus	18 392	20 769	3 684
	Põllumajanduskindlustustoetus	912	2 290	0
	Põllumajandusloomade aretustoetus	102 219	143 052	199 422
Erakorralised meetmed	Erakorraline kohandamistoetus piimatootjatele	1 557 040	0	0
	Erakorraline kohandamistoetus sealihatootjatele	20 135	0	0
	Erakorraline toetus kartuli ja avamaaköögivilja kasvatajatele	0	35 470	0
	Erakorraline toetus talivilja kasvatajatele	0	94 962	0
	Piimatootmise vähendamise toetus	54 911	0	0
Koolitoetused	Koolipiimatoetus	98 789	108 753	115 679
	Koolipuuviljatoetus	53 425	55 025	55 286
Kokku		**31 669 413**	**36 296 049**	**35 699 492**

Andmete koondaja: Velve Kaik, Eelarve- ja analüüsiosakond, PRIA
Andmete koondamise kpv: 27.01.2020

Pärnumaale makstud summad aastatel 2017–2019 (EUR)

Maakond	Vald	2017	2018	2019
PÄRNUMAA	HÄÄDEMEESTE VALD	2 958 372	3 671 747	3 149 633
	KIHNU VALD	197 995	315 235	228 357
	LÄÄNERANNA VALD	7 639 097	9 158 978	7 657 254
	PÕHJA-PÄRNUMAA VALD	8 291 538	7 375 546	6 939 445
	PÄRNU LINN	5 434 554	8 082 782	9 687 545
	SAARDE VALD	2 298 212	2 524 113	2 528 440
	TORI VALD	4 849 645	5 167 648	5 508 817
	KOKKU	**31 669 413**	**36 296 049**	**35 699 492**

Andmete koondaja: Velve Kaik, Eelarve- ja analüüsiosakond, PRIA
Andmete koondamise kpv: 27.01.2020

Pärnu Maakohus

Eesti kolmeastmeline kohtusüsteem koosneb neljast maakohtust (Harju, Pärnu, Viru ja Tartu), kahest halduskohtust (Tallinna ja Tartu), kahest ringkonnakohtust (Tallinna ja Tartu) ja Riigikohtust. Maakohtud ja halduskohtud on esimese astme kohtud, ringkonnakohtud on apellatsioonkohtud ning

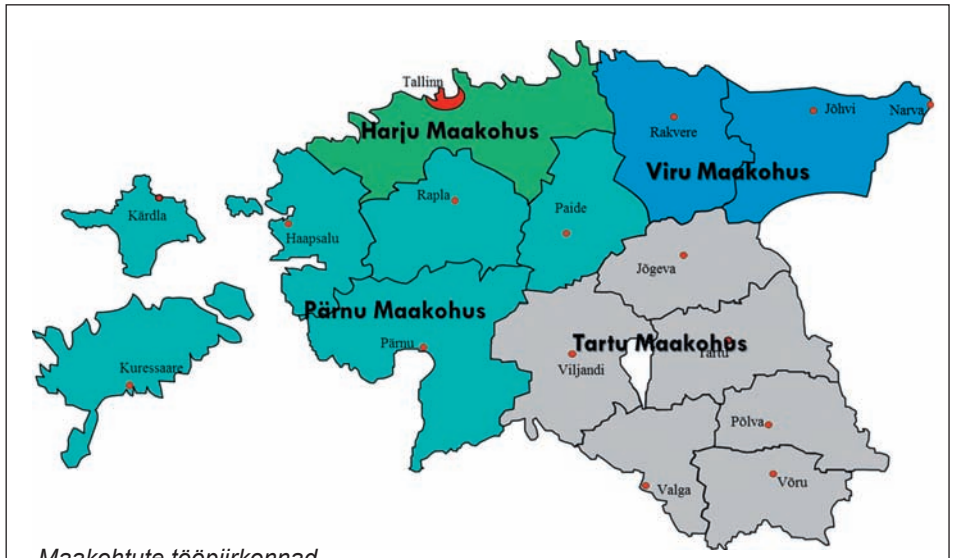

Maakohtute tööpiirkonnad

Pärnu Maakohtusse saabunud asjad

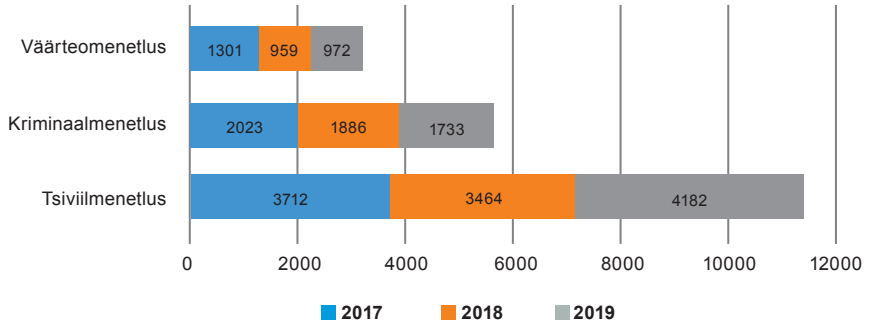

Tartus asuv Riigikohus kassatsioonkohus ja ühtlasi põhiseaduslikkuse järelevalve kohus.

Sama jaotuse alusel jagunevad ka halduskohtute tööpiirkonnad: Harju ja Pärnu Maakohtu tööpiirkonnad kattuvad Tallinna Halduskohtu tööpiirkonnaga ning Viru ja Tartu Maakohtu tööpiirkonnad Tartu Halduskohtu tööpiirkonnaga. Tallinna Ringkonnakohtus arutatakse Pärnu ja Harju Maakohtute ning Tallinna Halduskohtu edasikaevatud asju ning Tartu Ringkonnakohtus Viru ja Tartu maakohtute ning Tartu Halduskohtu edasikaevatud asju.

Pärnu Maakohtu tööpiirkonnas on lisaks Pärnumaale veel Saare-, Hiiu-, Lääne-, Rapla ja Järvamaa ning igas maakonnakeskuses on oma kohtumaja. Kui varasemalt oli kinnistus- ja registriosakond Pärnu Maakohtu alluvuses, siis alates 01.01.2015 a kuuluvad need osakonnad Tartu Maakohtu juurde. Õigusemõistmisele lisaks on Pärnu Maakohtus maksekäsuosakond, kus menetletakse maksekäsu kiirmenetluse avaldusi. Maksekäsu osakonnas töötab 34 ametnikku.

Pärnu linnas on kaks kohtumaja: Rüütli ja Kuninga tänava kohtumajad. Esimeses neist arutatakse eraõiguslikke vaidlusi ehk tsiviilasju ja teises süüteoasju – väärtegusid ja kuritegusid. Kummaski majas töötab 5 kohtunikku. Pärnu Maakohtu koosseisus on kokku 136 ametnikku, neist 51 töötavad Pärnu kohtumajades.

Kõnealusel perioodil on väärteomenetluses aastas kohtusse saabunud asjade arv langenud peale 2011. aastat esimest korda alla 1000 asja. Samuti näitab selget langustrendi kriminaalmenetlusasjade saabumise arv, kusjuures langus ei ole seotud ühegi konkreetse menetlusvormiga. Langenud on üld- kui lihtmenetluses kohtusse saabunud asjade arv.

Tsiviilasjades seevastu on saabunud asjade arv kümne aasta jooksul esmakordselt tõusnud üle 4000. Kaks kõige suuremat nõude liiki, mis veavad saabuvate asjade arvu tõusule, on laenu- ja krediidilepingute vaidlused ning piiratud teovõimega täisealisele isikule eestkoste seadmise asjad.

Nagu Eesti Vabariigi põhiseaduses kirjas mõistab õigust ainult kohus. Oma tegevuses on kohus sõltumatu ja mõistab õigust kooskõlas põhiseaduse ja seadustega.

Pärnu politseijaoskond

Pärnumaa politseid on juhtinud Karl Kolla (1991–1994) ja (2002–2003), Jüri Pikma (1994–1995), Harry Tuul (1995–1997), Jaan Rubin (1997–2001), Peeter Moora (2001–2002), Tarmo Kohv (2004–2006), Sander Peremees (2006–2008), Mehis Mets (2009–2012), Tõnu Kivis (2012–2014), Andres Sinimeri (2014–2019) ning alates 2019. aastast Üllar Kütt.

Süütegevus on Pärnumaal läbi aastate langustrendis. Loomulikult esineb mõningaid kõikumisi üksikutes kuriteoliikides ka tõusu suunas, kuid osad sellised muutused kajastavad tõhusamat politseitööd. Näitena saab siin ära tuua lähisuhtevägivalla ja narkoainetega seotud süüteod.

Kuna kuritegude ametlikku statistikat peab justiitsministeerium, siis siinkohal räägime üksnes süütegudest, mis on registreeritud politsei poolt. Lisaks mõjutab statistilisi näitajaid see, et riik on hakanud rakendama järjest rohkem mittekaristuslike mõjutusvahendeid. Eelkõige puudutab see alaealiste poolt toimepandud süütegusid kuid ka näiteks juhile lubatud alkoholi piirmäära ületamist mootorsõidukit juhtides. Mittekaristuslike mõjutusvahendeid rakendatakse esmarikkumiste puhul, kus teo toimepanija võtab endale näiteks kohustuse osaleda sotsiaalprogrammis, mille läbimise järel mõistab ta oma teo tagajärgi põhjalikumalt ja seeläbi on lootus, et ta hoidub edaspidi rikkumiste toimepanemistest. Selline mõjutusvahendite mõju on individuaalne ja kahjuks kõigile see ei mõju.

Süüteod jagunevad kuritegudeks (ohtlikud rikkumised) ja väärtegudeks (vähemohtlikud rikkumised). 2019. a väärtegude kasv on tingitud lühimenetluse kasutuselevõtust mida eelkõige rakendatakse kergemate väärtegude puhul. Järgneval joonisel on näha nende dünaamika aastatel 2009-2019.

Vägivalla kuritegude registreerimises oli 2018. aastal hüppeline kasv. Usume et selle põhjustas Pärnumaal läbiviidud lähisuhtevägivalla alane pilootprojekt, mille tulemusena sündis ka memorandum Vabariigi Valitsusele. 2019. a on ka teised maakonnad Pärnumaa näitel selles valdkonnas oma tegevusi muutnud tõhusamaks.

Registreeritud süüteod Pärnumaal 2009–2019

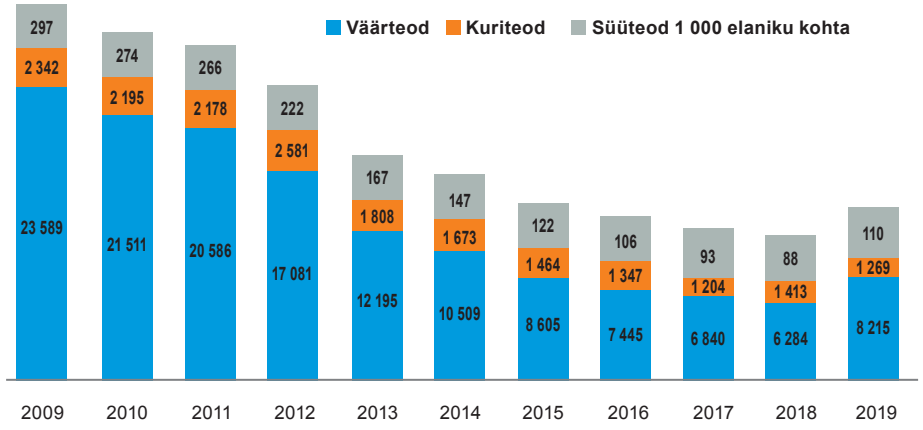

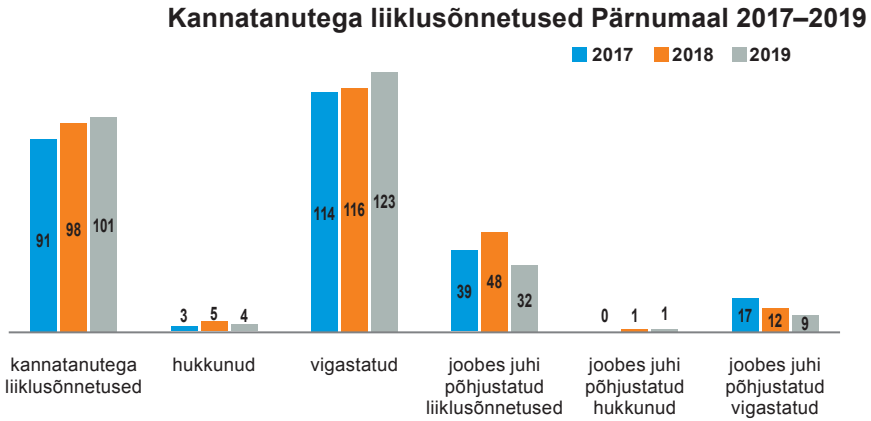

2019. a toimus Pärnumaal 1 tapmine, mida on 1 võrra vähem kui 2017. a ja 2018. a. Tegelikult kaotas 2019. a kuritegude tagajärjel elu 2 inimest, kuna ühel juhul tekitati raske tervisekahjustus alaealise noormehe poolt teisele alaealisele noormehele, kes saadud vigastustesse suri.

Varavastaste kuritegude arv püsib stabiilne. Vähenenud on vargused eluruumidest ja sõidukitest ja suurenenud on vargused kaubandusettevõtetest. Aastast aastasse käivad Pärnumaal aegajalt autovargad teistest riikidest ja näiteks 2019. a varastati Pärnust 4 Toyotat, mis lahkusid Läti Vabariiki. Uueks kasvavaks trendiks on investeerimiskelmused, mille suurimad kahjusaajad Pärnumaal pidid leppima rohkem kui 100 000 euro kaotusega.

Kannatanutega liiklusõnnetuste osas ei ole kahjuks muutust paremuse suunas toimunud. 2019. a hukkus liikluses 4 inimest, kellest 3 ei kasutanud nõuetekohast turvavarustust. Alkoholi tarvitanud sõidukijuhte tabasime 560 ja ilmselgelt liigub neid meie teedel ringi kordades rohkem. Joobe kontrolle tegime Pärnumaal ca 110 000 mis on rohkem kui kunagi varem. Samuti tabati rohkem kiiruseületajaid ja seda nii maanteel kui ka asulates. 2019. a sai Pärnu jaoskond endale ka mobiilse kiiruskaamera, mis üllatab sõidukijuhte kohtades, kus liiklusõnnetuste ohuhinnang on suurem.

Pärnu politsei jääohutuse koolitus koolilastele

Eesti Politsei 2016. a ja 2017. a kutsemeisterlikkuse võistlused võitnud Pärnu politseijaoskonna tiim

Viimaste aastate jooksul on Pärnu politseil olulisemad tegevused seotud lähisuhtevägivalla pilootprojektis osalemisega, Pärnu kesklinna lõbustusasutuste ümbruses toimuva avaliku korra rikkumiste vähendamistega ning tegelemine alaealiste noorte kampadega, kes panevad toime erinevaid süütegusid. 2019. a lõpust käivitus meil uus pilootprojekt „Ringist välja“, mis keskendubki nendele noortele, kes kogunevad avalikes kohtades ning panevad toime seal erinevaid süütegusid. Projektis kasutatakse teiste riikide kogemusi ja usume, et selle tulemusena olukord alaealistega Pärnumaal paraneb.

Jätkuvalt paneme suurt rõhku ennetustööle, kus osaleme nii lastele suunatud KEATi kui ka täiskasvanutele suunatud Pärnumaa Külade turvalisuse võistlusmängu korraldamises. Samuti osaleme kogukondade enda poolt korraldatavatel erinevatel üritustel. 2017. a tunnistati Pärnu politseijaoskond Pärnumaa aasta „Hariduse sõbra“ tiitliga. 2019. a suvel toimus kohalike politseinike korraldamisel Vändras perepäev „Kaitseinglid“ mida tunnustati Pärnumaa vabakonna silmapaistvama teo tiitliga.

Päästeameti Lääne päästekeskus

Pärnumaa päästepiirkond koos oma päästekomandodega (Pärnu, Häädemeeste, Vändra, Pärnu-Jaagupi, Kilingi-Nõmme, Lihula, Tõstamaa ja Kihnu) ning Pärnu operatiivkorrapidamisgrupiga kuulub Päästeameti Lääne päästekeskuse alluvusse. Päästepiirkonna juhataja on Andro Oviir. Lisaks on Pärnumaal kaheksa vabatahtlikku päästekomandot, kes reageerivad päästesündmustele: Pärnu-Jaagupi, Taali, Tali, Are, Sindi, Vatla, Kõmsi ning Koonga vabatahtlikud päästekomandod. Lisaks teevad ennetustööd Manõja MTÜ, Märjad Käpad MTÜ, Ohutuskoolitus MTÜ. Kokku tegutseb Pärnumaal 125 vabatahtlikku päästjat.

Päästeaasta 2017

2017. a oli Pärnumaa päästjatel erinevate kutsete peale väljasõite 1763. Tulekahjudele reageeriti 302 korral ning tulekahjudes hukkus 2 inimest. Tulekahjudest 46 korral oli tegemist eluhoonetulekahjudega, 28 korral oli tegemist mitteeluhoonega. Koduste tulekahjude kõige tihedamaks põhjustajaks olid elektriseadmed ja -paigaldised 28%, lahtine tuli 22% ja küttesüsteemid 15%. Teiste tulekahjudega nagu põlev prügi, lõkked, grillimised jms oli seotud 102 väljakutset. Metsa- ja maastikutulekahjusid oli möödunud aastal Pärnumaal 74. Lisaks looduse ja eluhoonete tulekahjudele käisid päästjad 25 korral kustutamas mootorsõidukeid ning muid transpordivahendeid. Päästjad reageerisid loodusjõust põhjustatud õnnetustele (teele kukkunud puu, tormi tagajärjed, üleujutus vms) 127 korral. Loomi päästeti 77 korral. Teisi ametkondi käisid päästjad aitamas 394 korral. 2 inimest kaotasid elu erinevates veeõnnetustes.

Päästeaasta 2018

Kokku oli Pärnumaa päästjatel erinevate kutsete peale väljasõite 2093. Tulekahju-

Lihula päästekomando uue maja avamine 29.03.2019

dele reageeriti 315 korral ning tulekahjudes hukkus 2 inimest. Tulekahjudest 51 korral oli tegemist eluhoonetulekahjudega, teised tulekahjud nagu põlev prügi, lõkked, grillimised jms oli seotud 110 väljakutset. Metsa- ja maastikutulekahjusid oli möödunud aastal Pärnumaal 70. Lisaks looduse ja eluhoonete tulekahjudele käisid päästjad 16 korral kustutamas mootorsõidukeid ning muid transpordivahendeid.

Päästjad reageerisid loodusjõust põhjustatud õnnetustele (teele kukkunud puu, tormi tagajärjed, üleujutus vms) 231 korral. Oluliseks peab Päästeamet ka teiste ametkondade abistamist. Nii reageeris politsei ja kiirabi poolt tehtud abipalvetele pääste 403 korral. Liiklusõnnetuste tagajärgi käisid päästjad likvideerimas 134 korral.

Päästeaasta 2019

Kokku oli Pärnumaa päästjatel erinevate kutsete peale väljasõite 1119. Erinevatele tulekahjudele reageeriti 339 korral ning tulekahjudes hukkus 2 inimest, veeõnnetustes kaotas elu 5 inimest. Tulekahjudest 61 korral oli tegemist eluhoonetulekahjudega. Eluhoonetulekahjude tekkepõhjuseks oli 17 korral rikked elektriseadmetes või -paigaldistes, üheksal korral tekkis tulekahju lahtise tule kasutamise tõttu ning neljal korral oli tulekahju põhjustajaks hooldamata kütteseadmed. Viiel korral tekkis tulekahju siseruumides suitsetamise tõttu. Päästjad reageerisid loodusjõust põhjustatud õnnetustele (teele kukkunud puu, tormi tagajärjed, üleujutus vms) 258 korral. Teiste ametkondadele osutasid päästjad abi 96 korral. Liiklusõnnetuste tagajärgi käisid päästjad likvideerimas 148 korral. Loomade päästmisel tuli päästjatel väljas käia 107 korral. Demineerimisalaseid väljakutseid oli Pärnumaal 67.

Kriiside reguleerimine

2017. aasta suvel kehtima hakanud hädaolukorra seadus pani omavalitsustele tõsised ja vajalikud ülesanded kriisideks valmistumisel, mis puudutavad eeskätt

elutähtsate teenuste toimepidevuse tagamist, elanike teavitamist, evakuatsiooniks valmistumist ja hädaolukorra lahendamise plaanide koostamist. Haldusreformi järel kasvas paljude omavalitsuste haldussuutlikkus, nad tulevad oma ülesannetega aina paremini toime ja elanikud võivad hädaolukorras nende abile loota. Elutähtsad teenused, mille toimepidevuse või taastamise eest hädaolukorras koostöös ettevõtetega vastutavad kohalikud omavalitsused on kohalike teede läbitavus, vesi, kanalisatsioon ja kaugküte. Elutähtsat teenust korraldatavaks asutuseks on siiski vaid see omavalitsus, kelle territooriumil elab vähemalt 10 000 elanikku ja kelle territooriumil osutab vastavaid teenuseid ettevõte, kes on eriseadustes kehtestatud kriteeriumitest lähtudes elutähtsa teenuse osutaja.

2019. aastal võetigi fookusesse koostöö kohalike omavalitsustega ning elanikkonna kriisideks valmisolek. Kuigi päästjad on reageerimas õnnetustele ööpäevaringselt, siis päästjate kõrval ja inimesele igapäevaselt veelgi lähemal, on kohalik omavalitsus. Omavalitsustel on täita võtmeroll oma elanike turvalisuse tagamisel, olgu selleks siis tulesurmade või uppumiste vähendamine, elanikkonna valmisolek erinevateks kriisideks või iseendaga mitte toime tulevate inimeste abistamine selleks, et nende elu oleks elamisväärne ning nad ei hukkuks õnnetuste, tulekahjude või kriiside tagajärjel. Loodusjõud ja ka teised tegurid võivad mõjutada elutähtsaid teenuseid, mis on otseses seoses meie rahva ellujäämise ja heaoluga. Omavalitsused on rahvale kõige lähemal ning inimesed nende tähtsaim vara. Partnerlus ja koostöö kriisireguleerimise alaste tegevuste üle on Päästeametile uus väljakutse ja ühe uue protsessi, kaasa arvatud haldusjärelevalve teostamise protsessi, algus.

Aasta 2018 saab ajalukku kirjutada kui

Autokustutus Pärnus august 2018

Keeristorm Valgerannas september 2018

suurima metsatulekahjude arvuga aasta. Suured metsa- ja maastikutulekahjud panid proovile Päästeameti elupäästevõimekuse, kuid siiski suudeti lisaks olla ka ennetuslikult proaktiivsed, hoides 2018. aasta suvel ära Läti metsatulekahju leviku Eesti territooriumile. Päästjate kompetents olukorra hindamisel on igal aastal tõusnud ning suurtulekahjusid suudetakse lokaliseerida väiksemate kahjudega.

Ennetustöö

Suur osa raskete tagajärgedega tulekahjudest leiab aset hooletuse tõttu. Kuid neid õnnetusi saab ära hoida, kui olla tähelepanelik, teadvustades tulega seotud ohtusid ja järgida seadusega kehtestatud tuleohutusnõudeid. Päästjad ja päästeametnikud teevad kodude turvalisemaks tegemise nimel kodunõustamisi. 2017. aastal tehti Pärnumaal 1475, 2018. aastal 2232 ja 2019. aastal 2114 kodunõustamist. Siiani on olnud paraku kolmandikus kodudest suitsuandurid puudu või valesti paigaldatud. Vingugaasianduritest rääkimata. Inimesed kipuvad arvama, et kord lakke paigaldatud anduriga ei tule teha muud, kui patareid vahetada, kuid äärmiselt oluline on väikest elupäästjat ka hooldada ja regulaarselt testida, kas see ikka piisavalt valju häält teeb. Traagiliste tagajärgedega õnnetuste vältimiseks saab enim panustada ikkagi inimene ise ning tihti piisab enne tegutsema asumist vaid mõtlemisest millised tagajärjed võivad olla järjekordsel tikutõmbamisel, kas kuival perioodil või magamisasemel, siibri liigvarajasel sulgemisel, toidu pliidile unustamisel, pea ees tundmatus kohas vette hüppamisel või mõnel muul hooletul käitumisel. Kodunõustamiste eesmärk on jagada nõuandeid koduohutuse parandamiseks. Kodudes käivad ja tule, vee ning muid ohutusalaseid tarkusi jagavad nii päästjad, vabatahtlikud, kui kontoriametnikud. Lisaks on viimastel aastatel üha enam kaasatud kodunõustamiste tegemisele ka koostööpartnereid omavalitsustest ja teistest ametitest. Vähenenud on ka eluhoonete tulekahjude arv. Lisaks inimestele panustavad kodude tuleohutuks muutmisel rahaliselt ka Päästeamet ja kohalikud omavalitsused. 2018. aasta oktoobrikuus alustas Päästeamet projekti „500 kodu tuleohutuks“, mille eesmärk oli

taotleda rahastus vähemalt 500 Eesti toimetulekuraskustes kodu tuleohutumaks tegemiseks läbi elektri- ja küttesüsteemide parandamise. Riik otsustas panustada projekti 1,5 miljonit eurot. Pärnumaal tehti tuleohutuks 61 kodu. Häädemeeste vallas 6, Kihnu vallas 2, Lääneranna vallas 10, Põhja-Pärnumaa vallas 12, Pärnu linnas 9, Saarde vallas 5 ja Tori vallas 17 kodu.

Erinevad ennetusalased projektid on läbi kolme aasta jätkunud – tule- ja veeohutusalaseid koolitusi tehakse lasteaia, algklasside, põhikooli ja gümnaasiumi õpilastele. Erinevate info- ja ohutuspäevade raames saavad tarkusi kõik huvilised, kes on kohale tulnud. Ka eakatele on omad tegevused, oleme teinud mitmel aastal koostööd Väärikate ülikooliga ning selle raames ka sadadele eakatele ohutusalast infot edasi andnud. Samuti toimivad noorteringid ning igal aastal ka üle-eestilised KEAT (Kaitse End ja Aita Teisi) laagrid.

Ohutusjärelevalve

Lääne päästekeskuse ohutusjärelevalve büroo tegevused on jaotatud viieks teenuseks: tuleohutuskontrolli, tulekahju tekkepõhjuste väljaselgitamise, ehituskontrolli ja tuleohutusteenuste ning kemikaaliohutuse kontrolli teenuseks. Tuleohutusnõuete täitmine suurematel ja olulisematel ehitistel on aasta aastalt paranenud, ning ohutusjärelevalve suund on olla pigem nõustav mitte nõudev ametkond. Samuti on oma tähelepanu suurendatud koos ennetusvaldkonnaga kodudele, kus statistiliselt koge rohkem tulekahjusid toimub.

Ohutusjärelevalve teenused on aastaid toiminud samadel põhialustel. Inspektorid kontrollivad igal aastal ohutusnõuete täitmist ehitistes, nõustavad tuleohutusalaselt ehitusprojekte, kasutuslube ja planeeringuid. Ohutusjärelevalvel on lisaks ka ennetav võimekus. Ohuprognoosi alusel selekteeritakse kontrollitavad ehitised ja tehakse enam järelevalvet probleemsetes riskigruppides, ennetades sellega õnnetuste toimumist. See võimekus annab riigile jõu ohutusjärelevalvet ise operatiivselt suunata probleemkohtadesse.

Ennetuspäev Pärnu Vanalinna Põhikoolis 17.10.2018

Sihtasutus Keskkonnainvesteeringute Keskus

Keskkonnainvesteeringute Keskus (KIK) on kaasaegsete, tarkade ja mõjusate lahenduste elluviija Eesti keskkonnamaastikul. Selleks töötame välja praktikas rakendatavaid lahendusi, leiame koostööja rahastusvõimalusi nii Eestis kui ka rahvusvaheliselt, pakume asjalikku teenust ning viime projekte ellu.

KIK asutati aastal 2000 ning viimased 20 aastat oleme olnud Eesti keskkonnavaldkonna projektide keskne rahastaja. Meie kaasabil on erinevate rahastusallikate toel ellu viidud üle 20 000 keskkonnaprojekti toetuste kogusummas enam kui 2 miljardit eurot. Lisaks anname laenu keskkonnaprojektide elluviimiseks ning korraldame roheideede konkurssi Negavatt.

16,7 miljonit eurot Pärnumaa keskkonna heaks

KIKist on Pärnumaal viimase kolme aasta jooksul erinevatest rahastusallikatest toetust saanud 412 projekti enam kui 16,7 miljoni euro eest. Võrreldes teiste maakondadega asetseb Pärnumaa projektide arvu järgi kolmandal kohal Tartumaa (500) ja Harjumaa (1139) järel. Toetussummadest on enim läinud Harjumaale (105,9 miljonit eurot), üleriiklikesse ja maakondade vahelistesse projektidesse (50,9 miljonit), Tartumaale (29,2 miljonit) ja Raplamaale (22,6 miljonit) ning viiendana siis Pärnumaale (16,7 miljonit).

Aasta	Projektide arv	Toetussumma eurodes
2017	85	7 449 856
2018	95	4 096 819
2019	232	5 172 966
Kokku	**412**	**16 719 641**

Järgnevalt saab lugeda erinevatest näidetest, mida on viimase kolme aasta jooksul Pärnumaa asutused, ettevõtted ja organisatsioonid oma piirkonna heaks KIKi toel teinud. Kindlasti ei ole loetelu lõplik ning häid tegusid on veel ja veel.

Puhas joogivesi

Alates 2018. aasta juunikuust saavad eraisikud KIKist toetust küsida kinnistusisesteks töödeks, et liituda ühisveevärgi ja -kanalisatsiooniga. Toetust saavad taotleda need, kelle majapidamine asub üle 2000 tarbijaga reoveekogumisalal. Pärnumaal on sellised reoveekogumisalad Vändra, Sindi, Kilingi-Nõmme ja Pärnu. 2020. aasta algusega on Euroopa Liidu Ühtekuuluvusfondi (ÜF) vahenditest Pärnumaal toetatud ja lõpetatud 191 projekti toetuse kogusummas enam kui 556 tuhat eurot.

Lisaks oleme Pärnumaa erinevates asulates toetanud mitmeid reoveekäitlemise ja puhta joogiveevarustuse projekte pea 4 miljoni euroga. Näiteks uuendatakse ÜF-i toel Vändra vee- ja kanalisatsioonitorustikud ning reoveepumplad. Samuti on siseriiklikust keskkonnaprogrammist toetust saanud Are, Tõhela, Suurejõe, Pärnjõe, Vihtra, Pootsi, Kabli, Toosti ja Uulu veemajandusprojektid.

Keskkonnateadlikud pärnumaalased

Toetame siseriiklikust keskkonnaprogrammist koole ja lasteaedasid osalemaks keskkonnaalastes õppeprogrammides. Pärnumaa haridusasutused on selles toetusvõimalusest igati kinni haaranud ning viimase kolme aasta jooksul oleme toetanud 114 projekti enam kui 250 tuhande euroga. Näiteks on õpilased väljasõitudele viinud Tõstamaa, Pärnjõe, Sauga, Audru, Varbla, Jõõpre ja Koidula kool. Samuti Põialpoisi, Pillerapalli, Tammiste ja Paikuse lasteaiad ning Pärnu Ühisgümnaasium ja Vändra Gümnaasium.

Lisaks on Pärnumaal toimunud keskkonnaprogrammi toel mitmeid põnevaid ja sisukaid keskkonnahariduslikke tegevusi. Kindlasti on paljudele lugejatele teada Matsalu Loodusfilmide Festival või Pernova hariduskeskuse kampaania „Hoiame Pärnu lahe puhtana“. Samuti on uusi teadmisi saanud Tõstamaa Keskkooli ja Kilingi-Nõmme Gümnaasiumi lapsed erinevates laagrites ja praktikumides. OÜ Tõnis ja Pojad on mitmel kalandusalasel üritusel läbi viinud õppeprogramme ja töötubasid.

Efektiivne kütmine

Üle 600 tuhande euroga oleme toetanud Pärnumaa soojusmajanduse projekte, mis vähendavad õhusaastet ja muudavad kütmise efektiivsemaks. Näiteks on ÜF-i vahenditest uuendatud Koonga ja Lõpe katlamajad ning Sauga, Tootsi ja Pärnus Riia maantee, Suur-Jõe ja Kastani piirkonna kaugküttetorustikud.

Toetame keskkonnaprogrammist ka korteriühistuid, et nad saaksid välja vahetada kütteseadme või liituda kaugküttega. Pärnu linnas on selles osas eesrindlikud Tui tn 1 ja Tulbi tn 6 korteriühistud, kes soovivad liituda kaugküttega.

Nõuetekohaselt käideldud jäätmed

Iga eestimaalase jaoks on oluline, et kõik jäätmed saaksid nõuetekohaselt kokku kogutud ja käideldud ning need ei ohustaks keskkonda. Oleme just seepärast toetanud keskkonnaprogrammist kohalike omavalitsuste ohtlike jäätmete kogumisringe. Näiteks on Pärnumaal neid tehtud Sauga, Häädemeeste, Paikuse, Audru, Tori ja Are valdades. Pärnu Toidupank soetas keskkonnaprogrammi toel kaubiku kaubandusettevõtetelt ja tootjatelt toiduainete ülejääkide veoks toidupanga lattu.

Keskkonnasäästlik tänavavalgustus

Kuigi enamikele inimestele assotsieerub tänavalgustus turvalisusega, siis lisaks sellele on oluline, et kaasaegsete valgustite ja juhtimistehnoloogiate abil väheneks energia kasutamine. Kohalikud omavalitsused on saanud KIKist toetust küsida ÜF-i vahenditest ka tänavavalgustuse uuendamiseks. Pärnumaalt on seda teinud Tori, Lääneranna, Põhja-Pärnumaa vald ning Pärnu linn, et uuendada Sauga, Koonga, Vändra ja Pärnu tänavavalgustus. Toetuse kogusumma on enam kui 2,3 miljonit eurot.

Säästev transport

Pärnu linna bussiliikluses võeti 1. maist 2018 esimesena Eestis kütusena kasutusele kohalik taastuvenergia ehk rohegaas. Pärnu linnalähiliinide 11 bussi kasutavad rohegaasi ehk biometaani 2019. aasta novembrist. Toetame seda tänuväärset ettevõtmist ÜF-ist miljoni euroga.

Ilus Pärnumaa loodus

Oleme Pärnumaal viimase kolme aasta jooksul toetanud mitmeid looduskaitselisi tegevusi. Näiteks soetas MTÜ Audru Polder ÜF-i vahenditest maatõugu hobused, et säilitada karjatamise teel Tõstamaa maastikukaitsealal rannaniidu hea seisund. MTÜ Laelatu sai samast fondist toetust puisniidu hooldamiseks vajalike

töövahendite soetamiseks. Pärnu linn on keskkonnaprogrammi toetuse abil teinud Lydia Koidula pargi, Vanapargi ja Vabaduse pargi hooldustööd. Pärnu jõestiku elupaikade taastamise projekti käigus algasid 2018. aasta sügisel Sindi paisu lammutustööd. Viimase projekti toetusraha tuleb ÜF-ist ja riigi rahadest ning kogumaksumus on 15 miljonit eurot (see ei kajastu Pärnumaa summas, kuna projekti viib ellu Keskkonnaagentuur).

Ressursitõhusad ettevõtted

Ettevõtete ressursitõhususe toetusega soovime suurendada Eesti töötleva tööstuse ettevõtete ressursitootlikkust innovaatiliste lahenduste kasutuselevõtu kaudu. Lisaks annab see võimaluse tõsta protsesside ja toodete töökindlust. Koos ressursiaudititega oleme ERDF-ist toetanud Pärnumaa ettevõtteid ca 4,4 miljoni euroga. Investeeringutoetuse on Pärnumaa ettevõtetest saanud näiteks Purutuli OÜ, Reideni Plaat AS, OÜ Valmos, Biolan Baltic OÜ, Ecobrich AS ja Aknakoda OÜ.

Energiatõhusad lasteaiahooned

Toetasime munitsipaallasteaedade rekonstrueerimist, et parandada nende energiatõhusust ja vähendades ülalpidamiskulusid. See toetusraha tuleb heitmekaubanduse kauplemissüsteemist. Pärnumaal on enam kui 2 miljonit eurot kokku toetust saanud Pärnu linnas Kastani, Tralli ja Tammsaare lasteaiad ning Vändra lasteaed Rukkilill ja Suigu ning Jänesselja lasteaed.

Nutikad roheideed Pärnumaalt

KIKi 18–30-aastastele mõeldud roheideede konkursile Negavatt on alati ka Pärnumaalt saabunud sisukaid ideid. 2019. aasta kümne parima hulka pääses pärnakate projekt Recyclist (uue nimega Excess Material Flow), kes loob ringmajanduse platvormi, kus oleks ülevaade ettevõtete tootmisjääkidest, et mõni teine ettevõte leiaks sealt omale tooraine. Tänaseks on noored ideele veelgi enam tuule tiibadesse saanud ning võitnud mitmeid teisi mastaapseid konkursse ja saanud investeeringuid. Algklassidele mõeldud mini Negavati videokonkursil said 2018. aastal Pärnu Raeküla kooli 5.c klassi õpilased Pandipakendi eriauhinna jäätmete sorteerimise videoga.

Tallinna Halduskohtu Pärnu kohtumaja

Pärnu Halduskohus

Pärnu Halduskohus moodustati halduskohtureformi käigus 1.jaanuaril 2000. aastal. 01.01.2000 jõustunud halduskohtumenetluse seadustiku (RT I 1999, 31, 425) kohaselt on esimese astme halduskohtuks eraldi moodustatud halduskohtud.

Vastloodud Pärnu Halduskohtus asusid kohtunikena tööle endised halduskohtunikud: Pärnu Maakohtu halduskohtunik Karin Toomela (täitis ka Pärnu halduskohtu esimehe kt ülesandeid kuni pensionile siirdumiseni 2001. a juulis) ja Pärnu Linnakohtu halduskohtunik Annika Vendik.

17.01.2000 asus Pärnu Halduskohtu kohtunikuna tööle endine Lääne Maakohtu halduskohtunik Aivar Koppel, kes 2001. a juulikuust hakkas täitma kohtu esimehe kohusetäitja ülesandeid.

Pärnu Halduskohtus on töötanud kohtunikuna endine Viljandi Maakohtu halduskohtunik Helle Tamm.

Alates 2003. aastast lisandus Pärnu Halduskohtu kohtunike ridasesse Enno Loonurm.

1. jaanuaril 2006. aastal ühendati Tallinna Halduskohus ja Pärnu Halduskohus. Tallinna Halduskohtu esimeheks valiti Villem Lapimaa ning Pärnu kohtumaja juhi ametit jätkas kohtunik Aivar Koppel.

Tallinna Halduskohtu Pärnu kohtumajas kohtunike koosseisus on alates 2012 aastast üks kohtunik, Annika Vendik.

Kohtu teenistujate koosseisus on alates 2012 aastast konsultant, kohtuistungi sekretär ja referent. Alates 2015. aastast on Tallinna Halduskohtu Pärnu kohtumajas üks kohtunik, Enno Loonurm. Tallinna Halduskohtu esimees aastatel 2015-2019 oli Kristjan Siigur.

Justiitsministri 27. oktoobri 2005. a määrusega nr 46 „Maa- ja halduskohtute kohtumajade täpsed asukohad ja teeninduspiirkonnad ning ringkonnakohtute asukohad“ (RTL 2005, 111, 1706) määrati Tallinna halduskohtu Pärnu kohtumaja teeninduspiirkonnaks Pärnu maakond ja Saare maakond.

Tallinna Halduskohtu Pärnu kohtumaja asub aadressil Rüütli 19 Pärnu kesklinnas, vana kohtuhoone III korrusel.

Halduskohtud lahendavad avalik-õiguslikest suhetest tekkivaid vaidlusi, kontrollides haldusorganite (Vabariigi Valitsuse, ministeeriumite, inspektsioonide, ametite, maavalitsuste, kohaliku omavalitsuse asutuste jne) haldusaktide ja toimingute õiguspärasust, s.o kooskõla kehtiva õigusega, samuti on halduskohtute pädevus seadusega sätestatud juhtudel haldustoimingute loa andmine. Seadusega võib halduskohtu pädevusse anda ka muude asjade lahendamise. Kuni 01.01.2001 lahendasid halduskohtunikud ka haldusõiguserikkumise asju. Halduskohtumenetluse seadustiku rakendamise seadusega (RT I 2000, 51, 321) muudeti haldusõiguserikkumise seadustikku ning alates 01.01.2001 alluvad haldusõiguserikkumise asjad maa- ja linnakohtutele.

Aastatel 2017–2019 on Tallinna Halduskohtu Pärnu kohtumajja saabunud kaebusetest enim käsitletud planeerimist ja ehituslubasid ning maksuõigust.

Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet (TTJA)

Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet (TTJA) alustas tööd 1. jaanuaril 2019. TTJA loodi kahe ameti, Tarbijakaitseameti ja Tehnilise Järelevalve Ameti, ühendamisel eesmärgiga tugevdada riiklikku tarbijaskonna ning turu- ja ohutusjärelevalve võimekust.

TTJA kuulub Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisalasse ja ameti struktuuris on kuus osakonda: tehnika-, ehitus-, transpordi-, side- (jaguneb sagedushalduse talituseks ning side- ja meediateenuste talituseks), tarbimiskeskkonna- (jaguneb kaubandustalituseks, tarbijavaidluste komisjoni sekretariaadiks ja Euroopa Liidu tarbija nõustamiskeskuseks) ja tugiteenuste osakond.

TTJA pädevuses on kolm suuremat tegevusvaldkonda:

1) tarbimiskeskkond – tarbijale kauba või teenuse pakkumine ja müümine või muul viisil turustamine kaupleja poolt ning tarbija ja kaupleja vahelise vaidluse kohtuvälise lahendamise korraldamine;

2) infoühiskond – raadiosagedusressursi haldus, meediateenused, sideturu reguleerimine;

3) tehiskeskkond – toodete, seadmete ja paigaldiste ohutus, raudtee ohutus, kaevandamise ohutus, kemikaaliohutus, järelevalve laskemoona ja lahingumoona käitlemise üle, lõhkematerjalide ja pürotehnika ohutus ning legaalmetroloogia, samuti ehitus ja transport.

Mängutubade ja mänguväljakute ohutus

Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ametil on alates 2017. aastast järelevalve fookuses erinevad lastele suunatud vabaajateenused nagu õhkbatuuditeenuse-, mängutubade-, seiklusparkide ohutus jms.

2018. a keskenduti suuremas mahus järelevalvele mängutubades. Kontrolliti millist infot antakse mängutoa kasutajale või teda saatvale täiskasvanule või mängutoa sünnipäevaks rentijale, kas ja kuidas esitatakse atraktsioonide reegleid, kuidas on tagatud laste järelevalve, kui tihti ja kuidas seadmeid kontrollitakse ja hooldatakse, kuidas peetakse kinni seadmete tootja poolt esitatud piirangutest ja nõuetest nagu kasutaja kaal või pikkus või seadme/atraktsiooni kasutamiseks mõeldud ruum jne. Kokku kontrolliti üle Eesti 35 mängutuba, neist 5 asus Pärnumaal.

Üldjuhul Pärnumaa mängutoad ei eristunud kuidagi teistest kontrollitud mängutubadest – puuduseid oli nii reeglite esitamisel, info andmisel kui ka seadmete ebaõigest paigutusest ja hooldamatusest tulenevaid riskikohti. Samas puudused kõrvaldati kiiresti ja pigem tunti heameelt järelevalve käigus saadud näpunäidete üle.

Erandiks oli üks Pärnu ettevõte, kelle isedisainitud ja mõtlematult ehitatud atraktsioonid kätkesid kasutajale tõsiseid riske alates elektrilöögiohust lõpetades luumurdude või surmaga kõrgelt kukkumise tagajärjel. Ettevõte seadis oma ärihuvid ettepoole laste ohutusest ning teenuse osutamine ohtlike atraktsioonidega lõpetati alles sunnirahaga hoiatamisel.

Lisaks mängutubadele kontrollis TTJA 2018. aasta suvel avalike mänguväljakute ohutust. 2019. aastal tegi TTJA järelkontrolli, et uurida, kas avastatud puudused on likvideeritud. Pärnus kontrolliti kokku nelja mänguväljakut. Kokkuvõtlikult saab puuduste kohta öelda, et kiikedel olid kulunud pinnad, pinnasekate oli ebapiisav ning köisronilal oli mõnes kohas kulunud traatköied.

Andmesidekiiruste areng Pärnumaal

Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet kontrollib iga aasta üle Eesti mobiilse interneti andmesidekiiruste arengut. 2019. a sügisel mõõtis amet üle Eesti mobiilse interneti kvaliteeti Telia, Elisa ja Tele2 võrkudes ning tuvastas, et kahe aastaga on võrkude areng tõstnud mobiilse interneti kiiruseid keskmiselt 70%. Pärnumaal tehti 291 mõõtmist ning mobiilse interneti kiirus on teinud hüppelise kasvu.

Raadiojaamad Pärnumaal

12.04.2019 kuulutas Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet välja konkursi raadioteenuse osutamise tegevuslubade väljaandmiseks. Konkurss korraldati koostöös Kultuuri-ministeeriumiga. Kokku anti välja 14 üleriigilist, 13 regionaalset ja üks rahvusvaheline raadioteenuse osutamise tegevusluba. Kõik uued tegevusload hakkasid kehtima 17. novembrist 2019 ja load kehtivad kuni 5 aastat.

Konkurss andis võimaluse taotleda uut luba oma tegevuse jätkamiseks tänastele raadiotegijatele ning avas ukse ka uutele tulijatele. Konkursile lisandus olemasolevale ka uut sagedusressurssi, mis lubas viia raadioprogramme laiema hulga kuulajateni. Kokku lisandus 20 uut sagedust üle

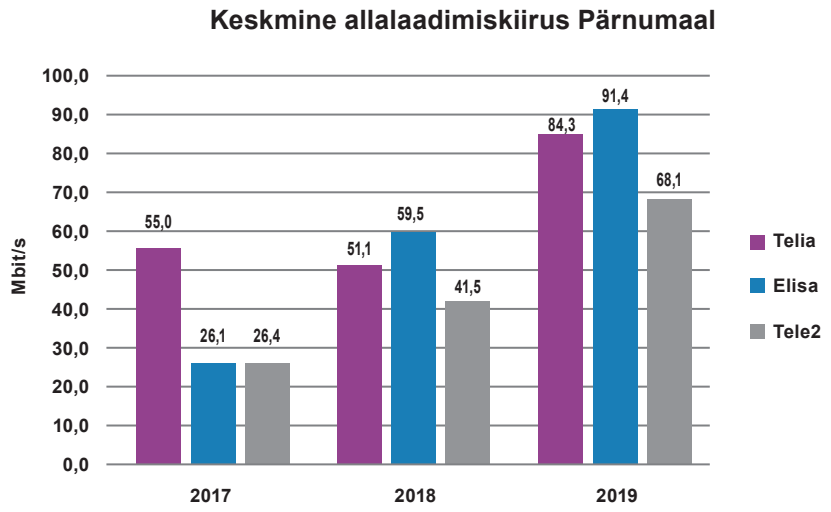

Andmesidekiiruste areng Pärnumaal (väljavõte kolme aasta tulemustest)

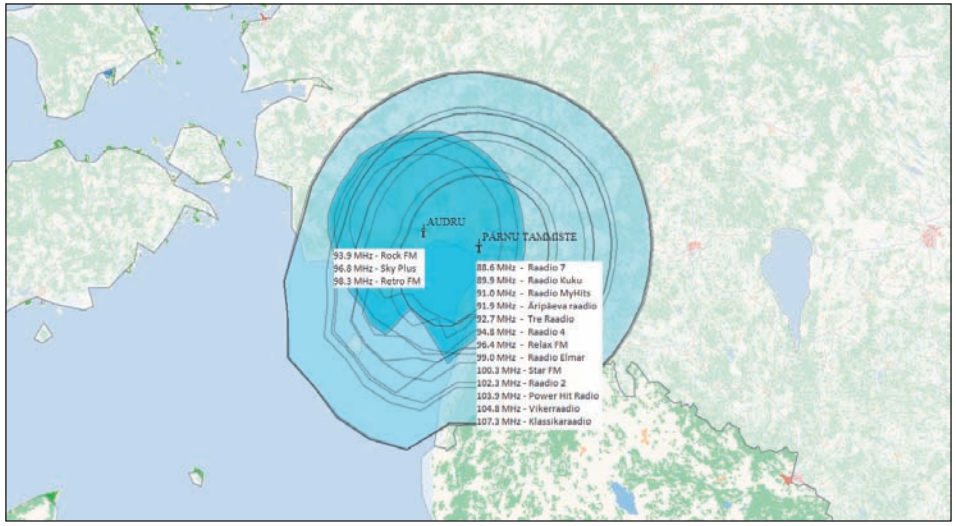

Raadiojaamad Pärnumaal

Eesti. Pärnu maakonnas tuli kasutusele üks uus sagedus – 91,9 MHz, mille peal on võimalik kuulata Äripäeva raadiot. Lisaks muutus kahel sagedusel raadiojaam – sagedusel 93,9 MHz on varasema Ring FM asemel nüüd kuuldav Rock FM ning sagedusel 96,4 MHz raadio Hit FM asemel täiesti uus raadiojaam Relax FM. Kokku on Pärnu piirkonnas (Pärnu ja Audru) kuulatav 16 raadiojaama.

Tarbijate nõustamine Pärnumaal

TTJA tarbimiskeskkonna osakond teeb nii järelevalvet kui ka nõustab tarbijaid ja ettevõtjaid üle Eesti jagunedes neljaks piirkondlikuks üksuseks: Põhja-Eestis Tallinn, kus asub TTJA peakontor (Endla 10A, Tallinn), Kirde-Eestis regiooni keskus Jõhvi, Lõuna-Eestis Tartu ning Lääne-Eestis Pärnu.

Lääne-Eesti piirkonna regiooni keskuses Pärnus täidab ametile seadusega antud ülesannete täitmist üks ametnik, järelevalve ning nõustamise piirkondlik üksus asub aadressil Akadeemia 2, Pärnu. Lääne-Eestis asuva piirkondliku üksuse tegevus hõlmab lisaks Pärnu maakonnale järelevalvelist tegevust ka Järva maakonnas, Lääne maakonnas, Rapla maakonnas, Saare maakonnas ja Hiiu maakonnas. Tarbijate nõustamine toimub lisaks Pärnu maakonnale ka Haapsalu linnas.

Pöördumiste üldandmed nõustamise osas (Pärnu maakond) 2017–2019

	Aasta	Nõustamine vastuvõtul	Kõne telefonile
Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet (TTJA)	2019	144	35
Tarbijakaitseamet (TKA)	2018	179	65
Tarbijakaitseamet (TKA)	2017	223	88

Nõustamised on toimunud järgmistel teemadel:

- tarbijal on tekkinud vaidlus kauplejaga ostetud kauba või teenuse kvaliteedi küsimuses, sh eestikeelse kasutusjuhendi puudumine;
- mis aja jooksul saab tarbija pöörduda kaubal ilmnenud lepingutingimustele mittevastavuse osas pretensiooniga kaupleja poole;
- mis õigused on tarbijal hilinenud või ära jäänud lennureisi osas;
- kaubal ilmnenud defekti tõendamise küsimus;
- eksitav hinnateave;
- eksitav reklaam;
- agressiivne kauplemisvõte;
- väljaspool äriruume sõlmitud lepingu puhul 14 päevane lepingust taganemise õigus;
- sidevahendi abil sõlmitud lepingu puhul 14 päevane lepingust taganemise õigus;
- müügigarantii ja pretensiooni erisus jm teemadel.

Turujärelevalve Pärnumaal

TTJA järelevalve objektiks kõige üldisemalt on tarbijaturul (sh e-poed, oksjoniportaalid, meediaväljaanded, suhtlusvõrgustikus Facebook) müüdavate toodete ja teenuste ohutus, nende vastavus lepingutingimustele, kaupade ja teenuste kohta esitatav teave (sh hinna kohta esitatav teave), samuti reklaam ja turundusvõtted üldisemalt.

Regulaarse turujärelevalve teostamise aluseks on igaks aastaks koostatav tööplaan. Sisendiks tööplaani koostamisel on õigusaktidest tulenevad nõuded turujärelevalveks, ametile saabunud kaebused, RAPEX-i vahendusel saabunud info ohtlike toodete kohta ja ühisprojektide, turu kontrollimise ning toodete testimise tulemused. Igal aastal koostatakse tööplaanide täitmise kohta aruanne, mis on

sisendiks järgneva aasta tööplaanile ja järelevalvetegevuste planeerimisele.

Järelevalve üldandmed (Pärnu maakond) 2017–2019

	Aasta	Lääne-Eesti (järelevalve arv kokku)	sh järelevalve Pärnu maakonnas
Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet (TTJA)	2019	133	22
Tarbijakaitseamet (TKA)	2018	78	20
Tarbijakaitseamet (TKA)	2017	87	37

2019. aasta

Kuna 1. juunil 2019 jõustusid alkoholiseaduse muudatused, mis hõlmavad alkohoolsete jookide kättesaadavuse piiramiseks jaemüügile kehtestatud piiranguid, seadis Amet turujärelevalveosakonnas teisel poolaastal prioriteediks jaekaubanduse müügikohtades alkohoolsete jookide väljapaneku kontrollimise, millele lisandus juulist järelevalve tubakatoote või tubakatootega seonduva toote üle. Nimelt jõustusid 1. juulil 2019 tubakaseaduse muudatused, mis keelavad tubakatoote või tubakatootega seonduva toote nähtava väljapaneku ja selle kaubamärgi esitlemise jaekaubanduse müügikohas. Järelevalveline tegevus oli suunatud ka alkoholireklaamile (välireklaam, trükireklaami ja internetis avalikustatav).

2018. aasta

Tarbijakaitseameti turujärelevalve osakonna reklaami ja kaubandusvaldkonna fookusvaldkondadeks olid kauplejate poolne hinnateabe avaldamine kauplustes. Eesmärk oli saada ülevaade hinnateabe korrektsusest müügisaalis ja kassas, sh hinnateabe arusaadavus, võimalike hinnaerinevuste tuvastamine kaupluste müügisaalis ja kassas, sh allahindlusprotsendiga ja kampaaniaperioodil sooduskaupade müügiks pakkumine. Huviorbiidis olid ka tehnikakaupade müügil tarbijale esitatav teave, sh kasutusjuhendid, pretensiooni esitamise õigus ning garantiitingimused.

2017. aasta

Tarbijakaitseameti turujärelevalve osakonna reklaami- ja kaubandusvaldkonna fookusvaldkondadeks olid muu hulgas tarbijatele esitatav teave tehnikakaupade müügil, sh kasutusjuhendid ning garantiitingimused, hinnateave ning lastele suunatud reklaam ja alkoholireklaami järelevalve. Huviorbiidis olid müügilepingud, müügipiirangutega toodete müük nii jae- kui ka e-kaubanduses (alkohol, tubakatooted).

Ehitiste ohutus ja Harku-Lihula-Sindi 330/110 kV elektriliin

Ehitiste ohutusega seoses on TTJA silma peal hoidnud Hirvela korterelamul, mis süttis 2017. aastal. Korterelamu kolmas korrus hävis tules täielikult ning ülejäänud hoone sai tugevaid veekahjustusi. Hoone oli kindlustatud ning hetkel käivad hoones taastamistööd Päästeameti poolt kooskõlastatud ning teavitatuks loetud ehitusteatise ja ehitusprojekti alusel.

2016. aastal kehtestati Harku-Lihula-Sindi kõrgepingeliini teemaplaneering, millega määrati elektriliini trassikoridori asukoht. Ehitatav Harku-Lihula-Sindi 330/110 kV elektriliin on osa kogu Eesti katmiseks vajalikust 330 kV elektrivõrgust. Tegu on esimese etapiga Eesti elektrimajanduse arengukava kohasest Eesti ja Läti vahelisest uuest 330 kV pingega elektriülekandeliinist. Üleriigilise planeeringu „Eesti 2030+“ kohaselt luuakse varustuskindluse parandamiseks lähiaastatel 330 kV ringvõrk (Tallinn-Narva-Tartu-Pärnu-Tallinn), mille läänepoolse osa moodustab

Harku-Lihula-Sindi liin. Kuna tegemist on ülekaaluka avaliku huviga ja puuduvad alternatiivsed lahendused, siis on vajalik sundvalduse seadmine. Teemaplaneeringuga trassikoridori jäävaid kinnistuid ei võõrandata, kuid õhuliinil on kaitsevöönd, kus kehtivad erinõuded. TTJA on 2018-2019 seadnud Pärnumaale sundvaldusi kaheksale kinnistule, mille eest maksab riik hüvitist.

Terviseameti lääne regionaalosakond

Terviseamet on Sotsiaalministeeriumi valitsemisalas tegutsev riigiasutus, mille tegevusvaldkonnad on tervishoid, nakkushaiguste seire, ennetus ja tõrje, keskkonnatervis, kemikaaliohutus ja meditsiiniseadmete ohutus. Seadustest tulenevalt on Terviseametil nendes valdkondades nii korraldava kui ka järelevalvet tegeva asutuse kohustused. Terviseameti missiooniks on tegutseda rahva tervise ja hea elukeskkonna nimel.

Lääne regionaalosakond on Terviseameti piirkondliku pädevusega struktuuriüksus, tagades ameti põhitegevuste ja eesmärkide elluviimise Pärnu, Lääne, Saare ja Hiiu maakonnas. Lääne regionaalosakonnas töötab 15 inimest, neist 9 Pärnus.

Lääne regionaalosakonna põhitegevused:

- Nakkushaiguste ennetus ja seire, sealhulgas riikliku immuniseerimiskava täitmise korraldamine – tegevuse eesmärk on seirata ja hinnata olukorda regionaalsel tasemel, võttes arvesse nakkushaiguste leviku tendentse nii Eestis, kui ka maailmas. Vajaliku informatsiooni ja ekspertteadmiste olemasolu, koostöö tervishoiuteenuse osutajatega ja teiste riiklike institutsioonidega võimaldab tagada inimeste tervise kaitset parimal moel. Väljakutseks nakkushaiguste leviku piiramisel on üha enam globaliseeruv maailm, samuti laste immuniseerimisega hõlmatuse mõningane langustrend.

Nakkushaiguste esinemine Pärnumaal 2017.–2019. aastal

Haiguse nimetus	Haigusjuhtude arv 2017	Haigusjuhtude arv 2018	Haigusjuhtude arv 2019
Ehhinokokoos	-	-	1
Salmonelloos	21	38	12
Šigelloos	1	2	1
Paratüüfus	-	2	-
E. coli soolenakkus	23	55	10
Kampülobakterenteriit	25	34	37
Jersinioos	6	10	9
Soole muud täpsustatud bakter- ja viirusnakkused	37	45	32
Norwalki viiruse tekkene äge gastroenteropaatia	66	47	31
Rotaviirusenteriit	24	43	57
Lambliaas	4	1	-
Leptospiroos	-	2	2
Listerioos	-	1	2
Läkaköha	1	1	4
Sarlakid	7	16	6
Pneumokokknakkus	31	36	33
H. Influenzae nakkus	20	30	22
Leegionärihaigus	-	1	3
Süüfilis	-	2	2
Gonokokknakkus	1	4	12
Sugulisel teel levivad klamüüdia-haigused	108	96	92
Lyme'i tõbi	232	262	262
Puukentsefaliit	11	18	12
Muud viirusentsefaliidid ja meningiidid	1	1	1
Lülijalgse levitatavad viiruspalavikud ja hemorraagilised viiruspalavikud	5	1	3
Tuulerõuged	620	195	487
Leetrid	-	-	2
Viirushepatiidid	18	33	16
Difüllobotriaas	5	2	1
Äge lõtv halvatus	1	-	-
Gripp	592	831	945

Laste immuniseerimise % difteeria, teetanuse, läkaköha ja poliomüeliidi vastu 2017.–2019. aastal Pärnumaal

Aasta	Vaktsineeritud lapsed vanuses 7 kuud – 14 aastat	I doosiga revaktsineeritud lapsed vanuses 2–14 aastat	II doosiga revaktsineeritud lapsed vanuses 7–14 aastat
2019	94,4	92,4	90,7
2018	95,0	93,1	90,1
2017	95,6	93,5	90,6

Laste immuniseerimise % leetrite, mumpsi ja punetiste vastu 2017.–2019. aastal Pärnumaal

Aasta	Vaktsineeritud lapsed vanuses 1–14 aastat	Revaktsineeritud lapsed vanuses 13–14 aastat
2019	94	85,1
2018	94,3	87,0
2017	94,9	85,4

Laste immuniseerimise % Haemophilus influenzae vastu 2017.–2019. aastal Pärnumaal

Aasta	Vaktsineeritud lapsed vanuses 1 aastat	Vaktsineeritud lapsed vanuses 2 aastat
2019	89,4	89,0
2018	89,3	92,5
2017	92,6	92,8

Laste immuniseerimise % rotaviiruse vastu 2017.–2019. aastal Pärnumaal

Aasta	Vaktsineeritud lapsed vanuses 1 aastat
2019	80,0
2018	86,6
2017	89,6

Elanike gripi vastu immuniseerimine 2017.–2019. aastal Pärnumaal

Aasta	Vaktsineeritud elanike arv
2019	8889
2018	5549
2017	2819

Elanike puukentsefaliidi vastu immuniseerimine 2017.–2019. aastal Pärnumaal

Aasta	Vaktsineeritud elanike arv	Revaktsineeritud elanike arv
2019	1017	2363
2018	767	2129
2017	596	1780

Täiskasvanud elanike revaktsineerimine difteeria ja teetanuse vastu 2017.–2019. aastal Pärnumaal

Aasta	Revaktsineeritud/traumapuhuselt revaktsineeritud elanike arv
2019	2129/817
2018	1757/ 834
2017	1550/ 773

- Turvalise ja inimkeskse tervishoiusüsteemi tagamine – tervishoiuteenuse osutajate, tervishoiutöötajate ja meditsiiniseadmete kvaliteedi ja kättesaadavuse tagamine riikliku järelevalve rakendamise teel. Pärnumaal on järelevalve all 102 tervishoiuteenuseid osutavat ettevõtet.
- Tervist toetava elukeskkonna tagamine sotsiaal- ja õpikeskkonna, ilu- ja isikuteenuste, samuti majutusteenuste tervisekaitsenõuete täitmise üle järelevalve teostamise teel. Pärnumaal on järelevalve all:
  - 46 kooli, 56 koolieelset lasteasutust, 9 lapsehoidu ja 3 noorte püsilaagrit .
  - 24 täiskasvanute hoolekandeasutust (neist 3 varjupaika), 44 ööpäevaringset erihoolekandeteenuse pakkujat, 1 laste asendushooldusteenuse pakkuja.
  - Ilu-, isiku- ja majutusteenuse järelevalve toimub ohukahtluse alusel.
- Vee terviseohutuse tagamine joogivee, loodusliku mineraalvee, basseinivee ja suplusvee kvaliteedi järelevalve abil. Pärnumaal on järelevalve all:
  - 115 ühisveevärki (nende hulgas 34 majutusasutuse veevärki) ja 1 mineraalveevärk. Kõik veevärgid vastasid 2019. aastal mikrobioloogiliste näitajate osas kehtestatud nõuetele, keemiliste näitajate osas oli aasta lõpus mittevastavaid veevärke 2 ja indikaatornäitajate (näitavad vee üldist reostust) osas 26.
  - 15 ujulat, neist 14 asuvad Pärnus ja 1 Tootsis. Mikrobioloogiliste näitajate osas vastasid 2019. a lõpus kõik ujulad nõuetele. Kui basseinides esineb üleliigseid mikroorganisme, teostatakse koheselt basseinis kloorišokk või tühjendatakse bassein ja desinfitseeritakse.
  - 5 ametlikku supluskohta (Pärnu keskrand, Vana-Pärnu, Mai, Raeküla ja Kabli rand). Lisaks on analüüsitud ka Rääma väliujula, Valgeranna ja Reiu ranna suplusvett. Nelja järjestikuse aasta analüüsitulemuste alusel klassifitseerib Terviseamet supluskohad veekvaliteedi alusel klassidesse. 2019. a klassifitseerus Pärnumaal kõige külastatavam rand, Pärnu Keskrand, veekvaliteedi osas ”väga heaks”, Mai ja Kabli ranna vesi oli ”piisava” kvaliteediga, Raeküla ranna ja Vana-Pärnu ranna vesi „halva“ kvaliteediga.
    Infot nii joogi-, basseini-, kui ka suplusvee kvaliteedi kohta on võimalik leida Terviseameti kodulehelt: www.terviseamet .
- Elukeskkonnas esinevate häirivate füüsikaliste ohutegurite (müra, vibratsioon, mikrokliima, valgustus ning elektromagnetkiirgus) üle järelevalve teostamine toimub ohukahtluse alusel.
- Kodanike ja ettevõtete nõustamine ja kaebuste lahendamine kõigi eeltoodud valdkondade raames.
- Terviseohutuse hinnangute väljastamine Pärnu Sadamasse saabunud välislaevadele.
- Terviseohutuse hinnangute, arvamuste või kooskõlastuste andmine planeeringute ja keskkonnamõju hindamistega seotud dokumentidele ning koolide, lasteasutuste, hoolekandeasutuste, lapsehoiuteenuseid osutavate ettevõtete ning ilu- ja isikuteenuseid osutavate ettevõtete projektidele.
- Laborianalüüside vastuvõtt.

Tööinspektsiooni Pärnu kontor

Hea töökeskkond on see, kus järgitakse tööohutuskultuuri, kus töötajate ohutus ning nende tervise hoidmine on loomulikud tööprotsessi osad ning kus hinnatakse ausaid ning üksteist toetavaid töösuhteid. Tööinspektsiooni roll on olla toeks töötajatele ja tööandjatele, et töötamine Eestis oleks ohutu ning igaüks tuleks töölt koju sama tervena kui ta sinna läks.

Eesmärk on ambitsioonikas ning häid tulemusi on võimalik saavutada vaid töötajate, tööandjate ja riigi ühises koostöös.

Tööinspektsiooni ülesandeks on teostada riiklikku järelevalvet töökeskkonna üle. Pakume töötajatele ja tööandjatele nõustamisteenust, et töösuhte osapooled oleksid teadlikud oma õigustest ja kohustusest, konsulteerime tööandjaid ohutu ja tervist hoidva töökeskkonna loomisel ning seisame hea selle eest, et eesti inimeste teadlikus oleks suurem. Nende tegevuste koosmõjus soovime jõuda iga ettevõtteni, olgu siis läbi kontrolli, konsultatsiooni või teavitusega töösuhetest ja parema töökeskkonna võimalikkusest. Tööinspektsiooni juures on ka töövaidluskomisjonid.

Eesti majandus on viimastel aastatel

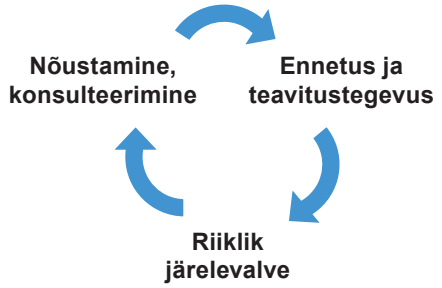

väga aktiivne – tööga hõivatute arv kasvab ja lisandunud on ka märkimisväärne hulk uusi ettevõtteid. Eestis oli 2019. aastal Statistikaameti andmetel 133 784 ettevõtet, millest tööinspektsiooni järelevalve all (vähemalt ühe töölepingulise töötajaga ettevõtted) 59 803 e. 45% majandusüksustest. Hõivatuid oli 671 300, kellest tööinspektsiooni järelevalve all 568 197 e. 85% hõivatutest

Eelmisel aastal registreerisime Eestis 4266 tööõnnetust, millest kergeid oli 3126, raskeid 1125 ning surmaga lõppes 15 tööõnnetust. Õnnetusterohkeimad olid sektoritest metallitööstus, kaubandus ning ehitus.

Pärnumaal juhtus mullu 239 tööõnne-

tust, elu ei pidanud tööpostile jätma ükski töötaja. Maakonnas juhtis enim tööõnnetusi puidutööstuses, tekstiilitööstuses ning metalltoodete tootmisel. Oluline on tähele panna, et seaduse kohaselt on tööõnnetus vaid see, mis juhtub töölepingu alusel töötava inimesega. Eesti töösuhete maastik on aga oluliselt kirjum. Töövõtuleping, käsundusleping, töötamine FIE-na või oma väikeettevõtte kaudu on täiesti tavapärane. Oluline on teadvustada, et kaitset tööõnnetuse korral pakub vaid tööleping.

Pärnumaa oli ka aktiivne lastele ja noortele töö pakkumisel. Mullu töötas Eestis kokku 4489 alla 15aastast noort, enim Tallinnas, Harjumaal ning kolmandal kohal Pärnumaa.

Tööinspektsioon panustab nii töötajate kui tööandjate nõustamisse, et inimesed teaksid oma õigusi ja kohustusi ning oskaksid probleeme ennetada. Meie juristide nõustamisteenus on väga hinnas. Enamasti helistatakse telefonil 640 6000, aga üha rohkem kasutatakse erinevaid elektroonseid kanaleid – küsitakse nõu e-kirjaga aadressile jurist@ti.ee, meie Facebooki lehe või Tööelu portaali www.tööelu.ee kaudu.

2020. aasta esimeses pooles käivitub Tööinspektsiooni digitaalne iseteeninduse TEIS. Töökeskkonna iseteenindus muudab töökeskkonna haldamise ja Tööinspektsiooniga suhtlemise kiiremaks ja mugavamaks. TEIS esimeses etapis saab tööandja ülevaate, kas hea töökeskkonna jaoks olulised isikud on ettevõttes määratud ning vajadusel kohe määrata nii esmaabi andja, töökeskkonnaspetsialisti kui töökeskkonna voliniku. Jälgida saab uute järelevalvemenetluste käiku ning vajalikke dokumente digitaalselt esitada. Püsige arengutega kursis ja liituge uudisvooga aadressil www.tooelu.ee/uus.

Tööandjatele pakume võimalust kutsuda oma ettevõttesse töökeskkonna konsultant. Konsultant annab nõu nii töökeskkonna parendamise kui vajaliku dokumentatsiooni kohta. Konsultanti võib kutsuda ka kindla töökeskkonna valdkonna (nt isikukaitsevahendite kasutamine) konsulteerimisele. Teenus on tööandjatele tasuta. Aastal 2019 kasutas seda teenust Eestis ligi 200 ettevõtet, 11 neist asusid Pärnumaal. Konsultandi kutsumiseks oma ettevõttesse tuleks saata e-kiri aadressile ti@ti.ee.

Ühel päeval kuus on Pärnus võimalik tulla tööinspektsiooni juristi vastuvõtule. Vastuvõtuaeg tuleb eelnevalt kokku leppida, helistades infotelefonil 640 6000 või kirjutades jurist@ti.ee.

Töötukassa Pärnumaa osakond

Eesti Töötukassa **korraldab töötuskindlustust** eesmärgiga tagada:

- töötuse korral tööotsingute ajaks kaotatud sissetuleku osaline kompenseerimine;
- töölepingu ülesütlemise hüvitamine töötajale koondamise korral;
- töötajate nõuete kaitse tööandja maksejõuetuse korral, ning **viib ellu tööpoliitikat** eesmärgiga tagada:
- tööealise elanikkonna võimalikult kõrge tööhõive;
- pikaajalise töötuse ja tööturult tõrjutuse ennetamine.

Eesti Töötukassa on töötuskindlustuse seaduse alusel tegutsev avalik-õiguslik juriidiline isik, mis alustas tegevust 2002. aastal.

Kindlustushüvitisi hakati välja maksma 2003. aastal. 1. mail 2009 võttis Eesti Töötukassa üle Tööturuameti ülesanded.

Eesti Töötukassa kõrgeim juhtimisorgan on nõukogu, millel on kuus liiget. Vastavalt töötuskindlustuse seadusele nimetab Vabariigi Valitsus kaks nõukogu liiget, Eesti Ametiühingute Keskliit ja Teenistujate Ametiliitude Organisatsioon kumbki ühe liikme ning Eesti Tööandjate Keskliit kaks liiget.

Töötukassa tegevjuhtimise eest vastutab neljaliikmeline juhatus. Eesti Töötukassa juhatuse esimees on Meelis Paavel.

Kokku töötab töötukassas ligi 890 inimest, neist 42 Pärnumaa osakonnas. Pärnu osakond asub Pärnu kesklinnas, Hommiku tn 1 ruumides. Olemas on kaldtee ja invatõstuk, et meid saaksid külastada ka liikumispuudega inimesed.

Töötukassa missioon:
Toetame töö ja töötaja leidmisel.

Usume, et igale inimesele on olemas sobiv ja väärtuslik töö, mis tagab tema sotsiaalse kaasatuse ja iseseisva majandusliku toimetuleku. Toetame inimesi kogu tööelu vältel. Oleme toeks noortele teadlike valikute tegemisel hariduses ja tööelus, pikalt tööelust eemal olnud inimestele tööle naasmisel, töölt tööle liikujatele ja töötajatele, kes vajavad töökohal püsimiseks tuge oskuste puudumise või vähenenud töövõime tõttu. Toetame tööandjaid sobiva tööjõu leidmisel ja ettevalmistamisel, töötajate oskuste arendamisel, töökohtade loomisel ja kohandamisel ning ümberkorralduste läbiviimisel.

Iga tööotsija ja tööandjaga tegeleb personaalne nõustaja. Arvestades tööturu vajadusi ning iga kliendi individuaalseid võimalusi ja vajadusi, pakume erinevaid teenuseid. Maksame hüvitisi ja toetusi, mis võimaldavad turvaliselt tööd otsida ja tööl püsida. Oleme muutuval tööturul eksperdid ja jagame oma teadmisi erinevate huvipooltega. Toetame teadmispõhiste tööpoliitika otsuste ja valikute tegemist. Analüüsime tööturul toimuvat ja kujundame vajadustele vastavad tööturuteenused.

Töötute tööle aitamiseks saab töötukassa pakkuda järgmisi teenuseid: teavitamine tööturuolukorrast ja töövahendus, tööturukoolitus, karjäärinõustamine, tööpraktika, tööharjutus, palgatoetus, toetus ettevõtluse alustamiseks, psühholoogiline nõustamine, võlanõustamine, sõltuvusnõustamine, kogemusnõustamine, tööklubi, tööotsingu töötuba, proovitöö, vabatahtlik töö, tööruumide ja -vahendite kohandamine, töötamiseks vajaliku abivahendi tasuta kasutada andmine, abistamine tööintervjuul, kaitstud töö, tugiisikuga töötamine, EURES (üle-euroopaline töövahendusvõrgustik) teenus, kollektiivsetele koondamistele reageerimine ja muud individuaalsed lahendused.

Kõikides Eesti Töötukassa maakondlikes osakondades on avatud karjäärikeskused, kuhu on oodatud kõik inimesed. Karjäärikeskusest saab teavet hariduse, tööturu ja elukutsetega seotud teemade kohta. Pakume karjääriinfo spetsialisti tuge ja karjäärinõustamist haridus- ja tööalaste valikute tegemisel. Karjäärikeskustes saab kasutada arvutit vabade töökohtade otsimiseks, tööandjatega ühenduse võtmiseks ja tööle kandideerimiseks, kandideerimisdokumentide vormistamiseks ja viimistlemiseks, tutvuda kandideerimisdokumentide (CV, motivatsioonikiri, kaaskiri) näidistega.

Töötukassa teenuseid saavad kasutada vastavalt vajadusele ka vanaduspensioniealised tööotsijad, kes ei tööta. Pensionäridele on loodud järgmised teenused: tööturukoolitus, kvalifikatsiooni saamise toetamine, tööpraktika, ettevõtluse alustamise toetus, tööruumide ja -vahendite kohandamine, tööks vajaliku tehnilise abivahendi tasuta kasutada andmine.

Samuti pakub töötukassa tasuta karjäärinõustamist kõikidele soovijatele sh töötavatele ja koolinoortele.

Mitmed meie tegevused on seotud aktiivse tööga koolinoortega, keda toetame teadlike haridus- ja tööalaste valikute tegemisel. Karjääriinfo vahendamine

hõlmab hariduse, tööturu ja elukutsetega seotud teemasid ning nende omavahelisi seoseid.

2016. aastal käivitus Eestis töövõimereform, millega loodi uus töövõime toetamise süsteem. Muutuste eesmärk oli muuta suhtumist vähenenud töövõimega inimestesse ning aidata neil tööd leida ja hoida. Alates 1. jaanuarist 2017 hindab töövõimet ainult töötukassa.

2017. aastal alustas Eesti Töötukassa töötust ennetavate teenustega, mis on mõeldud töötajatele, kes vajavad tuge töökoha vahetamisel või tööl püsimisel oskuste puudumise või aegumise tõttu; samuti tööandjatele, et toetada neid vajalike oskustega tööjõu leidmisel ja ettevalmistamisel ning ümberkorralduste läbiviimisel.

Töötust ennetavateks teenusteks on:

- **tasemeõppes osalemise toetus** töötajale või registreeritud töötule, kes asub omandama kutseharidust, rakenduskõrgharidust või bakalaureuseõppe õppekavadel kõrgharidust;
- **tööturukoolitus koolituskaardiga** töötusriskis olevatele töötajatele;
- **kvalifikatsiooni saamise toetamise teenus** tööturukoolituse või koolitustoetuse toel toimunud koolituse läbinud töötajatele;
- **koolitustoetus tööandjale** töötajate teadmiste ja oskuste arendamiseks nende tööle asumisel, kohanemisel muutustega tööandja majandustegevuses ja töötajate eesti keele oskuse arendamiseks.

Töötukassa korraldab üle Eesti aktiivselt töö- ja karjäärimesse. Pärnus alustasime messidega 2013. aasta kevadel ja

Töö- ja karjäärimessi avamine 2019, Pärnu linnapea Romek Kosenkranius ja Töötukassa Pärnumaa osakonna juhataja Gerli Mets

Töö- ja karjäärimess 2019

see traditsioon jätkub ka edaspidi. Messil on suurepärane võimalus tööandjatel ja tööotsijatel omavahel kohtuda ja luua esmased kontaktid.

Messil saavad ettevõtted tutvustada ennast sh töötingimusi, tööpakkumisi, praktikavõimalusi, värbamistingimusi ning ühtlasi on hea võimalus tööle kandideerijatega või praktika huvilistega läbi viia ka esmased intervjuud. Messil on kohal ka erinevad koolid. Haridusasutustel on võimalus tutvustada õppimisvõimalusi, sisseastumistingimusi, koolielu jms. Messi külastab tavaliselt ca 3000 huvilist.

2012. aastal alustas Eesti Töötukassa koostöölepete sõlmimist ettevõtetega, kellega meil on olnud pikaajaline ja mitmekülgne koostöö. Koostööleppe partnerites näeme olulisi kaasarääkijaid, kes aitavad meie poolt pakutavatel tööturuteenustel parimal moel vastata tööturu ootustele. Koostööpartnerid on meile toeks tööpraktika korraldamisel. Töötukassa toetab omalt poolt partnereid igakülgselt vabade töökohtade täitmisel ning võimaldab tööandjatel tutvustada oma ettevõttes töötamise võimalusi meie klientidele. Koostööleppepartnerid Pärnumaal: Sanatoorium Tervis AS, Wendre AS, Aknakoda OÜ, AQ Lasertool OÜ, Ruukki Products AS, Metsä Wood Eesti AS**.**

Kui Pärnumaal registreeritud töötute arv oli kõige kõrgem 2010. aasta aprillis – 6523 inimest, mis moodustas 15,5% tööealisest elanikkonnast – siis 2019. aasta detsembri lõpuks oli arvel 2503 töötut, mis moodustas 6,3% tööealisest elanikkonnast. Viimased aastad on Pärnu tööturuolukord olnud stabiilne sh töötute arv.

Pärnumaal on tavapärane, et töötus tõuseb vastu talve ja aasta alguses ning hakkab langema märtsis-aprillis, kui tekib suviseid hooajatöid.

Töötukassa juhatuse esimees Meelis Paavel ja Metsa Wood AS juhatuse liikmed Jari Tikkanen ja Kaarel Tali allkirjastasid 11. juunil 2019 koostööleppe

Registreeritud töötus maakondade lõikes 31.12.2019 seisuga

Maakond	Registreeritud töötuid	* Tööjõud vanuses 16-pensioniiga	Eesti keskmine reg. töötuse määr	Reg. töötuse määr
Ida-Virumaa	6 207	62 800	5,3%	**9,9%**
Valgamaa	1 005	12 600	5,3%	**8,0%**
Põlvamaa	786	11 900	5,3%	**6,6%**
Võrumaa	1 059	16 600	5,3%	**6,4%**
Pärnumaa	2 503	40 000	5,3%	**6,3%**
Järvamaa	834	13 900	5,3%	**6,0%**
Lääne-Virumaa	1 477	25 600	5,3%	**5,8%**
Läänemaa	472	9 500	5,3%	**5,0%**
Raplamaa	776	16 000	5,3%	**4,9%**
Tartumaa	3 370	75 100	5,3%	**4,5%**
Harjumaa	13 708	314 700	5,3%	**4,4%**
Jõgevamaa	552	12 700	5,3%	**4,3%**
Viljandimaa	929	21 700	5,3%	**4,3%**
Saaremaa	658	15 900	5,3%	**4,1%**
Hiiumaa	139	4 600	5,3%	**3,0%**
Kokku	**34 475**	**653 600**	**5,3%**	**5,3%**

Tööpakkumiste arv Pärnumaal on iga aastaga kasvanud, 2011. a oli töötukassa vahendada 2353 vakantset töökohta, kuid 2019. aastal oli see arv juba 3523. Enamjaolt on vabu töökohti teenindus- ja müügitöötajatele, oskus- ja käsitöölistele, lihttöölistele.

Töötukassa vahendatavad tööpakkumised detsember 2019

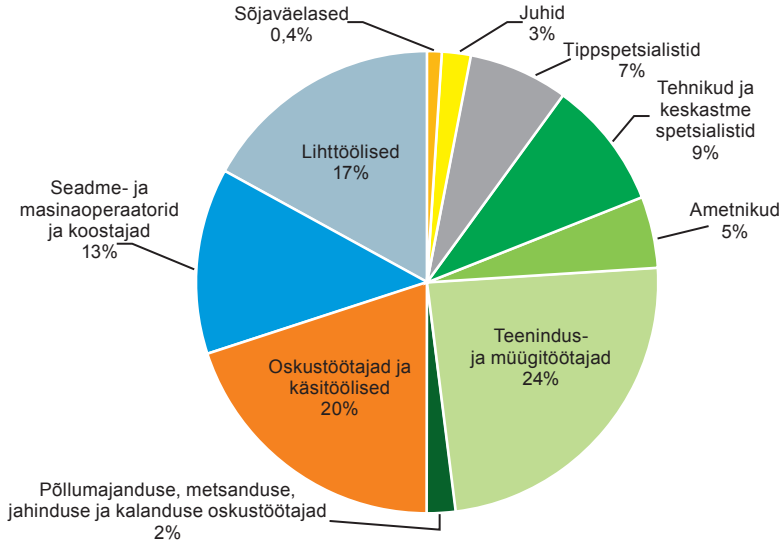

Kohalikud omavalitsused

Haldusterritoriaalne reform Pärnu maakonnas

Pärnumaa on olnud uuendustele avatud maakond kohalike omavalitsuste koostöö ja ühistegevuse poolest. Kuigi vabatahtlikest ühinemistest maakonna piires on kõneldud tihti, ei ole nii ajaloolised kogemused kui ka Pärnumaa geograafiline profiil senini soosinud ühe esmatasandi omavalitsuse kujunemist maakonna baasil. Teatavasti toimus Pärnu maakonnas esimene kohalike omavalitsuste (Pärnu-Jaagupi alev ja Halinga vald) ühinemine taasiseseisvunud Eestis: Halinga valla moodustamine 1996. aastal. Üheksa aastat hiljem toimus Saarde valla moodustamine kolme omavalitsuse (Saarde ja Tali vald ning Kilingi-Nõmme linn) baasil 2005. aastal. Järgnes Kaisma valla liitumine Vändra vallaga (2009) ja 2013. aastal toimus Lavassaare valla liitumine Audru vallaga.

2017. aastal lõpusirgele jõudnud haldusterritoriaalse reformi käigus oli Pärnu maakond tervikuna üks keerukamaid ühinemispiirkondi Eestis, sest loodes tekkis kohalik omavalitsus (Lääneranna vald), mis haaras kaasa kaks valda Lääne maakonnast (Lihula ja Hanila) – selle tulemusena hakkas Pärnu maakond ulatuma Matsalu laheni. Maakonna lõunaosas tehti aga kaks erandit, Saarde ja Surju valla ühinemisel (moodustus Saarde vald) ning Häädemeeste ja Tahkuranna valla ühinemisel (moodustus Häädemeeste vald), kuna need jäid napilt alla elanike miinimumnõude (vähemalt 5000 elanikku). Mereliste saarvaldade hulka kuuluval Kihnu vallal oli erandkorras (sarnaselt Ruhnu ja Muhu vallaga Saare maakonnas ja Vormsi vallaga Lääne maakonnas) võimalus mitte ühineda (liituda) mõne teise kohaliku omavalitsusüksusega.

Pärnu linnapiirkonna elanike tööränne haldusreformi eelselt

Kohalik omavalitsus	Töötajaid Pärnust, %	Töötajaid Pärnusse, %
Sindi	20,5	80,4
Tori	9,4	27,4
Tõstamaa	11,3	36,1
Audru	29,9	38,2
Paikuse	27,6	56,3
Are	11,9	50,2
Sauga	32,2	61,6
Surju	10,5	71,8
Tahkuranna	21,9	53,8

Allikas: Pärnu Linnavalitsus – Haldusreform 2017. Artiklikogumik. (2018)

Kõikide Pärnumaa ühinemistega kaasnesid suuremad või väiksemad tõrked, mistõttu nende tulemused ei rahulda loomulikult täielikult kõiki osalisi. Siiski, kui ühinenud omavalitsused kujundavad paindliku juhtimisstruktuuri, tagades osavaldadele piisava autonoomia ja osavalla kogudele piisava sisendi uue omavalitsuse otsusprotsessidesse, on selliseid vabatahtlikul alusel kujunenud, ent kohati on ebaoptimaalsed territoriaalsed mustrid ikkagi eelistatavamad kui mehaaniline sundliitmine.

Pärnu maakonna kohalikud omavalitsused pärast haldusterritoriaalset reformi

Kohalik omavalitsus	Elanike arv 01.01.2018	Ühinenud KOVid (kaldkirjas Vabariigi Valitsuse algatusel ühendatud)	Elanike arv 01.01.2017	Ühinemistoetus (maksti vaid volikogude algatatud ühinemiste osas), eurodes
Häädemeeste vald	4985	Häädemeeste vald	2548	597 300
		Tahkuranna vald	2434	
Kihnu vald	702	Ei ühinenud	701	Ei ühinenud (erand – vald merelisel väikesaarel)
Lääneranna vald	5494	Hanila vald	1441	1 200 000
		Koonga vald	1075	
		Lihula vald	2262	
		Varbla vald	824	
Põhja-Pärnumaa vald	8435	Halinga vald	2866	1 200 000
		Tootsi vald	807	
		Vändra alev	2701	
		Vändra vald	2187	
Pärnu linn	51 649	Audru vald	5812	Pärnu linna, Audru ja Paikuse valla ühinemisel 2 271 800
		Paikuse vald	3906	
		Pärnu linn	40 702	
		Tõstamaa vald	*1310*	
Saarde vald	4722	Saarde vald	3908	668 870
		Surju vald	965	
Tori vald	11 694	Are vald	1283	1 914 300
		Sauga vald	4237	
		Sindi linn	3906	
		Tori vald	2290	

Allikas: Haldusreform 2017. Artiklikogumik. (2018)

Tänasel päeval seitsmest kohalikust omavalitsusest koosnev Pärnu maakond on peale 2017. aasta haldusterritoriaalset reformi endiselt pindala poolest suurim maakond Eestis: senise 4809,55 km² asemel nüüd 5418,73 km²-ga.

21. oktoobril 2017 ühinesid Halinga vald, Tootsi vald, Vändra vald ja Vändra alev **Põhja-Pärnumaa vallaks.**

21. oktoobril 2017 ühinesid Surju ja Saarde vallad ning uus kohalik omavalitsus jäi kandma nime **Saarde vald**.

24. oktoobril 2017 jõustus Hanila valla, Koonga valla, Lihula valla ja Varbla valla ühinemine ning moodustus uus omavalitsusüksus **Lääneranna vald**.

24. oktoobril 2017 ühinesid Häädemeeste ja Tahkuranna vald, uue kohaliku omavalitsuse nimeks jäi **Häädemeeste vald**.

1. novembril 2017 jõustus Audru valla, Paikuse valla, Pärnu linna ja Tõstamaa valla ühinemine ning moodustus uus omavalitsusüksus **Pärnu linn**.

11. novembril jõustusid Tori, Sauga, Sindi, Are volikogude valimistulemused ja moodustus **Tori vald**.

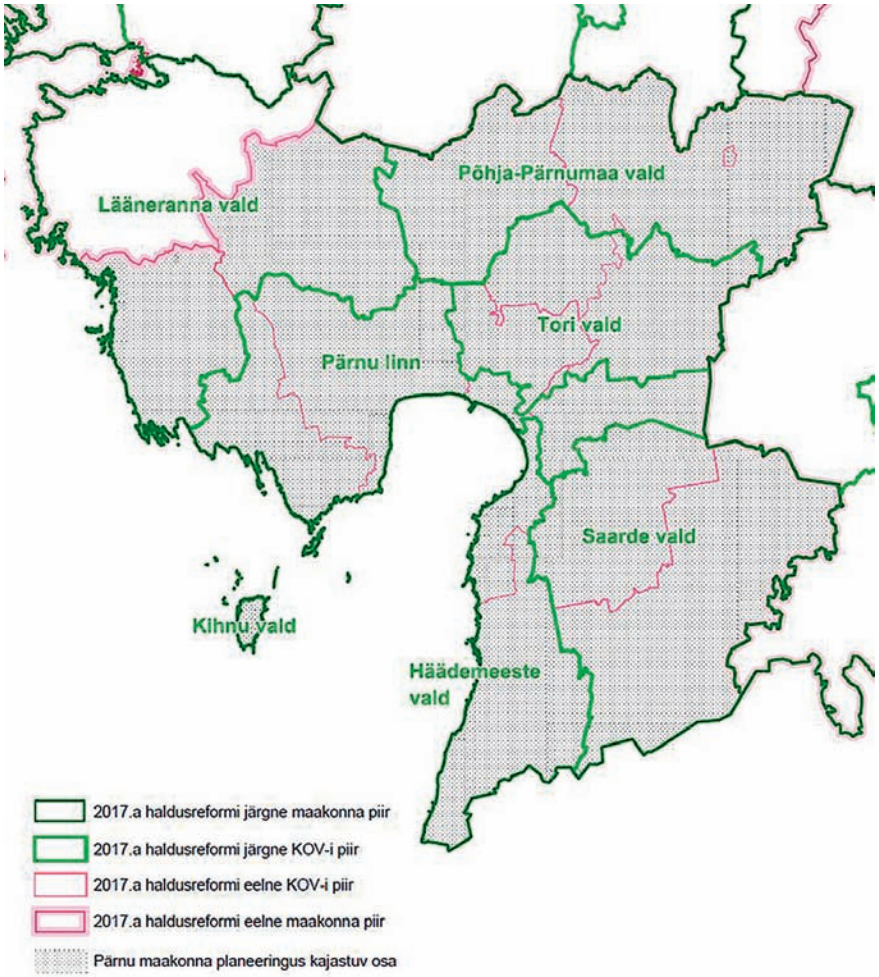

Haridusstatistika 2017–2019

Alusharidus 2016–2017 õppeaasta
laste arv kokku 4333
lasteasutuste arv 49

Alusharidus 2017–2018 õppeaasta
laste arv kokku 4257
lasteasutuste arv 49

Alusharidus 2018–2019 õppeaasta
laste arv kokku 4202
lasteasutuste arv 48

Üldharidus, õpilaste arv kooliastmete lõikes

õppeaasta	Koolaste 1	Kooliaste 2	Kooliaste 3	Gümnaasium	Kokku
2016/2017	3020	2540	2432	1434	9426
2017/2018	3064	2688	2447	1401	9600
2018/2019	2999	2856	2496	1381	9732

Üldharidus, koolide arv

õppeaasta	algkool	põhikool	keskkool	kokku
2016/2017	10	27	9	46
2017/2018	8	27	9	44
2018/2019	8	27	9	44

Allikas: https://www.haridussilm.ee/

Koolikohad Pärnu linnapiirkonnas haldusreformi eelselt.

Kohalik omavalitsus	Lapsi Pärnu linna koolides 2013/14 õa	Pärnu linna koolides õppivate laste osakaal, %
Are	45	27,7
Audru	268	57,3
Paikuse	159	36,0
Sauga	327	64,9
Sindi	135	35,7
Tõstamaa	11	8,1
Tori	60	39,2
Tahkuranna	136	65,7

Allikas: Pärnu Linnavalitsus – Haldusreform 2017. Artiklikogumik. (2018).

Kutseharidus ja kõrgharidus

Pärnumaa Kutsehariduskeskus,
õpilaste arv
2016/2017 – 1223
2017/2018 – 1213
2018/2019 – 1094

Pärnu Saksa Tehnoloogiakool,
õpilaste arv
2016/2017 – 134
2017/2018 – 138
2018/2019 – 112

Allikas: https://www.haridussilm.ee/

Pärnumaa Kutsehariduskeskus

Pärnumaa Kutsehariduskeskus on tunnustatud õpikeskkonnaga õppeasutus, mille eripära on loodussõbralikus keskkonnas asuv koolilinnak. Lai erialade valik teeb koolist Eesti ühe suurema kutse- ja täiendusõppekeskuse.

Pärnu maakonna juhtivad majandusharud on metsa- ja puidu-, masina- ja metalli-, tekstiili-, elektroonikatööstus ning turismi- ja hotellimajandus – kool eelisarendab just neid õppevaldkondi.

Pärnu Saksa Tehnoloogiakool

Pärnu Saksa Tehnoloogiakool on erakutseõppeasutus, mis orienteerub euroopalikule kvaliteedile ja kogemustele. Siin saab õppida IT-, elektri, kujunduse ja äri valdkonnas.

Innovatsioon ei sünni iseenesest, vaid seda saab õppida ja õpetada. Kuna Pärnu Saksa Tehnoloogiakool on tugevalt seotud rahvusvahelise koostöö ja programmidega, siis selle kooli olemuses on tänapäevased õpimeetodid ja innovatsioon. Igal aastal osaletakse vähemalt neljas rahvusvahelises projektis. Neile, kes soovivad end täiendada, korraldab õppeasutus ka lühikoolitusi ja -kursusi.

Tartu Ülikooli Pärnu kolledž

Tartu ülikooli Pärnu kolledž on Eestis teenuste juhtimise alase hariduse lipulaev juba mitu kümnendit. Pärnu kolledž pakub TÜ kvaliteedimärgiga kõrgharidust, edendab Eesti teenustemajandust turismi-, sotsiaal- ja spordivaldkonnas ning hoiab ja arendab akadeemilisi traditsioone Lääne-Eestis.

Pärnu kolledž kuulub Tartu ülikooli sotsiaalteaduste valdkonda, võimaldades üliõpilastel saada laiapõhised teadmised läbi tiheda koostöö majanduse, ühiskonnateaduste, psühholoogia ja mitmete teiste erialade õppejõudude ja üliõpilastega.

Allikas: https://parnumaa.ee/oppimine/koolid/

Tartu Ülikooli Pärnu kolledži lõpetajad

2017 – 120
2018 – 131
2019 – 143

	Kokku	EP	TH	SR	MD	WSPA	TDJ	Päevaõpe	Sessioon-õpe
2017	**120**	37	39	24	4	6	10	46	74
2018	**131**	38	51	29		3	10	43	88
2019	**143**	48	38	20		11	26	58	85

EP – ettevõtlus ja projektijuhtimine, rakenduskõrgharidus
TH – turismi- ja hotelliettevõtlus, rakenduskõrgharidus
SR – sotsiaaltöö ja rehabilitatsioonikorraldus, rakenduskõrgharidus
MD – majandusteadus, bakalaureus (nüüdseks on õppekava suletud)
WSPA – heaolu- ja spaateenuste disain ja juhtimine, rahvusvahelinne magistriõpe
TDJ – teenuste disain ja juhtimine, magistriõpe

Allikas: Tartu Ülikooli Pärnu kolledž

Politsei- ja piirivalvekolledži Paikuse õppeüksus

Paikusel Siseakadeemias õpivad tulevased politseinikud, piirivalvurid, tollitöötajad ja päästetöötajad. Sisekaitseakadeemias on võimalik õppida kutse-, kõrg- ja magistrihariduse tasemel.

Projekt “Kool Haiglas”

2014. aasta sügisel alguse saanud Tallinna Tervishoiu Kõrgkooli, SA Pärnu Haigla ja Eesti Õdede Liidu koostööprojekti “Kool Haiglas” eesmärk on pakkuda Pärnumaa ja Lääne-Eesti inimestele võimalust omandada õe rakenduskõrgharidus kodu lähedal.

Pärnu Haigla annab õe õppeks vajaliku sisustusega auditooriumi ja praktikumide ruumid, õppetöö läbiviimise ja korraldamise eest vastutab kõrgkool. Kogu õpe toimub samadel alustel ja mahus ning viiakse ellu kõrgkooli õppejõudude poolt nagu kõrgkooli põhistruktuuriüksustes – Tallinnas ja Kohtla-Järvel. Pärnu õpperühma võetakse korraga vastu 30 üliõpilast ja nominaalne õppeaeg on 3,5 aastat. Pärnu Haigla pakub õppivale rühmale oma haiglas ka praktikavõimalusi.

Esimene tööandja, Pärnu Haigla juures õe rakenduskõrghariduse omandanud lend lõpetas 2018. aasta jaanuaris. Teine alustanud õpperühm lõpetab oma õpingud haiglas 2020. aasta suvel.

Allikas: https://parnumaa.ee/oppimine/koolid/

Omavalitsuste tulud ja kulud 2017–2019

Omavalitsuste tulud 2017 (eurodes)

	Maksud	Sh füüsilise isiku tulumaks	Sh maamaks	Muud tulud	Sh tulud kaupade ja teenuste müügist	Saadud toetused	Põhivara müük, saadud sihtfinantseerimine	Võetud laenud	Kokku
Are	812 803	751 650	61 153	76 198	73 142	776 269	91 894	185 000	1 942 164
Audru	3 660 992	3 563 859	97 133	836 851	767 819	2 449 866	960 087	2 000 000	9 907 796
Halinga	1 966 707	1 852 646	114 061	449 887	277 776	1 040 236	3 921	160 000	3 620 751
Häädemeeste	1 581 669	1 423 604	158 065	316 061	313 028	1 096 407	96 499	60 000	3 150 636
Kihnu	476 012	473 365	2 647	112 103	111 279	368 429	109 841	0	1 066 385
Koonga	655 585	576 428	79 157	83 449	51 448	712 576	52 403	115 000	1 619 013
Paikuse	2 874 832	2 784 645	90 187	574 059	489 795	1 652 930	823 467	1 190 390	7 115 678
Saarde	2 440 473	2 177 873	262 600	190 562	178 742	1 957 031	166 451	32 310	4 786 827
Sauga	3 150 662	3 064 409	86 253	455 288	356 278	1 453 085	73 302	0	5 132 337
Sindi	2 328 162	2 306 850	21 312	441 315	439 537	1 577 118	55 473	0	4 402 068
Suriu	770 118	629 555	140 563	190 028	188 687	399 426	5 216	300 000	1 664 788
Tahkuranna	1 568 830	1 517 617	51 213	173 067	145 456	1 092 075	831 620	975 000	4 640 592
Tootsi	358 570	357 114	1 456	339 805	338 307	519 479	474	149 500	1 367 828
Tori	1 486 840	1 414 934	71 906	122 317	118 008	1 024 214	2 598	400 000	3 035 969
Tõstamaa	860 687	762 507	98 180	222 749	197 572	835 084	187 071	762 079	2 867 670
Varbla	603 381	473 051	130 330	148 608	148 372	393 665	32 643	115 800	1 294 097
Vändra a	1 489 974	1 477 546	12 428	1 099 114	1 093 889	1 243 551	6 365	0	3 839 004
Vändra v	1 869 268	1 693 910	175 358	257 485	234 103	998 827	53 250	210 000	3 388 830
Pärnu	26 563 478	25 255 887	1 307 591	9 344 865	8 814 213	17 242 303	4 595 112	2 385 000	60 130 758
Kokku	**55 519 043**	**52 557 449**	**2 961 594**	**15 433 811**	**14 337 450**	**36 832 571**	**8 147 687**	**9 040 079**	**124 973 191**

Omavalitsuste kulud 2017 (eurodes)

	Üldvalitsemine	Avalik kord ja julgeolek	Majandus	Keskkonna-kaitse	Elamu- ja kommunaal-majandus	Tervishoid	Vaba aeg, kultuur, sport	Haridus	Sotsiaalne kaitse	Laenud	Kokku
Are	247 882	48	126 275	3 023	167 580	340	210 991	905 297	103 837	58 590	1 823 863
Audru	713 765	0	1 083 216	11 913	876 297	0	528 806	5 969 167	437 670	313 026	9 933 860
Halinga	473 206	0	242 964	81 423	88 359	848	332 467	2 066 374	201 259	136 796	3 623 696
Häädemeeste	465 163	0	210 484	118 911	82 292	0	259 991	1 558 472	449 498	101 674	3 246 485
Kihnu	112 821	113 145	161 719	50 816	47 241	13 912	186 033	240 638	61 981	20 058	1 008 364
Koonga	223 903	10 035	248 815	23 729	84 012	9 932	121 928	624 576	90 576	86 559	1 524 065
Paikuse	735 255	0	823 038	40 158	283 417	967	405 366	4 587 711	261 067	280 130	7 417 109
Saarde	671 768	4 576	204 128	90 954	173 984	12 940	573 988	2 682 732	335 694	69 268	4 820 032
Sauga	685 624	626	720 593	79 573	291 513	0	270 340	2 581 512	252 163	165 837	5 047 781
Sindi	363 695	9 600	196 086	218 153	210 701	0	290 099	2 297 691	214 094	153 269	3 953 388
Surju	155 567	7 801	95 236	12 470	25 806	5 457	103 460	640 392	612 368	55 687	1 714 244
Tahkuranna	357 935	3 847	1 288 669	3 916	235 824	4 589	260 494	1 632 477	114 005	145 600	4 047 356
Tootsi	120 248	15	106 104	13 171	24 886	46	127 872	486 511	362 655	35 026	1 276 534
Tori	537 544	1 400	491 786	43 245	163 285	0	227 045	1 476 910	176 838	24 339	3 142 392
Tõstamaa	458 974	0	329 478	142 503	120 333	2 778	270 673	1 109 851	112 349	332 329	2 879 268
Varbla	247 659	0	69 486	45 791	61 444	9 833	154 397	396 749	275 316	85 199	1 345 874
Vändra a	667 933	0	69 283	37 182	102 580	0	232 076	1 991 182	599 372	184 188	3 883 796
Vändra v	383 981	0	368 373	99 443	155 426	0	333 579	1 601 596	257 933	81 134	3 281 465
Pärnu	4 454 601	79 484	8 941 082	1 571 837	1 820 730	27 658	5 045 761	31 441 360	4 635 205	2 901 510	60 919 228
Kokku	**12 077 524**	**230 577**	**15 776 815**	**2 688 211**	**5 015 710**	**89 300**	**9 935 366**	**64 291 198**	**9 553 880**	**5 230 219**	**124 888 800**

Omavalitsuste tulud 2018 (eurodes)

	Maksud	Sh füüsilise isiku tulumaks	Sh maamaks	Sh reklaamimaks	Muud tulud	Tulud kaupade ja teenuste müügist	Saadud toetused	Põhivara müük, saadud sihtfinantseerimine	Võetud laenud	Kokku
Häädemeeste	3 602 127	3 379 584	221 508	1 035	29 221	491 722	2 881 189	82 517	0	7 086 776
Kihnu	531 704	529 028	2 676	0	3 095	117 868	492 680	66 217	0	1 211 564
Lääneranna	3 982 227	3 583 941	397 647	639	159 763	234 817	3 826 093	1 056 403	0	9 259 303
Põhja-Pärnumaa	6 142 745	5 842 621	298 626	1 498	274 867	1 621 572	4 561 679	853 142	0	13 454 005
Saarde	3 436 235	3 039 558	396 020	657	90 861	498 584	2 416 610	447 585	330 000	7 219 875
Tori	8 545 851	8 293 847	251 855	149	116 785	919 599	5 176 575	2 266 832	0	17 025 642
Pärnu	37 956 678	36 220 567	1 609 263	126 848	723 494	9 337 511	25 930 763	4 679 810	488 956	79 117 212
Kokku	**64 197 567**	**60 889 146**	**3 177 595**	**130 826**	**1 398 086**	**13 221 673**	**45 285 589**	**9 452 506**	**818 956**	**134 374 377**

Omavalitsuste kulud 2018 (eurodes)

	Üldvalitsemine	Avalik kord ja julgeolek	Majandus	Keskkonnakaitse	Elamu- ja kommunaalmajandus	Tervishoid	Vaba aeg, kultuur, sport	Haridus	Sotsiaalne kaitse	Laenud	Kokku
Häädemeeste	813 388	10	637 087	141 541	256 865	5 080	616 877	3 366 334	564 550	716 546	7 118 278
Kihnu	146 605	8 233	134 888	66 083	43 861	15 236	242 637	289 125	72 178	20 291	1 039 137
Lääneranna	995 807	50 710	1 253 695	25 693	508 705	27 086	1 076 242	3 613 496	1 605 299	599 012	9 755 745
Põhja-Pärnumaa	1 482 592	0	446 678	157 601	332 608	5 038	1 478 916	6 943 145	1 899 041	488 520	13 234 139
Saarde	1 435 229	14 872	307 992	109 741	221 548	10 087	773 549	3 413 144	686 383	165 223	7 137 768
Tori	1 710 616	368	1 992 818	493 731	1 266 569	0	1 019 148	9 015 197	818 883	455 642	16 772 972
Pärnu	6 547 835	72 016	10 052 102	2 028 258	2 090 128	81 712	7 314 252	37 290 394	5 492 928	5 560 379	76 530 004
Kokku	**13 132 072**	**146 209**	**14 825 260**	**3 022 648**	**4 720 284**	**144 239**	**12 521 621**	**63 930 835**	**11 139 262**	**8 005 613**	**131 588 043**

Omavalitsuste tulud 2019 (eurodes)

	Maksud	Sh füüsilise isiku tulumaks	Sh maamaks	Sh reklaamimaks	Muud tulud	Tulud kaupade ja teenuste müügist	Saadud toetused	Põhivara müük, saadud sihtfinantseerimine	Võetud laenud	Kokku
Häädemeeste	3 934 598	3 706 187	224 126	4 285	27 061	566 652	2 623 695	636 273	1 600 000	9 388 279
Kihnu	605 788	603 026	2 762	0	2 151	127 764	523 790	640 334	325 000	2 224 827
Lääneranna	4 247 842	3 829 042	417 740	1 059	129 617	404 997	3 319 104	1 291 285	0	9 392 845
Põhja-Pärnumaa	6 639 843	6 335 834	303 105	904	223 413	1 761 952	4 540 765	261 332	941 790	14 369 095
Saarde	3 678 810	3 275 041	402 734	1 035	251 883	532 179	2 368 335	384 737	1 137 000	8 352 944
Tori	9 546 126	9 296 307	249 302	517	115 254	1 140 526	6 120 847	1 212 234	1 000 000	19 134 987
Pärnu	41 787 420	40 030 471	1 610 891	146 058	880 062	9 776 494	26 726 476	9 969 973	0	89 140 425
Kokku	**70 440 427**	**67 075 908**	**3 210 660**	**153 858**	**1 629 441**	**14 310 564**	**46 223 012**	**14 396 168**	**5 003 790**	**152 003 402**

Omavalitsuste kulud 2019 (eurodes)

	Üldvalitsemine	Avalik kord ja julgeolek	Majandus	Keskkonnakaitse	Elamu- ja kommunaal-majandus	Tervishoid	Vaba aeg, kultuur, sport	Haridus	Sotsiaalne kaitse	Laenud	Kokku
Häädemeeste	979 959	0	1 026 495	170 005	209 980	14 313	939 217	4 398 154	2 023 679	155 530	9 917 332
Kihnu	161 424	8 132	827 866	76 980	32 670	14 326	233 950	321 270	87 987	25 725	1 790 330
Lääneranna	1 301 080	28 368	1 549 883	48 157	1 640 783	75 705	1 085 913	4 032 038	613 161	376 930	10 752 018
Põhja-Pärnumaa	2 160 126	0	471 069	203 383	383 826	2 533	1 278 293	6 983 738	1 894 493	465 200	13 842 661
Saarde	701 043	15 742	474 138	183 970	326 584	45 682	1 155 878	3 554 686	624 133	1 351 382	8 433 238
Tori	1 982 176	10 443	2 803 858	595 229	1 066 867	0	1 314 827	10 656 480	991 842	374 570	19 796 292
Pärnu	7 050 825	109 832	10 347 329	2 614 603	2 914 989	87 927	11 127 402	49 987 950	6 367 339	4 153 767	94 761 963
Kokku	**14 336 633**	**172 517**	**17 500 638**	**3 892 327**	**6 575 699**	**240 486**	**17 135 480**	**79 934 316**	**12 602 634**	**6 903 104**	**159 293 834**

Pärnumaa Omavalitsuste Liit

Mittetulundusühing Pärnumaa Omavalitsuste Liit (POL) asutati 22. jaanuaril 1992. aastal. Asutajaliikmeteks olid 10 Pärnumaa esmatasandi omavalitsust: Halinga, Häädemeeste, Paikuse, Saarde Sauga, Surju, Tori ja Uulu vallad ning Pärnu-Jaagupi alev ja Kilingi-Nõmme linn. Asutamiskoosoleku kokkukutsuja oli esmatasandi omavalitsuste eestseisuse esimees Margus Murulauk ning osa võtsid eespool nimetatud kümne omavalitsuse juhid. Asutamiskoosolekul kinnitati POL põhikiri ning valiti POLi esimees, kelleks sai Halinga vallavanem Endel Mäemets, ning juhatus. Aegade esimesse juhatusse valiti lisaks esimehele ka 3 liiget: Paikuse vallavanem Aime Käärats, Häädemeeste vallavanem Rein Varep ja Kilingi-Nõmme linnapea Kalle Kiipus. Esimeses põhikirjas, mis registreeriti Pärnu Maavalitsuses 13.03.1992 sätestati, et POL on valdade, linnade ja alevi volikogude vabatahtlik ühendus, mille põhieesmärgiks on oma liikmete ühishuvide esindamine ja kaitsmine ning koostöö omavalitsusi puudutavates küsimustes.

Kui POL esimeses põhikirjas oli 41 punkti, siis kehtiv (2020) põhikiri kirjeldab liidu ja liikmete eesmärke, õigusi, kohustusi ja võimalusi 107 punktiga.

Liidu eesmärk on jäänud üldjoontes samaks, kuid siiski täienenud aja jooksul. Põhikirja on esmasest kinnitamisest alates muudetud üheksal korral: 07.01.1994; 01.12.1994; 10.10.1996; 10.06.1997; 18.06.2003; 28.04.2004; 22.04.2008, 27.01.2010 ja 28.01.2015.

Pärnumaa kohalikud omavalitsused (KOVid) ei ole kunagi kõik korraga POLi liikmed olnud. Liikmete arv on aja jooksul muutunud, olles vahemikus 13-23 (omavalitsuste arv on vähenenud 24-lt 19-ni). 1997. aastal oli Pärnu maakonnas 23 KOVi, kellest 22 POL liikmed. Erimeelsuste tõttu astus volikogude otsuste alusel liidust välja 9 omavalitsust: Audru, Halinga, Häädemeeste, Vändra, Tootsi, Tori ja Kaisma vald ning Vändra alev ja Kilingi-Nõmme linn. Väljaastunutest 7 moodustasid 10. mail 1997. aastal Pärnumaa Omavalitsuste Ühenduse. Sellega tekkis Pärnumaale kaks maakondlikku KOV „katusorganisatsiooni“, millest ühte (POL) kuulus 13 omavalitsust, teise seitse ning kolm Pärnumaa KOVi ei kuulunud kumbagi. Ühenduse tegevus väga aktiivseks ei osutunud (kuigi oli äriregistris jätkuvalt registreeritud) ning tasapisi hakkas POLi liikmelisus jälle suurenema. Maakonna suurim omavalitsus, Pärnu linn astus esmakordselt liikmeks 2006. aastal. 2014. aasta augustis lõpetas Kihnu vald oma liikmelisuse liidus, kuid 01.01.2015 astus Häädemeeste vald POLi liikmeks. 2017. aasta haldusreformi järgselt on Pärnumaal seitse omavalitsust, millest kuus on liidu liikmed.

POLi kõrgemaiks juhtorganiks on üldkogu, kuhu vastavalt põhikirjale kuuluvad liikmete esindajad – üldjuhul omavalitsuse valitsuse juht ja volikogu esimees. Vastavalt vajadusele koguneb Pärnumaa volinike kogu ehk maakogu, et vahendada informatsiooni ning anda uusi tegevussuuniseid. Igapäevase töö korraldamisega tegeleb juhatus ja büroo.

Kui esimene liidu juhatus oli neljaliikmeline, siis 21.12.1993 otsustati juhatus muuta 7-liikmeliseks, kus juhatus hakkas koosnema territooriumi suuruse põhimõttest. Üks koht väikeste valdade (Surju, Tali, Kaisma, Kihnu) esindajale, üks koht keskmiste valdade (Are, Koonga, Tõstamaa, Uulu, Varbla) esindajale, üks koht alevite ja väikelinnade esindajale (Pärnu-Jaagupi, Lavassaare, Tootsi, Vändra, Sindi), üks koht suurte valdade (Audru, Halinga, Häädemeeste, Paikuse, Saarde, Sauga, Tori, Vändra) esindajatele. Üks koht reserveeriti

Pärnu linna esindajale (juhuks kui otsustab liikmeks astuda) ning juhatuses olid ka üldkogu poolt valitud liidu esimees ja aseesimees.

19.11.1997 üldkogus otsustati juhatuse suurus jätta 7-liikmeliseks, kuid muudeti juhatuse esindamise süsteemi. Juhatusse hakkasid kuuluma liidu esimees, aseesimees ning üldkogu komisjonide esimehed. Sel ajal olid moodustatud haridus- ja noorsookomisjon, arengukomisjon, sotsiaalkomisjon, kultuuri- ja spordikomisjon ning tervishoiukomisjon.

01.12.1999 otsustas üldkogu, et juhatusse kuuluvad kõik liidu liikmete valitsusjuhid. 1999. aastal oli liidus 16 liiget ja sama suureks kujunes ka juhatus, mis edaspidi kasvas vastavalt liitu astuvate omavalitsuste esindajate võrra. Suurim juhatus oli 23-liikmeline.

Taoline süsteem kestis aastani 2008, kui POL juhatus muudeti kaheliikmeliseks, koosnedes juhatuse esimehest ja juhatuse liikmest. Juhatus kinnitatakse üldkogu poolt, juhatuse liikmed on täiskohaga töötajad, kes töötavad nelja-aastase juhatuse liikme lepingu alusel.

Kõige esimene palgaline inimene võeti liitu tööle 01.10.1992 ja selleks oli 0,5 ametkohaga sekretär Irina Peep (hiljem Luih). Esimeseks tegevdirektoriks sai 23.02.1994 Raivo Kaik.

Alates 12.07.1996 oli liidu büroos 3,5 ametikohta: tegevdirektor, sekretär, koolitusspetsialist ja 0,5 kohaga raamatupidaja. Kuni 2013. aasta aprillini töötati avaliku teenistuse seaduse alusel. Tegevdirektori ametikoht kaotati 2008. aastal struktuuri ümberkorraldamise ja täiskohaga juhatuse liikmete tekkimisega. 2017. aastal on palgalisi inimesi neli: kaks juhatuse liiget juhatuse liikme lepingu alusel ning sekretär ja raamatupidaja töölepingu alusel. Haldusreformi järgselt süsteem taas pisut muutus. Septembrist 2018 asus tööle teine juhatuse liige, kes samaaegselt oli ka Pärnumaa Omavalitsuste Liidu ja Pärnu linna poolt asutatud SA Pärnumaa Arenduskeskuse (SAPA) juhatuse liige ning raamatupidaja töökoht viidi üle SAPA koosseisu. Alates 2019. aastast on ametis üks juhatuse liige nii POLi kui SAPA peale. Täiendavate ülesannete täitmise jaoks on lisandunud ka töötajaid SAPAsse.

Esialgu asus liidu büroo Paikuse vallamajas. 1996 aastal koliti Pärnu linna maavalitsuse majja Akadeemia tänaval, kus asutakse tänaseni. Võimalik, et 2021. aastal asume juba TÜ Pärnu kolledži ruumides koos SAPA, Pärnumaa inkubaatori ja Pärnumaa Spordiliiduga.

POL liikmemaks koosnes algusaastatel ühest komponendist, milleks oli KOV elanike arv. Alates 2000. aastast on püsikulude liikmemaks kolme osaline, koosnedes: võrdsest osast kõigile liikmetele, kokkulepitud protsendist KOV tuludest ja elanike arvust.

Kui 2011. aastal olid liikmemaksu määrad järgnevad: võrdne osa 9500 EEK, 0,2% KOV tuludest (eelmise aasta tulumaksu eraldis, arvestuslik maamaksu eraldis, kohalikelt maardlatelt laekuv kaevandustasu ja tasandusfond) ja 4,5 EEK KOV elaniku kohta, siis 2017. aastal oli: võrdne osa juhtimiskuludest 607 eurot; tulude osa 0,2% ja elaniku kohta 0,55 senti. Erandiks oli Pärnu linn, kes ei tasu 0,2% tuludest, kuid juhtimiskulude summa on tal 27246 eurot, mis aja jooksul kasvab teiste liikmete 0,2% tulude osaga võrdselt. Pärnu linnale kehtib erand liikmeks astumisest alates. Alates 2018. aastast on liikmemaks kõigile Pärnumaa omavalitsustele võrdne, olenemata nende suurusest või eelarvest. Ühiseid tegevusi rahastatakse vastavalt üldkogus kokkulepitule, kas rahvaarvu või teenuse kasutuse põhiselt. Riigi poolt ühiseks täitmiseks antud ülesannete elluviimiseks on suures osas tagatud ka riigipoolne rahastus.

Jätkuvalt on juhatusele ja üldkogule abiks tegutsemas teemapõhised komisjonid: revisjonikomisjon, arengukomisjon, sotsiaalkomisjon, hariduskomisjon ja kultuurikomisjon ning uute ülesannetega seoses on lisandunud ka valdkondlike komisjone, nagu kohaliku omaalgatuse projekti hindamiskomisjon, kogukondlike turvalisuse projektide hindamiskomisjon. Maakonnatasandi siseturvalisuse ja rahvatervise tööd koordineerivad turvalisuse nõukogu ja rahvatervisekomisjon.

Kui liidu algusaastatel oli põhitegevuseks kaasaaitamine ja koostöö kohalike omavalitsuste loomisel ja tööle rakendamisel, siis kolmandal tegevusaastal tõusis esiplaanile valdade-linnade koostöö organiseerimine kohaliku omavalitsuse korralduse seadusega ette nähtud ülesannete täitmisel. Esmaseks sai KOVide riigi seadustega ettenähtud dotatsioonide ja toetuste kättesaamise tagamine. KOVidele oli antud rida ülesandeid, kuid raha nende täideviimiseks mitte. Teiseks suuremaks probleemiks oli maakondlike õpilas-, kultuuri-, ja spordiürituste rahaline toetamine, sellealaste traditsioonide jätkamine. Finantseeriti ka õpetajate ja kultuuritöötajate koolitust. Omavalitsuspoliitikute ja -ametnike koolitus oli väga aktuaalne. Palju otsiti ja tehti ise, sest pakkujaid sel ajal ei olnud.

Ettepanekuid Riigikogule ja EV Valitsusele seadusandluse täiendamiseks või muutmiseks oli palju. Suur abi siin oli ka Eesti Omavalitsusliitude Ühendusel.

Ametnike koolitamine, seaduseelnõude kooskõlastamine, kultuuritraditsioonide säilimise tagamine ja uute maakondlike tegevuste loomine olid teemaks algusaastatel ja on teemaks tänaseni.

Alates 2018. aastast on POL partneriks riigile, täites maakondliku arendusorganisatsiooni (MARO) ülesandeid ning kohalike omavalitsuste volikogude poolt ühiseks täitmiseks delegeeritud tegevusi. Sellega seoses on POLi ülesannete hulka lisandunud siseturvalisus, rahvatervis, kultuurivaldkonna ühiselt täidetavad ülesanded ja maakondliku laulu- ja tantsupeo komisjoni töö koordineerimine, arendusalase koostöövõrgustiku töö korraldamine, riiklike regionaalarengu dokumentide ja investeerimiskavade koostööprotsessides osalemine, kohaliku omaalgatuse ja kogukondliku turvalisuse projektide ning maakonna arengustrateegiate elluviimise programmide koordineerimine ja palju muud. Lisaks on jätkunud tegevused haridusvaldkonnas, mida eelnevalt tehti koostöös maavalitsusega (nt maakondlikud õpilassündmused, aineühenduse tegevuste koordineerimine ning aasta haridustöötajate valimine).

Olenemata liikmete arvust, juhtidest ning majanduslikust olukorrast on POL alati pidanud tähtsaks mõnda traditsiooni. 1995. aastal alguse saanud augustiseminar (varasemalt Lepanina seminar-laager) ja 1998. aastal lisandunud kevadseminar (varasemalt arengupäevad) on katkematult toimunud tänaseni. Jätkunud on teemapõhiste koolituste, seminaride ja infopäevade ning Pärnumaa arengukonverentside korraldamine. 2019. aastal toimus Pärnus Eesti IV Omavalitsuspäev, mille kohapealseteks elluviijateks olid POL ja Pärnu linn. Selle sündmuse raames avati koostöös Pärnu Muuseumiga näitus „100 + 100 Pärnumaa omavalitsused“.

2000. aastal sõlmiti koostööleping Läänemanlandi Omavalitsuste Liiduga. Tänaseks on koostöö paraku katkenud. Pärnu maavalitsuse likvideerimise järgselt võeti üle koostöö Buskerudi (tänaseks Viken) maakonnaga Norras ning 2019. aasta sügisel sõlmiti koostööleping Ameerika Ühendriikide St Mary maakonnaga Marylandi osariigis, mis pidulikult Washingtonis 2019. aasta septembris allkirjastati.

2017. aastal oli palju tegemist ka haldusreformiga ning 2017 oktoobris oli selge, et Pärnumaale jääb seitse omava-

litsust: Häädemeeste, Kihnu, Lääneranna, Põhja-Pärnumaa, Saarde ja Tori vallad ning Pärnu linn.

POLi toetab rahaliselt mitmeid valdkondlike organisatsioone ja asutusi (nt, spordiliidud, SAPA, Pärnumaa laste ja noorte vaimse tervise keskus, rahvakultuuri keskselts). Koostöö ja toetus eespool nimetatud partneritele on oluline kogu Pärnumaa arengule ja elukeskkonnale, lähtudes nii kohalikust elanikust kui külastajast.

Eesti kultuuri säilimine on oluline kõigile eestlastele, meie suur ühine traditsioon on laulu- ja tantsupeod. Pärnu maakonna laulu- ja tantsupeod toimusid suures osas koostöös Pärnu linna ja Pärnumaa Rahvakultuuri Keskseltsiga. Üleriigiliste laulu- ja tantsupidudesse panustatakse kogu maakonna delegatsiooni jaoks ca 95% rahalistest vahenditest ning büroo tööjõuga, olles abiline maakonna kuraatorile ning korraldades maakonna tantsijate ja lauljate mõnusat ja turvalist olemist peo ajal Tallinnas. Nii on see olnud aastaid, oli ka 2017. aasta noorte laulu- ja tantsupeo ajal. Täiesti uus olukord oli 2019. aasta üldlaulu- ja tantsupeo ettevalmistusel ja peo ajal. Eesti Laulu- ja Tantsupeo SA ettepaneku alusel oli Pärnu maakonnas üks kuraator ning kõik tegevused toimusid ühiselt Pärnu linnaga.

Lisaks tegevustoetustele kaasfinantseerib POL jätkuvalt maakonna hariduse-, kultuuri-, spordi-, sotsiaal- ning teisi ühisüritusi ning tegevusi.

Iga-aastaselt tunnustatakse Pärnumaa haridustöötajaid ning tublimaid õpilasi, SAPA eestvedamisel ettevõtjaid ja kodanikuühiskonda. Et tänada ja tunnustada maakonna tublisid kultuuri- ja sporditegijaid korraldab POL koostöös Pärnumaa Spordiliiduga iga-aastast tänugalat „Tähesära“.

Kokkuvõtteks on maakonna kohalikke omavalitsusi koondav Pärnumaa Omavalitsuste Liit tänaseks ühiste tegevuste kokkuleppimise koht, maakonna identiteedi hoidja, tasakaalustatud arengu toetaja ja eestvedaja. POL on ühistegevuse koordineerija ja täitja nendes valdkondades, milles on pädevus ja mida ei ole edasi delegeeritud.

19. jaanuaril 2018. aastal valiti POLi üldkogu esimeheks riigikogu liige ja Pärnu linnavolikogu esimees Andres Metsoja ning aseesimeheks Lääneranna vallavanem Mikk Pikkmets.

Olulisemad tegevused ja sündmused 2017–2019

Aasta 2017

Pärnumaa Omavalitsuste Liidu 2017. aasta oli suuremate muudatuste ettevalmistamise aasta. Tegevused olid seotud haldusreformi, avaliku sektori võimekuse tõstmise ja kiirete ühenduste tagamisega, millised olid: ühtse arendusorganisatsiooni loomine; Pärnu Lennujaama renoveerimise ettevalmistamine; kogu maakonda katva „viimase miili“ võrgu ehitamise käivitamine

EASist taotleti EL toetusraha vahendid konsultandi palkamiseks, kes aitab luua maakondliku ühendasutuse mudeli. Projekti „Pärnumaa koostöö tulevik“ positiivse tulemusel asus 2017. aastal tööle Geomedia OÜ (Rivo Noorkõiv), kelle abil valmis augustiks Pärnumaa Ettevõtlus- ja Arenduskeskuse (PEAK), SA Pärnumaa Turismi, POLi ja maavalitsuse arendustegevuste koondamiseks loodava ühendasutuse SA Pärnumaa Arenduskeskus (SAPA) põhikiri. 24.08.2017 toimus POLi üldkogu istungil SAPA asutamine ja põhikirja kinnitamine. Teise asutajana liitus Pärnu linn. SAPA asutati 28.12.2017. Riik soovis väljuda PEAK asutaja rollist seoses maavalitsuste likvideerimisega. 21.12.2017 allkirjastati Vabariigi Valitsuse korraldus nr 374 „Volitus Sihtasutuse Pärnumaa Ettevõtlus- ja Arenduskeskus ühinemiseks Sihtasutusega Pärnumaa Arenduskeskus“ alusel (RT III, 27.12.2017, 4). Volitati Pärnu maavanemat esindama riiki ja andma nõusolekut SA PEAK ühendamiseks SAPAga. Algas POLi osalusel asutatud PEAKi ühendamine SAPAga.

Foto presidendi kantselei

Pärnu lennujaam on AS Tallinna Lennujaam koosseisu kuuluv üksus, mis on Eesti lennujaamadest ainsana renoveerimata. Liidu tegevus seisnes renoveerimise poliitilise otsuse tegemisele kaasa aitamises, mille tarbeks uuendati raja katte uuringute ja analüüsi tulemused, telliti koostöös PEAKiga täiendav analüüs muu taristu renoveerimiseks, analüüsiti koostöös SAPTiga lennujaama vajadust turismisektoris ning aidati igakülgselt kaasa erinevale meediatööle. Pärnu linna, maavalitsuse, ettevõtjate, SAPTi, POLi ja riigikogu liikme Andres Metsoja ühise töö tulemusel jõudis 2017 kevadel Pärnu lennujaama investeering Vabariigi valitsuses kokku lepitud investeeringute programmi. Tallinna Lennujaam alustas projekteerimistöödega.

Koostöös Pärnu Maavalitsuse ja PEAKiga jätkati kogu maakonda katvat „viimase miili“ valguskaabli võrgu (Digitee) tegevusi. Projekti elluviimist konsulteeris Topest OÜ. 2017 talvel viidi läbi aktiivne küsitlus ning meediatöö, selgitamaks välja liituda soovijate hulk (ca 7000 majapidamist). 2017 kevadel toimusid läbirääkimised OÜ Elektrilevi kaasamiseks, kes tundis küll huvi, kuid loobus koostööst. Tegevustele tõmbas piduri MKM ministri Urve Palo otsus, et riik hakkab ise selle teemaga tegelema. Raha on riigieelarvesse planeeritud. Määruse koostamisega on alustatud,

operaatorite käest tiheasustuspiirkondades ühenduste ehitamise huvid selgitatud. POLi algatus pani tegutsema nelja maakonna omavalitsuste liidud, kes alustasid analoogsed projektid.

POL võttis üle Norra EMP projekti lõppemise järel Pärnumaa laste ja noorte vaimse tervise keskuse 2017. aasta rahastamise. Omavalitsused leppisid kokku kulude jaotuses, osaliselt kasutati reservi raha. EASi toetuse abil jätkas peale väikest pausi haldusreformi koordinaator M. Suhhostavets, kes oli abiks Pärnu linna ja Paikuse ning Audru valla ühinemise ettevalmistamisel. POL büroo poolt kajastati haldusreformi käiku POL kodulehel ja aidati muul moel reformi sujuvale kujunemisele kaasa.

Viidi läbi riigihange „Elektrienergia ostmine Pärnumaa omavalitsustele ja nende asutustele 2018-2019“. Räägiti kaasa seadusloomele, esitades vähemalt kaheksale eelnõule või õigusaktile ettepanekuid. Jätkati juba traditsiooniks saanud kevadseminari ja augustiseminari korraldamisega. Muutuste aastale kohaselt oli augustiseminari pealkirjaks „Viimane kustutab tuled“, etteruttavalt öeldes, siis tuled ei ole kustunud, vaid põlevad edasi ka 2020. aastal.

2. veebruaril võõrustas Pärnumaa Eesti Vabariigi Presidenti. Anti avalöök EV100 juubeliperioodile ning suur hulk tegevusi toimus seoses 2017. aasta noorte laulu- ja tantsupeo maakondliku komisjoni töö korraldamise, peo ettevalmistusprotsessi, peo eelarve koostamise ja täitmise, peonädalal viibimise korraldamise ja eestvedamisega.

Koostöös Pärnu maavalitsusega toimus 19. septembril konverents „Mitmekultuurilisus – oht, võimalus, väärtus?“. Konverents oli ajendatud sel ajal riigis valitsevast olukorrast, kus toimus avalik debatt ja arvamuste avaldamine seoses pagulaste Eestisse lubamisega. Konverentsi teemadega soovisime luua pilti meie omakultuurilisest taustast ja selle muutumisest aegade jooksul ning välismõjudest erinevatel ajaperioodidel. Kitsamalt olid märksõnadeks: viimased tähelepanekud Eesti venekeelse kogukonna kohta; eestlane radikaliseeruvas maailmas; mida teha, et uus-sisserändajad end koduselt tunneksid. Päeva juhtis Urmas Vaino ning sõna ettekanneteks said Irene Käosaar, Marju Kõivupuu, Andrey Kuzichkin, Valdur Mikita, Triin Vihalemm, Aimar Ventsel, Astrid Kauber (Soomest), Els Heile ja Kalvi Almosen. Päeva lõpetas väga huvitav ning hariv vestlusring teemal „Meie kogemused Eesti kultuuriruumis“ Eestis elavate mitte-eestlastega: Ruslan Trochynskyi (ukrainlane, ansambel Svjata Vatra eestvedaja ja muusik), Timur Seifullen (tatarlane, Eestimaa Rahvaste Ühendusest), Ljubov Petrova (venelane, Vene Talu noorperenaine), Howard Fletcher Frier (ameeriklane, korvpallitreener), Omar Bakerjan (Pärnus elav süürlane) ja Tatjana Jaanson (venelane, sõudmistreener).

Vahetult enne 15. oktoobrit 2017 toimuvaid kohalike omavalitsuste volikogude valimisi toimus selle valimisperioodi (2013–2017) viimane üldkogu kokkusaamine „Asi on maitses…“ tulevases Pärnumaa osas, kuid sel ajal veel Läänemaa alla kuuluvas Hanila vallas Massu mõisas. Koosviibimise pealkiri oli kantud peamiselt kahest erinevast sõnumist: üks oli Massu mõisa hoone, mis veel väljast räämas, aga seest ilus ning teiseks hetkeolukord ning haldusreformi tulemused. Kellele maitses (meeldis), kellele mitte…

Aasta 2018

Algas uus ajajärk uute omavalitsuste ja ühiste ülesannetega. Aasta algul kinnitati uus üldkogu koosseis, valiti üldkogu esimees ja aseesimees ning moodustati komisjonid, valiti komisjonide esimehed ja kinnitati liikmed. Pärnumaa suurenes, tänase Lääneranna valla alla kuuluvad ka endised Läänemaa Hanila ja Lihula piirkonnad. Seoses sellega tuli Lääneranna otsustada, kas jätkab liidu liikmena. 2017. aasta detsembri viimastel päevadel otsustas Lääneranna volikogu astuda liidu liikmeks.

Arengufoorum. Foto Hando Murumägi

Jätkusid senised tegevused, kuid palju tööd oli uutest ülesannetest arusaamise ja tööle rakendamisega olukorras, kus maavalitsused olid likvideeritud ning liidu personali koosseis minimaalne. Uute ülesannete täitmine rakendus järk-järgult ning vajalik töö sai tehtud ning lepingud täidetud. Samaaegselt toimus SAPA uue nõukogu koosseisu kinnitamine, ülesannete jaotuse kokkuleppimine ja tegevuste käivitamine ning SA Pärnumaa Turismi ühendamine SAPAga.

Jätkus Pärnu lennujaama rekonstrueerimise maakondlik eestvedamine. Aprillis algatati üldkogu poolt arengustrateegia „Pärnumaa 2035+“ koostamine ning selle sisu täitmise ja vormistamisega tegeleti aktiivselt aasta lõpuni. Esmakordselt korraldas liit regionaalsete investeeringutoetuste programmi maakondlikku hindamist ning pingerea moodustamist ning oli kogukondliku turvalisuse projektide maakondliku vooru läbiviija ning kohaliku omaalgatuse programmi maakondlike voorude läbiviimise korraldaja ning otsuste tegija.

Juba veebruaris algasid ettevalmistused 2019. aastal toimuvaks laulu- ja tantsupeoks „Minu arm“. Samuti oli liit partneriks (kaasfinantseerija ja meeskonna liikmena) laste laulupeo ja „Saja-aastase öö“ ning ERMÜ suvelavastuse „Mälutempel“ korraldamisel.

Jätkati traditsiooniliste seminaride korraldamisega ning koordineeriti maakondlike aineühenduste tegevust ja õpilasürituste läbiviimist.

Koostöös arenduskeskusega toimus 21. novembril Pärnu muuseumis Pärnu-

Kultuurirahva Tähesära Jaanihansol. Fotod Haide Rannakivi

Aasta haridustöötajate tunnustamine. Foto Haide Rannakivi

maa arengufoorum „Kas lootusrikas tulevik või parem eilne?“. Arengufoorumi päev oli jaotatud kolme valdkonda: haridus ja tööturg, turism ja vaimsus. Teemaplokkides said sõna vastava valdkonna spetsialistid. Päeva lõpetas meeleolukas poliitdebatt „Pärnumaa – mis maa see on?“, mida juhatas Pärnu Postimehe (PP) ajakirjanik Kalev Vilgats ning osalesid Lauri Luur, Romek Kosenkranius, Jane Mets, Mikk Pikkmets ja Kadri-Aija Viik. Kogu päevast peeti PP vahendusel otseblogi ning debati ajal toimus otseülekanne PP onlines.

Esmakordselt andis Pärnumaa Omavalitsuste Liit välja maakonna kõrgeimat autasu – Pärnumaa vapimärki.

Õpilaste tänupäev. Fotod Haide Rannakivi

Haldusreformi järgselt sai maakonna sümbolite (lipp ja vapp) kasutamise korraldamise ning teenetemärgi väljaandmise õiguse volikogude ja üldkogu otsuse alusel liit. Vapimärkide üleandmine toimus 23. veebruaril teater Endla Küünis, kus anti üle ka Pärnu linna vapimärgid.

Pärnumaa, täpsemalt Põhja-Pärnumaa vald, oli võõrustajaks Eestimaa Rahvamajade Ühingule (ERMÜ), korraldades 24. jaanuaril Vändra kultuurimajas ERMÜ tunnustusüritust „Kaheksakand".

Väikesed muudatused olid ka maakonna kultuurirahva tunnustamises, auhindu jagasid POL ja Kultuurkapitali Pärnumaa ekspertgrupp, kuid vastuvõtu korraldaja oli omavalitsuste liit üksi. *Restarti* vajas ka sündmuse ülesehitus ning toimumise koht. Uuenenud stsenaariumiga ja meeleolukas kultuurirahva „Tähesära" sai teoks 12. detsembril Jaanihanso Siidrivabrikus.

Aasta 2019

Aastat läbivateks ja suurematekс sündmusteks olid: arengustrateegia „Pärnumaa 2035+" tegevuskava elluviimine; arengustrateegia „Pärnumaa 2035+" 2019. aasta tegevuskava seire koostamise algatamine ning koostamine; Pärnumaa tervise- ja heaoluprofiili koostamises osalemine ning profiili kinnitamine; liidu üldkogu töö koordineerimine ja otsuste elluviimine ning alaliste komisjonide ja Pärnumaa turvalisuse nõukogu töö koordineerimine; XXVII laulu- ja XX tantsupeo „Minu arm" maakondliku komisjoni töö koordineerimine ning Pärnumaa eelproovide korraldamine ning peole akrediteeritud kollektiivide Tallinnas viibimise korraldamine ja tänuvastuvõtu tegemine; kohalike omavalitsuste sisekontrolli nõuniku töökoha moodustamise ettevalmistamine; maakondlike tunnustuste väljaandmise jätkamise tagamine ning maakondlike seminaride ja konverentside korraldamine ja korraldamises osalemine; kohaliku omaalgatuse ning kogukondliku turvalisuse projektide maakondlike voorude läbiviimine.

Üldkogu otsuse alusel sõlmiti koostööleping Ameerika Ühendriikide St Mary maakonna Marylandi osariigiga, mis pidulikult septembris Washingtonis ka allkirjastati.

Esmakordselt avanes meede „Maakondade arengustrateegiate elluviimise toetusmeetmesse", ning omavalitsuste liidu poolt toimus esitatud projektide analüüs ning Pärnumaa projektide nimekirjas kokkuleppimine ja nimekirja kinnitamine.

Viidi ellu projekt „Pärnumaa kohalike omavalitsuste sisekontrollisüsteemi ja selle protsesside kujundamine ning väljaarendamine" mille tulemusena hakkab 2020. aasta algusest liidu büroos tööle sisekontrolli nõunik, kes tegeleb viie Pärnumaa omavalitsusega. Ning korraldati edukalt riigihange „Elektrienergia ostmine Pärnumaa omavalitsustele ja nende allasutustele 2020–2021".

USA Marylandi osariigi St Mary maakonnaga koostööleppe allkirjastamine

Pärnumaa arengukonverents. Foto Ülari Tusik

Õpilaste tänupäev. Foto Haide Rannakivi

Aasta haridustöötajate tunnustamine. Fotod Haide Rannakivi

Kultuurirahva Tähesära Kilingi-Nõmme klubis. Fotod Haide Rannakivi

Aktiviseerusid maakonna kultuurirahva kooskäimised. Ühiselt võeti osa jaanuaris Saaremaal toimunud ERMÜ tänuvastuvõtust „Kaheksakand“ ning 7.–8. mai toimus õppereis Harjumaale. 10.–12. septembril võõrustasime Jõgevamaa kolleege ning tutvustamise Jõgeva kultuurirahvale huvitavat Pärnumaad. Paraku on ka kolm päeva vähe, et kõikidesse meie põnevatesse, väärtuslikesse ja huvitavatest kohtadesse jõuda ning meie inimesi tutvustada.

Juba aastaid on ka omavalitsuste sekretärid ja raamatupidajad vähemalt kord aastas ette võtnud ühe pikema koosviibimise ning seekord oli meie sihtkohaks Rakvere ning põhjalikult tutvuti ka Kadrinaga.

Omavalitsuste sotsiaalvaldkonna töötajad on olnud nö vaeslapse osas ning maakondlikke ühiseid tegevusi neile kahe viimase aasta sees korraldatud ei ole. Kuid detsembris sai ka see viga parandatud ning 16.detsembril olid taas Pärnumaa kohalike omavalitsuste sotsiaalvaldkonna inimesed kõik koos ning traditsioon taastatud ja tulevikuplaanid paika pandud.

15. jaanuaril toimus arengustrateegia „Pärnumaa 2035+“ pidulik arengustrateegia kokkuleppe allkirjastamine Pärnu Bay Golf Links restoranis „Eagle“.

Septembris vahetus liidu juhatuse liige ning uueks juhatuse liikmeks sai Erik Reinhold.

19.–20. septembril toimus Pärnus hotellis „Strand“ üle-eestiline „Eesti IV Omavalitsuspäev“, mille kohapealsed korraldajad olid liidu büroo ja Pärnu linn.

Oma panus anti PAAT (Pärnumaa Arendajate AjuTrust) õppereisi õnnestumisse. Esmakordselt oli õppereis kolmepäevane, külastades 9.-11. oktoobril Võru- ja Setomaad.

Koostöös arenduskeskusega korraldati 29. novembril Pärnumaa arengukonverents „Kas raudtee all või peal? Rail Baltic ja Pärnumaa tulevik“.

Samuti jätkusid traditsioonilised kevad- ja augustiseminarid ning EV sünnipäeva vastuvõtu ja vapimärkide üleandmine, 6. juunil õpilaste tänupäev, 2. oktoobril õpetajate päeva tähistamine ning aasta haridustöötajate tunnustamine ning kultuurirahva “Tähesära“, mis seekord toimus 10. detsembril Kilingi-Nõmme klubis.

Vallad ja linnad 2017

Are vald
01.01.2017 – 11.11.2017

VAPP

LIPP

Territoorium 159,6 km²
- haritav maa 40%
- mets 44%

Elanike arv 01.01.2017
- kokku 1283
- 1 km² kohta 8,02

Asustusüksuste arv
- külasid 11
- alevikke 1

Valla keskus
- Are
- kaugus Pärnust 18 km

Omavalitsusjuhid
- volikogu esimees Lauri Luur
- vallavanem Signe Rõngas

Foto Ott Rõngas

Are valla elanikud seisuga 01.01.2017

Asula	Elanike arv
Are alevik	407
Suigu küla	244
Eavere küla	38
Elbu küla	76
Kurena küla	49
Lepplaane küla	64
Niidu küla	133
Parisselja küla	41
Pärivere küla	32
Murru küla	80
Tabria küla	39
Võlla küla	61
Kokku	**1283**
Are valla täpsusega oli registreeritud 19 inimest	

Olulisemad sündmused

* Are raamatukogu tähistas 100. aastapäeva ja avati virtuaalne muuseum – Are topoteek.
* 22. aprillil süüdati koos maavanem Kalev Kaljustega valla maalinnal Akuperal jürituli – Are vald osales jüriöö märgutulede projektis.
* 2. juunil toimus Are mõisa pargis lauluja tantsupidu „Ajarännak läbi eesti filmimuusika“.
* 30. juulil sai Are vald 25-aastaseks. Are mõisa pargis toimus Tanel Padari ja Tomi Rahula kontsert ning simman ansambliga Väliharf. Omanimelised tammed istutasid 2017. aasta aukodanikud. Are valla 25. aastapäeva auks panid ühe tammepuu kasvama volikogu esimehed ja teise puu vallavanemad.
* 11. juunil toimus Are huvikeskuse õuealal suveüritus „Minu turvaline ja ohutu suvi“ koostöös Eesti politseiga, maanteeametiga, Punase Ristiga, päästeametiga ja Are vabatahtliku tuletõrjeseltsiga.
* 23. juunil toimus Are mõisa pargis jaanituli ja esmakordselt jõukatsumine „Are rahva rammumees“.
* Juulikuus anti välja Are valla lehe erinumber – Are vald 25!
* Are valla parim ettevõte 2017 – OÜ Tootsi Aiand.
* 15. oktoobril toimusid kohaliku omavalitsuse volikogu valimised, kus valiti liikmed Are valla, Sauga valla ja Tori valla ning Sindi linna ühinemisel moodustuva Tori valla volikogusse. 11. novembril jõustusid volikogu valimistulemused ja moodustus Tori vald.

Olulisemad projektid

* KIK-i toel rajati Are alevikku ja Niidu külla uus veetorustik, millega Niidu küla veevärk ühendati Are aleviku veesüsteemiga, et tagada kvaliteetne joogivesi.
* Are alevikus ja Suigu küla keskuses toimus osaline tänavavalgustuse rekonstrueerimine.
* Suigu lasteaia ja Are huvikeskuse juurde rajati uus mänguväljak, Are kooli juurde valgustatud kergliiklustee.

Tunnustused

Eesti Vabariigi 99. aastapäevale pühendatud aktusel 24. veebruaril tunnustati:

Are valla aukodanik

Anne Niibo – teenekas õpetaja, staažikas rahvatantsujuhendaja ja eakate elu edendaja.

Reet Alamaa – kauaaegne vallavalitsuse ja volikogu liige, aktiivne seltsitegevuse eestvedaja ning Põlluaasa talu rajaja.

Anti Tölp – kauaaegne vallavalitsuse liige, tunnustatud talupidaja ning aktiivne kodukandi elu edendaja.

Are valla aasta tegija

Enn Kuslap – tema juhitavat Karjamõisa

Are vallavanemad valla 25. aastapäeval Are mõisa pargis mälestustamme istutamas. Foto Ott Rõngas

Turvalisuse päev. Foto Ott Rõngas

OÜ-d on 2016. aastal kolmandat aastat järjest tunnustatud Eesti gasellettevõtte tiitliga.
Tiiu Lehiste – 2016. a tuli välja tema kolmas luulekogu „Valgelind“. Samuti on Tiiu Lehiste varem silma paistnud oma kirjandusliku tegevusega.

Pärnumaa aasta raamatukoguhoidja
Are raamatukogu juhataja **Malle Pajo**.

Are valla beebide õnnistamine Suigu palvelas

Suigu lasteaia mänguväljaku avamine. Foto Ott Rõngas

Audru vald
01.01.2017 – 01.11.2017

VAPP

LIPP

Territoorium 388,68 km²
- haritav maa 26%
- metsamaa 34%

Elanike arv 01.01.2017
- kokku 5810
- 1 km² kohta 15,01

Asustusüksuste arv
- aleveid 1
- alevikke 1
- külasid 25

Omavalitsusjuhid
- volikogu esimees Jaanus Põldmaa
- vallavanem Siim Suursild

Vallapäevad 25. Foto Audru vallavalitsus

Elanike arv asulate lõikes rahvastikuregistri andmetel seisuga 01.01.2017

Asula	Elanike arv
Ahaste	192
Aruvälja	41
Audru alevik	1470
Eassalu	25
Jõõpre	415
Kabriste	70
Kihlepa	152
Kõima	179
Kärbu	59
Lemmetsa	240
Lavassaare alev	460
Liiva	65
Lindi	300
Liu	101
Malda	106
Marksa	97
Oara	99
Papsaare	989
Põhara	111
Põldeotsa	186
Ridalepa	124
Saari	22
Saulepa	64
Soeva	80
Soomra	52
Tuuraste	28
Valgeranna	19
KOV täpsusega	38

Olulisemad sündmused

* Toimusid Audru vallapäevad „Audru vald 25“, mille puhul tähistati valla sünnipäeva laulupeoga Valgerannas, tänavapiknikuga, kontsertide ning mitmete meeleolukate üritustega.
* Valgeranda püstitati mere kaldale Armastuse ausammas, mille autoriks on Rait Pärg.
* Avati Audru noortetuba, millega pandi alus Audru noortekeskuse loomisele.
* Helgi Roots ja Sirje Suurevälja andsid välja Audru valla viimase saja aasta mälestusi ja tähtsamaid sündmusi kajastava raamatu „Audru aastad“.

Olulisemad investeeringud

* Rekonstrueeriti suuremahuliselt Audru kooli siseruume.
* Vana Aruvälja rahvamaja asemele ehitati uus külakeskus.
* Audru mõisaparki ehitati uus laululava.
* Renoveeriti Audru kultuurikeskuse ruumid.
* Valgeranda ehitati kergliiklustee.

Audru valla vapimärk

Ly Oja – kauaaegne pedagoog, keeleõppe- ja integratsioonilaagrite korraldaja, ettevõtluse ja puhkemajanduse arendaja.

Ervin Hansalu – muinsuskaitse seltsi asutajaliige Pärnu maakonnas, Kaitseliidu asutajaliige ja Audru malevkonna pealik, kauaaegne Audru vallavolikogu liige.

Jaanus Põldmaa – Eesti jahimeeste seltsi juhatuse liige, MTÜ Aruvälja Suurküla seltsi asutajaliige, Pärnumaa talupidajate liidu juhatuse liige, C.R.Jakobsoni Sihtasutuse poolt omistatud 2015. aasta põllumehe tiitel, Pärnu Postimehe poolt omistatud 2004. aastal preemia tulemusrikka tegevuse eest põllukultuuride viljelemisel ja maaelu arendamisel, kauaaegne Audru vallavolikogu liige ja volikogu esimees.

Audru uus laululava

Aruvälja külakeskus

Armastuse ausammas

Eesti Muuseumraudtee Lavassaares

Halinga vald
01.01.2017 – 21.10.2017

VAPP

LIPP

Territoorium 363, 3 km²
- haritav maa 10100 ha
- mets 15600 ha
- muu maa 10660 ha

Elanike arv 01.01.2017
- kokku 2866
- 1 km² 7,9 inimest

Asustusüksuste arv
- 1 alev
- 43 küla

Valla keskus
- Pärnu-Jaagupi alev
- kaugus Pärnust 28 km

Omavalitsusjuhid
- volikogu esimees Tarvi Tasane
- vallavanem Ülle Vapper

Halinga vallamaja ja Poola sõprusvalla Ostrov Mazowiecka kingitustega rajatud lillepeenar. Foto Tarvi Tasane

Elanike arv Halinga vallas seisuga 01.01.2017

Küla nimi	Elanike arv
Aasa	52
Altküla	3
Anelema	34
Arase	39
Eametsa	15
Eense	16
Eerma	26
Enge	89
Ertsma	73
Halinga	89
Helenurme	29
Kablima	9
Kaelase	8
Kangru	14
Kodesmaa	38
Kuninga	11
Langerma	74
Lehtmetsa	11
Lehu	13
Libatse	357
Loomse	23
Maima	36
Mõisaküla	75

Küla nimi	Elanike arv
Mäeküla	24
Naartse	18
Oese	13
Pallika	11
Pereküla	5
Pitsalu	11
Pärnu-Jaagupi	1119
Pööravere	22
Roodi	38
Rukkiküla	11
Salu	43
Sepaküla	9
Soosalu	14
Sõõrike	18
Tarva	62
Tõrdu	41
Tühjasma	19
Vahenurme	171
Vakalepa	25
Valistre	29
Vee	21
KOV täpsusega	8
KOKKU	**2866**

Olulisemad sündmused

* 23. veebruar andis Pärnu-Jaagupi Rahvamajas Aleviteater Rändtirtsud vallarahvale etenduse Vigased pruudid. Etendus oli pühendatud Vabariigi aastapäevale.
* 25. veebruaril toimus Vabariigi aastapäevale pühendatud kontsert, kus esinesid Vigala Meeskvintett, Vigala meeskoor. Solistid Anni Vitsberg ja Aveli Meele.
* 22. aprill toimus Pärnu-Jaagupi Rahvamajas Halinga valla laste laulupäev Kuldne Hääl.
* 13. mail toimus Pärnu-Jaagupi Rahvamajas Halinga valla Pillimängupäev. Esinesid nii suured kui ka väikesed pillimehed.
* 27. mail tähistas tantsurühm Eite ae Taati (memmede rühm) oma 20. tegutsemisaastat.
* 22. juunil toimus Pärnu-Jaagupi Lauluväljakul Halinga valla Jaanituli. Esines ansambel Kondor.
* 23.–26. august toimus Halinga valla suvelõpufestival-pidu, mille raames toimusid 23. augustil etendused Pärnu-Jaagupi Rahvamajas, 24. augustil Maanteeameti koolitus ja rabamatk Taidra-Tõrdu rabasse. 25. augustil toimus äratusmäng ehk muusikaline äratus PMÜ poe parklas. Õhtul Öölaulupidu Pärnu-Jaagupi lauluväljaku nõlval. 26. augusti päeval Halinga Volle. Ürituste sarja lõpetas 26. augusti õhtul Pärnu-Jaagupi Lauluväljakul Suur Suvelõpupidu kus esinejateks Anne Veski ja DJ Jack Claws.
* 14. oktoobril Halinga valla 26. aastapäeva tähistamine. Aktus toimus Pärnu-Jaagupi Rahvamajas ja tantsuõhtu hiljem Halinga Restoranis, esinejaks Marek Kukk.
* 25. novembril toimus Pärnu-Jaagupi Rahvamajas 22. maakondlik külapillimeeste kokkutulek.

Suvelõpupidu. Foto Gerda Mölder

Maakondlik külapillimeeste kokkutulek. Foto Gerda Mölder

Olulisemad projektid

* Pärnu-Jaagupi Muusikakooli ja raamatukogu hoone äravajunud katusekonstruktsioonid tugevdati, vahetati katusekate ja korrastati räästakastid.
* Projekti „Pärnu-Jaagupi Põhikooli kaasajastamine“ käigus soojustati hoone fassaad, tehnosüsteemid viidi vastavusse uuenenud nõuetega ning ehitati välja aktiivõppe klassid koos õuesõppe võimalusega. Projekti rahastati Euroopa Regionaalarengu Fondist valla omaosaluse toel.
* Pärnu-Jaagupi ja Libatse vahelise kergliiklustee esimese etapina rajati 1 km pikkune lõik Pärnu-Jaagupi bussijaamast kuni alevi põhjapiirini. Kergliiklustee sai ka kaasaegse LED-valgustuse, millega muutus jalakäijate liiklemine sellel lõigul oluliselt ohutumaks.

Tunnustused

Halinga valla aukodanik
Ülle Vapper – märkimisväärse panuse eest Halinga valla arengusse.

Häädemeeste vald
01.01.2017 – 24.10.2017

VAPP

LIPP

Territoorium 390,2 km²
- haritav maa 62,9 km² (16%)
- mets 234,5 km² (60,1%)
- hoonetealune maa 3,2 km² (0,8%)
- muu maa 89,6 km² (23%)

Elanike arv 01.01.2017
- kokku 2520
- 1 km² kohta 6,46

Asustusüksuste arv
- külasid 20
- alevikke 1

Valla keskus
- Häädemeeste alevik
- kaugus Pärnust 41 km

Omavalitsusjuhid
- volikogu esimees Andrus Soopalu (kuni 09.03.2017), jätkas Lembit Künnapas
- vallavanem Magnus Mõttus

Häädemeeste Muusikakoolis õpivad lapsed ja noored üle kogu valla. Foto Armar Paidla

Endise Häädemeeste valla rahvastik seisuga 01.01 2017 ja 28.09.2017 ehk vahetult enne uue valla volikogu valimisi

Asula nimetus	01.01. 2017	28.09. 2017
Häädemeeste vald (KOV täpsusega)	34	31
Arumetsa küla	96	100
Häädemeeste alevik	632	620
Ikla küla	156	158
Jaagupi küla	72	73
Kabli küla	274	271
Krundiküla	106	110
Majaka küla	46	44
Massiaru küla	80	79
Metsapoole küla	101	101
Nepste küla	36	36
Orajõe küla	42	40
Papisilla küla	52	52
Penu küla	68	66
Pulgoja küla	59	61
Rannametsa küla	146	147
Sooküla	60	56
Soometsa küla	112	104
Treimani küla	199	199
Urissaare küla	67	66
Uuemaa küla	22	21
Võidu küla	88	85

Olulisemad sündmused

* 2. jaanuaril kinnitas vallavolikogu ühinemislepingu Tahkuranna vallaga ning tühistas varasema otsuse seoses Surju valla loobumisega ühinemisest.
* Häädemeeste Raamatukogu tähistas 90. tegutsemise aastapäeva.
* Raimu Pruul, kauaaegne Häädemeeste Keskkooli füüsikaõpetaja ja direktor aastatel 1990-2016, pälvis Pärnumaa vapimärgi kavaleri tiitli.
* 12. Põhja-Liivimaa Festival võttis peateemaks rannakalanduse. Kalatoite tegi Vladislav Koržets.
* Treimani rahvatantsurühm tähistas asutamise 70. aastapäeva.
* PPA juhtivpiirivalvur Janek Pinta sai president Kersti Kaljulaidilt Kotkaristi raudristi.
* Häädemeeste Keskkooli külastas peaminister Jüri Ratas, kes pidas õpilastele loengu ja kohtus õpetajatega.

Janek Pinta. Foto Vabariigi Presidendi Kantselei

Raimu Pruul. Foto Raefoto

Häädemeeste päästekomando esimene uus tuletõrjeauto. Foto Toomas Abel

Häädemeeste valla noored laulupeorongkäigus. Foto Viljar Soomre

* Saima Jakobson Rannametsa külast võitis üleriigilise etlejate konkursi Koidula muuseumis.
* Häädemeeste Huviteatri lavastus „Enesetapja“ nimetati parimaks lavastuseks Pärnumaa harrastusteatrite päeval. Lavastaja Aire Koop.
* 4. mail peeti riigipiiril piknikku Läti Vabariigi 100. aastapäeva tähistamiseks.
* Häädemeeste päästekomando sai esimese uue tuletõrjeauto – paakauto Scania P310 6X4 CP mahuga 9000 l, lisaks on sellel veebassein mahuga 9,5 tonni.
* Kabli Seltsimaja naisrahvatantsurühm Rannapiigad tähistas 10. aastapäeva.
* Häädemeeste aleviku jalg- ja jalgrattatee rajamine lisati EAS toetatavate projektide nimekirja.
* Treimani jaanitulel lõpetasid oma ringreisi „Rohtumised & Kohtumised“ Kristiina Ehin ja Silver Sepp.
* 10. Kabli Päikeseloojangu festivali avas Jaagupi sadamakail peaminister Jüri Ratas.
* Häädemeeste Issandamuutmise õigeusukoguduse 145. aastapäeva piiskoplikul liturgial teenis teiste vaimulikega koos Tallinna ja Eesti metropoliit Stefanus.
* Häädemeeste 31. kodukandipäeva teemaks olid mõisad, külastati ka Tahkuranna kirikumõisa ja Uulu mõisa asukohta.
* Carl Robert Jakobsoni nimelise konkursi laureaadiks parima põllumehena 2017. aastal sai Mihkel Vainula, perefirma OÜ Helgi ja Pojad tegevjuht.
* Kabli raamatukogus oli väljas näitus Dora-Alviine Kesperi maalidest „Pildikesi 70 aasta tagusest Kabli külast“.
* Häädemeeste alevikus avati taluturg. Lindilõikamisel osales riigihalduse minister Jaak Aab.
* 23. septembril toimunud Häädemeeste valla lahtisi meistrivõistlusi ammulaskmises jälgis ja proovis laskmistki EOK liige Gerd Kanter.
* Treimani Rahvamaja korraldusel toimus juba 23. Pärnumaa bändide päev.
* Ühinenud valla volikogu valimistel oktoobris said volikogu liikmeteks 10 ühinemiseelse Häädemeeste vallast esitatud kandidaati. Edukaim oli valimisliit Rannatee (5 mandaati), järgnes valimisliit Ühtne Koduvald 4 ja Eesti Keskerakond 1 mandaadiga.
* Häädemeeste Keskkoolis viibisid õpirände raames kolleegid Saksamaalt Vogelsbergi koolist Schottenist.
* Häädemeeste Muusikakool tähistas 25. aastapäeva.
* Kabli Seltsimaja tähistas 85. aastapäeva.
* 2. detsembril tähistati ühinemiseelse Häädemeeste valla 27. aastapäeva. Osalejaid tervitasid ka juba valitud ühinenud valla volikogu aseesimees Argo Mengel ja vallavanem Karel Tölp.

Kihnu vald

VAPP

LIPP

Territoorium 1762 ha (koos laidudega)
- haritav maa 262 ha
- mets 559 ha
- muu maa 334 ha
- looduslik rohumaa 577 ha

Elanike arv 01.01.2017
- kokku 701
- 1 km² kohta 39,8

Asustusüksuste arv
- külasid 4

Valla keskus
- Linaküla (piirkond kirik, vallamaja, kool, muuseum, rahvamaja, raamatukogu)
- kaugus Pärnust linnulennult 40 km

Omavalitsusjuhid
- volikogu esimees Paal Põlluste
- vallavanem Ingvar Saare

Lapsed pillilaagris. Foto Silvia Soide

Elanike arv asulate lõikes 01.01.2017

Asula	Elanike arv
Lemsi küla	192
Linaküla	175
Rootsiküla	128
Sääre küla	194
KOV täpsusega	11
Kokku	**700**

Olulisemad sündmused

* Haldusreform jättis Kihnu puutumata.
* Kihnu vald sai 25 aastaseks.
* Sai valmis sadamaturg ja mänguväljak.
* Valmis suuremõõtmeliste museaalide eksponeerimisruum-muuseumikuur.
* Algas Eesti-Läti programmist rahastatav 3 aastane koostööprojekt "Omakultuuri piirkondade arendamine ja tutvustamine turismi sihtkohtadena".
* Kihnu Kool liitus haridusprogrammiga "Ettevõtlik kool".
* Sai valmis Kihnu stiiliraamat.
* Vallavalitsus pälvis tunnustuse kui kodanikuühiskonda toetavam kohalik omavalitsus Pärnumaal.
* Ilmus Elme Männi kihnukeelne luuleraamat *„Kihnu laps tiäb mielest“*.
* Kihnu Kultuuri Instituut üllitas Kihnu sõnaraamatu.
* Ehitati välja kolm tuletõrje veevõtukohta.
* SA Kihnu Kultuuriruumi suvine pillilaager toimus juba 10 korda.
* Hajaasustuse programmis osalemise tulemusena uuendati või rajati 2017.–2018. aastal 14 majapidamise joogivee-, 10 majapidamise kanalisatsioonisüsteem ja parendati ühe majapidamise juurdepääs.
* Kihnu valla aukodaniku tiitli sai dr Mihkel Mardna Kihnu elanikele heategevuslikus korras osutatud teenuste eest tervisevaldkonnas.
* Elutöö preemia sai Mihkel Vesik austusavaldusena aastakümnete jooksul armastusega tehtud rannakaluri töö eest.
* "Aasta tegu 2016" tiitli sai MTÜ OAD tegu, suveteatri *"Meri muigab teitele vasta"* Kihnu toomine.

Vallavanem Ingvar Saare ja volikogu esimees Paal Põlluste annavad dr Mihkel Mardnale üle valla aukodaniku autasu. Foto Keneth Lepa

Vallavanem Ingvar Saare ja riigihalduse minister Mihhail Korb Kihnu valla 25. aastapäeval. Foto Keneth Lepa

Spordivõistluse „Kihnu Kõegõ Kangõm“ autasustamine. Foto Keneth Lepa

Koonga vald
01.01.2017 – 24.10.2017

VAPP

LIPP

Territoorium 43960 ha
- haritav maa 7913 ha
- mets 22 420 ha
- muu maa 11 869 ha
- looduslik rohumaa 1758 ha

Elanike arv 01.01.2017
- kokku 1075
- 1 km² kohta 2,45

Asustusüksuste arv
- külasid 42

Valla keskus
- Koonga
- kaugus Pärnust 37

Omavalitsusjuhid
- volikogu esimees Vallo Kappak
- vallavanem Mikk Pikkmets

Koonga mõisa kompleks ja park. Foto Merike Pikkmets

Elanike arv asulate lõikes 01.01.2017

Asula	Elanike arv
Koonga vald	29
Emmu küla	30
Hõbeda küla	2
Irta küla	39
Iska küla	2
Jänistvere küla	33
Järve küla	6
Kalli küla	41
Karinõmme küla	14
Karuba küla	19
Kibura küla	6
Kiisamaa küla	12
Koonga küla	217
Kõima küla	31
Lõpe küla	156
Maikse küla	3
Mihkli küla	24
Naissoo küla	4
Nedrema küla	24
Nätsi küla	8
Oidrema küla	108
Paimvere küla	24
Palatu küla	8
Peantse küla	32
Piisu küla	3
Pikavere küla	40
Rabavere küla	55
Salevere küla	6
Tamme küla	3
Tarva küla	21
Tõitse küla	5
Ura küla	25
Urita küla	3
Vastaba küla	8
Veltsa küla	19
Võitra küla	13
Võrungi küla	2
KOKKU	**1075**

Olulisemad sündmused ja projektid

* Mustkatte alla viidi 2,4 km kruusateid, millede maksumus oli 30 619 eurot.
* Suuremat remonti tehti 7,0 km kruusateedel maksumusega 38 000 eurot.
* 32 291 euro eest sai Lõpe klubi uue põranda.
* 39 776 euro eest ühendati Lõpe keskus 4 (12-korteriga) elamu valla kaugküttevõrku.
* Koonga kooli tuletõrje veevõtukoha I etapi rajamiseks kulus 8884 eurot.
* Rajati nõuetele vastav kanalisatsioonisüsteem Irta külakeskuse hoonele maksumusega 7362 eurot.
* EL Struktuurifondist saadi toetust 49 499,10 eurot, mille abil renoveeritakse tänavavalgustus Koonga, Irta, Lõpe ja Oidrema külades. Projekti eeldatav maksumus on 141 426 eurot.
* EL Struktuurifondist saadi toetust 132 955 eurot Koonga ja Lõpe katlamajade renoveerimiseks.
* Avati KoKo ehk Koonga kogukonna ruumid vana lasteaia keldrikorrusel.
* Toimusid 41. Koonga mängud, kus osalesid Koonga, Sauga, Audru ja Hanila valla võistkonnad.
* EV 100 avaürituse raames Mihkli kirikus tänujumalateenistus ja Eesti Rahvusmeeskoori kontsert “Tasase maa laul”. Pidulikul üritusel osalesid EV peaminister Jüri Ratas ja EELK peapiiskop Urmas Viilma. Pastoraadi ees avati “EV 100” mälestuskivi ja istutati kaks tamme.
* Toimus EV 100 avasündmuse rahvamatk. Koonga vallas oli võimalus liituda 19,5 km pikkuse Mihkli-Lõpe suunas või Pärdimägi-Lõpe suunas 14 km matkarajaga. Osalejaid ja huvilisi oli üle kolmesaja.
* 16. korda toimus valla suurte perede päev.

Kevadine Nedremaa puisniit. Foto Mati Kose

EV 100 rahvamatk. Foto Merike Pikkmets

Avatud talude päev. Foto Merike Pikkmets

* Vallavanema vastuvõtul tunnustati õppeaasta tublimaid õppureid ja nende vanemaid.
* Toimus traditsiooniline 29. Mihkli laat ja kihelkonnapäev.
* Kolmandal üle-eestilisel Avatud talude päeval oli Koonga vallast uksed avanud Sepa Mahetalu, Saare talu, Panga talu ja Mätiku talu.
* Koonga staadionil toimus seitsmendat korda külade jalgpall, millest võttis osa kolm võistkonda: Koonga, Oidrema ja Jänistvere.
* Suleti Koonga postipunkt.
* Lõpe Kooli õpetaja Merike Pikkmets pälvis Pärnumaa Aasta klassijuhataja tiitli.
* Pikavere Kultuurikojas toimus jõulukontsert “Pikavere Jõulumeloodia”, kus peaesinejaks oli Ott Lepland.

Paikuse vald
01.01.2017 – 01.11.2017

VAPP

LIPP

LOGO

Territoorium 175,4 km²
- haritav maa 21,2 km²
- mets 132,4 km²
- muu maa 21,8 km²

Elanike arv 01.01.2017
- kokku 3906
- 1 km² kohta 22,3

Asustusüksuste arv
- aleveid 1
- külasid 5

Valla keskus
- Paikuse alev
- kaugus Pärnust 10 km

Omavalitsusjuhid
- vallavanem Kuno Erkmann
- volikogu esimees Mait Talvoja

Seljametsa lasteaia renoveeritud hoone. Foto Paikuse vallavalitsus

Elanike arv alevis ja külades rahvastikuregistri andmetel seisuga 01.01.2017

Asula	Elanike arv
Vaskrääma	84
Tammuru	132
Põlendmaa	42
Seljametsa	280
Silla	379
Paikuse alev	2989

Olulisemad sündmused
* Seljametsa Mäeotsa talus toimus rahvusvaheline skulptuurisümpoosium “KIVI AEG“. Kaheksa skulptorit vormisid paekivist skulptuure, millest üks kaunistab ka Paikusel asuvat Kiviaja küla.
* Pärast 30-aastast pausi avati Seljametsa muuseumis kinopunkt.
* Laste VII laulu- ja tantsupidu “Kahe jõe vahel”.
* Paikuse motokrossiradadel toimus Enduro EM-i teine etapp.
* Paikusel toimus kaitseliidu, politsei- ja piirivalveameti, päästeameti, häirekeskuse, maanteeameti, Sindi tuletõrje seltsi ja Pärnumaa naiskodukaitsjate ühine maakaitsepäev.

Olulisemad investeeringud
* Renoveeriti Seljametsa lasteaed.
* Rajati 2,6 km pikkune uus valgustatud kergliiklustee Paikuse alevist Seljametsa lasteaiani.
* Vanast spordihoones alustati Paikuse põhikooli aula rajamist.
* Keraamika elamuasumis rajati uus tsentraalne kanalisatsioon.
* Jalakäijatele renoveeriti Silla külas asuv Servaku-poolne 46,9 m pikkune

Paikuse motokrossiradadel toimus 2017. aastal Enduro EM-i teine etapp

Laste VII laulu- ja tantsupidu “Kahe jõe vahel”

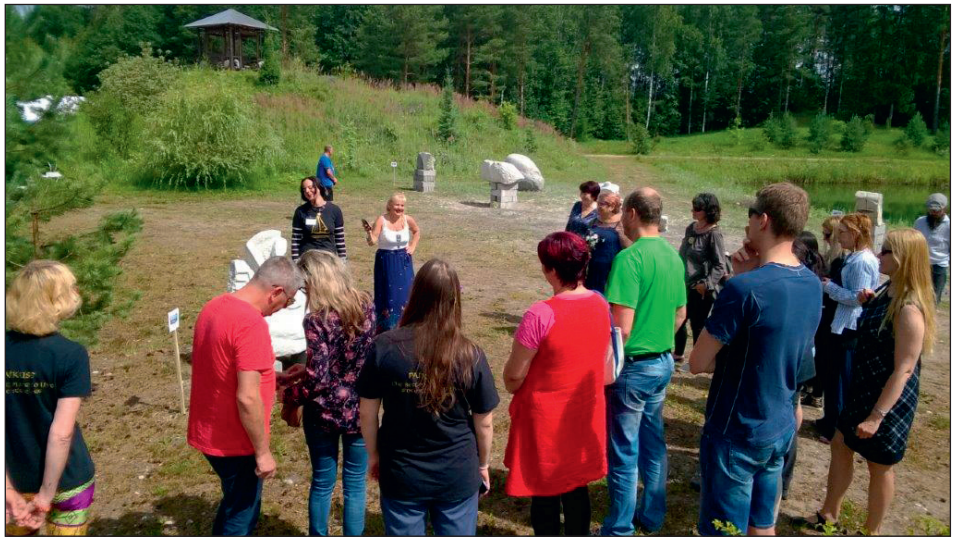

Seljametsa Mäeotsa talus toimus rahvusvaheline skulptuurisümpoosium

Pärast 30 aastast pausi avati Seljametsa muuseumis kinopunkt

Paikuse ja Tahkuranna valdasid ühendav vana raudtee metallsild.

* Paikuse lasteaed Mesimumm sai uued piirded.
* Västriku ja Kalda tänavatele rajati uus kergliiklustee koos valgustusega.
* Renoveeriti politseikooli lasketiir.
* Paikuse lõviklubi paigaldas istepingid Västriku ja Kalda tänavatele ning Jõekalda teele.

Paikuse valla vapimärk

Valli Roosmaa – hästi funktsioneeriva ja läbipaistva raamatupidamise pikaajalise eeskujuliku korraldamise eest.

Eve Paas – pikaajalise järjepideva ja tulemusliku asjaajamise korraldamisega ja isikliku panuse eest valla elu edukal arendamisel.

Pärnu linn
01.01.2017 – 01.11.2017

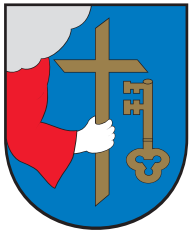

VAPP

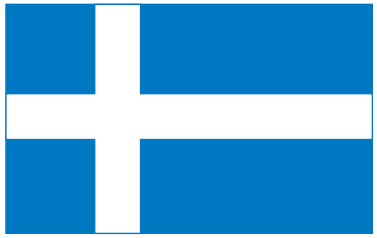

LIPP

Territoorium 32,2 km²
- sh pargid, haljasalad 6,5 km²
- veekogud 2,1 km²

Pärnu linna elanike arv 01.01.2017
- mehed 18 247
- naised 22 458
- kokku 40 705
- 1 km² kohta 1 264,13

Omavalitsusjuhid
- volikogu esimees Andrei Korobeinik
- linnapea Romek Kosenkranius

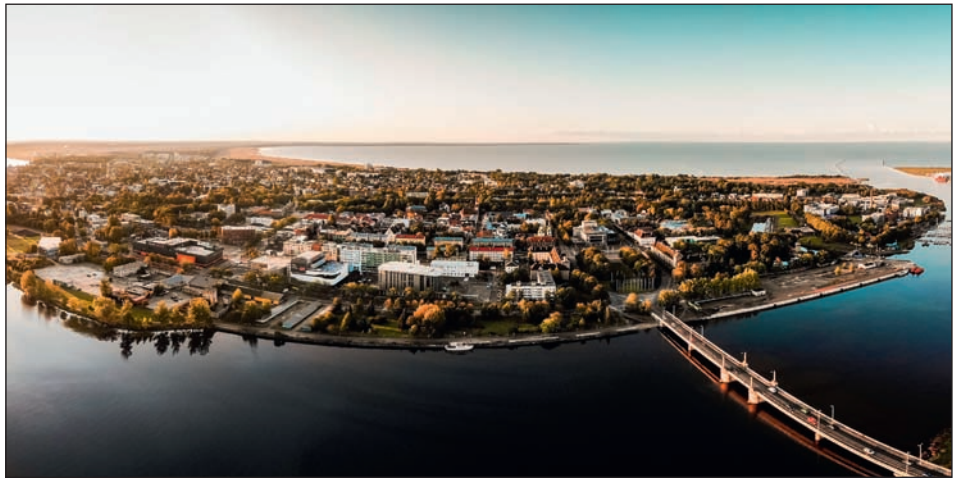

Pärnu panoraam. Foto Priidu Saart / Visit Pärnu

Pärnu linna elanike tööhõive

Tööjõud	18,8
hõivatud	17,9
töötud	0,9
Mitteaktiivsed	3,5
KOKKU	22,3
Töötuse määr, %	4,5

Andmed: Statistikaamet

Töötajate arv tegevusalade lõikes

TEGEVUSALA seisuga 31.12.2017	töötajate arv	osakaal kõigist tegevusaladest
Põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük	439	2,6
Mäetööstus	132	0,8
Töötlev tööstus	5160	30,0
Elektrienergia, gaasi, auru ja konditsioneeritud õhuga varustamine	62	0,4
Veevarustus; kanalisatsioon, jäätme- ja saastekäitlus	139	0,8
Ehitus	1311	7,6
Hulgi- ja jaekaubandus, mootorsõidukite ja mootorrataste remont	1761	10,3
Veondus ja laondus	793	4,6
Majutus ja toitlustus	1544	9,0
Info ja side	70	0,4
Finants- ja kindlustustegevus	45	0,3
Kinnisvaraalane tegevus	298	1,7
Kutse-, teadus- ja tehnikaalane tegevus	438	2,6
Haldus- ja abitegevused	260	1,5
Avalik haldus ja riigikaitse; kohustuslik sotsiaalkindlustus	413	2,4
Haridus	1708	9,9
Tervishoid ja sotsiaalhoolekanne	1754	10,2
Kunst, meelelahutus ja vaba aeg	385	2,2
Muud teenindavad tegevused	305	1,8
Tegevusala määramata	158	0,9
	17175	

Allikas: Maksu- ja tolliamet

Olulisemad sündmused

* Metsakalmistu juures asuva tavandihoone rekonstrueerimistööd jõudsid lõpule ja Pärnus avati krematoorium.
* Pärnu kesklinnas avati mahuka uuenduskuuri läbi teinud Väike-Posti lasteaia maja.
* Linnarahvale avas uksed põhjaliku uuenduskuuri läbinud Pärnu turuhoone.
* Pärnu sadamas maabus esimene kruiisilaev.
* Avati renoveeritud Vanalinna põhikool.
* Trimtex avas Loode-Pärnus uue tehase.

Olulisemad kultuurisündmused

* „Säärane mulk ehk sada vakka tangusoola“ Endla teatri suvelavastus Koidula Muuseumi aias.
* Rõõmsate Laste Festival. Koguperefestival Pärnu Rannapargis.
* Pärnu Hansapäevad. Keskaja ja pärandikultuuri festival Pärnu Vallikääru aasal.
* Tänavafestival Augustiunetus. Kunstide öö Pärnus Supeluse tänaval ja rannarajoonis.
* Weekend Festival Baltic. Põhjamaade suurim elektroonilise tantsumuusikafestival.

Pärnu aasta tegu

Aasta parima teo konkurss toimub Pärnu linnavalitsuse ja Pärnu Postimehe koostööna ja selle võitja selgub rahvahääletusel.

Aasta tegu 2017

I koht – Loode-Pärnu tööstusküla tänavavõrgu valmimine

II koht – Masinatehase hoone lammutamine

III koht – Pärnu uued bussid ja ühistranspordisüsteem

Pärnu aasta naine ja aasta mees

Tunnustust anti välja alates aastast 1998. Viimast korda aastal 2017.

Tunnustusega väärtustati neid mehi ja naisi, kes Pärnu linna arengule ja heaolule aktiivselt ning oluliselt kaasa on aidanud. Kandidaat pidi olema Pärnu linnaga seotud, ühiskondliku elu aktiivne mõjutaja, tegus kultuuri, hariduse, äri, spordi, teaduse, meditsiini või mistahes muul elualal. Tema tegevus pidi aasta jooksul eriliselt silma paistma ning olema Pärnu jaoks olulise tähtsusega.

Aasta naine 2017 oli **Margo Orupõld** ja aasta mees 2017 oli **Andres Adamson**.

Rõõmsate laste festival. Foto Visit Pärnu

Vallikääru sild abiellujate tabalukkudega. Foto Silver Köster / Visit Pärnu

Pärnu linna vapimärk

Nr 94 – **Paavo Järvi**, Pärnu Muusikafestivali Järvi Akadeemia korraldamise eest.

Nr 95 – **Eino-Jüri Laarmann**, pikaajalise ning pühendunud töö eest Pärnu linna ja maakonna teede- ja sillaehituse arendamisel ja ehitamisel ning aktiivse ühiskondliku tegevuse eest Pärnu linnas.

Nr 96 – **Toivo Ninnas**, Pärnu linna ettevõtluse ja taastusravikeskuse Viiking pikaajalise arendamise eest.

Nr 97 – **Heli Tooman**, Tartu ülikooli Pärnu kolledži turismi- ja hotelliettevõtluse eriala loomise ja propageerimise eest.

Nr 98 – **Ilmar Tõnisson**, elutöö eest pedagoogi ja dirigendina ning Pärnu muusikakultuuri arendajana.

Saarde vald
01.01.2017 – 21.10.2017

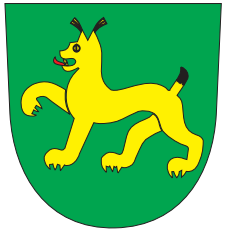

VAPP

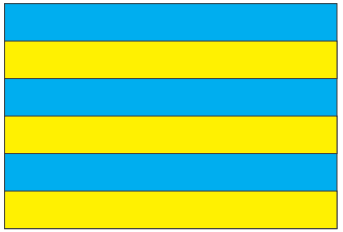

LIPP

Territoorium 707 km²
- haritav maa 16%
- mets 72%
- muu maa 12%

Elanike arv 01.01.2017
- kokku 3908
- 1 km² kohta 5,53

Asustusüksuste arv
- külasid 23
- Kilingi-Nõmme linn ja Tihemetsa alevik

Valla keskus
- Kilingi-Nõmme
- kaugus Pärnust 40 km

Omavalitsusjuhid
- volikogu esimees Väino Lill
- vallavanem Andres Annast

Kilingi-Nõmme Linnapäevad. Foto Kalju Sarapu

Elanike arv asulate lõikes 01.01.2017

Asula	Elanike arv
KOV	46
Laiksaare	72
Jäärja	54
Kalita	87
Kamali	37
Kanaküla	66
Kilingi-Nõmme	1729
Kärsu	37
Lanksaare	7
Leipste	96
Lodja	123
Marana	21
Marina	24
Mustla	19
Oissaare	15
Pihke	4
Reinu	23
Saarde	307
Sigaste	74
Tali	265
Tihemetsa	520
Tuuliku	4
Tõlla	83
Veelikse	84
Viisireiu	62
Väljaküla	49
KOKKU	**3908**

Olulisemad sündmused

* 10.03 Vabaajakeskuse 10. juubel.
* 18.03 IV vabariiklik meesansamblite festival Kilingi-Nõmme klubis.
* 27.03 Kilingi-Nõmme Klubi katla plahvatus ja põleng.
* 06.05 Saarde 100. tamme salusse istutati tammed.
* 20.05 XV Saarde kaitsepäev Lauri karjääris.
* 12.05 Võimlemisklubi Githa 25. sünnipäev.
* 07.-09.07 Saarde-Surju Suursõit (linnapäevade raames) – autodel ja jalgratastel startis 21 seltskonda, läbiti 45 kontrollpunkti.
* 27.10 Pärnu Muusikakooli akordionistide orkester saavutas 2. koha 35. Pärnu Rahvusvahelisel Akordionimuusika Festivalil.
* 27.10.2017 uue volikogu koosseisu esimene istung. Haldusreformi tulemusel liitusid Saarde ja Surju vald, vallakeskus Kilingi-Nõmme linnas.

Võimlemisklubi Githa vilistlasrühm. Foto Seleri Sutt

Saarde-Surju Suursõit 2017

Saarde kirik 2017. Foto Hendrik Raid (KiNG drooniring)

Kilingi-Nõmme Gümnaasium 2017. Foto Kadri-Karon

* 11.11 Kilingi-Nõmme klubis Kilingi-Nõmmet käsitleva koduloolise raamatu III osa „Loosungid ja lootused. Kilingi-Nõmme 1946–1962“ esitlus, autor Olev Paukson.
* 09.12. SA Kilingi-Nõmme Tervise- ja Hoolduskeskuse 15. aastapäev.

Olulisemad investeeringud

* Kilingi-Nõmme, Tihemetsa ja Saarde küla vee- ja kanalisatsioonisüsteemi ning puhastusseadmete renoveerimise I etapp.
* Klubi katuse põlengujärgne esmane remont.
* Lasteaed „Krõll“ fassaadi soojustamine ja katuse vahetus.
* Kilingi-Nõmme Gümnaasiumi söökla põranda vahetamine.
* Detsembris jõudsid lõpule kaks aastat kestnud Saarde kiriku tornikiivri renoveerimistööd.

Tunnustused

Saarde valla vapimärgid
Saarde valla Suur Vapimärk – **Hille Tuuling**, erakordse panuse eest Saarde valla kultuurielu edendamisel.
Saarde valla Väike Vapimärk – **Eha Kipri**, pikaajalise pühendumusega tehtud töö eest hariduse väärtustamisel Kilingi-Nõmme Gümnaasiumis ja maakonnas.
Saarde valla Väike Vapimärk – **Sirje Laur**, südamega tehtud aastatepikkuse töö eest õpilaskodus.
Saarde valla Väike Vapimärk – **Signe Post**, Endine Tali Põhikooli direktor, kohusetundliku töö eest koolis ja kogukonnas.

Saarde valla Suur Vapimärk

Pärnumaa Omavalitsuste Liit
Pärnumaa Aasta gümnaasiumiõpetaja – **Anne Aasamets**
Pärnumaa Aasta klassiõpetaja – **Mai Seller**

Tartu Ülikooli eetikakeskus
“Hea Kooli edendaja“ – **Kilingi-Nõmme Gümnaasium**

Sauga vald
01.01.2017 – 11.11.2017

VAPP

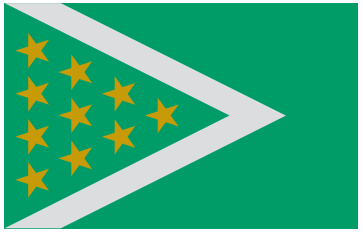

LIPP

Territoorium 164,8 km²
- haritavat maad 25%
- metsa 42%

Elanike arv 01.01.17
- kokku 4237
- 1 km² kohta 25,2

Asustusüksuste arv
- 1 alevik
- 10 küla

Vallakeskus
- Sauga alevik
- kaugus Pärnust 4 km

Omavalitsusjuhid
- volikogu esimees Kandela Õun kuni 16.02.2017,
- jätkas Meelis Tomberg
- vallavanem Priit Ruut kuni 16.02.2017, jätkas Andres Hirvela

Foto Sauga vallavalitsus

Elanike arv asulate lõikes 01.01.2017

Asula	Elanike arv
Eametsa küla	437
Kiisa küla	70
Kilksama küla	428
Nurme küla	178
Pulli küla	132
Räägu küla	44
Rütavere küla	53
Sauga alevik	1223
Tammiste küla	1395
Urge küla	144
Vainu küla	75
KOV täpsusega	58
Kokku	**4237**

Olulisemad sündmused

* Haldusreformi käigus tekkinud erimeelsused kajastusid rahvakogunemistel, järgnevatel kuudel võeti aktiivselt sõna nii kohalikus kui üleriigilises meedias.
* Sauga Vallavolikogu avaldas umbusaldust volikogu esimehele Kandela Õunale ja vallavanem Priit Ruudule. Uueks volikogu esimeheks valiti Meelis Tomberg ja vallavanemaks Andres Hirvela.
* Sauga valla sportlased said Pärnumaa Talimängudel viienda koha.
* Lumeta vastlapäeva tähistati vallamaja ümbruses hobusõidu ja laste lemmiku Lottega. Ei puudunud ka traditsioonilised töötoad, vastlakuklid ja hernesupp.
* Sauga Raamatukogu ja Sauga Avatud Noortekeskuse korraldatud õpilaste öölugemisel käis külas kirjanik Ilmar Tomusk.
* Pärnumaa vokaalansamblite päeval sai ansambel Nõianeitsid eripreemia suurepärase ansamblitunnetuse eest.
* Uute vallakodanike sündi tähistati traditsiooniliste lusikapidudega.

Sauga külade elanikud haldusreformi alasel meeleavaldusel. Foto Sauga vallavalitsus

Vastlapäev koos Lottega. Foto Sauga vallavalitsus

* Pärnumaa meistrivõistlustel võrkpallis said Sauga valla võrgumehed kokkuvõttes kolmanda koha. Turniiri parimaks noormeheks tunnistati Verner Stolts.
* Nurme silla juures toimus ulatuslik maalihe – Tallinna–Pärnu maantee kõrval asuvas parklas, kus ladustati tee-ehitusmaterjale, vajus Sauga jõkke suur tükk maapinda.
* Sauga valla rahvajooks „Jookse külale külla“ toimus seekord Eametsa külas.
* Lastekaitsepäeval selgusid XV Noorte Kompleksvõistluse võitjad, mudilastele oli kohale toodud batuut, lõbusaid mänge juhtis Pipi Pikksukk.
* Valla suvepäeval võisteldi Sauga Külade Mängude viimastel aladel ja selgitati hooaja võitjad, nauditi isetegevuslaste kontserti, vaadati Heino Seljamaa kohvriteatrit ja osaleti mitmesugustes töötubades. Peaesineja oli Karl-Erik Taukar.
* Sauga valla sportlased tulid Pärnumaa Suvemängudel kolmandale kohale.
* Are valla, Sauga valla, Tori valla ja Sindi linna ühinemisel moodustuva Tori valla volikogu liikmete arvuks määrati 23.
* Juuli algusest hakkas Pärnu linnaliinidel ja linna lähiliinidel kehtima elektroonilisel bussikaardil põhinev piletisüsteem.
* Urge Raamatukogu avas Tammiste Lasteaias välisteeninduspunkti, kus teenindatakse külastajaid kord nädalas.
* Paranes Urge küla veevarustus – paigaldati uus veetrass koos kaheksa liitumispunktiga, puurkaevule ehitati uus hoone koos veepuhastustehnoloogiaga.
* Septembris avati Nurme silla kõrval uus Nurmeveski sild, liiklus suunati uuele sillale ja alustati Nurme silla remonti. Nurme sild avati liiklusele novembris.
* Euroopa juunioride informaatikaolümpiaadilt (kuni 15-aastastele) Bulgaarias naases Sauga Põhikooli 9. klassi õpilane Andres Alumets võidukalt – Eesti võistkonna parimana sai ta kaela pronksmedali.
* 2. oktoobril süttis Saugas katusetööde käigus Hirvela tn 8 kortermaja, mis jättis koduta kolmteist peret.
* 12. oktoobril pidas Sauga Vallavolikogu oma viimase istungi. Kuulutati välja kohaliku omavalitsuse volikogu valimiste esialgsed tulemused. Vabariigi valimiskomisjonile esitati kaebus hääletamistulemuste kindlakstegemise kohta 3 hääle ulatuses, mistõttu ei saanud Tori valla valimiskomisjon teha lõplikku otsust volikogu liikmete registreerimise kohta.
* Õpetajate päevale pühendatud üritusel tunnustati aasta parimaid haridustöötajaid. Pärnumaa aasta lasteaiaõpetaja tiitli sai Oksana Laanemets, Sauga valla aasta haridustöötaja tiitli Maile Lilletai, Merli Kuusk ja Evelin Bergmann.
* Sauga ja Are pensionärid kohtusid Are Huvikeskuses üritusel „Särtsakas vananaistesuvi“.
* Tori valla valimiskomisjon kuulutas 10. novembril välja valimistulemused, alates 11. novembrist tekkis uus omavalitsus.
* Sauga Avatud Noortekeskuse sünni-

Maalihe Nurme silla juures. Foto Sauga vallavalitsus

Sauga valla suvepäev. Foto Aasa Akerberg

päeva puhul korraldati noortekeskuses enneolematu õuduste õhtu.

* Vallavolikogu 12. detsembri istungil kehtestati vallavalitsuse struktuur ja teenistuskohtade koosseis ning kinnitati volikogu komisjonide koosseisud.
* Esimest adventi tähistas vallarahvas Tammiste Lasteaias.
* Valla paljulapseliste perede jõuluepeol nauditi jõuluetendust.

Olulisemad projektid

* Jooksvaks teede remondiks ja talihooleks kulus 162 354 eurot, teedeinvesteeringuteks kulus 295 557 eurot. Lisaks soetas vald eraomanduses olevad maatükke üldkasutatavaks otstarbeks summas 66 036 eurot. Suuremaid pindamistöid teostati Tammiste küla vanas nn suvilaterajoonis, Oti teel, Kiisa teel ja Niitjõe teel.
* Hajaasustuse programmi käigus rajati kaks puurkaevu ja neli kanalisatsioonisüsteemi. Veskimetsa elurajooni arendajalt võeti üle reoveepuhasti koos reoveepumpla ja veemajaga, mis anti Sauga Varahalduse AS-i hallata.
* Urge küla elanike tarbeks rekonstrueeriti pumbamaja ning rajati veetrass kogumaksumusega 123 688 eurot. Valmisid linnalise piirkonna meetmest toetatavate kergliiklusteede projekt ja Sauga aleviku tänavavalgustuse ehitusprojekt.
* Pulli külla rajati muinsusala paremaks teenindamiseks parkla, sama projekti raames said Tammiste ja Vainu küla jõele ujumissillad ja randa riietuskabiinid.
* PRIA toel ehitati Jänesselja Lasteaia keldriruumi keraamikakoda. EAS-i toel soojustati Sauga Põhikooli fassaad.

Sindi linn
1.01.2017 – 11.11.2017

VAPP

LIPP

Territoorium 5,01 km²

- Sindi on väga roheline – 25 parki ja roheala, mis moodustab ca 1/7 linna territooriumist

Elanike arv 01.01.2017

- kokku 3899
- 1 km² kohta 779,8

Linna kaugus Pärnust 14 km

Omavalitsusjuhid

- volikogu esimees Toomas Asi
- linnapea Marko Šorin kuni 23.01.2017, jätkas Rein Ariko

Foto Ott Rõngas

Olulisemad sündmused

* 23. jaanuari istungil valis Sindi linnavolikogu uueks linnapeaks senise abilinnapea Rein Ariko.
* 24. veebruaril toimus pidulik Eesti Vabariigi 99. aastapäeva paraad koos lipu heiskamisega Sindi raekoja torni. Lipuheiskamine toimus ühiselt Sindi linna, Tori, Sauga ja Are valla osavõtul.
* 24. veebruaril suri Eesti ulmekirjanik Tiit Tarlap (13.11.1954 – 24.02.2017) kes oli kahtlemata üks tähelepanuväärsemaid Sindi kodanikke.
* 8. aprillil toimus seltsimajas järjekordne Sindi võimlemispidu, millest võttis osa 150 noort võimlejat ja tantsijat.
* 9. aprillil toimus seltsimajas Sindi linna laste lauluvõistlus „Sindi ööbik 2017“. Lauluvõistlusest võtsid osa Sindi linna laululapsed viies vanuserühmas. Sindi ööbik 2017 tiitli sai Marion Tõldsepp.
* 24. aprillil Sindi muusikakooli saalis toimunud pärimusmuusika kontserdil andsid MTÜ Sindi Lastekas liikmed muusikakoolile üle heategevusliku tuluga soetatud muusikariistad.
* Maikuu esimesel nädalal alustati Sindi õigeusu kiriku renoveerimisega. Esimese asjana taastati kellatorn ja paigaldati torni tippu kullatud rist. Torni avamine toimus 21. septembril. Töid teostas Pärnu Katuseabi OÜ. Tööd jätkusid järgnevatel aastatel.
* 1. mail tähistati Sindi linnaõiguste 79. aastapäeva taas kord suurejoonelise laadaga, samas tähistati ka Sindi gümnaasiumi 180. sünnipäeva.
* 21.–26. mail toimusid Serbias Belgradis esimesed Euroopa maadluse meistrivõistlused õpilastele. Eesti koondist esindasid ka kaks Sindi noormaadlejat Raimond Uibo ja Robyn Paulberg.
* 25. mail liitus Sindi linn MTÜ Rohelise Jõemaa Koostöökoguga.

Eesti Vabariigi 99. aastapäeva tähistamine Sindis. Foto Urmas Saard, Külauudised

Metsatöll Sindi Rockil 2017. a. Foto Urmas Saard, Külauudised

* Sindi gümnaasiumi lõpetas 60. lend.
* Tegevust alustas Sindi noorte volikogu algatusgrupp, kes ühe esimese asjana korraldas 25. juunil linna väliujula ja jõusaali suvise hooaja avamise.
* 1. juulil toimusid Sindi esimesed hoovimüügipäevad, mis pakkusid rõõmu paljudele.
* C. R. Jakobsoni stipendiumi konkursi žürii valis Pärnumaa populaarseimaks haridus- ja kultuuritöötajaks Sindi gümnaasiumi ajaloo- ja ühiskonnaõpetuse õpetaja Lembit Roosimäe. Jakobsoni stipendium anti Kurgja talumuuseumis Lembit Roosimäele üle 23. juulil.
* 8. august – Sindi raekoda sai 80-aastaseks.
* 26. augustil toimus Sindi laululaval 48. Sindi Rock, kus peaesinejaks oli legendaarne Eesti folk-metal ansambel Metsatöll, festival toimus koos muinastulede ööga.
* 5. septembril ehitas jalgpalliklubi Poseidon koos vabatahtlike abiga staadionile tribüüni. 7. oktoobril tähistati tribüünide valmimist jalgpallimatšiga.
* 10. septembril toimus Eesti laste ja noorte kultuuriaasta raames rahvusvaheline võistlus Sindi Skate 2017.
* Oktoobris rajati Sindi seltsimaja kõrvale uisuväljaku tarbeks asfalteeritud plats.
* 11. novembrist jõustus Are valla, Sauga valla, Tori valla ja Sindi linna ühinemine. Moodustus uus omavalitsusüksus – Tori vald.
* 27. novembril valiti Tori valla volikogus vallavanem, nimetati ametisse abivallavanemad ja valitsuse liikmed.
* 1.–2. detsembril toimus Sindi noorte volikogu poolt korraldatud esimene noortefestival.

* Pärnumaa omavalitsuste liit valis aasta pärliks aastate tegutseja Tiina Tõnismäe, kes pikka aega juhib ka Sindi kunstiringi. Auhind anti üle 15. detsembril hotellis Strand toimunud Tähesäral.

Tunnustused

Aastainimene (9. veebruar 2017 valiti 2016. aasta aastainimene)
Urmas Saard – portaali Külauudised Pärnumaa toimetaja-reporter, Eesti lipu seltsi Sindi osakonna esimees. Urmas Saardi algatusena loodi 2014. aasta detsembris Eesti lipu seltsi Sindi osakond, ajalooklubi aktiivse liikmena on Urmas Saard üks peamisi ideede genereerijaid, tema algatuseks on rajada Eesti Vabariigi sajandaks aastapäevaks mälestusmärk ajakirjanikule, riigitegelasele ja diplomaadile Julius Friedrich Seljamaale, oma kirjutiste ja fotoreportaažidega on ta andnud hindamatu panuse positiivse kuvandi loomiseks Sindist erinevate meediakanalite kaudu.

Surju vald
01.01.2017 – 21.10.2017

VAPP

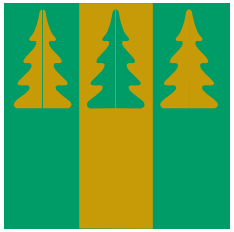

LIPP

Territoorium 357,4 km²
- haritav maa 20,0 km²
- mets 312,4 km²
- muu maa 25,0 km²
- sh looduskaitsepiirangutega maa 105,6 km²

Elanike arv 01.01.2017
- kokku 965
- 1 km² kohta 2,7

Asustusüksuste arv
- külasid 11

Valla keskus
- Surju küla
- kaugus Pärnust 24

Omavalitsusjuhid
- volikogu esimees Kadri-Aija Viik
- vallavanem Jaanus Männik

Surju Hooldekodu uue korpuse avamine 25.10.2017. Foto Kalju Sarapu

Elanike arv asulate lõikes 01.01.2017

Asula nimetus	Elanike arv
Ilvese	107
Jaamaküla	102
Kalda	72
Kikepera	26
Kõveri	4
Lähkma	28
Metsaääre	142
Rabaküla	99
Ristiküla	98
Saunametsa	18
Surju	269
Surju vald kokku	**965**

Olulisemad sündmused

* 24.02 EV 99 kontsert-aktus Surju Rahvamajas – "Meie noored".
* Surju mudilaskoor osales vabariiklikul noorte laulu- ja tantsupeol, juhendajad Tiia Herman ja Piia Salomon.
* Raamatu „Surju vald 25" valmimine septembrikuus, koostajad Mare Kütt, Riita Lillemets, Jaanus Männik.
* 25.10 Aasta Tegu (investeering) vallas, pühendatud Eesti Vabariigi 100. aastapäevale – Surju hooldekodu uue elukorpuse valmimine ja selle kiire töölerakendamine.
* 28.10 Surju kooli vilistlaste kokkutulek ja kooli 85. juubel.
* 10.11 Surju valla varade ja asjaajamise üleandmine seniselt vallavanemalt Jaanus Männikult uuele Saarde vallavanemale Indrek Taltsile.

Investeeringud

* Surju hooldekodu uue elukorpuse valmimine 25. oktoobril.

Tunnustused

Surju valla vapimärk

Vapimärk nr 48 – **Hannu Sillanpää**, valla pikaaegne hea sõber Soomest, Rusko vallavanem.

Vapimärk nr 49 – **Tuula Ala-Karvia**, valla pikaaegne hea sõber Soomest, Rusko lasteaedade juht.

Vapimärk nr 50 – **Riita Lillemets**, Surju Raamatukogu tunnustatud juht ja valla raamatute autor.

Pärnumaa Omavalitsuste Liit

Pärnumaa „Aasta suunaja" – Surju Põhikooli eripedagoog **Hilve Kivipõld-Verbitskas**.

Surju Põhikool-Lasteaed 2017. Foto Kalju Sarapu

Surju valla vapimärgi kandjad 3.10.2017 (osa neist). Foto Kalju Sarapu

Tahkuranna vald
01.01.2017 – 24.10.2017

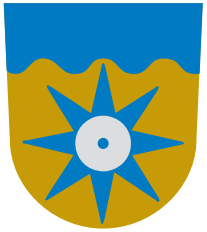

VAPP

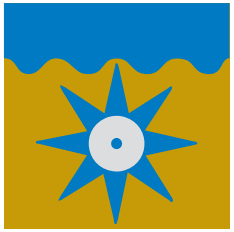

LIPP

Territoorium 103,4 km²
- haritav maa 25%
- mets 38%
- looduslik rohumaa 12%
- muu maa 25%

Elanike arv 01.01.2017
- kokku 2438
- 1 km² kohta 23,58

Asustusüksuste arv
- külasid 9
- alevikke 1

Valla keskus
- Uulu
- kaugus Pärnust 15 km

Omavalitsusjuhid
- volikogu esimees Argo Mengel
- vallavanem Karel Tölp

Kalandus on oluline elu- ja tegevusala rannikualadel. Foto Lilian Õis

Elanikkonna arv asustusüksuste lõikes 01.01.2017

Asula nimetus	Elanike arv
Uulu	554
Mereküla	64
Reiu	484
Võiste	477
Laadi	415
Tahkuranna	169
Lepaküla	94
Metsaküla	70
Leina	41
Piirumi	50
KOV täpsusega	20
KOKKU	**2438**

Olulisemad sündmused ja projektid

* Hoo sai sisse Uulu tööstusala tugitaristu kaasajastamine. Uulu tööstusalal olevad kinnistud said juurdepääsu avaliku tee kaudu, igale kinnistule rajati ühisveevärk ja ühiskanalisatsioon. Rajati kergliiklusteede võrgustik, tänavavalgustus ja tuletõrje veevõtukohad.
* Märtsis tähistas Tahkuranna Avatud Noortekeskus 10. sünnipäeva.
* Aprillis sai valmis raamat “Tahkuranna vald 25”. Raamatu koostamisse panustas suur meeskond enam kui aasta oma teiste ülesannete kõrvalt. 270 leheküljelises raamatus on kajastatud olulised sündmused valla iseolemise ajal nii sõnas kui pildis.
* 9. aprillil toimus 20. korda Tahkuranna Lasteaed-Algkooli lasteaia eestvedamisel laste laulu ja tantsupäev “Simbi-Rimbi”. Üritus sai alguse 8. veebruaril 1997 ning kandis siis nime Tahkuranna valla Laste laulukarusell. Viiendal laulukarusellil valiti ürituse nimeks “Simbi-Rimbi”.
* 24. aprillil toimus kahekümne neljandat korda Tahkuranna vallas Jüriöö tõrvikteatejooks. Seekord osales jooksul 19 võistkonda. Esimesena jõudis finišisse suusaklubi Jõulu võistkond.
* 1. mail toimus 52. korda traditsiooniline jalgpallimatš Naisemehed-Poissmehed. Mängu võitsid naisemehed tulemusega 3:2.
* 18. mail toimus traditsiooniline “Väikelapsepäev vallas,” kuhu seekord olid kutsutud viimasel poolaastal sündinud Tahkuranna valla uued vallakodanikud ja nende vanemad. Kõikidele uutele vallakodanikele kingiti valla vapiga nimelised kohaliku sepa poolt valmistatud lusikad, pehme kaisuloom ning raamat “Pisike puu”.
* Uulu Põhikoolis valiti ”Aasta tegijaks” 9. klassi õpilane Kelly Roosilill.
* Tahkuranna Lasteaed-Algkooli uueks juhiks valiti Kerli Õismets.
* Mais lõppesid projekti “Turvaliselt Lottemaale” ehk Lottemaa parklast Lottemaale viiva Reiuranna tee rekonstrueerimise tööd. Töö käigus rekonstrueeriti Reiuranna tee, märgistati jalakäijate ala ja paigaldati tänavavalgustus. Projekti kogumaksumus 152 747.35 eurot, millest toetus oli 129835.23 ja valla omafinantseering 22 912.12. Projekti rahastati Piirkondade konkurentsivõime tugevdamise meetmest.

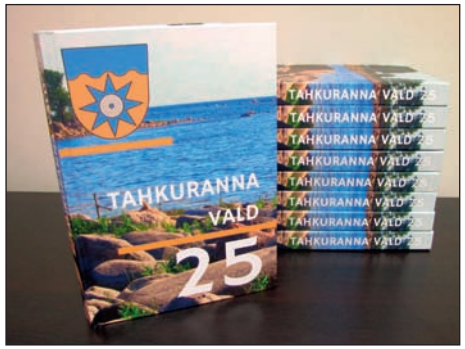

Raamat “Tahkuranna vald 25”. Foto Maia-Liisa Kasvandik

Uulu laulupüha. Foto erakogu

Lamba Vest. Foto erakogu

* 12.–14. juuni toimus Kihnu saarel Tahkuranna valla laste suvekool.
* Parimad koolide lõpetajad olid volikogu esimehe ja vallavanema vastuvõtule kutsutud 27. juunil. 2016/2017 õppeaastal lõpetas 51 Tahkuranna valla elanike registris olevat õpilast põhikooli või gümnaasiumi, seejuures 17 õpilase lõputunnistuse keskmine hinne oli 4,5 või kõrgem.
* Aprillis algasid projekti "Reiu rand külastajatele nähtavaks" tööd. Projekti eesmärgiks oli muuta Reiu rand Romantilisel Rannateel klienditele juurdepääsetavamaks, sõbralikumaks, kasutatavamaks ja tuntumaks. Reiu rannas Ranna kinnistu maa-alale rajati parkla, paigaldati vee- ja kanalisatsioonitrassid, reoveepumpla, taastati juurdepääsutee merele. Töid rahastas 40 000 euroga Pärnu Lahe Partnerluskogu Leader projekt, ülejäänud ca 80 000 eurot panustas Tahkuranna vald.
* Juunist augustini toimusid ehitustööd ka Võiste lasteaias, kus rekonstrueeriti mõlemad rühmaruumid ja soetati uus sisustus.
* 1.–2. juulini toimusid kuue valla sportlaste vahel Jõulumäe Tervisekeskuses Pärnumaa Rannamängud, kus Tahkuranna vald saavutas II koha.
* 2017. aastal möödus 150 aastat esimesest Pärnu kihelkonna laulupäevast, selle päeva tähistamiseks korraldas Uulu segakoor 7. juulil Uulu IV laulupüha ürituse. Uulu pargis avati I laulupüha mälestuskivi, esinesid Pärnumaa koorid ja külalised Viljandimaalt ja Lätist.
* 29. juulil toimus neljandat korda Uulu pargis kohaliku kultuuri- ja toidufestival Uulu Lamba Vest.
* 20. augustil toimus järjekordne Hapukurgifestival külakeskuses Tahku Tare. Hapukurgifestivali märksõnad on "Kurk, kala ja käsitöö."
* 28. septembril toimus Tahkuranna vallavolikogu viimane istung. Peale päevakorras olnud teemade läbimist suundusid volikogu ja vallavalitsuse liikmed ringsõidule, et tutvuda viimase aasta jooksul valminud objektidega. Viimase koosseisu volikogu liikmed ja vallavalitsuse ametnikud istutasid üheskoos Uulus kergliiklustee äärde 26 pihlakat "Granatnaja".
* 14. oktoobril toimus Tahkuranna Lasteaed-Algkooli saalis taas Pillimeeste kokkutulek-kontsert. Pillimehi ja -naisi tuli kokku nii Pärnu maakonnast kui ka Märjamaalt ja Lihulast. Ühismängus said mängida kõik, kellel pill kaasas. Mängiti eesti lõõtsa, karmoskat ja akordionit.
* Häädemeeste valla valimiskomisjon registreeris Häädemeeste Vallavolikogu liikmed 23. oktoobril 2017. a otsusega nr 9. Volikogus on 19 liiget. Uue

Tahkuranna kurgimeistrid Inge Must Marje Pajusalu, Ille Elin. Foto Rein Kaupmees

Tõlla mänguväljak. Foto erakogu

koosseisu esimene istung toimus reedel, 27. oktoobril 2017. aastal algusega kell 14.00 Uulu Kultuuri- ja Spordikeskuses. Esimesel istungil valiti volikogu esimees ja aseesimees ning kuulati ära vallavalitsuste lahkumispalved. Volikogu esimeheks valiti 12 poolthäälega Andrus Soopalu ja aseesimeheks 12 poolthäälega Argo Mengel.

* Tõlla külaseltsi eestvedamisel valmis Tõlla külaplats. 2017. aastal saadi Leadrist toetus projektile „Tõlla mänguväljak," projekti eesmärgiks oli soetada külaplatsile laste mängulinnak ja kiige komplektid, rippkangid, röö-baspuud, *shoulder machine,* venitussein ja võrkpalli metallpostid hülsside ja võrguga, katusealune, mida kasutada väliõppeklassina ja koosviibimise kohana. Korrastatud ja kujundatud kena lõkkease ja piknikupingid. Spordiväljakule on paigaldatud korvpallikonstruktsioon ja jalgpalliväravad.
* 30. novembril 2017 toimus vallavanema valimine.

Tunnustused

Tahkuranna valla vapimärk

Ülle Toomla – Võiste raamatukogu töötaja. Koduloo uurija ja koduloo materjalide koguja (algatas raamatu "Tahkurannast läbi aegade" kokkupanemise). Vapimärk pikaajalise panuse eest kodukandi arengusse ning talletamisse.

Ulvi Poopuu – pikaaegne vallasekretär (Uulu külanõukogu sekretärina, Uulu valla ja Tahkuranna valla vallasekretär). Vapimärk suure panuse eest valla arengusse.

Tiiu Sommer – Tahkuranna valla arendusspetsialist ja valla ajalehe toimetaja, LEADER tegevuse koordinaator Tahkuranna vallas. Vapimärk suure panuse eest piirkonna ja kohaliku omavalitsuse arengusse.

Tootsi vald
01.01.2017 – 21.10.2017

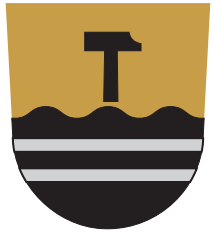

VAPP

LIPP

Territoorium 1,8 km²
- Asustusüksuste arv 1
- Tootsi alev

Valla keskus
- Tootsi alev
- kaugus Pärnust 35 km

Elanike arv 01.01.2017
- kokku 807
- 1 km² 448,3 inimest

Omavalitsusjuhid
- volikogu esimees Jüri Mets
- vallavanem Riina Kukk

Kevadine Tootsi alev. Foto Riina Kukk

Foto Riina Kukk

Foto Riina Kukk

Foto Riina Kukk

Olulisemad sündmused

* Koostöös põhikooli õpetajatega esitati taotlus Hariduse Infotehnoloogia Sihtasutusele (HITSA) koos digiplaanidega, mille tulemusena soetati koolile 12 uut tahvelarvutit. Projekti kogumaksumus oli 2 268 eurot, millest 1 439,30 eurot oli HITSA toetus. 2017. aastal renoveeriti koolihoone 1. korruse vestibüül ja koridor. Lisaks parendati kooli wifivõrku, soetati koolile veel arvukalt sülearvuteid ning mõned uued projektorid. Täienduse sai automaatne tulekahjusüsteem ja korrastatud koolisöökla lagi ning paigaldati uued valgustid.
* Lasteaias said kuus ruumi uued põrandakatted, soetati uus kontorikombain ning uued voodipesud ja lauanõud ning sügisel remonditi lasteaia metoodiline kabinet.
* Tootsi valla teedesse investeeriti 2017. aastal kokku ligi 81 000 eurot. Rekonstrueeriti 600 m Metsaküla teed, aiandusühistu Oja ja Sihi tänava teekatet ning parandati vahetänavate alguste seisundit. Alevi teedel ja tänavatel toimus teekatete suuremahuline remont (sh Tehnoküla tänav). Samuti lisati Teederegistrisse seni sealt puudunud tänavad (enne 6,66 km, hetkel 10,47 km).
* Mänguplatsidele paigaldati uued liivakastid, ehitati uus mänguväljak koos ohutusnõuetele vastava turvaala ja kõnniteega.
* Tootsi Kultuuri- ja Spordikeskus saunujulasse paigaldati uued basseinivee filtrid ning torustik. 2017. aasta oktoobris vahetati välja spordisaali aknad ning 1. korruse välisuksed.
* Tootsi valla tänavavalgustuse osas rajati uus liin Jaama, Sõmera ja Tööstuse tänavale ning paigaldati täiendavalt uusi valgusteid ning vahetati osaliselt välja amortiseerunud valgustid. 2017. aasta sügisel ehitati välja uus liin kergliiklustee (1,52 km) valgustamiseks.

Tori vald
01.01.2017 – 24.10.2017

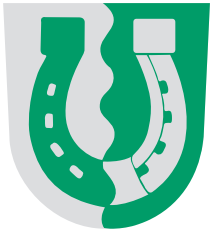

VAPP

LIPP

Territoorium 281 km²
- põllumaa 38%
- mets 43%
- sood ja rabad 19%

Elanike arv 01.01.2017
- kokku 2290
- 1 km² kohta 8,14

Asustusüksuste arv
- külasid 20
- alevikke 1

Valla keskus
- Tori alevik
- kaugus Pärnust 27 km

Omavalitsusjuhid
- volikogu esimees Kalev Kiisk
- vallavanem Kaie Toobal

Foto Ott Rõngas

Elanikkonna arv asustusüksuste lõikes 01.01.2017

Asula nimetus	Elanike arv
Aesoo	25
Elbi	2
Jõesuu	299
Kildemaa	36
Kuiaru	75
Kõrsa	72
Levi	44
Mannare	40
Muraka	88
Muti	60
Oore	95
Piistaoja	104
Randivälja	57
Riisa	24
Rätsepa	36
Selja	294
Taali	236
Tohera	68
Tori	448
Urumarja	89
Võlli	59
KOV täpsusega	43
Kokku	**2290**

Olulisemad sündmused ja projektid

* 15.02.2017 tähistas Tori vald 150. sünnipäeva – Tori vallavolikogu esimese istungi protokoll, kus vallavanemale ja tema abidele palgad määrati, pärineb uue kalendri järgi 15. veebruarist 1867.
* Valmis uus Tori valla arengukava.
* Toimusid ettevalmistused Tori aleviku jõe vasakkalda ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni ehitamiseks, uue bussijaama ja jalgtee rajamiseks, Tori põhikooli remondiks ja staadioni renoveerimiseks, Tori lasteaia rühmaruumide väljaehitamiseks, alustati Tori-Selja kergliiklustee projekteerimist.
* Tori põhikooli võimlas toimus 10. vabariiklik erivajadustega inimeste teatripäev.
* Tori lasteaed sai 50-aastaseks.
* Tori segakoor tähistas oma 150. aastapäeva öölaulupeoga.
* Toris toimus kolmepäevane XVII Külateatrite Festival.
* Tori haiglaks ehitatud maja 80. aastapäev.

Tori segakoor 150. Foto Ülo Soomets

Tori jaanituli. Foto Ülo Soomets

Tori ööd ja päevad varahommikune kontsert rabas. Foto Ülo Soomets

* Riisa külas avati bussiootekoda.
* Alustati Leader projektiga „Kooliõpilased loodusturismis 2017–2019“.
* Pärnumaa muuseumid lõid Eesti Vabariigi 100. aastapäeva tähistamiseks ühisnäituse.
* Tori põhikool alustas projekti „Kogukonna kaasamine kooli õppekava arendamisse ja rakendamisse“ (eesmärk – kodulooline töövihik Tori põhikooli I kooliastme õpilastele).
* Are vald, Tori vald, Sauga vald ja Sindi linn ühinesid Tori vallaks.
* Alustati Tori kaupluse ehitustöödega.

Tunnustused

Tori valla vapimärk

Kalev Kiisk – kauaaegne volikogu esimees. Aktiivse ühiskondliku elu tegelasena märkimisväärselt panustanud Tori valla arengusse.
Ahti Kukk – edukas põllumajandusettevõtja ja kauaaegne volikogu esimees.

Tubli Tori valla noor tunnustuse pälvis **Kadi Ruumet**.

Eesti Kultuurkapitali Pärnumaa ekspertgrupi kultuuritegija aastapreemia – Tori rahvamaja juhataja **Argo Juske.**

Eesti Vabariigi Presidendi tunnustus üleriigilisel vabatahtlike tänuüritusel – Tori sotsiaalmaja juhataja **Ave Aaslaid.**

Sotsiaalkaitseministri tänukiri vabatahtliku töö eest – Tori sotsiaalmaja vabatahtlik **Liivi Tõnissaar.**

Täiskasvanud Õppija Nädala raames valiti **aasta raamatukoguks Tori raamatukogu**, mille juhataja on Aita Puust.

Tõstamaa vald
01.01.2017 – 01.11.2017

VAPP

LIPP

Territoorium 261 km²
- haritav maa 16%
- mets 60%
- looduslik rohumaa 10%
- muu maa 13%

Elanike arv 01.01.2017
- kokku 1310
- 1 km² kohta 5,0

Asustusüksuste arv
- 1 alevik
- 19 küla

Valla keskus
- Tõstamaa alevik
- kaugus Pärnust 48 km

Omavalitsusjuhid
- vallavanem Toomas Rõhu
- volikogu esimees Janek Jaansoo

Tõstamaa mõis. Foto Toomas Mitt

Elanike arv alevis ja külades rahvastikuregistri andmetel seisuga 01.01.2017

Aasula	Elanike arv
Alu	18
Ermistu	60
Kastna	48
Kavaru	46
Kiraste	16
Kõpu	10
Lao	31
Lõuka	46
Manija	53
Männikuste	85
Peerni	24
Pootsi	64
Päraküla	8
Rammuka	22
Ranniku	27
Seliste	143
Tõhela	40
Tõlli	
Tõstamaa alevik	488
Värati	25
KOV täpsusega	2

Olulisemad sündmused
* Tõstamaa vald tähistas 25. sünnipäeva.
* Tõstamaa suveteatris etendusid Gerda Kordemetsa lavastused „Karlsonson“ ja „Tõeajastu lõpp“.
* EV100 juubeliperioodi alguse puhul toimus suur rahvamatk vanal Eestimaa ja Liivimaa kubermangu piiril.
* Toimusid Tõstamaa XXI vallapäevad.
* Lao kalasadamas toimus rannakalanduse ja räimepüügiga seotud festival Räimewest.

Olulisemad investeeringud
* Euroopa Liidu Ühtekuuluvusfondi toetusel viidi ellu projekt „Tõstamaa mõisapargi tee rekonstrueerimine“,

Tõstamaa käsitöösalong. Foto Eveli Ilvest

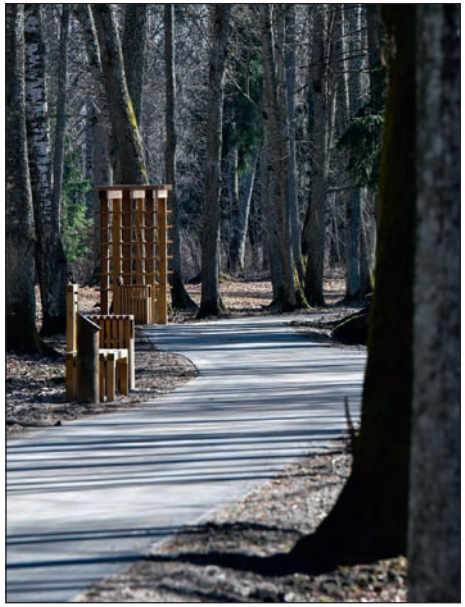

Tõstamaa mõisapargi jalgtee. Foto Toomas Mitt

Tõstamaa suveteatri etendus -Tõeajastu lõpp-. Foto Toomas Mitt

Tõstamaa Tervisekeskuse uued ruumid. Foto Madis Veskimägi

millega parandati Tõstamaa mõisapargi ja kaitstavate liikide elupaiga seisundit.

* Valmis projekt „Kallasraja juurdepääsude rajamine koos Romantilise Rannatee väravasildi paigaldamisega“, projekti toetati LEADER meetmest.
* Lõpetati Tõstamaa lasteaia hoone ehk Tõstamaa multikeskuse remont.
* Toimus Tõstamaa käsitöösalongi ruumide remont.

Tõstamaa valla vapimärk

Anu Randmaa – aktiivse kaasalöömise eest vallaelu kujundamisel ning käsitööalase tegevuse edendamise ja Tõstamaa käsitöökeskuse rajamise eest.
Aivar Vene – valla ettevõtluse arendamise ja tunnustatud metsamajandustalu rajamise eest.

Varbla vald
01.01.2017 – 24.10.2017

VAPP

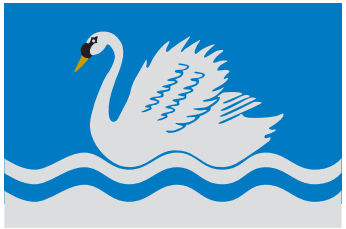

LIPP

Territoorium 314 km²
- haritav maa 16%
- mets 57%
- looduslik rohumaa 8,6%
- muu maa 18,4%

Elanike arv 01.01.2017
- kokku 822
- 1 km² kohta 2,6

Asustusüksuste arv 40
- külasid 40

Valla keskus
- Varbla küla
- kaugus Pärnust 60 km

Omavalitsusjuhid
- volikogu esimees Margit Merila
- vallavanem Sivar Tõnisson kuni 20.04.2017, jätkas Kaido Selberg

“Roosi ja Roosa” kodukohvik üritusel Nädalalõpp Varblas. Foto Anneli Lobjakas

Elanikkonna arv asustusüksuste lõikes 01.01.2017

Asula	Elanike arv
Varbla vald	4
Allika küla	10
Aruküla	62
Ännikse küla	9
Haapsi küla	3
Helmküla	43
Hõbesalu küla	10
Kadaka küla	3
Kanamardi küla	3
Kidise küla	9
Kilgi küla	8
Korju küla	2
Kulli küla	54
Käru küla	9
Maade küla	12
Matsi küla	19
Mereäärse küla	15
Muriste küla	7
Mõtsu küla	29
Mäliküla	19
Nõmme küla	2

Asula	Elanike arv
Paadrema küla	24
Paatsalu küla	66
Piha küla	23
Raespa küla	14
Raheste küla	41
Rannaküla	11
Rauksi küla	9
Rädi küla	12
Saare küla	18
Saulepi küla	6
Selja küla	9
Sookalda küla	10
Tamba küla	11
Tiilima küla	1
Tõusi küla	82
Täpsi küla	3
Vaiste küla	33
Varbla küla	94
Õhu küla	25
KOKKU	**824**

Varbla käsitöö- ja omatoodangulaat. Foto Anneli Lobjakas

Seenekohvik 2017. Foto Anneli Lobjakas

Olulisemad sündmused ja projektid

* 40 000,00 eurot eraldas PRIA Matsi püüniste kuuri rekonstrueerimiseks.
* 7 263,22 eurot eraldas Keskkonnainvesteeringute Keskuse nõukogu endise Varbla valla haldusterritooriumi mürakaardi koostamiseks.
* 93 673 eurot eraldas Euroopa Liidu Sotsiaalfond "Tõrjutusriskis noorte kaasamine ja noorte tööhõivevalmiduse parandamine" raames Varbla, Koonga, Tõstamaa ja Audru valdadele.
* "Nädalalõpp Varblas" ürituse raames avatud õuekohvikuid külastas 500-800 inimest.
* Varbla Rahvamaja väikese saali seintel eksponeeriti Monika Hale maale ja fotonäitust "Meie küla elu ja inimesed".
* Varbla rahvamaja eakate segaansambel "Randlane", meeskvartett ning naisansambel "Härmalõng" osalesid Pärnumaa väärikate laulupäeval.
* Rahvatantsurühm "Härmalõng" esindas Varbla valda maakonna Oma Tantsu Päeval.
* Varbla kool tähistas 160. sünnipäeva.
* Reformatsiooni 500. aastapäeva raames toimus Varbla kirikus õunapuu istutamine kiriku aeda.
* Paadremaa kalmistule sängitati kirjanik Karl Ristikivi põrm.
* Paadrema kogukond sai EV 100 juubelikingiks renoveeritud köögi ja pesuruumi ning jõusaali. Projekti rahastas PRIA Leader meetmest Pärnu Lahe Partnerluskogu.

Monika Hale maalide näitus. Foto Anneli Lobjakas

Tunnustused

Varbla valla vapimärk

Helena Ida Maria Nyland – perearsti õde Pörtomis Soomes, Varbla koguduse sõpruskoguduse Varbla rühma töötegija ja eestvedaja. Vapimärk pikaaegse humanitaarabi organiseerimise eest Varbla Hooldekodule ja Varbla valla elanikele.

Vändra alev
01.01.2017 – 21.10.2017

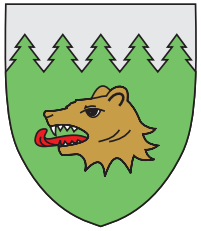

VAPP

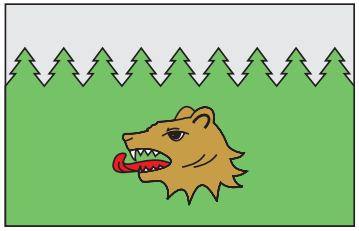

LIPP

Territoorium 3,2 km²
Elanike arv 01.01.2017
- kokku 2187
- 1 km² kohta 683,4 inimest

Omavalitsuse keskus
- Vändra alev
- kaugus Pärnust 50 km

Omavalitsusjuhid
- volikogu esimees Priit Enok
- alevivanem Toomas Sonts

Vändra bussijaam. Foto Kerstin Sempelson

Olulisemad sündmused ja projektid

* Vändra alev osales 2017-2018 aastal programmis „KOV strateegiline koostöö“ Raplamaa koostöögrupis, millega käivitati täiendavaid noorsootööteenuseid 7-26 aastastele noortele kes elavad programmis osalevate valdade tegevuspiirkonnas. Projekti raames võeti alevivalitsusse tööle noorsootöönõunik, kes oli ühtlasi ka antud projekti eestvedaja ja projektijuht. Projekti tegevuskavas oli mitmeid ühistegevusi koostöögrupi valdade noortele, lisaks võimaldati noortel kaasa lüüa noore ettevõtja programmis, osaleda aktiivsete noorte suvekoolis, aktiviseerida õpilasesinduste liikmeid, koolitada heli- ja valgustehnika huvilisi noori, luua oma meediaklubi, arendada mobiilset tehnikaringi, jagada praktilisi teadmisi noorte täiskasvanute õpiklubis jpm.
* Alustati Vändra Gümnaasiumi kinnistule kunstmuruväljaku ehitust. Ehitatava kunstmurukattega jalgpalliväljaku pind on 7920 m² ja mänguala 68 m x 105 m. Lisaks väljakule paigaldatakse valgustus, 206-kohaline kergtribüün, varumeeste pingid ning 3m kõrgune piirdeaed. Kuna rahaliselt ei olnud jõukohane kogu projekti korraga ellu viia, jagati ehitus etappideks. Esimeses etapis ehitati kõik vajalik, et saaks mängida

Foto Õie Kuusk

Foto Õie Kuusk

Eesti Jalgpalli Liidu poolt korraldatavatel liigamängudel. Staadion sai valmis 2017. aasta sügisel. Hanke võitis Jaagor Grupp OÜ ning hanke maksumuseks kujunes 597 120,00 eurot, millest 200 000 eurot maksis Rohelise Jõemaa Koostöökogu, 100 000 eurot Eesti Jalgpalliliit ja Põhja-Pärnumaa vald maksis 2018. aastal puudu jäänud 297 120 eurot.

* Augustis tähistas Vändra Gümnaasium oma 95. aastapäeva. Pidustused avas Vändra pargist algav vilistlaste rongkäik, direktorid ja külalised ees, siis õpetajad, vanemad lennud jne. Koos suunduti koolimajja, kus algas kõikidele lendudele oma klassijuhataja tund. Endine alevi legendaarne fotograaf Jaan Koppel oli jalutussaali üles sättinud 95 pilti kooli ajaloost. Tuttav koolikell kutsus kõiki kevadel uue kuue saanud aulasse aktusele.

Tunnustused

Vändra alevi vapimärk „Vändra tänab“
Janne Mõttus – suure panuse ja pühendunud töö eest Vändra kogukonna alushariduses.
Kaja Saar – pikaajalise tubli töö eest huvihariduse andmisel Vändra muusikakoolis ja Vändra muusikaelu edendamisel.
Tiiu Tauram – pikaajaline kultuuriedendaja, Vändra Muusikakooli hing.
Mari Raidmets – hindamatu töö eest Vändra piirkonna hariduselu jäädvustamisel.
Jaan Koppel – hindamatu töö eest Vändra piirkonna hariduselu jäädvustamisel.
Raagna Urbalu – pikaajalise ja eduka tööpanuse Vändra Alevivalitsuses.
Anne Kangert – pikaajalise ja eduka tööpanuse eest Vändra Alevivalitsuses.
Margit Plado – pikaajalise ja eduka tööpanuse eest Vändra Alevivalitsuses.

Vändra Tungal

Joel Tints – Vändra maratoni taaselustaja.
Toomas Sonts – Vändra alevivanem aastatel 1998–2017.

Vändra vald
01.01.2017 – 21.10.2017

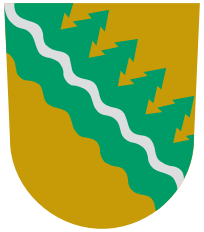

VAPP

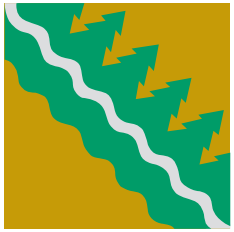

LIPP

Territoorium 642,2 km²
- haritav maa 25%
- mets 53%
- muu maa 22%

Elanike arv 01.01.2017
- kokku 2718
- 1 km² kohta 4,23

Asustusüksuste arv
- külasid 43

Valla keskus
- Allikõnnu küla
- kaugus Pärnust 50 km

Omavalitsusjuhid
- volikogu esimees Tarmo Lehiste
- vallavanem Jaanus Rahula

Kaisma Suurjärv. Foto Kerstin Sempelson

Elanike arv Vändra vallas seisuga 01.01.2017

Asula	Elanike arv
Allikõnnu	73
Aluste	83
Kaansoo	110
Kadjaste	150
Kaisma	120
Kalmaru	61
Kergu	189
Kirikumõisa	57
Kobra	52
Kose	34
Kullimaa	23
Kurgja	14
Kõnnu	84
Leetva	15
Luuri	37
Lüüste	23
Massu	43
Metsaküla	9
Metsavere	40
Mustaru	34
Mädara	31
Oriküla	17

Asula	Elanike arv
Pärnjõe	246
Rae	13
Rahkama	1
Rahnoja	11
Reinumurru	39
Rõusa	65
Rätsepa	85
Samliku	22
Sikana	22
Sohlu	44
Suurejõe	210
Säästla	42
Tagassaare	22
Vaki	120
Venekuusiku	39
Veskisoo	4
Vihtra	258
Viluvere	50
Võidula	47
Võiera	22
Ünnaste	19
KOV täpsusega	21
KOKKU	**2701**

Olulisemad sündmused

* Avati Kaisma Rahvamajas Kohaliku Omaalgatuse Programmist eraldatud toetusega muuseumituba. Muuseumitoa, mis sisaldab esemeid, dokumente ja trükiseid kohalikust külaelust aastasadu ja -kümneid tagasi, sisustasid Kultuuriseltsi MTÜ Kerkau entusiastlikud eestvedajad Imbi Tõnisson ja Marika Kruusmaa.
* Seoses Eesti Vabariigi 100 juubeliga korraldas Vändra vald joonistusvõistluse „Sada õnnelikku last“, kus 100 Vändra valla last ja nende pered said võimaluse joonistada ühtsele lintpannoole laste ja nende perede silmade läbi nähtuna milline oli õnnelik laps Vändra vallas 2017. aastal. Iga joonistaja kirjutas oma loomingu juurde ees- ja perekonnanime, küla nime ja oma vanuse. Valmistehtud pannoo edastati Eesti Rahva Muuseumile säilitamiseks.

Fotod Kerstin Sempelson

* Eesti meistrivõistlustel täiskasvanutele kreeka-rooma ja vabamaadluses said Eesti meistriteks Helary Mägisalu (kreeka-rooma maadlus) ja Mario Mägisalu (vabamaadlus).
* 40. Eesti sisemeistrivõistlustel ammulaskmiseks tuli Vändra valla ammulaskja Teet Tagapere neljandat korda Eesti meistriks ja püstitas kaks Eesti rekordit 18 m 280p ja 18 m 556p.
* Austraalias Adelaidis toimunud WCSA kaheksandatel maailmameistrivõistlustel võitis ammulaskja Teet Tagapere võistkondliku kuldmedali, individuaallaskmises hõbemedali, metsalaskmise individuaallaskmises pronksmedali ja võistkondlikus kuldmedali ning duellaskmises hõbemedali.
* Säästla külas asuv Juurikaru Põhikooli sai 165. aastaseks. Kool on kandnud erinevaid nimesid, Juurikaru Põhikool on kasutusel aastast 1991. Selle aasta kevadel lõpetas põhikooli 27. lend. Praegu õpib koolis 60 õpilast.
* Baltimaade karikavõistlustel vabamaadluses tuli Baltimaade karikavõitjaks Mario Mägisalu.

Foto Õie Kuusk

Tunnustused

Auhind “Aastate tegu”
Vändra Vallavolikogu poolt omistatav valla kõrgeim tunnustus on tunnustus “Aastate Tegu”.
Heldi Raude – pikaaegse Suurejõe Rahvamaja juhtimise ja küla kultuurielu edendamise eest.

Vändra Piirkonna Erivajadustega Inimeste Selts – Vändra valla erivajadustega inimeste huvide eest seismise ja ühistegevuse korraldamise eest.

Vallad ja linnad 2018–2019

Häädemeeste vald

VAPP

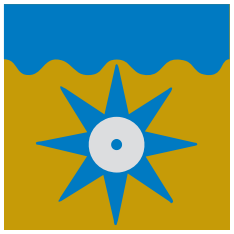

LIPP

Territoorium 493,74 km²
- haritav maa 17,6%
- metsamaa 55,7%

Elanike arv 31.12.2019
- kokku 4912
- 1 km² kohta 9,95

Asustusüksuste arv
- külasid 29
- alevikke 2

Valla keskus
- Uulu
- kaugus Pärnust 15 km

Teenuskeskus
- Häädemeeste

Omavalitsusjuhid
- volikogu esimees Andrus Soopalu
- vallavanem Karel Tölp

Turvaliselt tulevikku. Foto Merle Melts

Elanike arv asustusüksuste lõikes

Alevik/küla	2018	2019
Häädemeeste alevik	610	563
Uulu	547	516
Reiu	495	527
Võiste alevik	465	451
Laadi	447	461
Kabli	265	248
Treimani	194	195
Tahkuranna	176	186
Ikla	155	145
Rannametsa	146	147
Krundiküla	111	98
Soometsa	104	114
Lepaküla	99	108
Metsapoole	100	99
Arumetsa	97	104
Võidu	84	84
Massiaru	80	79
Jaagupi	72	66
Metsaküla	68	68
Urissaare	67	66
Penu	68	65
Mereküla	68	72
Pulgoja	60	65
Sooküla	56	56
Piirumi	52	51
Papisilla	50	56
Leina	41	52
Majaka	43	49
Orajõe	41	40
Nepste	39	37
Uuemaa	22	24
KOV täpsusega	61	20
Kokku	**4982**	**4912**

Olulisemad sündmused 2018

* Jaanuaris ilmus esimene ühinenud valdade ajaleht Liiviranna.
* 5. jaanuaril avas uksed OÜ Pärnamäed pagariäri ja kohvik Reiu külas.
* Eesti Vabariigi 100. juubeli raames avati 22. veebruaril Uulu kultuuri- ja spordikeskuses Liiviranna rahva käsitöö näitus, eesmärgiga tutvustada kodukandi käsitööd, sealhulgas tutvustada läbi käsitöö meie valla käsitöömeistreid ja kunstnikke. Näitust sai külastada valla erinevates piirkondades Võiste raamatukogus, Häädemeeste seltsimajas, Kabli seltsimajas, Treimani rahvamajas, Heinastes.
* Eesti Vabariigi 100. sünnipäeva tähistamine Häädemeeste vallas algas 23. veebruaril Ajalooliste mälestushetketega Konstantin Pätsi ausamba juures. Pidulik kontsert toimus pärastlõunal Kabli seltsimajas ning õhtul oli Treimani rahvamajas võimalik vaadata filmi „Mina jään" suvisest noorte tantsupeost ja kuulata kontserti.
* Pärnumaa Talimängudel saavutas suusaaladel esimese koha Häädemeeste vald, üldkokkuvõttes võitsime kolmanda koha.
* Aprillis tähistas tantsuselts Ülejala 30. juubeliaastat sünnipäevakontserdiga Uulu kultuuri- ja spordikeskuses.
* Mais kutsus vallavalitsus ümarlauale Häädemeeste valla ettevõtjad, et üheskoos lahata ettevõtjate probleeme ja rõõme, arutada valla arengukava ning kuulata ka ettevõtjate edulugusid.
* 2. juunil toimus XIII Põhja-Liivimaa festival, peateemaks oli piim.
* Häädemeeste Huviteater pälvis Grand Prix'i 5.-6. mail toimunud Provintsi Teatri Päeval (harrastusteatrite festivalil) Pärnus Nooruse Majas etendusega "Enesetapja", lavastaja Aire Koop. Pärjatud said festivalil ka samast etendusest kolm näitlejatööd: parim meespeaosatäitja Ivo Eesmäe, parim meeskõrvalosatäitja Toomas Vassiljev, rollipreemia madruse osatäitmise eest Meelis Müür.
* 29. juunil olid volikogu esimehe Andrus Soopalu ja vallavanem Karel Tölpi

Tantsuselts Ülejala tantsijad. Foto erakogu

Parimate lõpetajate vastuvõtt. Foto Maaris Tölp

vastuvõtule kutsutud 32 edukamat koolide lõpetajat. Kutsutute hulgas oli viis medaliga lõpetanut. Nendest kolm olid kooliaastatega välja teeninud kuldmedali ning kaks hõbemedali.

* Toimusid suve suursündmused: 29. juuni – 5. august Kabli Päikeseloojangu festival, 28. juuli Uulu Lamba Vest, 20. august Tahkuranna kurgifestival.
* 21. augustil viibisid Häädemeeste vallas kõik 15 Eesti Vabariigi ministrit, kes istutasid Häädemeeste teenuskeskuse juurde tammepuud. Istutajaid abistasid volikogu liikmed ja vallaametnikud. Esinesid Häädemeeste Keskkooli 5. klassi õpilased, ministrid haarati tantsuringi ja lõpetuseks tehti ühispilt.
* Endine Häädemeeste noortemaja hoone sai uue hingamise. Alates septembrist tegutseb seal Savikoda Margit Eicheni eestvedamisel.
* 20. oktoobril tähistas Metsapoole Põhikool kooli 165. aastapäeva.
* 26. oktoobril toimus valla sportlaste tunnustamise õhtu, kuhu olid kutsutud kõik sportlased, kes olid valda esindanud Pärnumaa tali-, suve- ja rannamängudel.
* 30. novembril toimus ühinenud valdade Tahkuranna ja Häädemeeste esimene sünnipäevapidu Uulu kultuuri- ja spordikeskuses, kus jagati tunnustusi ja tänukirju.

Olulisemad sündmused 2019

* 11. märtsil selgus Häädemeeste valla esimese noortevolikogu koosseis. Noortevolikogu hakkab tööle vastavalt Häädemeeste vallavolikogu poolt vastu võetud Häädemeeste valla noortevolikogu põhimäärusele, kus on sätestatud eesmärgid põhitegevuseks.
* 10. juunil läbis XXVII laulupeo ja XX tantsupeo tuli Häädemeeste valda. Tuli anti Pärnu linna esindajate poolt üle Uulu Põhikooli ees Häädemeeste ja Saarde valla esindajatele, kus see liikus läbi lauljate ja tantsijate koridori Laulupäeva mälestuskivi juurde. Tervitussõnad lausus Häädemeeste vallavolikogu esimees ning esinesid koorid ja tantsurühmad.
* 2019. aastal möödus 150 aastat esimesest laulupeost ning 85-aastane tantsupidu toimub 20. korda. 4.–7. juulini toimuvale XXVII laulupeole ja XX tantsupeole “Minu arm” sõitsid Häädemeeste vallast kaheksa kollektiivi.
* 20. juulil toimusid esimest korda Häädemeeste alevikus Suurküla Avatud Hoovide päev, mis oli ühendatud küla- ja kodukandipäevaga. Kodukandipäeva raames toimus ka jalgrattaretk mööda Võidu küla maalilisi radasid.
* 20. augustil toimus 10. korda Tahkuranna kurgifestival.
* 20. augustil avati uuenduskuuri läbinud K. Pätsi mälestuspark Tahkuranna külas.
* 28. septembril osales Häädemeeste vald üle-eestilises algatuses „Maal elamise päev”. Tutvustati vaba kinnisvara, huvitegevuse võimalusi, toimus kohaliku käsitöö- ja toidulaat, taidlejate kontserdid, ekskursioonid vallavanemaga, jalgsimatk Häädemeeste alevikus, fotonäitused, Lottemaa etendus, salongiõhtu jpm.
* 13.–14. septembril toimus Häädemeeste vallas Lepanina Hotellis Ranniku matkaraja projekti pidulik lõpetamine ning ühtlasi 1200 km pika Balti Ranniku Matkaraja avamine. Häädemeeste vallas saavad huvilised matkata Iklast Pärnu linna.
* 9. oktoobril avati rekonstrueeritud Uulu Põhikooli staadion.
* Toimus noortevolikogu esimene osaluskohvik, kus kohtusid volikogu liikmed, vallavalituse ametnikud, noortevolikogu liikmed ning veel üksjagu aktiivseid õpilasi kõigist neljast meie vallas asuvast

Häädemeeste Savikoda. Foto erakogu

Ranniku matkarada on avatud. Foto Kristina Kukk

koolist. Tõuke selliseks sündmuseks andsid üle-eestiliselt toimuvad samalaadsed osaluskohvikud. Noored arutasid kitsaskohtade üle ja tõid välja ettepanekud, osaluskohvikus oli laudadel kaheksa erinevat teemat.

* 29. novembril tähistati valla teist sünnipäeva ning vaadati tagasi möödunud aastale.

Olulisemad projektid ja investeeringud 2018

* Mustkatted said järgmised Häädemeeste valla teed: Kabli-Lemme tee Kablis, Kuuse, Jõe, Metsa, Staadioni, Kevade, Mere tänavad Häädemeestel, Ringi tänav Võistes, Reiusilla ja Tammiku tee Reiu külas, Muuli tee Merekülas, Mõisa tee kuni Briisi teeni Tahkuranna külas. Pindamistöid teostati Tõllapulga ja Köstri teel ning Allika ja Aiandi tänavatel.
* Juunis valmis Uulu-Pärnu kergliiklustee I etapp. Kergliiklustee ja Uulu kanalile rajatud sild ning mustkatte alla viidud Muuli tee võimaldavad jalgsi ja jalgrattaga liigelda Pärnu suunal ca 4,4 km pikkusel lõigul, kuni Posti tee alguseni, ilma Via Baltica ääres liiklemata.
* Renoveeriti Tahkuranna Lasteaed-Algkooli Võiste lasteaia parkla ning uuendati vee- ja kanalisatsioonitrassid, paigaldati tänavakivi kõnniteedele. Parkla ehitust teostas TLõiked OÜ ja vee- ja kanalisatsioonitrasside ehitust OÜ Mextom.
* Tänavavalgustuse said Uraveere, Ringi, Ringi põik, Rooli, Killi, Karu (osaliselt), Silla (osaliselt), Reiusilla ja Reiujõe teed.

Uulu-Pärnu kergliiklustee I etapi avamine. Linti lõikavad valla ja ehitajate esindajad. Foto Mailiis Ollino / Pärnu PM / Scanpix

Olulisemad projektid ja investeeringud 2019

* Alustati Häädemeeste Hooldekodu laiendamist, mille tulemusel saab hooldekodu juurde 34 kohta.
* Viidastuse said Häädemeeste piirkonna teed ja tänavad.
* Teostati K. Pätsi mälestussamba ümbruse ja kõnniteede rekonstrueerimine. Töid teosas AS Zebra.
* Uue hingamise sai Uulu Põhikooli staadion. Rekonstrueerimistööde käigus sai uue väljanägemise kogu staadioniala, spordivahendite hoidmiseks rajati eraldi hoone.
* Uue välisilme ja soojustuse said Häädemeeste Muusikakooli ja Häädemeeste Teenuskeskuse hooned. Muusikakoolis vahetati ka kõik aknad ja uksed, teenuskeskuses ka katus.
* Häädemeeste lasteaias rekonstrueeriti ja sisustati kaks rühmaruumi ja koridor. Uuendati ka päevinäinud mänguväljak.
* Häädemeeste alevikus valmis kergliiklustee, kevadet jäid ootama haljastustööd.
* Allkirjastati kaks projekteerimise lepingut. Uulu Põhikooli laiendamise projekteerimiseks ja Uulus Pargi tee 1 ja 3 (vallamaja, spordikeskus, lasteaed) rekonstrueerimisprojekti koostamiseks.
* Algasid Kabli seltsimaja rekonstrueerimistööd. Tööde käigus rekonstrueeritakse suurem osa hoonest, saal, kogu maja soojustatakse, vahetatakse katus, hoone saab maakütte.
* Augustis lõppesid Uulu reoveepuhasti rekonstrueerimistööd. Tehniliselt ja tehnoloogiliselt amortiseerunud reoveepuhasti rekonstrueerimine oli vajalik eelkõige loodushoiu ja klientidele kvaliteetsema teenuse pakkumise seisukohalt. Uus puhasti rajati olemasoleva reoveepuhastusjaama territooriumile ning töötab annuspuhasti tehnoloogial. Projektiga rajati uued protsessimahutid, tehnohoone ja juurdepääsutee ning uued sisse- ja väljavoolutorustikud.
* Suvel lõpetati tööd Häädemeeste piirkonnas olemasolevate asfaltplatside ja -teede pindamisega. Lisaks teedele said korda Metsapoole ja Häädemeeste koolide õued, Kabli Lasteaia tee koos õuega ja Treimani Rahvamaja plats. Mustkatte said Viigi, Männituka, Mõisa ja Tahku teed. Neist kaks viimast osaliselt ning Tahku tee elanikepoolse omaosaga. Uulu Põhikooli staadioni rekonstrueerimise käigus freesitud staadioniringi materjalist said mustkatte Liisa, Männiküla, Siimu, Mäeotsa, Punga, Tähe ja Rannaküla teed.
* Sotsiaalministeerium toetas Häädemeeste Hooldekodu projekti „Teenuskohtade kohandamine dementsusega inimestele". Projekti eesmärgiks oli luua dementsusega inimestele teenuskohad, mille kaudu on tagatud elukvaliteedi suurendamine, säilitamine, turvalisuse tagamine ning privaatsema ja iseseisvama igapäevaelu toetamine. Tagada inimestele parem hooldus, kohandada Hooldekodu füüsiline keskkond, mis arvestab dementsusest tingitud erivajadustega.
* 2019. aastal investeeris Häädemeeste vald kokku ca 3,42 miljonit eurot.

Häädemeeste Hooldekodu uus hoone. Foto Jaak Vapper

Tunnustused

Häädemeeste vallal on kaks tunnusmärki: aukodanik, vapimärk. Häädemeeste valla aukodaniku nimetus on vallakodaniku elutöö tunnustus, mis võidakse omistada isikule vallale osutatud väljapaistvate teenete eest. Vapimärk antakse vallale osutatud teenete väärtustamiseks isikule, kes on oma töö ja tegemistega hariduse, kultuuri, sotsiaal-, tervishoiu, majandus- või muus valdkonnas oluliselt kaasa aidanud valla arengule ja mainele.

Häädemeeste valla vapimärk 2018 **Viljar Soomre**.

Häädemeeste valla vapimärk 2019 **Esta Vesik** ja **Argo Mengel**.

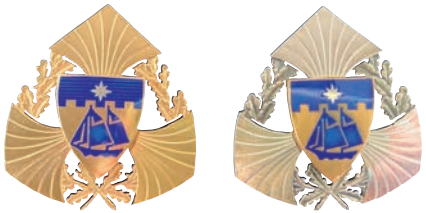

Häädemeeste valla aumärk ja vapimärk

Teised tunnustused

Kultuuripreemia 2018 **Marju Aasma**.

Pärnumaa Kodukant tunnustas tublisid Pärnumaa „külaliigutajaid". Pärnumaa Tegusa maapere tiitli 2018 pälvisid **Elve ja Virgo Vahenõmm** Kabli külast.

Hariduspreemia 2019 Häädemeeste Keskkooli emakeele õpetajad **Kaire Laine, Silvi Murulauk ja Merike Pruul**.

Kultuuripreemia 2019 **MTÜ Tahku Rannarahvas**.

Kihnu vald

VAPP

LIPP

Territoorium 1762 ha (koos laidudega)
- haritav maa 262 ha
- mets 559 ha
- muu maa 334 ha
- looduslik rohumaa 577 ha

Elanike arv 01.01.2018
- kokku 703
- 1 km² kohta 40,0

Asustusüksuste arv
- külasid 4

Valla keskus
- Linaküla (piirkond kirik, vallamaja, kool, muuseum, rahvamaja, raamatukogu)
- kaugus Pärnust linnulennult 40 km

Omavalitsusjuhid
- volikogu esimees Paal Põlluste
- vallavanem Ingvar Saare

Reesuratta avamine. Foto Silvia Soide

Elanike arv asustusüksuste lõikes

Asula nimetus	2018	2019
Lemsi küla	197	201
Linaküla	174	176
Rootsiküla	130	128
Sääre küla	192	196
KOV täpsusega	10	
Kokku	**703**	**701**

Olulisemad sündmused 2018

* Valla kultuurielu eestvedaja Veera Lease aasta: tal täitus valla kultuurielu vedamise 30. aastapäev, ta sai Pärnumaa Omavalitsuste Liidu kultuuriauhindade preemia „Aastate Tegutseja" ning Eestimaa Spordiliit „Jõud" preemia „Kohaliku spordielu edendaja".
* Kihnu eestvedamisel loodi väikesaari ühendav Väikesaarte Liit. Liitu kuuluvad Kihnu, Ruhnu ja Vormsi.
* Toimus esimest korda kodukohvikute päev *„Kihnu Keretäüs“.*
* Kihnu Mere Selts üllitas raamatu „Kihnu Meremehe Lugu".
* Kihnu Virve sai 90.
* 2018–2019 osalemine projektis „500 kodu korda".
* Avati Kihnu esimene teemamarsruut *„Kihnu reesuratas".*

Olulisemad sündmused 2019

* Kihnu muuseum tähistas 45. sünnipäeva, mille puhul ilmutas raamatu „Kihnu mõõgavööd".
* Kihnu Kultuuriruumi korraldatavad „Kihnu Mere Pidu" ja „Kihnu kunstilaager" toimusid juba 10. korda.
* Viienda *männäkäbä* maratoni raames väisas Kihnut president Kersti Kaljulaid.
* MTÜ Kihnu Mere Seltsi korraldatav muinastulede öö toimus juba kümnendat korda.
* Silvia Soide eestvedamisel osales Kihnu naisrühm esimest korda ajaloos tantsupeol.

Kihnu Mere Pidu. Foto Silvia Soide

Pitsid paistvad tantsupeol. Foto Silvia Soide

* Kihnlased viisid tantsu- ja laulupeo tule Lindi sadamast Pärnu ja osalesid tantsu-, laulu- ja pillipeol.
* Engel Laos, Kärolin Lamend, Anni Mätas said õpetaja Hille Umbi juhendamisel tunnustuse „Aktiivseim kool“ keskkonnateemalises projektis „Mina suudan“.
* Pärnumaa „Noore Hakkaja“ tänukirja said Silvi Soide, Laura Jõe, „*Nuõrdõ* Kohvik” (Liisa Mätas, Keitlin Lamen, Kärolin Lamend, Anna-Maria Lember).
* Kihnu Kool sai ettevõtliku kooli konkursil 3. koha.
* MTÜ Kihnu Discolfi eestvedamisel avati Kihnus discgolfi rada.
* Ilmus Kihnu reisijuht ja trükised rahvariietest ja pühadest.

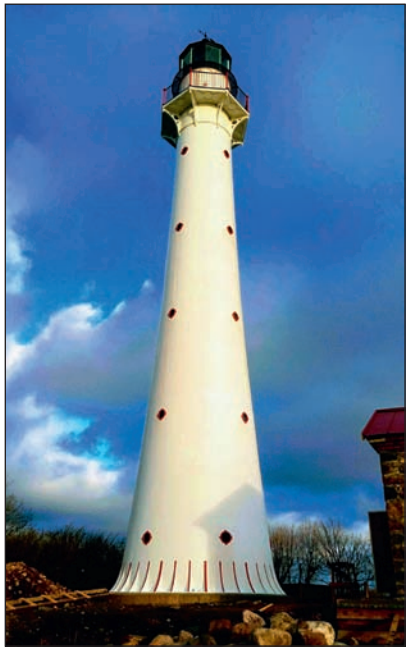

Majak. Foto Heldy Põlluste

Renoveeritud Suaru sadam. Foto Top Marine OÜ

Kihnu päästekomando. Foto Katrin Uusoja, Riigi Kinnisvara

Olulisemad investeeringud ja projektid 2018

* Kihnu Kultuuriruum avas renoveeritud kujul Kihnu tuletorni ja Metsamaa pärimustalu.

Olulisemad investeeringud ja projektid 2019

* Valmis sai riigimaja – Päästeametile, Politsei- ja Piirivalveametile ning vabatahtlikele merepäästjatele ehitatud Kihnu Päästehoone.
* Täielikult renoveeritud sai Kihnu merevärav – Suaru sadam.
* Valmis Kihnu Eakate Kodu eskiisprojekt ja teostatavus-tasuvusanalüüs.

Tunnustused 2018

* Aukodaniku tiitli sai **dr Andres Pree** Kihnu vallale osutatud väljapaistvate teenete eest tervishoidu, kultuuri ja majandusse.
* Elutöö preemia sai **Mihkel Lilles** austusavaldusena aastakümnete jooksul merel armastusega tehtud traditsioonilise rannakaluri töö ja nooremale põlvkonnale kogemuste edasiandmise eest.
* „Aasta tegu 2017" tiitliga pärjati Vabariigi Valitsuse tegu jätta **Kihnu vald iseseisvaks omavalitsuseks.**

Tunnustused 2019

* **Maarja Palu** sai Anu Raua Stipendiumi ja Eesti Rahvakunsti ja Käsitöö Liidu preemia „Noor käsitöömeister".
* Aukodaniku tiitli sai **Maaja Vadi**. Kihnu vallale osutatud väljapaistvate teenete eest teaduse, kultuuri ja majanduse valdkonnas.
* Elutöö preemia sai **August Köster** vallale elutööna osutatud mitmekülgsete väljapaistvate teenete eest (kalurina töötanud üle 60 aasta, tegeleb puutööga, meisterdamisega, maalimisega, fotograafiaga, pillimänguga. Ta võtab osa muuseumi õpitubadest, õpetades võrgu kudumist või korvide punumist vitstest, kakuamipüügi juurutaja ja mitmete põlvkondade noorte kalurite õpetaja).
* „Aasta tegu 2018" tiitli sai Veeteede Ameti ja SA Kihnu Kultuuriruumi ühine tegu – **Kihnu tuletorni renoveerimine.**
* **Mare Mätas** pälvis Valgetähe V klassi teenetemärgi.
* Aasta õpiteo tunnustuse pälvis **„Koolituste ja õppereiside sari Kihnu ettevõtjatele"**.

Lääneranna vald

VAPP

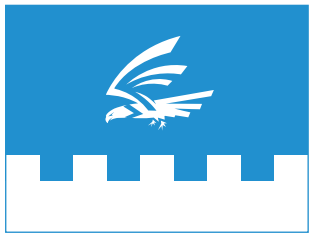

LIPP

Territoorium 1363 km²
- haritav maa 269 km²
- metsamaa 641 km²
- looduslik rohumaa 114 km²
- õuemaa 13 km²
- muu maa 326 km²

Elanike arv 01.01.2020
- kokku 5281
- 1 km² kohta 3,88

Asustusüksuste arv
- 1 linn
- 1 alevik
- 150 küla

Valla keskus
- Lihula
- kaugus Pärnust 58 km

Omavalitsusjuhid
- volikogu esimees Arno Peksar
- vallavanem Mikk Pikkmets

Foto Olev Mihkelmaa

Elanike arv asustusüksuste lõikes

Asula nimi	2018	2019
KOV täpsusega	66	57
Alaküla	71	68
Allika küla	9	8
Aruküla	59	57
Emmu küla	30	27
Ännikse küla	9	7
Esivere küla	27	25
Haapsi küla	3	3
Hanila küla	34	36
Helmküla	42	42
Hõbeda küla	2	2
Hõbesalu küla	10	10
Hälvati küla	24	24
Irta küla	36	41
Iska küla	2	2
Jõeääre küla	4	4
Jänistvere küla	33	33
Järise küla	17	18
Järve küla	6	7
Kadaka küla	3	3
Kalli küla	37	38
Kanamardi küla	3	4
Karinõmme küla	17	13
Karuba küla	18	18
Karuse küla	22	22
Kaseküla	26	30
Kause küla	24	24
Keemu küla	8	9
Kelu küla	8	9
Kibura küla	6	6
Kidise küla	9	9
Kiisamaa küla	12	14
Kilgi küla	8	9
Kinksi küla	32	32
Kirbla küla	153	140
Kiska küla	7	7
Kloostri küla	22	22
Kokuta küla	6	5
Koonga küla	215	212
Korju küla	2	2
Kuke küla	11	12
Kulli küla	56	51
Kunila küla	7	7
Kõera küla	6	6
Kõmsi küla	159	155
Käru küla	9	10
Laulepa küla	2	2
Lautna küla	20	20
Lihula linn	1220	1208
Linnuse küla	25	25
Liustemäe küla	4	5
Lõo küla	24	24
Lõpe küla	147	151
Maade küla	12	12
Maikse küla	4	4
Massu küla	36	44
Matsalu küla	42	42
Matsi küla	17	18
Meelva küla	21	23
Mereäärse küla	15	18
Metsküla	43	43
Mihkli küla	20	20
Muriste küla	8	8
Mõisaküla	16	17
Mõtsu küla	28	24
Mõisimaa küla	2	0
Mäense küla	14	14
Mäliküla	19	14
Naissoo küla	4	4
Nedrema küla	23	23
Nehatu küla	34	37
Nurme küla	39	41
Nurmsi küla	35	34
Nõmme küla	2	2
Nätsi küla	7	6
Oidrema küla	117	121
Paadrema küla	24	25
Paatsalu küla	65	66
Pagasi küla	18	16
Paimvere küla	24	19
Pajumaa küla	12	13
Palatu küla	7	6
Parivere küla	47	49

Peantse küla	31	30
Peanse küla	11	10
Penijõe küla	1	1
Petaaluse küla	29	24
Piha küla	22	22
Piisu küla	2	2
Pikavere küla	39	35
Pivarootsi küla	11	9
Poanse küla	22	21
Rabavere küla	55	55
Raespa küla	14	12
Raheste küla	40	40
Rame küla	23	24
Rannaküla	12	12
Rannu küla	3	5
Rauksi küla	13	14
Ridase küla	25	22
Rooglaiu küla	21	17
Rootsi küla	11	12
Rootsi-Aruküla	7	7
Rumba küla	2	1
Rädi küla	12	13
Saare küla	16	13
Saastna küla	20	21
Salavere küla	6	5
Salevere küla	35	33
Saulepi küla	8	8
Seira küla	19	19
Seli küla	3	3
Selja küla	10	9
Sookalda küla	10	11
Soovälja küla	4	6
Kirikuküla	24	25
Tamba küla	13	13
Kõima küla	29	27
Tamme küla	3	3
Tarva küla	21	21
Tiilima küla	1	1
Tuhu küla	7	8
Tuudi küla	146	149
Tõitse küla	5	6
Tõusi küla	84	88
Täpsi küla	3	4
Ullaste küla	9	8
Uluste küla	7	7
Ura küla	26	25
Urita küla	3	3
Vagivere küla	19	19
Vaiste küla	31	32
Valuste küla	41	42
Vanamõisa küla	26	25
Varbla küla	94	89
Vastaba küla	8	8
Vatla küla	161	165
Veltsa küla	20	18
Virtsu alevik	519	505
Voose küla	15	15
Võhma küla	15	17
Võigaste küla	1	1
Võitra küla	13	13
Võrungi küla	2	2
Äila küla	20	22
Õhu küla	24	23
KOKKU	**5494**	**5438**

Olulisemad sündmused 2018

* Lihula keskhariduse andmise 80. ja Virtsu Kooli põhihariduse 45. aastapäev.
* XVI rahvusvahelisel Matsalu Loodusfilmide Festivalil (MAFF), mis toimus Lihula Kultuurimajas, käis kõikidel päevadel kokku üle 2000 inimese. Üle 600 inimese külastas MAFFil maailmaesilinastunud Joosep Matjuse dokumentaalfilmi „Tuulte tahutud maa".
* Loodi Lääneranna Noortevolikogu.
* Augustikuisel volikogu istungil kinnitati Lääneranna valla vapp ning septembris lipp – sümboolika autor ja teostaja on loovbüroo Sviiter asutaja ja disainer Erkki Pung.
* Korraldati üle Eesti tuntust kogunud kam-

“Tuulte tahutud maa” esilinastus MAFFil. Foto Olev Mihkelmaa

paania „Traktor. Päriseks!”, mille raames loositi uute ja olemasolevate elanike vahel välja 2 ratastraktorit T-150K.
* Toimus XXX Mihkli Laat.

Olulisemad sündmused 2019

* Lääneranna vald andis välja oma margi.
* Lihula päästekomando uus hoone sai valmis.
* Lõpel ja Kõmsil avati noortetoad.
* Toimusid teised Lääneranna suvemängud, kus osales 198 sportlast.
* Suvisel laulu- ja tantsupeol osalesid Lääneranna vallast Lihula Gümnaasiumi mudilaskoor, tütarlastekoor Reede ja 7. klassi rahvatantsurühm, neile lisaks Lihula Muusika- ja Kunstikooli orkester, 4H lastekoori koosseisus oli 6 Lõpe kooli õpilast.
* XVII rahvusvahelisel Matsalu Loodusfilmide Festivalil (MAFF) käis kõikidel päevadel kokku filme vaatamas u 2000 inimest.
* 10+1 kodukohvikut oli avatud üritusel “Nädalalõpp Varblas”, mida hinnanguliselt külastas kuni 1300 inimest.
* Lihula kohvikutepäeval, mis toimus 4. korda oli avatud 15 ühepäevakohvikut, mida külastas hinnanguliselt üle 3000 inimese.
* Lihula mõisa teisel korrusel avati muuseumi uus ekspositsioon kolmes värskelt remonditud ruumis Läänemaa vaipadest ja Lihula lilltikandist.
* Kauni Kodu tiitli pälvis kuus ehitist.
* Valla teisele hõbelusikapeole kutsuti 45 pisipõnni.
* Juulis toimus XXXI Mihkli laat.

Suuremad projektid 2018

* Lihula Kultuurikeskuse projekteerimine ja avatäidete vahetus.
* Erastvere kodu reorganiseerimine.
* Koonga ja Lõpe katlamaja renoveerimine.

Hõbelusikapidu. Foto Ade Pääbo

Lääneranna Suvemängud. Foto Anre Kuldja

* Koonga tänavavalgustuse renoveerimine.
* Matsi sadama-ala puhkekeskkonna arendamine.
* Koonga supluskohad.
* Tuleohutusprojekti „500 kodu korda" tegevuste elluviimine Lääneranna vallas.
* Hajaasustuse programmi tegevuste elluviimine Lääneranna vallas.
* Varbla keskusehoone pelletikatlamaja ehitus.
* Kõmsi rahvamaja lavaseadmed.
* Lihula Gümnaasiumi välijõusaaliseadmed.
* Lihula Gümnaasiumi sisejõusaaliseadmed.
* Varbla rahvamaja elektripaigaldise remont.
* Teedevõrgu korrastamine. Kruusateid renoveeriti või kruusateede katet uuendati kokku ligikaudu 19 km kogusummaga 331 183,20 €, asfalt ja mustkattega teedel tehti korduspindamist 12,7 kilomeetril, mahuga 46 467 m² kogumaksumusega 117 558 €, ehitati 600-meetrine lõik uut juurdepääsuteed Võigaste külale ning ehitati või korrastati juurdepääsu teed Sootsa, Saari ja Ura supluskohtadele, kokku ligikaudu 540 m, Lihulas lõpetati Aia tn rekonstrueerimine, mille käigus ehitati välja ka valla esimene ringristmik.

Suuremad projektid 2019

* Lihula piirkonna tänavavalgustuse taristu rekonstrueerimine.
* Lihula muuseumi ekspositsiooni uuendamine ja arendamine.
* Hajaasustuse 2019. aasta programmi tegevuste elluviimine Lääneranna vallas.
* Lihula mõisa peahoone katuse ja karniiside avariitööd.

Spordihoone nurgakivi. Foto Kristina Kukk

* Virtsu kalasadama IV etapi tööde tegemine.
* Alustati Lihula Gümnaasiumi spordihoone renoveerimisega.
* Varbla rahvamaja suure saali põranda renoveerimine ja koridori remont.
* Teedevõrgu korrastamine. 16,2 km kokku renoveeriti kruusateid või uuendati kruusateede katet; 10,3 kilomeetril, mahuga 46 900 m² ulatuses tehti asfalt ja mustkattega teedel korduspindamisi; 3 teele rajati uus mustkate: Varblas Puhkeküla teele 3,5 km, Lõpel Veltsa teele 1 km ja Hanilas Kukeranna-Kaseküla teele 600 m; 335 081 € eest remonditi (pinnati) mustkattega ja 249 999 € eest kruuskattega teid; 400 m kergliiklusteed koos sadevee kollektoriga ehitati Lihulas Pärnu maanteele

Tunnustused 2018

Ulla Helin-Mengel – Pärnumaa aasta tegija
Märt Tammearu – aasta parim rannavõrkpallur
Kristian Pikner – eestikeelse Vikipeedia aasta fotograaf
Janek Vipre – Valgetähe V klassi teenetemärk
Piia Saak – Läänemaa aasta tegija
Ave-Piia Rohtla – Läänemaa aasta tegija
Maie Roos – aasta pärandihoidja
Vardo Kappak ja **Margus Umal** – Päästeteenistuse medal
Evelin Engel-Lepp – politsei teenistusrist
Rene Soom – Rahvusooper Estonia parima meessolisti publikupreemia
Tiit Meel – Päästeameti teenetemedal
Endrik Üksvärav ja **Collegium Musicale** – helikunsti sihtkapitali aastapreemia
Sirje Kaska – noorteorganisatsiooni Eesti 4H aastate tegija
AS K. Met – Pärnumaa aasta maaelu edendaja
Aleksei Lotman – Maaeluministeeriumi hõbedane teenetemärk
Karmen Pikkmets ja **Andri Annerviek** – MTÜ Pärnumaa Kodukant tegusa noore tiitel
Diana Vatsfeldt ja **Anastasia Kaskla** – tunnustus Sotsiaalkindlustusametilt silmapaistva töö eest
Lihula COOP – Pärnumaa vabakonda enim toetav organistatisoon
Teevi Künnap – Pärnumaa aasta vabatahtlik
Aire Lauren – Pärnumaa aasta spordiveteran
Aare Lauren – Läänemaa aasta sportlane
Kaidi Sits – Läänemaa aasta noorsootöö tegija

Tunnustused 2019

Kaja Lotmani raamat "Hommikukontsert Matsalus" sai kauneima lasteraamatu žürii eripreemia.
Lihula Lillkirja Selts, Lihula Rahvaülikool, Urve Selberg, Larissa Mandel, Maie Roos, Ulvi Põhako ja Mare Kaisel – tunnustus Lihula Lilltikandi kandmise eest Vaimse Kultuuripärandi nimistusse.
Maie Ausmeel – sotsiaalministri tunnustus panuse eest kogukonda
RaSi OÜ – auhind teenuste mitmekesistamise eest piirkonnas
Tiina Markus – Pärnumaa aasta klassiõpetaja
Siivi Jõgi – Pärnumaa aasta põhikooliõpetaja
Lihula Gümnaasiumi abiturientide ball – Eestimaa parim edulugu 2019
Terje Roseniit – tegus maaraamatuhoidja
Grete Murr (Poopuu) – loomingulisuse eripreemia
Hellat Rumvolt – Kaitseministeeriumi hõberinnamärk
Annika Urbel ja **Lilia Urb** – Pärnumaa aasta vabatahtlik 2019
AS K. Met – Pärnumaa mittetulundusühenduste tegevuse toetaja 2019
Mati Põdra ja **Kulli küla Kõrtsi talu pere** – tunnustus hiiesõbralike ettevõtmiste eest

Olulised tähtpäevad

* 570 aastat Koonga küla esmamainimisest.
* Vatla raamatukogu tähistas 100. tegevusaastat.
* Varbla Rahvamajal täitus 40. tegevusaasta.
* Lõpe Klubil täitus 50. aastapäev.
* Hanila Muuseumi Seltsil täitus 25. aastapäev.
* Lõuna-Läänemaa Jalgpalliklubi tähistas 25. aastapäeva.
* Lõpe Lustilised ja Koonga Kabujalakesed koos juhendaja Elma Killingiga tähistasid 20. tegevusaastat.
* Oidrema Naisselts tähistas 20. tegevusaastat.
* Hanila Laulu- ja Mänguseltsil täitus 15. tegutsemisaasta.
* MTÜ Lõpe Noored tähistas 15. tegutsemisaastat.
* MTÜ Virtsu Arenguselts tähistas 15. tegevusaastat.
* Pärnumaa Merepääste MTÜ tähistas 10. tegutsemisaastat.

Põhja-Pärnumaa vald

VAPP

LIPP

Territoorium 1010,1 km²
- haritav maa 26 099,20 ha
- mets 48 481,20 ha
- muu maa 21 421,10 ha
- looduslik rohumaa 3405,50 ha
- õuemaa 1277,30 ha

Elanike arv 01.01.2019
- kokku 8381
- 1 km² kohta 8,3

Asustusüksuste arv
- 3 alevit
- 86 küla

Valla keskus
- Vändra alev
- kaugus Pärnust 50 km

Omavalitsusjuhid
- volikogu esimees Ülle Vapper
- vallavanem Jane Mets

Põhja-Pärnumaa Vallavalitsus. Foto Jane Mets

Elanike arv Põhja-Pärnumaa valla külades ja alevites

Asula nimi	2018	2019
Aasa	51	52
Altküla	4	4
Allikõnnu	73	74
Aluste	78	74
Anelema	37	37
Arase	40	40
Eametsa	16	17
Eense	15	18
Eerma	26	27
Enge	93	92
Ertsma	70	75
Halinga	85	90
Helenurme	25	21
Kaansoo	111	114
Kablima	11	10
Kadjaste	140	137
Kaelase	12	12
Kaisma	115	118
Kalmaru	61	65
Kangru	14	21
Kergu	191	179
Kirikumõisa	53	58
Kobra	49	46
Kodesmaa	34	35
Kose	34	35
Kullimaa	24	27
Kuninga	12	12
Kurgja	13	13
Kõnnu	86	85
Langerma	74	74
Leetva	14	15
Lehtmetsa	14	15
Lehu	18	17
Libatse	353	350
Loomse	24	23
Luuri	33	34
Lüüste	22	20
Maima	35	33
Massu	48	45
Metsaküla	10	10
Metsavere	38	38
Mustaru	34	33
Mõisaküla	75	69
Mädara	30	30
Mäeküla	22	21
Naartse	19	19
Oese	14	12
Oriküla	13	15
Pallika	11	11
Pereküla	5	2
Pitsalu	12	12
Pärnjõe	238	228
Pärnu-Jaagupi alev	1094	1103
Pööravere	21	22
Rae	15	15
Rahkama	1	1
Rahnoja	9	12
Reinumurru	36	36
Roodi	39	36
Rukkiküla	10	13
Rõusa	68	71
Rätsepa	79	81
Salu	41	40
Samliku	22	30
Sepaküla	9	8
Sikana	22	18
Sohlu	45	48
Soosalu	14	13
Suurejõe	201	197
Sõõrike	19	18
Säästla	40	39
Tagassaare	23	23
Tarva	62	61
Tootsi alev	755	753
Tõrdu	51	50
Tühjasma	19	17
Vahenurme	172	174
Vakalepa	24	22
Vaki	122	122
Valistre	29	29
Vee	21	20
Venekuusiku	38	38
Veskisoo	3	2
Vihtra	258	256
Viluvere	49	53
Võidula	52	55
Võiera	22	25
Vändra alev	2092	2051
Ünnaste	21	19
KOV täpsusega	107	97
KOKKU	**8434**	**8381**

Olulisemad sündmused, investeeringud ja projektid 2018

* Vändra Päästekomando sai uue ja ühe moodsaima komandohoone. Hoone esimesel korrusel asuvad komandopealiku kabinet, jõusaal, saun-pesuruum ja riietusruum, moodsa tehnikaga varustatud õppeklass ning kööginurk koos kõige vajalikuga. Teisel korrusel asuvad meeskonna olmeruumid ning meeskonnavanema kabinet. Garaaži mahub kogu päästetehnika ja -varustus. Kardinatega kaheks eraldatud garaažis on võimalik ühel pool vastavatel seadmetel pesta ja kuivatada tulekahjul kasutatud voolikuid, teisel pool autosid.
* Venemaal Kaspiiskis toimunud Euroopa Meistrivõistlustel kreeka-rooma maadluses võitis hõbemedali Helary Mägisalu.
* 5. mail toimus 45. Vändra maraton, kus osales üle poole tuhande jooksja ja käija. Vändra maraton on Eesti vanim ja sellele pandi alus juba 1958. aastal. 1994. aastal traditsioon küll katkes, ent 2013. aastast võttis kohalik ettevõtja Joel Tints koos jooksuklubi Mispoga organiseerimise enda kanda ning tänaseks on jõutud 45. juubelimaratonini.
* Pärnu-Jaagupi Muinsuskaitseseltsil möödus 30 aastat asutamisest. Ürituse avas seltsi esimees Mait Rosenstein. Ürituse keskmes oli seltsi 208-leheküljelise ajalooraamatu esitlus, mis kõige muu kõrval sisaldab rikkalikku pildimaterjali ja CD-plaadil seltsi helikroonikat.
* Vändras avati uus rulaväljak. Rulaväljaku avamislinti lõikasid Põhja-Pärnumaa vallavanem Jane Mets, MTÜ Vändra Noored juhatuse liige Martin Sempelson ja pargi projekteerija-ehitaja OÜ OnWheels esindaja Ramus Paimre. Rulaväljaku taastamise otsuse tegid MTÜ Vändra Noored. Rahastusele

Foto Õie Kuusk

Foto Margit Kadak

Foto Õie Kuusk

aitasid kaasa Vändra Alevivolikogu, kes garanteeris omaosaluse projekti taotluse juures. Vändra Alevivalitsus, kes rahastas rulaväljaku projekteerimise. Ning Rohelise Jõemaa Koostöökogu alammeetmest 4.2 „Kogukonna meede, kogukonna teenused ja taristu“ saadi projektile teine osa rahastusest. Kokku läks uus rulaväljak maksma 29 800 eurot.

* Pärnu-Jaagupis rajati kohaliku tuletõrjeseltsi eestvedamisel kultuuri- ja spordipark, et pakkuda tegevust igas eas inimesele. Ehitustööde käigus rajati kolme kilomeetri pikkune jooksu-, suusa-, käimis- ja rattakrossirada, millest poolteist kilomeetrit on multškattega, puhkekohtadega ja valgustatud. Peale selle tehti 18 korviga rahvusvahelistele nõuetele vastav discgolf'i-rada, välijõusaal, väike seikluspark, betoonist lauatennise-lauad, õuesõppe- ja puhkeala laudade, pinkide ja katusealustega ning palju muud.
* EELK Vändra Martini Kirik sai uue katuse. Ehituse käigus vahetati osaliselt välja laudis, katusealuses vahetati välja talade pehkinud osad, paigaldati uus roovitus ja kivikatus.
* Tootsi ujula läbis uuenduskuuri. Vallale läks ujula uuenduskuur maksma ligikaudu 50 000 eurot, mille käigus renoveeriti kogu basseiniosa, vahetati pumbad, ehitati uus veepuhastussüsteem, paigaldati uus valgustus ja remonditi lagi. Tootsi ujula on Eestis üks väheseid, mis asub väikeses alevis ja kuulub kohaliku omavalitsuse haldusalasse.

Olulisemad sündmused, projektid ja investeeringud 2019

* OÜ Kaisma Kärdi farmis avati jaanuaril noorkarjalaut 303 loomale, läga- ja silohoidlad.
* Rekonstrueeriti Tootsi alevi reoveepuhasti ja ühiskanalisatsioon. Projekti käigus rekonstrueeriti alevi reoveepuhasti ning korrastati kaks reoveepumplat: peapumpla ja Sõmera pumpla. Lisaks eelkirjeldatud seadmete lahendustele rekonstrueeriti peapumplast rekonstrueeritavasse reoveepuhastisse suunduv kanalisatsiooni survetorustik, profileeriti ümber Sõmera reoveepumpla sobivamasse asukohta ning rajati viimasega seonduvalt uued isevoolsed ja survetorustikud. Reoveepuhasti ühendati ühisveevärgiga.
* Uksed avas põhjalikult renoveeritud Vändra Alevi Sotsiaalmaja. Projekti käigus ehitati kahele korrusele eluruumid kümnele toetatud elamise teenusel olevale kliendile, sh hoone esimesele korrusele kolm tuba liitpuudega klientidele. Lisaks on mõlemal korrusel klientidele ühiseks kasutamiseks tualettruumid, pesuruumid ja kööginurk. Hoone esimesel korrusel renoveeriti kuus töö- ja tegevustuba, kus erihoolekande- ja kaitstud töö teenusel olevatel klientidel on võimalik teha tööd või töösarnaseid tegevusi ning võtta osa huviringidest.
* Tootsis avati noortekeskus. Selle unistuse aitas täita ENL-i projekt „Nopi Üles – inspiratsioonipuhang!“ Kokku saadi projektist 2000 eurot. Koolilt saadi luba välja ehitada koolimaja tagaküljel olev vaba ruum. Ehitasid nii kooli vilistlased kui ka lapsevanemad.
* Põhja-Pärnumaa vallas toimus raamatukogude reform. Kõigi nelja endise valla raamatukogud reorganiseeriti ja nendest moodustus uus asutus Põhja-Pärnumaa Raamatukogu. Kui seni oli igas raamatukogus juhataja või direktor, siis uues struktuuriüksuses jäävad tööle raamatukoguhoidjad ja üks ühine juht – direktor Monika Jõemaa.
* Valla vee-ettevõtja AS Mako eestvedamisel hakati Vihtra, Suurejõe ja Pärnjõe külades uuendama vee- ja kanalisatsioonitaristuid. Vihtra külas

Foto Õie Kuusk

Foto Õie Kuusk

rekonstrueeritakse kaks reoveepumplat ning 2,7 km vee- ja 2,6 km kanalisatsioonitorustikke. Suurejõe külas rekonstrueeritakse 2,5 km vee- ja 2,6 km kanalisatsioonitorustikke. Pärnjõel uuendatakse 2,5 km vee- ja 2,1 km kanalisatsioonitorustikke, rekonstrueeritakse üks pumpla ja üks veetöötlusjaam. Selle tulemusena paraneb tarbitava vee kvaliteet ja see saab vastama kõikidele normidele. Veemajandusprogrammide lõppeesmärgiks on tagada nõuetele vastav joogivesi ja olemasolevate kanalisatsioonisüsteemide vastavusse viimine kehtivatele nõuetele ning kindlustada süsteemide töökindlus.

* Vändra Kultuurimajas avati taas kino. 2020. aastal on plaanis paigaldada mõnikümmend kinotooli, et pakkuda mugavamat kinoelamust.

Tunnustused

Põhja-Pärnumaa valla aasta **parimaks ettevõtteks valiti LSAB Vändra AS**. LSAB Vändral on ligi pool tuhat klienti, kellest enamuse moodustavad saeveskid, aga ka mööbli, uste-akende või muude sisustustoodete valmistamisega tegelevad puidutööstused, toodetakse lintsaelinte ja saekettaid nii puidu kui metallitöö tööstusele ning osutatakse teritus- ja remonditeenust. Müüakse ja teritatakse ka hakkurite terasid ja freese. Oma tootegrupis ollakse Baltimaade suurim. LSAB Vändra kahes tootmishoones, peale laienemist 2016. a, on kokku 2500 ruutmeetrit tootmispinda. Ettevõte töötab osaliselt kolmes vahetuses ja annab tööd 36 inimesele.

Foto Õie Kuusk

Pärnu linn

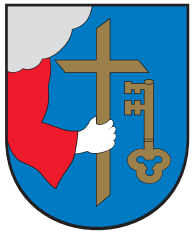

VAPP

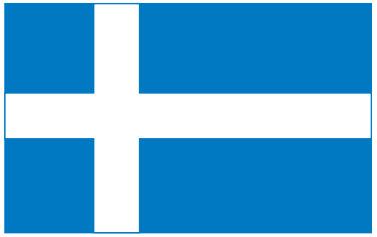

LIPP

Omavalitsusjuhid

- linnapea Romek Kosenkranius
- volikogu esimees Andrei Korobeinik (kuni 31.10.2017)
- volikogu esimees Andres Metsoja (alates 13.11.2017)

Foto Silver Gutmann/VisitPärnu

Territoorium 1. jaanuar 2018 858 ruutkilomeetrit, sh

kõlvik	Pindala m²	Pindala ha	Osakaal %
Haljasala	4 270 180	42,7	0,5
Seisuveekogud	12 447 173	124,5	1,45
Vooluveekogud	3 826 447	38,3	0,44
Veekogud kokku	16 273 620	162,7	1,89
Metsad koos põõsastikuga	410 658 647	4106	47,8
sh mets	406 257 920	4062	47,3

Andmed: Maa-amet

Haldusreform

* 1. novembril 2017 jõustus Audru valla, Paikuse valla, Pärnu linna ja Tõstamaa valla ühinemine ning moodustus uus omavalitsusüksus Pärnu linn.
* Linna koosseisus on moodustatud kolm osavalda: Audru osavald, Paikuse osavald ja Tõstamaa osavald.
* Ühinemisele järgnes üleminekuperiood, mil kujundatakse välja uus valitsemis- ja haldamiskorraldus. Muudatused viiakse sisse sammhaaval, ümberkorraldusteks on aega 2021. aasta kohaliku omavalitsuse volikogu valimisteni.
* Pärnu omavalitsuse koosseisu kuuluvad: Pärnu linn, Audru ja Tõstamaa alevikud, Paikuse ja Lavassaare alevid, 49 küla, sh Manija saar.

Elanike arv omavalitsuste ühinemisel – 51 655
Audru vallas 5 861
Paikuse vallas 3 938
Pärnu linnas 40 558
Tõstamaa vallas 1 298

Pärnu omavalitsuse rahvaarv seisuga 01.01.2018 – 51 649
Pärnu keskuslinnas 40 664
Audru osavallas 5 796 (sh Audru alevikus 1 443 ja Lavassaare alevis 450)
Paikuse osavallas 3 914 (sh Paikuse alevis 3007)
Tõstamaa osavallas 1 287 (sh Tõstamaa alevikus 474)

Pärnu omavalitsuse rahvaarv seisuga 01.01.2019 – 51 883
Pärnu keskuslinnas 40 747
Audru osavallas 5 919 (sh Audru alevikus 1 491 ja Lavassaare alevis 458)
Paikuse osavallas 3 955 (sh Paikuse alevis 3 055)
Tõstamaa osavallas 1 262 (sh Tõstamaa alevikus 463)

16 kuni pensioniealised Pärnu linna elanikud hõiveseisundi järgi, 2009–2019* aastakeskmine, tuhat

16 kuni pensioniealised	2017	2018	2019
Tööjõud	18,8	23,8	24,3
hõivatud	17,9	22,4	23
töötud	0,9	1,3	1,3
Mitteaktiivsed	3,5	4,7	5,8
KOKKU	22,3	28,5	30,1
Töötuse määr, %	4,5	5,5	5,3

Andmed: Statistikaamet

Töötajate arv tegevusalade lõikes

Tegevusala	31.12.2017		31.12.2018		31.12.2019	
	töötajate arv	osakaal (%)	töötajate arv	osakaal (%)	töötajate arv	osakaal (%)
Põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük	439	2,6	398	2,2	405	2,2
Mäetööstus	132	0,8	142	0,8	105	0,6
Töötlev tööstus	5160	30,0	5382	29,4	5091	27,5
Elektrienergia, gaasi, auru ja konditsioneeritud õhuga varustamine	62	0,4	63	0,3	58	0,3
Veevarustus; kanalisatsioon, jäätme- ja saastekäitlus	139	0,8	152	0,8	164	0,9
Ehitus	1311	7,6	1533	8,4	1537	8,3
Hulgi- ja jaekaubandus, mootorsõidukite ja mootorrataste remont	1761	10,3	1810	9,9	1885	10,2
Veondus ja laondus	793	4,6	853	4,7	876	4,7
Majutus ja toitlustus	1544	9,0	1596	8,7	1686	9,1
Info ja side	70	0,4	80	0,4	97	0,5
Finants- ja kindlustustegevus	45	0,3	44	0,2	45	0,2
Kinnisvaraalane tegevus	298	1,7	313	1,7	327	1,8
Kutse-, teadus- ja tehnikaalane tegevus	438	2,6	454	2,5	455	2,5
Haldus- ja abitegevused	260	1,5	346	1,9	474	2,6
Avalik haldus ja riigikaitse; kohustuslik sotsiaalkindlustus	413	2,4	482	2,6	498	2,7
Haridus	1708	9,9	2009	11,0	2055	11,1
Tervishoid ja sotsiaalhoolekanne	1754	10,2	1766	9,6	1906	10,3
Kunst, meelelahutus ja vaba aeg	385	2,2	406	2,2	458	2,5
Muud teenindavad tegevused	305	1,8	359	2,0	382	2,1
Tegevusala määramata	158	0,9	145	0,8	12	0,1
	17175		**18333**		**18516**	

Allikas: Maksu- ja Tolliamet

Olulisemad sündmused 2018

Pärnu keskuslinn
* Pärnu südalinnas avati uus bussijaam.
* Endises ujulas avati Raba 5 noortekeskus.
* Pärnus tähistati Eesti Vabariigi 100. sünnipäeva, Kuninga kooli ees avati Eesti Vabariigi loojatele pühendatud mälestusmärk „Ajahetk“.
* Avati uue väljanägemise ja nime saanud Iseseisvuse väljak.
* Kesklinnas valmis äri- ja eluhoone Martensi maja.
* Valmis Metsä Woodi kasevineeritehas.

Tõstamaa
* Tõstamaa tervisekeskuse uute ruumide valmimine.

Paikuse
* Paikuse põhikooli aula ja noortekeskuse Panoke renoveerimine.

Audru
* Audru kultuurikeskuse renoveerimistööde ja Valgekodu kergliiklustee valmimine ning raamatu „Jää-ajast siia ja edasi ehk killukesi Audrust“ ilmumine. Koostaja Kersti Põllu.

Olulisemad sündmused 2019

Pärnu keskuslinn
* Avati Pärnu idapoolsele muulile viiv kergliiklustee.
* Valmis uus spaahotell *Wasa Resort.*
* Pärnus alustas tööd Eesti suurim päikeseenergiajaam.
* Pärnu rannas toimus ratsaspordivõistlus Classic Pärnu 2019.
* Suvepealinna jõudis tagasi Elmar Kitse pannoo „Pärnu jõgi“.

Tõstamaa
* Pootsi ja Tõhela külade ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni rekonstrueerimine.

Paikuse
* Paikuse alevis avati Konsumi COOP kauplus.

Audru
* Audru aleviku Tiigi elamuala vee- ja kanalisatsioonitrasside ning Põldeotsa kergliiklustee valmimine, Audru kooli rekonstrueerimistööde lõpetamine kooli 80. juubeliks, Pärnumaa 26. rannamängude ja Audru osavallapäevade samaaegne toimumine.

Olulisemad kultuurisündmused 2018

* Vabaõhulavastus „Saja-aastane öö”. Pärnumaa suurim kingitus 100-aastasele Eestile on vaatemänguline vabaõhulavastus „Saja-aastane öö” Pärnu Vallikääru aasal.
* Rekonstrueeritud Rüütli platsi avamine ja nimetamine Iseseisvuse väljakuks.
* Eesti Vabariigi 100. aastapäevale pühendatud sündmused Pärnus. Kuninga tänava põhikooli ees Eesti Vabariigi loojatele pühendatud mälestusmärgi „Ajahetk“ avamine.
* Pärnumaa laste laulupidu “Õnn on peidus minu kodus” Vallikäärus.
* „Sajaga edasi, Eesti!“. Aasta viimasel päeval toimub üle-eestiline juubeliaasta lõpupidu „Sajaga edasi, Eesti!“. Pärnus toimus teater Endla esisel väljakul päeval ühestantsimine ja õhtul vabaõhukontsert.

Olulisemad kultuurisündmused 2019

* XXVII laulu-ja XX tantsupeo „Minu arm“ tule tulemine Pärnumaal.
* Rahvusvaheline Pärnu Muusikafestival.
* Classic Pärnu takistussõidus. Suve suurim ratsaspordi võistlus toimus augustis Pärnu rannaliival.
* Pärnu valgusfestival „Öövalgel“. Pärnu valgusfestival „Öövalgel“ on ainulaadsetest lavastustest ja installatsioonidest koosnev festival.

Suveetendused Pärnus. Foto Tõiv Jõul

Idapoolsele muulile viiv kergliiklustee. Foto Silver Gutmann / VisitPärnu

EV100 kujud sinimustvalgesse. Foto Tõiv Jõul

Iseseisvusväljak. Foto Reimo Ruubel

Raja lasteaia nurgakivi. Foto Tõiv Jõul

* Pärnu Linnafestival IN August**.** Augustis toimus Pärnus Jakobsoni pargis ja selle ümbruses, esmakordselt linnafestival IN August, mis koondas enda alla muusika, kunsti ja toidu. IN August ühendas mitut samaaegselt linnas toimuvat minifestivali ning olid kõigile külastajatele tasuta.

Pärnu aasta tegu

Aasta parima teo konkurss toimub Pärnu linnavalitsuse ja Pärnu Postimehe koostööna ja selle võitja selgub rahvahääletusel.

Aasta tegu 2018
I koht – Pärnu uus bussijaam
II koht – Mai kooli laste heategevuslaat haige koolivenna toetuseks
III koht – Raba 5 noortekeskus

Aasta tegu 2019
I koht – Pärnu muuli ja Rannapargi vaheline kergliiklustee
II koht – Pärnu võrkpalliklubi meeskonna Eesti meistri tiitel
III koht – Pärnu loomade varjupaiga päästeoperatsioon 30pealise koerakoloonia aitamise nimel

Pärnu linna vapimärk

2018
Nr 99 – **Albert Anderson**, pikaajalise ja pühendunud tegevuse eest tervislike eluviiside õpetamisel ning propageerimisel.

Nr 100 – **Vahur Roosaar**, märkimisväärse panuse eest Pärnu linna ettevõtluskeskkonna arendamisel ning töökohtade loomisel.
Nr 101 – **Raimo Vahtera**, pikaaegse tegevuse eest Vaasa Pärnu sõprussidemete arendamisel.
2019
Nr 102 – **Andres Laanemets**, haridus- ja kultuurielu edendamise eest Pärnu linnas.
Nr 103 – **Eha Vellend**, pikaaegse panuse eest Pärnu terviseedenduse arendamisel.
Nr 104 – **Ester Vilgats**, pikaaegse ja pühendunud töö eest ajakirjanikuna Pärnu ja Pärnumaa elu kajastamisel.

Audru osavalla vapimärk

2018
Harri Lelle – kauaaegne kehalise kasvatuse õpetaja ja treener, spordielu edendaja, Audru valla spordiklubi president 1994–2006.
2019
Liili Napp – perearst, kes on kogu oma elu pühendanud Audru piirkonna inimeste ravimisele.

Paikuse osavalla vapimärk

2019
Sirje Solom – kauaaegse ja märkimisväärse töö eest Paikuse põhikooli õppealajuhatajana.

Tõstamaa osavalla vapimärk

2018
Toomas Rõhu, kauaaegse Tõstamaa vallavanemana kohaliku elu edendamise eest.
Helle Vahemäe, kauaaegse korrektse ja kohusetundliku töö eest maanõunikuna ja elanike nõustamise eest maaküsimustes.

2019
Ülle Tamm, Manija elu edendamise eest.
Viivi Karlep, Tõstamaa kultuurielu edendamise eest.

Saarde vald

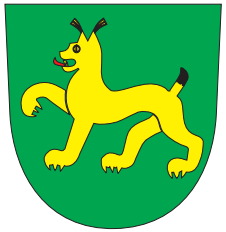

VAPP

LIPP

Territoorium 1065 km²
- põllumajandusmaa 153 km²
- põld 120 km²
- mets 768 km²
- sh looduskaitsepiirangutega maa 244 km²

Elanike arv 01.01.2020
- kokku 4555
- 1 km² kohta 4,3

Asustusüksuste arv
- külasid 35 (2017 taasmoodustati Allikukivi küla)
- alevikke 1
- linnu 1

Valla keskus
- Kilingi-Nõmme linn
- kaugus Pärnust 40 km

Omavalitsusjuhid
- vallavolikogu esimees
  Väino Lill 27.10.2017-13.12.2017
  Kadri-Aija Viik alates 14.12.2017
- vallavanem
  Indrek Talts 03.11.2017-31.12.2018
  Eiko Tammist alates 20.02.2019

Rahvatantsijad metsa ääres. Foto Kadri Karon

Elanike arv asustusüksuste lõikes

Asula nimetus	01.01.2018	01.01.2019
KOV	46	34
Allikukivi	129	126
Laiksaare	80	82
Ilvese	111	101
Jaamaküla	98	106
Jäärja	53	53
Kalda	66	67
Kalita	90	91
Kamali	35	32
Kanaküla	58	56
Kikepera	24	25
Kilingi-Nõmme	1682	1655
Kõveri	3	1
Kärsu	37	37
Lanksaare	8	8
Leipste	89	87
Lodja	116	122
Lähkma	27	27
Marana	21	22
Marina	22	21
Metsaääre	146	145
Mustla	17	16
Oissaare	17	20
Pihke	4	4
Rabaküla	92	92
Reinu	23	25
Ristiküla	85	78
Saarde	287	273
Saunametsa	18	17
Sigaste	79	78
Surju	262	259
Tali	245	227
Tihemetsa	386	383
Tuuliku	2	0
Tõlla	77	71
Veelikse	79	82
Viisireiu	61	58
Väljaküla	47	46
KOKKU	**4722**	**4627**

Olulisemad sündmused 2018

* 02.02 Kilingi-Nõmme Gümnaasiumi aulas peeti pidulik kontsertaktus valla teenekate austamiseks.
* 17.02 Talil küüditatule ja lahingutes langenuile mälestuskivi avamine, näitus, kaitseliidu näidislahing.
* 22.02 EV 100 juubeliaastale pühendatud tõrvikutega rongkäik, mis sai alguse Saarde kiriku juurest ja kulges mööda Kiriku tänavat Vabadussõja mälestussamba juurde. Toimus pidulik tseremoonia ja loeti ette isesisvusmanifest.
* 24.02 EV 100 pidulik tseremoonia Kilingi-Nõmme lipuväljakul, millele järgnes Kaitseliidu näidislahing. Surju rahvamajas toimus pidulik kontsert-aktus. Kilingi-Nõmme klubis oli avatud näitus „Eesti riiklikud teenetemärgid“.
* 19.04 täitus 80 aastat Kilingi-Nõmme linnaõiguste saamisest.
* 20.04 naiskoor Kanarbik tähistas 65. tegutsemisaastat.
* 06.05 Segaansambli Patlane 20. juubelipidu.
* 01.06 avati Kilingi-Nõmme Gümnaasiumi eestvedamisel ja sadade toetajate kaasabil rajatud Saarde 100 Tamme Salu. Graniitrahnul on tekst: Eesti Vabariik 100 Saarde rahvalt.
* 16.06 II rahvamuusikapidu Lähkma Külamajas EV 100 ürituste raames. Osales ligi 50 pillimängijat, lisaks tantsurühmad oma vallast ja kaugemalt, pidulisi kokku ligi 200. Korraldaja oli Lähkma-Saunametsa külaselts.
* 27.07 Ristiküla kodukandipäev. Esitleti raamatut: „On kallis mulle kodupaik… RISTIKÜLA KILLUKE EESTIMAAD II“, autorid Agnes Põllu ja Riita Lillemets.
* 01.09 Surju Põhikoolis alustas tööd Kilingi-Nõmme Muusikakooli õppekoht. Tali Lasteaed kolis teeninduskeskusest ümber ehitatud uuede kodusse, rühmas 15 last.

Saarde 100 tamme pargi rajamise töögrupp: Anne Aasamets, Erli Aasamets, Eesi Kolla ja Ly Lünekund. Foto erakogu

Kontsert Kilingi-Nõmme 80 – rännak läbi ajastute. Foto Kalju Sarapu

* 14.-15.09 V Seenefestival Tihemetsa Spordihoones.
* 20.10 Kilingi-Nõmme Keskkooli/Gümnaasiumi vilistlaste kokkutulek.
* 13.10 Surju Lasteaial täitus 30. tegevusaasta.
* 26.10 Pärnu Muusikakooli akordionistide orkester saavutas 2. koha 36. Pärnu Rahvusvahelisel Akordionimuusika Festivalil.
* Maailmarekordi omanik kiikingus on Sven Saarepere.

Olulisemad investeeringud

* Tali teeninduspunkti osaline rekonstrueerimine lasteaiaks.
* Kilingi-Nõmme, Tihemetsa ja Saarde küla vee- ja kanalisatsioonisüsteemi ning puhastusseadmete renoveerimise II etapi lõpetamine.
* Kilingi-Nõmme reoveepuhasti avamine.
* Vallateede renoveerimine.

Olulisemad sündmused 2019

* 03.01 Jaamaküla saun-päevakeskusel täitus 20 tegevusaastat.
* 01.02 Kilingi-Nõmme Gümnaasiumi aulas peeti pidulik kontsertaktus läheneva Eesti Vabariigi 101. aastapäeva tähistamiseks ja valla teenekate austamiseks.
* 24.02 EV 101 kontsert-aktus Surju Rahvamajas – “Mõtetes laulu- ja tantsupeole!”
* 13.04 taasavati Kilingi-Nõmme Klubi.
* 17.04 avati Kilingi-Nõmme Klubis kino filmiga „Tõde ja Õigus“.
* 17.05 Lasteaed “Krõll” 40 juubel. Lasteaia ristiemaks on Ellen Niit.
* 08.06 Tali Põllumeeste Seltsi 120. aastapäeva tähistamine Tali Seltsimaja juures.
* 12.06 Eesti Vabariigi President Kersti Kaljulaid Saarde vallas: külastati Surju hoolekodu “Videvik”, Kilingi-Nõmme

Kirikuaia kohvik Kilingi-Nõmme Linnapäevadel 2018. Foto Kalju Sarapu

President Surju Hooldekodus Videvik 2019. Fotod Kalju Sarapu

EV 101 kontsert-aktus Surju Rahvamajas – "Mõtetes laulu- ja tantsupeole!". Foto Kalju Sarapu

keraamikastuudiot Ateljee46 ja Väljakülas tegutsevat metsaveotraktorite valmistamise ja metsamasinate remondi firmat OÜ Metsis. President istutas 101. tamme EV 101. aastal Saarde Saja Tamme salusse. Tamm on pärit Saarde kihelkonna ühe suurema sugupuu, Kuningate suguvõsa, kunagise Sookuninga talu maadelt.

* 14.06 Saarde Saja Tamme salus avati mälestusmärk, meenutamaks Kilingi, Jäärja, Pati, Saarde, Tali, Tihemetsa ja Voltveti vallast ning Kilingi-Nõmme linnast 1941. ja 1949. aastal küüditatuid. Skulptor Ülo Kirt. Ettevõtmise algataja, arhiiviandmete koguja ja stenditekstide autor on Silvia Paluoja.
* 05.-06.07 XXVII üldlaulupeol ja XX tantsupeol "Minu arm" osalesid: Saarde valla (Kilingi-Nõmme Gümnaasiumi ja Surju Põhikooli ühendatud) mudilaskoor

Saarde 100 tamme salusse püstitatud küüditatute mälestusmärk. Foto Erli Aasamets

ÖÖ maru. Kogukonna võistkond. Foto Sigrid Absalon

I advent Kilingi-Nõmmes 2019. Foto Kalju Sarapu

ja lastekoor valikkooridena (juhendajad Tiia Herman ja Piia Salomon), naiskoor "Kanarbik" (dirigent Ester Murrand), Surju Rahvamaja naiskoor "Kirekeel" (dirigent Aet Vill), naisrahvatantsurühm "Surju Sõbratarid (juhendajad Dea Haar ja Ülle Alanurm), Kilingi-Nõmme Võimlemisklubi Githa rühm „Infinitum" (juhendaja Eha Smolina) valikrühmade liigis.

* 24.08 kunagise Tõlla Algkooli kokkutulek ja mälestus-meenutuskivi avamine.
* 31.08 Kilingi rahvatantsurühm pidas 35. aastapäeva.
* August – Saarde vallas Väljakülas valmis 100. metsatraktor Metsis 808F.
* September – Kilingi-Nõmme Muusikakool kolis, uuest õppeaastast tegutsetakse Pargi tänav 6 majas. 2019. a tähistas muusikakool 35. aastapäeva.
* 21.09 EELK Saarde Katariina kiriku taaspühitsemise 160. aastapäeva tähistati kirikuõpetaja Arvet Ollino eestvõttel suure pühalikkusega. Osalesid peapiiskop emeeritus Andres Põder, piiskop Joel Luhamets, Pärnumaa praost Tõnu Taremaa. Annetuste toel soetati kirikusse uus põrandavaip.
* 02.10 Viisireiu külas avati Eesti elu hoidja monument, skulptor Mati Karmin, tellija OÜ Weiss. Samaaegselt toimus OÜ Weiss Vahtra suurfarmi avamine, kus eriline ootealata karussell-lüpsiplats.
* 19.10 Andreas Välja võitis vabamaadluses Riia lahtistel meistrivõistlustel kehakaalus 60 kg I koha.
* 18.10 toimus Saarde ÖÖ-maru, ohutusteemaline võistlus haridusasutuste töötajatele üle Eesti.
* 27.10 Pärnu Muusikakooli akordionistide orkester ja Randar Rätsep saavutasid mõlemad 3. koha 37. Pärnu Rahvusvahelisel Akordionimuusika Festivalil.
* 19.11 Saarde valla aastapäeva tähistamine Kilingi-Nõmme klubis kontsertaktuse ja Tihemetsas valla perepäevaga. Vallajuhid andsid üle vapimärgid ja tunnustused Kauni kodu konkursi võitjatele.
* 30.11 Saarde valla meeskond võitis Pärnumaa veteranide korvpalli meistrivõistlused 40+ vanuseklassis.

Olulisemad investeeringud

* Kilingi-Nõmme klubi tulekahju järgne renoveerimine.
* Muusikakooli ülekolimine renoveeritud ruumidesse gümnaasiumi algklasside majas.
* Surju Lasteaed laienes põhikooli hoonesse, avati hoiurühm.
* Humalaste puhkeala.
* Vallateedele mustkatte ehitus 3 km ulatuses.

Traditsioonilised spordiüritused läbi aastate: Kilingi-Nõmme maijooks, Kõveri Spordipäev TRIATLON, Kilingi-Nõmme koolispordi mitmevõistlus, Kilingi-Nõmme mitmevõistlus, Kolme koolimaja jooks, Saarde jõuluturniir: sh isadepäeva maleturniir, "Saarde täpsuskütt" (õhkrelv ja pikkvibu), Ennu lauatenniseturniir, võrkpallivõistlus, VK Githa jõuluvõistlus, meistrivõistlused koroonas, jõuluLED - paaris discgolfivõistlus, jõualade mitmevõistlus FITNESS, sulgpalliturniir, jalgpalliturniir, võistlused sõudeergomeetril ja joonejooksus jm.

Traditsioonilised sündmused läbi aastate: Kilingi-Nõmme linnapäevad; rahvamuusikapidu Lähkma Külamajas; pärimuspäev, Klubi Rock, aastalõpu peod valla erinevates keskustes, kogu pere jõulupäev lasteaias Krõll; valla sünnipäeva, advendiaja, vabariigi aastapäevade, emade- ja isadepäevade tähistamised valla erinevates keskustes, eakatepäev, lusikapidu jm.

Tunnustused 2018

Pärnumaa Omavalitsuste Liit
Pärnumaa Aasta gümnaasiumiõpetaja – **Helle Berg**
Pärnumaa Aasta noorsootöötaja – **Laine Ülemaante**
Pärnumaa Aasta põhikooliõpetaja – **Kadri Karon**
Pärnumaa Aasta õppeasutuse juht – **Erli Aasamets**
Pärnumaa haridusasutuse aasta tegu – **Kilingi-Nõmme Gümnaasiumi koostööprojekt "Võrgustikupõhine ühisõpe"**

Euroopa koolide virtuaalne kogukond eTwinning
Surju Põhikoolile omistati eTwinningu kooli märk.

Eesti Olümpiakomitee
Eestimaa sportlik perekond – Pärnumaalt **perekond Kaljur** Saarde vallast

Tartu Ülikooli eetikakeskus
„Väärtuskasvatuse kool 2018" – **Kilingi-Nõmme Gümnaasium**

Tunnustused 2019

Saarde valla vapimärgid
Saarde valla Suur Vapimärk – **Silvia Paluoja**
Saarde valla Väike Vapimärk – **Kert Jefimov**
Saarde valla Väike Vapimärk – **Elvi Sikk**
Saarde valla Väike Vapimärk – **Eve Sinijärv**
Saarde valla Väike Vapimärk – **Naima Melnits**
Saarde valla Väike Vapimärk – **Elmar Melnits**

Pärnumaa vapimärk
Kilingi-Nõmme Gümnaasiumi direktor **Erli Aasamets**

Aasta hooldustöötaja
Sotsiaalkaitseminister Kaia Iva tunnustas tiitliga Saarde Vallavalitsuse hooldustöötajat **Eve Ruusmanni**

C.R. Jakobsoni preemia – Kert Jefimov

Tartu Ülikooli eetikakeskus
"Hea lasteaia teerajaja 2019" **Surju Lasteaed ja Kilingi-Nõmme lasteaed „Krõll"**
„Hea kooli ekspert" **Kilingi-Nõmme Gümnaasium**

POL ja SA Pärnumaa Arenduskeskus
Aasta(te) vabatahtlik 2019 eripreemia **Väino Lensment**

Pärnumaa Omavalitsuste Liit
Pärnumaa 2019. aasta haridustegu – maakondlik **laulukonkurss "Kaunim metsalaul",** korraldajaks Kilingi-Nõmme Gümnaasium
Pärnumaa 2019. aasta tugispetsialist – **Marge Leppik** Surju Põhikoolist

Saarde valla Suur Vapimärk

Saarde valla Väike Vapimärk

Tori vald

VAPP

LIPP

Territoorium 611,11 km²
- haritav maa 18311,2 ha
- looduslik rohumaa 3043,5 ha
- mets 25838,7 ha
- muu maa 11844,3 ha

Elanike arv 01.01.2020
- kokku 11 879
- 1 km² kohta 19,4

Asustusüksuste arv 45
- külasid 41
- alevikke 3
- linnu 1

Valla keskus
- Sindi linn
- kaugus Pärnust 12 km

Omavalitsusjuhid
- volikogu esimees Enn Kuslap
- vallavanem Lauri Luur

Tori valla loodus on kaunis ja mitmekülgne. Foto Ott Rõngas

Elanike arv asustusüksuste lõikes

Asula nimetus	1.01.2019	101.2018
Aesoo küla	19	22
Are alevik	407	4 10
Eametsa küla	552	473
Eavere küla	39	37
Elbi küla	6	3
Elbu küla	73	72
Jõesuu küla	279	288
Kiisa küla	87	75
Kildemaa küla	28	34
Kilksama küla	455	436
Kuiaru küla	69	71
Kurena küla	49	51
Kõrsa küla	80	73
Lepplaane küla	70	67
Levi küla	41	43
Mannare küla	37	39
Muraka küla	97	95
Murru küla	77	80
Muti küla	56	60
Rätsepa küla	39	38
Niidu küla	129	129
Nurme küla	174	165
Oore küla	93	90

Parisselja küla	47	41
Piistaoja küla	112	109
Pulli küla	138	134
Pärivere küla	31	32
Randivälja küla	66	63
Riisa küla	22	23
Räägu küla	46	45
Rütavere küla	54	55
Sauga alevik	1159	1178
Selja küla	302	301
Sindi linn	3760	3791
Suigu küla	237	234
Taali küla	231	232
Tabria küla	37	38
Tammiste küla	1505	1409
Tohera küla	72	67
Tori alevik	440	432
Urge küla	146	144
Urumarja küla	93	95
Vainu küla	81	87
Võlla küla	56	55
Võlli küla	58	57
KOV täpsusega	226	221
Kokku	**11875**	**11694**

Olulisemad sündmused 2018

* Sindi võimlemispeol osales üle 200 võimleja Pärnumaalt.
* 1. mail tähistas Sindi linn oma 80. sünnipäeva kevadlaadaga, korraldati fotonäitused, Ojakalda parki istutati Eesti Vabariigi sajanda juubeliaastapäeva puhul 100 tamme.
* Liikumishuvilised said osaleda Are pargijooksul ja Sauga rahvajooksul.
* Are mõisa pargis peeti esmakordselt Tori valla laulupäeva ja tantsupidu.
* 20.-21. juulil toimusid suvelavastuse “Mälutempel” etendused maagilisel Tori aasal, Tori Põrgu ja Eesti Sõjameeste Mälestuskiriku taustal.
* Rokihuvilised kogunesid Sindi laululava juures, kus leidis aset 49. Sindi Rock.
* Tori Spordiklubi suvist hooaega lõpetava tervisespordisarja Terve Tori käigus prooviti erinevaid spordialasid ning saadi uusi koduloo- ja tervisealaseid teadmisi.
* Pärnumaa Omavalitsuste Liit valis aasta klassijuhatajaks Sindi Gümnaasiumi õpetaja Tatjana Grigorjeva-Keerupi ja aasta lasteaiaõpetaja tiitli sai Tammiste Lasteaia õpetaja Maiken Eskla.
* Trikiratturid ja rulatajad üle Eesti võistlesid järjekordsel Sindi Skatel.
* Oktoobris korraldati Toris juba viiendat korda hoidiste minimess.
* 20. oktoobril tähistas Karl Rammi nimeline Sindi Muusikakool 30. sünnipäeva suure juubelikontserdiga.
* 11. novembril oli Tori valla esimene sünnipäev. Täpselt aasta tagasi kuulutati välja Are valla, Sauga valla, Tori valla ja Sindi linna ühinemise teel tekkinud Tori valla valimistulemused.
* Esimene Tori valla noortepäev oli suunatud Tori vallas õppivatele vanema kooliastme noortele.
* 23. novembril tähistas Tori Raamatukogu 140. tegevusaastapäeva.
* MTÜ Pärnumaa Kodukant valis Pärnumaa aasta külaks 2018 Jõesuu küla.
* 18. ülemaaline jõuluvanade rongkäik sai alguse 1. detsembril Sindist.
* Pärnumaa aasta vabatahtliku nominendiks esitati Urmas Saard, kes toimetab igapäevaselt uudiste kirjutamise ja kajastamisega, ning Vello Kaunissaar Taali Rahva Seltsist.
* Pärnumaa aasta vabaühenduse nominendiks sai Sindi Tuletõrje Selts.
* Tori valla aasta ettevõtteks valiti Tori Jõesuu Siidri- ja Veinitalu OÜ.

Sinti rajati Eesti Vabariigi 100. juubeliaastapäeva puhuks tammepark. Foto Ülari Tuisk

Sindi Skate 2018. Foto Teele Mustallikas

Uueda turismitalu sai 2019. aastal Tori valla kauni kodu tiitli. Foto Tori Vallavalitsus

Olulisemad sündmused 2019

* Avati pidulikult Julius Friedrich Seljamaa monument Sindis.
* Are Kool tähistas 190. ja Are Kooli Suigu lasteaed 30. tegevusaasta täitumist.
* Pärnumaa Talimängudel saavutas Tori vald kolmanda koha.
* 21. veebruaril päästeti Sindi paisu lähistel läbi jää vajunud hunt.
* Tähistati Eesti Vabariigi 101. aastapäeva: Tori Rahvamaja folkloorihommikul sai tantsida ja laulda; Tori Eesti Sõjameeste Mälestuskirikus toimus tänujumalateenistus ja Are Huvikeskuses kontsert.
* Ühiselt lauldi Tori Valla Laulupäeval, kus osalesid kõik valla laulukollektiivid.
* Traditsioonilisel Sindi võimlemispeol oli üle kahesaja osaleja.
* Tori valla laste ja noorte laulukonkursil lõõritasid valla lasteaedade ja koolide lauljad.
* Ülevallalises õpilasmalevas osales ligi 100 noort.

Laulu- ja tantsupeo tuli Toris. Foto Ülo Soomets

* Tori Kooli Sihtasutus avas Tori kooli pargis välijõusaali.
* Tori valla ühisel tantsupeol „Aja värvid“ Are mõisa pargis esinesid Are, Tori, Sauga ja Sindi rahvatantsijad ning külalised Põhja-Pärnumaalt, Häädemeestelt, Paikuselt ja Pärnust.
* XXVII Laulu- ja XX Tantsupeo tule tulemisega olid seotud mitmed sündmused Tori vallas: 10. juunil andis Paikuse osavald tule üle Tori vallale raekoja ees Sindis; esinesid Murueided ja Mirtel Metsmaa; rongkäigus liiguti Sindi Gümnaasiumi juurde, kus esinesid tantsurühm Hope, Sindi Muusikakool ja naisrahvatantsurühm Kuu; edasi liikus tuli hobustega Tori Hobusekasvanduse õuealale, kus toimus üle 300 esinejaga kihelkonna laulu- ja tantsupidu “Tantsime öösse”; tantsupidu jätkus Tori kirikuaias, muusikat tegi ansambel Vanad Sõbrad; samal õhtul toimus Tori kirikus džässilaulupidu “Ajaväli”, kus esinesid Liisi Koikson, Andre Maaker, Peedu Kass, Martin Petermann, Raun Juurikas.
* Laulu- ja Tantsupeol osalesid järgmised Tori valla kollektiivid: naisrahvatantsurühmad Anna ja Minna, Sassis Sussid ja Tammepiigad; tantsuansambel Kuu naisrühm ja Tori Rahvamaja segarühm; Sindi Laulukoor, Tori segakoor ja Sindi Gümnaasiumi mudilaskoor; Tori kooli lastekoori lauljad osalesid Pärnumaa 4H koori koosseisus.
* Kodanikualgatuslik Sauga rahvajooks „Jookse külale külla”, mis traditsioonilisel leiab aset ühes Sauga piirkonna külas, tõi seekord jooksusõbrad Kilksamale.
* Tori alevikku paigaldati laulu- ja tantsupidu sümboliseeriv südamekujuline installatsioon, tähistamaks laulu- ja tantsupeo 150. juubeliaastat, väärtusi ja põhisõnumeid.
* Toimus vallavanema vastuvõtt tublidele õppuritele.
* Pärnumaa Võidupüha Maraton sai 22. juunil alguse Torist Eesti Sõjameeste Mälestuskiriku juurest, kus valla vabatahtlikud moodustasid lipuspaleeri 50 sinimustvalge lipuga.
* Juba üheksandat korda toimus Tori Põrgu Triatlon.
* Valla raamatukogud viidi ühtse juhtimise alla – senise seitsme iseseisva raamatukogu asemele moodustati üks Tori Valla Raamatukogu, millel on haru-raamatukogud.
* Toimus traditsiooniline suvefestival Tori Ööd ja Päevad.
* Pulli raudteejaamas tervitas 1600 inimest soomusrongi Wabadus, pealtvaatajad said osa näidislahingust ja meeleolukast kontserdist.
* Tori alevikus avati rekonstrueeritud staadion meeldejääva jalgpallilahinguga, kus Eesti Jalgpalliliiduga võistlesid Tori noored ja Tori Põrgulised.
* Karl Rammi nimelise Sindi Muusikakooli direktor Merike Teppan-Kolk pälvis Jakobsoni stipendiumi, mis on ellu kutsutud Pärnumaa aasta tunnustatuma põllumehe ning haridus- ja kultuuritegelase väljaselgitamiseks.
* Tori valla esindus osales Rohelise Jõemaa suvemängudel.
* Vallavanem Lauri Luur õnnitles Sindi raekojas pidulikult paare, kes tähistasid 50., 65. või 70. pulma-aastapäeva.
* Ulmekirjanik Tiit Tarlapile avati Sindi raamatukogu juures mälestuspink.
* Tori valla teise aastapäeva tähistamine toimus Tori kirikus, kus pühitseti sisse valla lipp ja esimest korda uue valla ajaloos jagati ka väärikaid tunnustusi.
* Vabatahtlikud korraldasid valla abiga Eesti vanima rokifestivali Sindi Rocki suurejoonelise 50. juubeliaastapäeva kontserdi. Sindi Rockil peetud oksjonilt saadud 1000 euro eest soetasid festivali korraldajad Sindi Avatud Noortekeskuse bändiruumi mitmeid uusi pille.

* Tori valla noortepäev „Tori noored nähtavaks“ tõi taas kokku noored üle terve valla.
* Rahvatantsurühm Murueided tähistas 60. tegevusaastapäeva.
* Sindi Laulukoor tähistas 150. tegutsemisaastat.
* Tori Spordiklubi tähistas 10. tegevusaastapäeva.
* Pärnumaa Omavalitsuste Liit andis välja Pärnumaa aasta kultuuriauhinnad, kus Pärnumaa aasta üllataja kategooria võitis Sindi Rock 50, mille peakorraldajad olid Maarja Burket, Annika Burket ja Taavi Burket.
* Jõesuus elav Aadi Saar pälvis Pärnumaa Arenduskeskuse korraldatud vabaühenduste ja vabatahtlike tänupäeval žürii eripreemia.
* Pärnumaa Täiskasvanud Õppija Nädal (TÕN) tunnustas Sindi raamatukogu 2018. aasta TÕN tegevusi.
* Tori valla aasta haridustöötajateks pärjati Andra Sõmer (Tori Põhikooli treener-tantsuõpetaja), Astrid Närep (Sindi Lasteaia logopeed) ja Nelli Vadam (Jänesselja Lasteaia muusikaõpetaja).
* Eesti Muusikakoolide Liit tunnustas Tori valda parima muusikaharidust toetava kohaliku omavalitsusena.
* Sindi Skate 2019 trikirattavõistlus tuli vihmase ilma tõttu viia Tihemetsa sisehalli.
* Pärnumaa Omavalitsuste Liit valis maakonna parimaks noorsootöötajaks Are valla Avatud Noortekeskuse juhataja Pille Kuusiku.
* Valiti esmakordselt valla kaunid kodud: tiheasustuste eramu kategooria esikoht: Sindis Auli tn 3 asuv kodu; hajaasustuste majapidamiste kategooria esikoht: Piistaojal asuv Tahkuse-Madise; kortermajade kategoorias Sauga alevikus Peoleo tn 1 asuv elamu; ühiskondlikest hoonete kategoorias Uueda turismitalu Nurme külas.
* Tori valla aasta ettevõtteks valiti Fennobed OÜ.

Olulisemad projektid ja investeeringud 2018

* Sauga alevikku rajati KIKi toel kaasaegne leedvalgustitega tänavavalgustus; CO2 meetme abil soojustati Jänesselja Lasteaia vana osa ning rajati viilkatus koos ventilatsiooniga.
* Linnaliste piirkondade toetusmeetme abil rajati Sindi linna u 5 km jalg- ja jalgrattateid.
* Maanteeamet renoveeris Sindi linna läbiva Paide maantee.
* AS-ilt Eesti Post osteti Sindi linna raamatukogu jaoks endine postkontori hoone aadressil Pärnu mnt 55a.
* Suigu küla keskuses renoveeriti tänavavalgustus.
* Tori Muuseumi ait sai uue laastukatuse.
* Tolmuvaba katte sai ligikaudu 17 km kruusakattega teid ja tänavaid.
* Annetajatelt ja Rohelise Jõemaa Koostöökogult saadud toetuse abil rajati Sindi Gümnaasiumi juurde endise vilistlase, riigitegelase ja juristi Julius Friedrich Seljamaa mälestusmärk.
* SA Maaelumuuseumid alustas ajaloolise Tori tallikompleksi renoveerimist.
* Keskkonnaagentuur alustas Sindi paisu likvideerimist ning kärestiku rajamist.
* Sindi linna katlamajad ja kaugküttetrassid müüdi enampakkumise käigus OÜ-le SW Energia.

Olulisemad projektid ja investeeringud 2019

* 18. aprillil 2019. kinnitas vallavolikogu uue Tori valla sümboolika.
* Linnaliste piirkondade toetusmeetme abil rajati jalg- ja jalgrattateid Sauga alevikku Jänesselja tee äärde (0,5 km), Urge ja Pulli külade ühendamiseks (1,8 km) ning omavahendite arvelt Rakvere maanteelt Tori alevikuni (2,3 km).

Sindi kärestiku ehitus. Foto Keskkonnaagentuur

Renoveeritud Suigu lasteaed. Foto Tori Vallavalitsus

Tori staadioni avamine. Foto Ülo Soomets

* KredExi toetuse abil lammutati Sindi linnas asuvad endised kutsekooli hooned Pärnu mnt 22, Pärnu mnt 26 ja Kooli tn 8 asuv elamu. Lammutati Are alevikus Are kooli majandushoone.
* CO2 meetme abil renoveeriti Suigu Lasteaed.
* PRIA toetuse abil renoveeriti Tori põhikooli staadion maakonna kaasaegsemaks kunstmurukattega staadioniks. Ühtlasi pälvis staadioni reoveerimine maakonna aasta sporditeo auhinna.
* SA Maaelumuuseumid renoveeris Tori hobusekasvanduses aastaid tagasi tulekahjus kannatada saanud talli nr 6.
* Koostöös Pärnumaa Ühistransporidikeskusega rajati Tori tallide nurgale kaasaegne bussiootekoda koos juurdepääsuteede, tsentraalsete vee- ja kanalisatsioonitrasside ja kõige muu vajalikuga.
* Hasartmängumaksu vahendite abil viidi Tori Sotsiaalmaja ja Tori Rahvamaja üle maaküttele ning ühendati hooned ühisveevärgi ja -kanalisatsiooniga.
* Ligikaudu 5 km kruuskattega teid ja tänavaid said tolmuvaba katte.
* Lahenesid Pärnu lennujaamaga seotud kohtuvaidlused ning AS Tallinna Lennujaam asus renoveerimise hankeid korraldama.
* Keskkonnaagentuur viis läbi Sindi väliujula süvendustööd ning jätkas Sindi kärestiku rajamist Pärnu jõele.

Tori valla aukodanike ja aasta tegija aunimetused 2019

Tori valla vapimärk 2019

Silva Mürel – Tori apteegi juhataja alates 1987. aastast on kogu töötatud aja jooksul hoolinud valla kodanike tervisest, seda ka väljaspool oma tööaega. Vanematele elanikele viib Silva Mürel rohud koju kättegi. Proviisori amet on naise elutöö, mis on toetanud ka valla arengut.

Tori valla vapimärk.
Autor OÜ Roman Tavast

Ants Tugedam – Are piirkonnas lugupeetud ja staažikas bussijuht, kes on kohalike hulgas väga hinnatud. Ants Tugedam oskab ennetada reisijateveol ette tulevaid probleeme, näiteks suhtleb ta lapsevanematega, kui koolibussi graafikus on muudatusi ning veendub, et igale lasteaialapsele ikka vanem vastu tuleks ja on mõnikord lapsed ka koduukseni viinud. Ants Tugedam on muu hulgas olnud õpilasmalevas noorte vabatahtlikuks juhendajaks, lüües ka ise töötegemisel kaasa. Ants Tugedam on Are piirkonna laste jaoks väga heaks eeskujuks.

Hans Soll – tema juhitud kodanikualgatuslik rühm on aidanud kaasa sellele, et 2015. aasta aprillis omandas riik Sindi paisu ning alustas projekteerimist betoonpaisu lammutamiseks ja loodusilmelise kärestiku rajamiseks. Paisu avamisega paraneb kalavarude seis kogu Pärnu jõestikus ning kalade vaba liikumine parandab ökoloogilist tasakaalu. Kalade kudealade avamisega suurenevad kalavarud Pärnu lahes ja laiemalt Läänemeres.

Aasta tegijad

Ralf-Henry Kaas Pärnu jõest laevavraki väljatoomise eest.
Meander Kinnisvara OÜ ja **Kilingi-Nõmme Majandusühistu** Tammiste Coopi rajamise eest.
Tiia Kass – Jõesuu küla eestvedaja.

Tori valla aasta noor

Sindi gümnaasiumi õpilane **Kaur Kasemaa**.
Are kooli lõpetanud noor **Ingela Uussalu**.

Tori valla aasta kultuuriedendaja:

Marje Tilk – Sindi Gümnaasiumi mudilaskoori juhendaja.
Kristel Reinsalu – Sindi Laulukoori juhendaja.
Ester Murrand – Sindi Laulukoori juhendaja.
Kalli Rõõmusaare – Tori segakoori juhendaja.
Marko Sassjan – naisrühma Sassis Sussid juhendaja.
Anneli Kondrad – naisrühma Tammepiigad juhendaja.
Malle Ormilaan – tantsuansambli Kuu naisrühma juhendaja.
Tiina Saar – naisrühma Anna ja Minna juhendaja.
Mariann Pärnoja – Tori rahvamaja segarahvatantsurühma juhendaja.
Anne Rätsep – Tori põhikooli 4H lastekoori kuuluvate õpilaste juhendaja.

Tori valla aasta sportlane

Robyn Paulberg – maadlusklubi Leo maadleja.

Tori valla aasta spordiedendaja

Kadi Ruumet – MTÜ Tori Spordiklubi aktiivne liige.

Tori valla aasta sotsiaalvaldkonna edendaja

Anneli Kask ja Uno Kask.
Piret Dreimann, piirkonnapolitseinik.

Täname:

Ade Pääbo
Agris Juhkov
Aino Viinapuu
Aive Havik
Alli Hansumäe
Aldur Vunk
Andres Metsoja
Andrus Kärpuk
Anne-Ly Sova
Anne-Mai Helemäe
Anneli Lobjakas
Annika Viibus
Anre Kuldja
Anu Peterson
Anu Villmann
Asta Kuru
Cessy Männik
Daisi Sprenk
Eido Tasalain
Elo Kesküla
Ene Ruus
Ene Saagpakk
Erika Nõmm
Erki Teemägi
Erli Aasamets
Eveli Loorents
Evelin Seppor
Gerda Mölder
Gerli Kõiv
Gerli Mets
Guido Selberg
Hando Murumägi
Heiki Mägi
Heldy Põlluste
Helen Erastus
Ingvar Saare
Jaan Palm
Jaanika Lusti
Jaanus Mehikas
Jaanus Männik
Jana Malõh
Julia Erm
Kadri Juhkam
Kadri-Aija Viik
Kaisa Kirikal
Karel Tölp
Katariina Vaabel
Kati Raudsaar
Katrin Alliku
Kelly Stern
Kerstin Sempelson
Krista Visas
Kristel Abel
Kristel Ernits
Kristina Kukk
Kuno Erkmann
Külli Laanepõld
Lauri Luur
Lea Heinsoo
Lea Puust
Maarja Padari-Kallit
Maarja Tammai
Maia-Liisa Kasvandik
Margus Eisenschmidt
Margus Pikkor
Mari Treial
Maris Moorits
Maris Sarv-Kaasik
Martin Kose
Mercedes Merimaa
Merike Ehasalu
Merike Pikkmets
Merle Einola
Merle Kanarbik
Piia Salundi
Priit Annus
Priit Ruut
Raigo Paulberg
Raine Viitas
Riho Erismaa
Riina Kukk
Riina Lepp
Roland Leesment
Signe Laagus
Signe Rõngas
Sigrid Absalon
Sulev Vare
Taivi Vesik
Tarvi Tasane
Terje Võsumets
Tiiu Pärn
Tiiu Sommer
Tiit Talts
Toivo Tallo
Toomas Abel
Toomas Õmblus
Tõnu Kägo
Urmas Kase
Vahur Mäe
Velve Kaik
Viivika Vilja
Üllar Kütt

Pärnumaa aastaraamat 2011–2013 koostaja
Pärnumaa aastaraamat 2014–2016 koostaja
Pärnumaa aastaraamat 2017–2019 koostaja

Kersti Liiva
Pärnumaa Omavalitsuste Liit